

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

**Directie Europese en
Internationale Zaken**

Bezoekadres

Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres

Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr

00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)

F 070 378 6100 (algemeen)

www.rijksoverheid.nl/ezk

Behandeld door

[Redacted]

[Redacted] @minezk.nl

Ons kenmerk

DEIZ / 22460601

Bijlage(n)

3

Datum

Betreft Deelbesluit op uw Woo-verzoek inzake sancties Rusland

Geachte heer/mevrouw,

U heeft bij het ministerie van Economische Zaken en Klimaat verzocht om openbaarmaking van informatie over sancties tegen (Wit)-Rusland na de Russische inval in Oekraïne. Ik heb meerdere aanvragen ontvangen die strekking tot openbaarmaking van deze informatie. Met dit eerste deelbesluit neem ik een besluit over de eerste documenten over de periode 23 februari 2022 tot en met 23 maart 2022. In een volgend deelbesluit neem ik een besluit over de volgende documenten uit deze periode.

Wettelijk kader

Ik behandel uw verzoek als een verzoek op grond van de Wet open overheid (hierna: Woo). De relevante artikelen uit de Woo kunt u vinden in bijlage 1 bij deze brief.

Inventarisatie documenten

Op basis van uw verzoek zijn op dit moment in totaal 45 documenten (inclusief bijlagen) aangedragen. Deze documenten zijn opgenomen in een inventarislijst, die als bijlage bij dit besluit is gevoegd.

Reeds openbare documenten

Een aantal documenten zijn reeds openbaar gemaakt en staan op de inventarislijst als zodanig aangemerkt. De Woo is niet van toepassing op reeds openbare documenten. De vindplaats van deze documenten staat aangegeven op de inventarislijst.

Informatie die valt buiten de reikwijdte van uw verzoek

U heeft in uw verzoek aangegeven over welke aangelegenheid u informatie wilt ontvangen. Een aantal documenten gaat gedeeltelijk niet over de door u aangegeven aangelegenheid. Deze informatie heb ik daarom uit de documenten verwijderd.

Zienswijzen

Ik heb de betrokken derde belanghebbenden in de gelegenheid gesteld om hun zienswijze te geven op de door mij voorgenomen openbaarmaking van de door u gevraagde informatie.

De belanghebbenden hebben geen bezwaren kenbaar gemaakt tegen de openbaarmaking van de informatie die met dit besluit openbaar wordt gemaakt.

Besluit

Ik heb besloten een deel van de door u gevraagde informatie openbaar te maken. Per document is op de inventarislijst aangegeven welke uitzonderingsgronden zijn toegepast. Ook in de documenten wordt aan de hand van een code duidelijk gemaakt op welke grond de informatie is geweigerd. Onder het kopje 'Overwegingen' licht ik dit nader toe.

De inventarislijst maakt integraal onderdeel uit van het besluit.

Overwegingen

Iedereen heeft het recht om overheidsinformatie op te kunnen vragen zonder daarbij een reden te hoeven aangeven. Dit staat in het eerste artikel 1.1 van de Woo. Dit is een belangrijk recht van de burger. Daarbij is het uitgangspunt dat overheidsinformatie openbaar is, tenzij er uitzonderingsgronden zijn die dit beperken. De uitzonderingsgronden staan in hoofdstuk 5 van de Woo. Ik moet hierbij het algemeen belang van openbaarheid afwegen tegen de belangen die de uitzonderingsgronden beschermen. In het algemeen geldt hierbij de regel dat wanneer ik informatie aan u verstrek, het openbaar is voor een ieder.

De toetsing aan de uitzonderingsgronden verloopt als volgt. Eerst kijk ik of een van de uitzonderingsgronden speelt. Dat doe ik meestal per alinea, soms per (onderdeel van een) zin. Vervolgens kijk ik wat voor soort uitzonderingsgrond het is. Als het een absolute uitzonderingsgrond is, mag ik de informatie niet verstrekken. Als het een relatieve uitzonderingsgrond is, moet ik een afweging maken tussen het algemene belang van openbaarheid en het specifieke belang dat de uitzonderingsgrond beschermt. Daarbij weegt het belang van openbaarheid zwaar. Als ik informatie weiger, moet ik goed motiveren waarom ik dat doe. Dat geldt nog sterker als de informatie ouder dan vijf jaar is.

Wanneer het gaat om informatie waar belangen van anderen bij betrokken zijn, moet ik hen de mogelijkheid geven om een zienswijze in te dienen. Dit betekent dat zij hun mening hebben kunnen geven over of de informatie wel of niet openbaar gemaakt moet worden. Het is uiteindelijk aan mij om te beslissen of ik de informatie openbaar maak.

In de inventarislijst en op de documenten heb ik opgenomen welke uitzonderingsgronden van toepassing zijn.

Veiligheid van de Staat

Op grond van artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder b, van de Woo, mag ik geen informatie openbaar maken als dit de veiligheid van de Staat zou kunnen schaden. Hierbij gaat het in ieder geval om de bescherming van de democratische rechtsorde, zowel voor wat betreft de instituties als de daarbij betrokken personen, gebouwen en goederen. De documenten waarbij in de inventarislijst, in de kolom "Woo", 5.2.1.a. staat vermeld, die ik op grond van deze bepaling niet openbaar kan maken geeft inzicht geven in de strategische inzet van Nederland en haar bondgenoten. Ik maak deze informatie daarom niet openbaar.

Bedrijfs- en fabricagegegevens

Op grond van artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder c, van de Woo mag ik geen informatie openbaar maken als het gaat om bedrijfs- en fabricagegegevens die in vertrouwen aan de overheid zijn medegedeeld. Het gaat hier om gegevens waaruit informatie kan worden afgelezen of afgeleid over de technische bedrijfsvoering, het productieproces, de afzet van producten of de afnemers of leveranciers. Ook financiële gegevens kunnen als bedrijfs- en fabricagegegevens worden aangemerkt. De vertrouwelijkheid van de informatie die aan de overheid is verstrekt, kan bijvoorbeeld blijken uit een expliciete verklaring. Het is ook mogelijk dat de vertrouwelijkheid door de verstrekker mocht worden aangenomen.

In de documenten waarbij in de inventarislijst, in de kolom "Woo", 5.1.1.c staat vermeld staan bedrijfs- of fabricagegegevens. Deze gegevens zijn vertrouwelijk aan mij medegedeeld. Het betreft onder andere informatie over de gevolgen van sancties voor specifieke marktpartijen of een weergave van hun contractuele verplichtingen.

Andere dan vertrouwelijk aan de overheid verstrekte concurrentiegevoelige bedrijfs- en fabricagegegevens

Op grond van artikel 5.1, tweede lid, aanhef en onder f, van de Woo kan ik geen informatie openbaar maken wanneer dit de bescherming van concurrentiegevoelige gegevens schaadt en dit belang zwaarder weegt dan het belang van openbaarheid. Deze uitzonderingsgrond beschermt concurrentiegevoelige bedrijfsgegevens/ fabricagegegevens die niet vertrouwelijk aan de overheid zijn verstrekt. Dit is dus een anders dan artikel 5.1, eerste lid, aanhef en onder c, van de Woo, dat vertrouwelijk verstrekte informatie beschermt. Ik moet afwegen of het belang van openbaarmaking opweegt tegen het belang om de bedrijfsgegevens te beschermen.

In de documenten waarbij in de inventarislijst, in de kolom "Woo", 5.1.2.f staat vermeld staan bedrijfsgegevens. Uit deze gegevens kunnen wetenswaardigheden worden afgeleid met betrekking tot de strategie van een onderneming. Concurrenten kunnen daar hun voordeel mee doen en dat is niet wenselijk voor de partij die de gegevens met de overheid heeft gedeeld. Ik vind dit belang zwaarder wegen dan het belang van openbaarheid. Ik maak deze informatie daarom niet openbaar.

Het belang van de betrekkingen van Nederland met andere staten en met internationale organisaties

Ons kenmerk
DEIZ / 22460601

Op grond van artikel 5.1, tweede lid, aanhef en onder a, van de Woo blijft verstrekking van informatie achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen het belang van de betrekkingen van Nederland met andere staten en met internationale organisaties.

Bij bepaalde informatie uit de documenten, waarbij in de inventarislijst, in de kolom "Woo", 5.2.1.a. staat vermeld, is het belang van de betrekkingen van Nederland met andere staten en met internationale organisaties in het geding. Dit belang zou kunnen worden geschaad indien de hier bedoelde informatie openbaar wordt gemaakt. Ik ben van oordeel dat dit belang voor de geweigerde informatie zwaarder moet wegen dan het belang van openbaarheid. De oorlog in Oekraïne vraagt van NAVO- en EU-lidstaten dat zij in het openbaar eensgezind optreden. Waar passages of documenten daar afbreuk aan doen heb ik besloten de desbetreffende informatie niet openbaar te maken.

Eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer

Op grond van artikel 5.1, tweede lid, aanhef en onder e, van de Woo kan ik geen informatie openbaar maken als dit de persoonlijke levenssfeer schaadt en dit belang zwaarder weegt dan het belang van openbaarheid. Het gaat om persoonsgegevens die (indirect) te herleiden zijn tot een persoon zoals namen, e-mailadressen, telefoonnummers en functienamen. In de documenten, waarbij 5.1.2.e staat vermeld, staan persoonsgegevens, zoals namen, e-mailadressen, functienamen en telefoonnummers. Ik vind het in dit geval belangrijk dat de identiteit van betrokkene niet bekend wordt omdat dit zijn of haar privacy kan schenden. Dat vind ik niet wenselijk.

Voor zover het de namen, e-mailadressen, functienamen en telefoonnummers van ambtenaren betreft is hierbij het volgende van belang. In het kader van goed werkgeverschap vind ik dat het belang van privacy zwaarder moet wegen dan het belang van openbaarheid. Dit ter bescherming van de privacy van de betrokken ambtenaren. Daarbij weegt mee dat het hier niet gaat om het opgeven van een naam aan een individuele burger die met een ambtenaar in contact treedt, maar om, openbaarmaking op grond van de Woo. Daarom maak ik deze persoonsgegevens niet openbaar. Om de leesbaarheid te vergroten staat de toepassing van deze uitzonderingsgrond niet op de inventarislijst vermeld.

Wijze van openbaarmaking

De documenten die met dit besluit gedeeltelijk openbaar worden gemaakt treft u bij dit besluit in kopie aan.

Dit besluit en de stukken die met dit besluit voor een ieder openbaar worden, worden geanonimiseerd op www.rijksoverheid.nl geplaatst.

Een afschrift van dit besluit zend ik aan belanghebbenden.

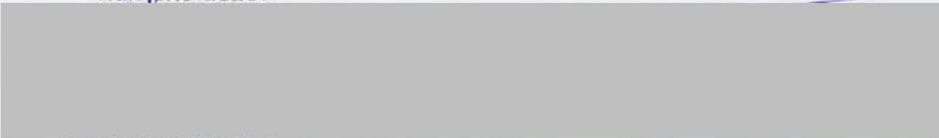
Vragen

Als u vragen heeft over de afhandeling van uw verzoek, dan kunt u contact opnemen met de behandelaar van uw verzoek. De contactgegevens vindt u rechtsboven op deze brief.

Ons kenmerk
DEIZ / 22460601

Hoogachtend,

De Minister van Economische Zaken en Klimaat,
namens deze:

Heleen Bakker
Directeur Directie Europese en Internationale Zaken

Een belanghebbende die bezwaar heeft tegen de weigering om informatie openbaar te maken kan binnen zes weken na de dag waarop dit is bekend gemaakt een bezwaarschrift indienen. Het bezwaarschrift moet door de indiener zijn ondertekend en bevat ten minste zijn naam en adres, de dagtekening, een omschrijving van het besluit waartegen het bezwaar is gericht en de gronden waarop het bezwaar rust. Dit bezwaarschrift moet worden gericht aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat, directie Wetgeving en Juridische Zaken, Postbus 20401, 2500 EK 's-Gravenhage. Dit besluit is verzonden op de in de aanhef vermelde datum.

Bijlage 1 – Relevante artikelen uit de Woo

Ons kenmerk
DEIZ / 22460601

Artikel 1.1 Recht op toegang

Eenieder heeft recht op toegang tot publieke informatie zonder daartoe een belang te hoeven stellen, behoudens bij deze wet gestelde beperkingen.

Artikel 2.1 Begripsbepalingen

In deze wet en de daarop berustende bepalingen wordt verstaan onder:

- document: een door een orgaan, persoon of college als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, opgemaakt of ontvangen schriftelijk stuk of ander geheel van vastgelegde gegevens dat naar zijn aard verband houdt met de publieke taak van dat orgaan, die persoon of dat college;
- milieu-informatie: hetgeen daaronder wordt verstaan in artikel 19.1a van de Wet milieubeheer;
- Onze Minister: Onze Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties;
- publieke informatie: informatie neergelegd in documenten die berusten bij een orgaan, persoon of college als bedoeld in artikel 2.2, eerste lid, of informatie die krachtens artikel 2.3 door een bestuursorgaan kan worden gevorderd.

Artikel 4.1 Verzoek

1. Eenieder kan een verzoek om publieke informatie richten tot een bestuursorgaan of een onder verantwoordelijkheid van een bestuursorgaan werkzame instelling, dienst of bedrijf. In het laatste geval beslist het verantwoordelijke bestuursorgaan op het verzoek.
2. Een verzoek kan mondeling of schriftelijk worden ingediend en kan elektronisch worden verzonden op de door het bestuursorgaan aangegeven wijze.
3. De verzoeker behoeft bij zijn verzoek geen belang te stellen.
4. De verzoeker vermeldt bij zijn verzoek de aangelegenheid of het daarop betrekking hebbende document, waarover hij informatie wenst te ontvangen.
5. Indien een verzoek te algemeen geformuleerd is, verzoekt het bestuursorgaan binnen twee weken na ontvangst van het verzoek de verzoeker om het verzoek te preciseren en is het de verzoeker daarbij behulpzaam.
6. Het bestuursorgaan kan besluiten een verzoek niet te behandelen, indien de verzoeker niet meewerkt aan een verzoek tot precisering als bedoeld het vijfde lid. In afwijking van artikel 4:5, vierde lid, van de Algemene wet bestuursrecht wordt het besluit om het verzoek niet te behandelen aan de verzoeker bekendgemaakt binnen twee weken nadat het verzoek is gepreciseerd of nadat de daarvoor gestelde termijn ongebruikt is verstreken.
7. Een verzoek om informatie wordt ingewilligd met inachtneming van het bepaalde in hoofdstuk 5.

Artikel 4.2 Doorverwijzing

1. Voor zover het verzoek betrekking heeft op informatie die berust bij een ander bestuursorgaan dan dat waarbij het verzoek is ingediend, wordt de verzoeker zo nodig naar dat bestuursorgaan verwezen. Is het verzoek schriftelijk gedaan, dan wordt het voor zover betrekking hebbend op informatie die bij een ander bestuursorgaan berust, onverwijld doorgezonden aan dat bestuursorgaan, onder mededeling van de doorzending aan de verzoeker.
2. Indien het verzoek betrekking heeft op informatie die op grond van enig wettelijk voorschrift bij het bestuursorgaan had behoren te berusten, vordert het bestuursorgaan de gevraagde informatie van degene die over de informatie beschikt. Degene die over de gevraagde informatie beschikt, verstrekt deze per omgaande aan het bestuursorgaan.
3. Voor zover een verzoek als bedoeld in artikel 4.1, eerste lid, dat is gericht aan een der Kamers of de verenigde vergadering der Staten-Generaal, betrekking heeft op informatie die door de regering vertrouwelijk aan de Staten-Generaal is verstrekt, zendt de Kamer of de verenigde vergadering het verzoek ter behandeling door aan Onze Minister of Onze Ministers die deze informatie vertrouwelijk heeft of hebben verstrekt.

Artikel 5.1 Uitzonderingen

1. Het openbaar maken van informatie ingevolge deze wet blijft achterwege voor zover dit:
 - a) de eenheid van de Kroon in gevaar zou kunnen brengen;
 - b) de veiligheid van de Staat zou kunnen schaden;
 - c) bedrijfs- en fabricagegegevens betreft die door natuurlijke personen of rechtspersonen vertrouwelijk aan de overheid zijn meegedeeld;
 - d) persoonsgegevens betreft als bedoeld in paragraaf 3.1 onderscheidenlijk paragraaf 3.2 van de Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming, tenzij de betrokkene uitdrukkelijk toestemming heeft gegeven voor de openbaarmaking van deze persoonsgegevens of deze persoonsgegevens kennelijk door de betrokkene openbaar zijn gemaakt;
 - e) nummers betreft die dienen ter identificatie van personen die bij wet of algemene maatregel van bestuur zijn voorgeschreven als bedoeld in artikel 46 van de Uitvoeringswet Algemene verordening gegevensbescherming, tenzij de verstrekking kennelijk geen inbreuk op de levenssfeer maakt.
2. Het openbaar maken van informatie blijft eveneens achterwege voor zover het belang daarvan niet opweegt tegen de volgende belangen:
 - a) de betrekkingen van Nederland met andere landen en staten en met internationale organisaties;
 - b) de economische of financiële belangen van de Staat, andere publiekrechtelijke lichamen of bestuursorganen, in geval van milieu-informatie slechts voor zover de informatie betrekking heeft op handelingen met een vertrouwelijk karakter;
 - c) de opsporing en vervolging van strafbare feiten;
 - d) de inspectie, controle en toezicht door bestuursorganen;

- e) de eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer;
- f) de bescherming van andere dan in het eerste lid, onderdeel c, genoemde concurrentiegevoelige bedrijfs- en fabricagegegevens;
- g) de bescherming van het milieu waarop deze informatie betrekking heeft;
- h) de beveiliging van personen en bedrijven en het voorkomen van sabotage;
- i) het goed functioneren van de Staat, andere publiekrechtelijke lichamen of bestuursorganen.

3. Indien een verzoek tot openbaarmaking op een van de in het tweede lid genoemde gronden wordt afgewezen, bevat het besluit hiervoor een uitdrukkelijke motivering.

4. Openbaarmaking kan tijdelijk achterwege blijven, indien het belang van de geadresseerde van de informatie om als eerste kennis te nemen van de informatie dit kennelijk vereist. Het bestuursorgaan doet mededeling aan de verzoeker van de termijn waarbinnen de openbaarmaking alsnog zal geschieden.

5. In uitzonderlijke gevallen kan openbaarmaking van andere informatie dan milieu-informatie voorts achterwege blijven indien openbaarmaking onevenredige benadeling toebrengt aan een ander belang dan genoemd in het eerste of tweede lid en het algemeen belang van openbaarheid niet tegen deze benadeling opweegt. Het bestuursorgaan baseert een beslissing tot achterwege laten van de openbaarmaking van enige informatie op deze grond ten aanzien van dezelfde informatie niet tevens op een van de in het eerste of tweede lid genoemde gronden.

6. Het openbaar maken van informatie blijft in afwijking van het eerste lid, onderdeel c, in geval van milieu-informatie eveneens achterwege voor zover daardoor het in het eerste lid, onderdeel c, genoemde belang ernstig geschaad wordt en het algemeen belang van openbaarheid van informatie niet opweegt tegen deze schade.

7. Het eerste en tweede lid zijn niet van toepassing op milieu-informatie die betrekking heeft op emissies in het milieu.

Artikel 5.2 Persoonlijke beleidsopvattingen

1. In geval van een verzoek om informatie uit documenten, opgesteld ten behoeve van intern beraad, wordt geen informatie verstrekt over daarin opgenomen persoonlijke beleidsopvattingen. Onder persoonlijke beleidsopvattingen worden verstaan ambtelijke adviezen, visies, standpunten en overwegingen ten behoeve van intern beraad, niet zijnde feiten, prognoses, beleidsalternatieven, de gevolgen van een bepaald beleidsalternatief of andere onderdelen met een overwegend objectief karakter.

2. Het bestuursorgaan kan over persoonlijke beleidsopvattingen met het oog op een goede en democratische bestuursvoering informatie verstrekken in niet tot personen herleidbare vorm. Indien degene die deze opvattingen heeft geuit of zich erachter heeft gesteld, daarmee heeft ingestemd, kan de informatie in tot personen herleidbare vorm worden verstrekt.

3. Onverminderd het eerste en tweede lid wordt uit documenten opgesteld ten behoeve van formele bestuurlijke besluitvorming door een minister, een commissaris van de Koning, Gedeputeerde Staten, een gedeputeerde, het college van burgemeester en wethouders, een burgemeester en een wethouder, informatie verstrekt over persoonlijke beleidsopvattingen in niet tot personen herleidbare vorm, tenzij het kunnen voeren van intern beraad onevenredig wordt geschaad.

4. In afwijking van het eerste lid wordt bij milieu-informatie het belang van de bescherming van de persoonlijke beleidsopvattingen afgewogen tegen het belang van openbaarmaking. Informatie over persoonlijke beleidsopvattingen kan worden verstrekt in niet tot personen herleidbare vorm. Indien degene die deze opvattingen heeft geuit of zich erachter heeft gesteld, daarmee heeft ingestemd, kan de informatie in tot personen herleidbare vorm worden verstrekt.

Bijlage 2 - Inventarislijst

Documentnr.	Datum	Tijd	Soort document	Onderwerp	Beoordeling	Woo	Afzender	Ontvanger
1	27-2-2022		Nota	Update ontwikkelingen sanctiepakket	Deels openbaar		EZK	EZK
2	1-3-2022		Nota	Update ontwikkelingen sanctiepakket	Deels openbaar	5.1.2.a	EZK	EZK
2a			Bijlage	Sanctieregeling terr integriteit Oekraïne 2014 wijz IV mrt 2022			EZK	EZK
2b			Bijlage	Effecten inval Oekraïne op de energierekening van huishoudens	Deels openbaar		EZK	TK
2c			Bijlage	05 Factsheet Rotterdamse haven en Oekraïne-Rusland	Deels openbaar	5.1.1.b	EZK	EZK
2d			Bijlage	Procesvoorstel economische gevolgen situatie Oekraïne en sancties Rusland	Deels openbaar		EZK	EZK
3	14-3-2022	18:43	E-mail	FW (xx) ter doorgeleiding dossier Kamerdebat Oekraïne	Deels openbaar		EZK	EZK
3a			Bijlage	DOMUS-22102360-v1-Kamerdebat Oekraïne	Deels openbaar		EZK	EZK
3b			Bijlage	Redeneerl'n MEZK Kamerdebat Oekraïne 15 maart CONCEPT	Deels openbaar		EZK	EZK
3c			Bijlage	bijlage 1 Sanctie update 14 maart	Deels openbaar		EZK	EZK
3d			Bijlage	bijlage 2 PPT sectorale impact OEK-RUS Conflict			EZK	EZK
3e			Bijlage	bijlage 3 Factsheet sectorale impact export sanctiepakket Rusland versie 14 maart			EZK	EZK
3f			Bijlage	Bijlage 4 Overzicht flankerend beleid			EZK	EZK
3g			Bijlage	bijlage 5 flankerend beleid energie			EZK	EZK
4	16-3-2022		Nota	Politieke vierhoek 18 maart 2022	Deels openbaar		EZK	EZK
5	16-3-2022		Nota	Bespreking scenario s economische impact Oekraïne	Deels openbaar		EZK	EZK
6	17-3-2022		Nota	Stuk DBT tegenmaatregelen Matrix	Deels openbaar		EZK	EZK
7	18-3-2022		Nota	Verzoek om duiding Russische onteigeningswetgeving	Deels openbaar		EZK	EZK
8	23-3-2022		Verslag	Verslag DAT Sancties	Deels openbaar	5.1.2.a	EZK	EZK
9	23-3-2022		Nota	Richtlijn Rijk voor contracten medeoverheden met Russische aanbieders	Deels openbaar		EZK	EZK
10	24-3-2022		Nota	Nieuwe sanctiemogelijkheden Rusland	Deels openbaar		EZK	EZK
11	24-3-2022		Agenda	2022 03 24 Agenda DBT OEK	Deels openbaar		EZK	EZK
12	24-3-2022		Verslag	2022 03 24 Verslag DBT OEK	Deels openbaar	5.1.2.a	EZK	EZK
13	25-3-2022		Nota	Bevoegdheden implementatie & handhaving sanctiepakket	Deels openbaar		EZK	EZK
14	29-3-2022		Agenda	Agenda DAT Sancties	Deels openbaar		EZK	EZK
15	30-3-2022		Nota	2022-03-30 0.1 DOMUS-22129994-v1-Dossier gesprek OEK .pdf	Deels openbaar		EZK	EZK
15a			Bijlage	2022-03-30 0.2 Inhoudsopgave.pdf	Deels openbaar		EZK	EZK
15b			Bijlage	2022-03-30 1. Steering note gesprek.pdf	Deels openbaar		EZK	EZK
15c			Bijlage	2022-03-30 2. Spreekpunten OEK CDP.pdf			EZK	EZK
15d			Bijlage	2022-03-30 3. CV.pdf	Niet openbaar	5.1.2.e	EZK	EZK
15e			Bijlage	2022-03-30 4. Achtergrond olie en gas (energie en substitutie mogelijkheden kolen olie en gas).pdf	Deels openbaar	5.1.1.c 5.1.2.a 5.1.2.f	EZK	EZK
16	30-3-2022		Verslag	2022_03_30_Verslag_DAT_Sancties_	Deels openbaar	5.1.1.b 5.1.2.a 5.1.2.f	EZK	EZK
17	30-3-2022		Agenda	2022 03 31 Agenda DBT OEK	Deels openbaar		EZK	EZK
18	5-4-2022		Agenda	2022 04 06 Agenda DAT Sancties	Deels openbaar		EZK	EZK
19	6-4-2022		Verslag	2022_04_06_Verslag_DAT_Sancties	Deels openbaar	5.1.2.f	EZK	EZK
20	6-4-2022		Agenda	2022 04 07 Agenda DBT OEK	Deels openbaar		EZK	EZK
21	7-4-2022		Verslag	Verslag DBT OEK	Deels openbaar	5.1.2.a	EZK	EZK
22	12-4-2022		Agenda	2022 04 13 Agenda DAT Sancties	Deels openbaar		EZK	EZK
23	12-4-2022		Agenda	2022 04 14 Agenda DBT OEK	Deels openbaar		EZK	EZK
24	13-4-2022		Verslag	Verslag DAT Sancties	Deels openbaar	5.1.1.c	EZK	EZK
25	14-4-2022		Nota	Nieuwe sanctiemogelijkheden Rusland	Deels openbaar		EZK	EZK
26	15-4-2022	13:44	E-mail	Circulaire over sancties Rusland en aanbestedingen	Deels openbaar		EZK	EZK
26a			Bijlage	DOMUS-22156112-v8-Circulaire - Nieuw sanctiepakket Rusland heeft gevolgen voor overheidsaanbestedingen			EZK	EZK
27	19-4-2022		Agenda	2022 04 20 Agenda DAT Sancties	Deels openbaar		EZK	EZK

28	19-4-2022	9:28	E-mail	2022-04-19_09-27-56_E-mail _minezk-vsl_Rusland.pdf (Bijlage behorende bij dit document is identiek aan documentnummer 26a. Om te voorkomen dat er onnodige kopieën van eenzelfde document wordt meegestuurd is dit document derhalve verwijderd.)	Deels openbaar		EZK	VSL
Documenten CVIN								
29	24-2-2022		Annotatie	Annotatie CVIN stuk sancties	Deels openbaar	5.1.1.b	EZK	EZK
30	2-3-2022		Annotatie	Sanctiepakket			EZK	EZK
31	2-3-2022		Annotatie	Annotatie Economische gevolgen			EZK	EZK
32	2-3-2022		Nota	Vorbereiding CVIN 2 maart	Deels openbaar	5.1.2.a	EZK	EZK
33	1-4-2022		Nota	Annotatie CVIN 4 april	Deels openbaar		EZK	EZK
34	8-4-2022		Nota	Annotatie CVIN 11 april	Deels openbaar		EZK	EZK
35	22-4-2022		Nota	Annotatie CVIN 25 april	Deels openbaar		EZK	EZK
36	6-5-2022		Nota	Annotatie CVIN OEK 9 mei	Deels openbaar	5.1.2.a 5.1.2.f	EZK	EZK
37	16-5-2022		Nota	Annotatie CVIN OEK 16 mei	Deels openbaar	5.1.2.a	EZK	EZK
38	19-5-2022		Nota	Annotatie CVIN OEK 23 mei	Deels openbaar	5.1.1.b	EZK	EZK
39	25-5-2022		Nota	Annotatie CVIN 30 mei	Deels openbaar	5.1.2.a	EZK	EZK
40	1-6-2022		Nota	Annotatie CVIN 7 juni	Deels openbaar		EZK	EZK
41	4-7-2022		Nota	Annotatie CVIN OEK 4 juli	Deels openbaar		EZK	EZK

LEGENDA		EZK	Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
		TK	Tweede Kamer
		VSL	VSL
		CVIN	Commissie Veiligheid en Inlichtingen
		[xx]	Geanonimiseerd i.v.m. persoonsgegevens o.g.v. 5.1.2.e Woo

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

TER INFORMATIE

Dep. VERTROUWELIJK

Aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat

Aan de Minister voor Klimaat en Energie

Aan de Staatssecretaris Mijnbouw

Directie Europese en
Internationale Zaken

Auteur

5.1.2.e

@minezk.nl

Datum

27 februari 2022

Kenmerk

DEIZ / 22078249

nota

Update ontwikkelingen sanctiepakket

Kopie aan

5.1.2.e

Parafenroute

5.1.2.e

Bijlage(n)

1: overzicht sancties

2: eerdere analyse dd. 24/2

Aanleiding

Op donderdag 24 februari heeft u een nota ontvangen met de eerste inschattingen van de gevolgen van het (toen nog potentiële) EU sanctiepakket. Inmiddels is dit sanctiepakket door de Europese regeringsleiders goedgekeurd, en door de Europese ministers van Buitenlandse Zaken op vrijdag 25 februari vastgesteld. Daarmee is het pakket ook openbaar geworden. Daarnaast is op 26 februari in de avond besloten tot het afsluiten van enkele banken van het betalingssysteem SWIFT (door de G7 minus Japan), en komt waarschijnlijk zondagavond een derde pakket tot stand tijdens een ingelaste Raad Buitenlandse Zaken om 18 uur (per VTC).

Hieronder vindt u een overzicht van de verwachte gevolgen van de sanctiemaatregelen voor zover nu getroffen. Ontwikkelingen volgen elkaar echter snel op en de informatie zal doorlopend geactualiseerd moeten worden, ook in de aanloop naar verschillende bijeenkomsten waaraan u deelneemt, zoals (voor MEZK) het gesprek met VNO op 28 februari en mogelijke deelname aan Kamerdebat (mits dat wordt verplaatst naar 1 maart) en (voor MKE) de ingelaste Energieraad op 28 februari. Een update volgt in ieder geval voor de RVI van dinsdag 1 maart.

Advies

U kunt kennis nemen van de nota.

Kernpunten

- Vooropgesteld: effecten zijn onvoorspelbaar en zullen mede afhangen van de omvang en duur van het conflict en de getroffen maatregelen, als ook eventuele tegenmaatregelen vanuit Rusland.
- Nederland zal als open economie voelen dat er sancties zijn ingesteld. Waar directe effecten als gevolg van het exportverbod beperkt zijn – maar voor individuele bedrijven wel hard kunnen aankomen – wordt onze economie vooral ook geraakt door tweede orde effecten waaronder prijsstijgingen. Het Rabobank scenario met een bbp schade van 0,7%-punt over komende twee jaar zou een nog optimistische aanname kunnen zijn.

Ontvangen BBR

Kenmerk
DEIZ / 22078249

- Verschillende sectoren worden reeds geraakt, of verwachten geraakt te worden. Het gaat om o.a. machinebouwers, toerisme, de bouwsector, de logistieke sector en de agrifood sector.
- Er is vooralsnog geen directe nationale compensatie voorzien: naast het feit dat dit lastig ligt vanwege EU-steunkaders vallen dergelijke risico's doorgaans onder (te verzekeren) bedrijfsrisico's voor ondernemers. Er kan wel worden ingezet op mitigatie via EU instrumenten (bijvoorbeeld via de verlenging van de Indirecte Kostencompensatie ETS (IKC-ETS) ter compensatie van gestegen energieprijzen).

Toelichting

Overzicht inhoud sanctiepakket

- Op dit moment zijn twee sanctiepakketten in werking (een derde is in wording):
 - Het eerste pakket n.a.v. de Russische erkenning van de separatistenregio's in de oblasten Donetsk (DNR) en Loehansk (LNR);
 - Een tweede pakket in reactie op de invasie van Oekraïne.
- Op 26 februari kondigden de leiders van de Europese Commissie, FR, DUI, IT, VS, VK en Canada daarnaast aan dat geselecteerde Russische banken worden uitgesloten van het SWIFT betalingsverkeer. Analyses van de gevolgen hiervan zijn uitgevraagd bij DNB en ECB. Er volgt een notitie van FIN ten behoeve van de RVI van 1 maart
- In de financiële sector worden ca. 600 personen, 52 bedrijven en 5 staatsbanken gesanctioneerd. Hiervoor gelden onder meer tegoedenbevrozingen en verboden t.a.v. onderlinge handel (leningen, uitgifte van aandelen, investeringen etc.).
- De handel in met name hoogtechnologische goederen en aanverwante diensten en financiering wordt vergunningplichtig. Het uitgangspunt is de lijst met dual use goederen, ofwel goederen die zowel voor civiele als militaire doeleinden kan worden gebruikt.
- Ook zijn er reisbeperkingen opgelegd voor gesanctioneerde personen, en houders van o.a. diplomatieke paspoorten.

Update macro-economische consequenties

- Het macro-economisch beeld blijft grotendeels onveranderd. De macro-economische gevolgen van zowel de oorlog als van de sancties zijn zeer lastig in te schatten.
- Scenario's laten zien dat de westerse sancties de Nederlandse economie zeer beperkt direct zullen raken (ordegrootte enkele honderden miljoenen / <0,1% bbp), met name omdat energie vooralsnog buiten schot blijft, de verdere handelsrelatie met Rusland relatief klein is (1,1% van totale NL export) en de financiële sector weinig *exposure* heeft richting Rusland.
- De macro-economische impact zal dus voornamelijk komen door de algehele verstoring van de wereldhandel en de hogere prijzen. Dit zal onze export raken, bedrijfsinvesteringen doen afnemen en in minder mate consumptie doen verminderen.
- Alhoewel zeer ruw, blijft het Rabobank scenario met een bbp schade van 0,7%-punt over komende twee jaar, op dit moment de beste benadering van de huidige situatie. Ondanks corona staat de Nederlandse economie er goed voor, waardoor een economische crisis op dit moment niet voor de hand ligt.

Kenmerk
DEIZ / 22078249

- Bij verdere escalatie, zoals nu deels gebeurt door geselecteerde banken af te koppelen van SWIFT, of door mogelijke Russische tegenmaatregelen op energiegebied, schatten Rabobank en ABN AMRO beiden in dat de schade kan oplopen tot ruim 2%-punt bbp over komende twee jaar.
- Er wordt tot slot door economen gespeculeerd over wat de ontwikkelingen betekenen voor rentebeslissingen van centrale banken. De renteverhoging die momenteel is ingecalculeerd voor eind 2022 zou mogelijk kunnen verplaatsen naar 2023. De renteverhoging is bedoeld om de inflatie te dempen. In alle verwachtingen/projecties van economen en instanties is nog steeds de hoge inflatie een tijdelijk fenomeen, waarbij de vraag is of de piek reeds bereikt is en hoe lang het duurt voor het daalt. In scenario's die aansluiten bij de huidige ontwikkelingen is de inschatting dat de piek bereikt is en de terugkeer naar normaal (2%) iets wordt verlaagd en eind 2022/begin 2023 plaatsvindt. Bij een escalatie waarbij energietoevoer significant of volledig geraakt wordt zal inflatie eerst nog verder stijgen (van 6,4% in januari 2022 naar 8%) en pas in de loop van of aan het eind van 2023 weer terug te keren naar normaal.

Sectorale impact

- De directe effecten van de sancties zijn op macroniveau beperkt. Ook op sectoraal niveau zijn de directe effecten gering. De indirecte effecten van de sancties zullen zoals hierboven beschreven mogelijk groter zijn.
- Het aandeel van Rusland in de Nederlandse export is relatief laag. In 2020 was de uitvoer van goederen naar Rusland goed voor ca. 1,3% van de totale Nederlandse goederenexport.
 - Het aandeel van Wit-Rusland en Oekraïne is een factor 6 a 10 kleiner dan dat van Rusland: 0,1% respectievelijk 0,2%.
- Nederland exporteerde in 2021 voor ca. € 6,5 miljard aan goederen naar Rusland. Binnen deze categorieën springen er een zestal categorieën uit, te weten.
 - Machines en apparaten (30%)
 - Chemische producten (27%)
 - Fabricaten (15%)
 - Vervoersmaterieel (9%)
 - Voeding (7%)
 - Bloemen en planten (6,5%)
- Bij de export van goederen naar Wit-Rusland en Oekraïne gaat het in beide landen vooral om medicinale en farmaceutische producten en "andere ruwe dierlijke en plantaardige producten".
- De uitvoerwaarde van Nederlandse makelij naar Rusland is overigens wel wat lager, doordat in bovengenoemde €6,5 miljard aan goederen ook de wederuitvoer zit. Het betreft eerder ingevoerde goederen die via Nederland vervoerd worden en daarbij (tijdelijk) eigendom worden van een Nederlands ingezetene, zonder dat er een significante bewerking plaatsvindt. Gecorrigeerd voor deze wederuitvoer is zo € 3,7 miljard van Nederlandse makelij dat naar Rusland wordt geëxporteerd.
- De afgesproken exportverboden naar Rusland raken goederen voor de olie en gas industrie, machines en onderdelen voor transport door de lucht en hoogwaardige technologie en apparaten. Er wordt met name gefocust op

Kenmerk
DEIZ / 22078249

laatste groep, mede ook omdat dit een hele brede categorie is en het hoogste geschatte impact heeft op de Nederlandse uitvoer.¹

- Bij de hoogwaardige technologie en apparaten gaat het meer specifiek om exportverbod op o.a. elektronische apparaten, computers, sensoren, lasers, telecommunicatieapparatuur en schepen.
- Deze producten worden door de metaalindustrie gemaakt en daarbinnen betreft het vooral de elektrotechnische -, de machine-industrie en scheepsbouw.
- Bij een eerste inschatting o.b.v. goederencodes gaat het hier om een exportbedrag van zo'n €0,7 miljard dat wegvalt door het exportverbod, waarvan ruwweg €0,5 miljard van Nederlandse makelij
 - Dit is zo'n 0,1% van onze totale export en zo'n 10 a 12% van de export naar Rusland
 - Voor de betreffende sectoren valt er naar schatting zo'n 1,5% van hun export weg. En vermoedelijk het overgrote deel van hun export naar Rusland (eerste schatting 2/3)
 - Drie specifieke producten zijn hier bepalend (i.c. €0,5 van de €0,7 miljard). Het gaat om elektronische geïntegreerde apparatuur, telecommunicatieapparatuur en specifieke computeronderdelen.
- Er zijn verschillende bedrijfstakken die reeds hebben aangegeven hinder te ondervinden. Het gaat om o.a. machinebouwers, toerisme, agrifood en de logistieke sector.

Flankerend beleid

- Het bedrijfsleven wordt via de site van de RVO geïnformeerd over de gevolgen van de sancties. RVO heeft ook een loket geopend bedrijven met vragen terecht kunnen (à la het Brexit loket). Daarnaast zijn vrijdag ambtelijke gesprekken geweest tussen VNO-NCW en BHOS/EZK, en zit MEZK a.s. maandag samen met MBHOS bij bestuurlijk overleg met VNO-NCW. Naast veelal praktische vragen wordt ook gevraagd naar mitigerende maatregelen.
- Zaken doen met minder stabiele landen brengt risico's met zich mee. Dit soort risico's behoort tot het gebruikelijke ondernemersrisico en kon tot voor kort afgedekt worden door middel van het exportkredietverzekering (EKV) instrumentariummechanisme.
- Op dit moment wordt vooral ingezet om – waar nodig – mitigerende maatregelen via de Europese Unie mogelijk te maken. Een optie is het tegemoetkomen van bedrijven via een ruimhartiger en bredere Indirecte Kostencompensatie ETS (IKC-ETC). Daar wordt op dit moment naar gekeken.
- Andere opties, zoals ook in 2014 zijn ingezet, betreffen onder meer inzet op het aanboren van nieuwe afzetmarkten en tijdelijke opslag van producten.
- Het reguliere RVO instrumentarium om bedrijven te helpen andere afzetmarkten te vinden of waardeketens te verleggen staat ter beschikking.

¹ Goederen voor de olie en gas industrie voornamelijk gericht op hoogwaardige technologie die nodig is om raffinaderijen te verbeteren. Geschatte waarde uitvoer NL enkele tientallen miljoenen. Goederen voor transport door de lucht gericht op alle machines en onderdelen voor vliegtuigen, helikopter etc. Geschatte waarde uitvoer NL +/- 30 miljoen

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

TER INFORMATIE

Aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat
Aan de Minister voor Klimaat en Energie
Aan de Staatssecretaris Mijnbouw

Directie Europese en
Internationale Zaken

Auteur

5.1.2.e

@minezk.nl

Datum

1 maart 2022

Kenmerk

DEIZ / 22082868

nota

Update ontwikkelingen sanctiepakket

Kopie aan

Bijlage(n)

1. Sanctieoverzicht (1 maart)
2. Factsheet ontwikkelingen bedrijfsleven
3. Overzicht mitigerende maatregelen (bestaand en geoppend)
4. Verslag Kamerdebat
5. Overzicht nog in te zetten maatregelen EZK

Parafenroute

5.1.2.e

Aanleiding

Op zondag 27 februari is een derde pakket sancties aangekondigd, waarin verschillende maatregelen zijn opgenomen, die inmiddels bijna allemaal zijn geïmplementeerd. Het pakket omvat o.a. maatregelen op het gebied van SWIFT en t.a.v. Wit-Rusland.

In deze nota vindt u een update t.a.v. de ontwikkelingen tot dusver (woensdag 15:00), inclusief geactualiseerde duidingen over bijvoorbeeld de economische impact en de activiteiten richting het bedrijfsleven.

Advies

U kunt kennis nemen van de nota en bijbehorende bijlagen. De volgende keer zult u updates in een nieuwe, verkorte vorm ontvangen.

Kernpunten

T.a.v. de sanctiepakketten (bijlage 1)

- Inmiddels is het gros van de maatregelen zoals afgelopen zondag aangekondigd goedgekeurd. Het betreft o.a. sanctionering van handel met Wit-Rusland, het afsluiten van zeven Russische banken en een investeringsfonds van SWIFT, en het listen van extra personen uit zowel Wit-Rusland als Rusland.
- Vooral nog blijven grote banken betrokken bij de olie- en gashandel (Gazprombank en Sberbank) buiten schot, hoewel 5.1.2.a de optie open houden deze ook te listen.

T.a.v. het macro-economisch beeld

- Er zijn – met uitzondering van de analyse van DNB op gevolgen SWIFT – sinds de vorige update geen verdere/nieuwe macro-economische analyses gedaan door onderzoeksinstituten, banken of nieuwsorganisaties. Ook met laatste ontwikkelingen rond SWIFT en andere financiële sancties blijft het beeld dat de macro-economische impact beperkt zal blijven. De

Ontvangen BBR

Kenmerk
DEIZ / 22082868

belangrijkste kanalen van macro-impact blijven hogere prijzen, verstoring wereldeconomie en onrust op financiële markten.

- Voor specifieke bedrijven kunnen de sancties zelf ook een grote impact hebben, hoge prijzen kunnen bepaalde bedrijfsactiviteiten ook onrendabel maken (op de korte termijn).
- Eerste ruwe inschatting van wetsteksten SWIFT is dat de energietoevoer voor EU/NL grotendeels kan worden gecontinueerd. Een volledige carve-out voor energie is echter technisch niet mogelijk, dus er kunnen bepaalde energietransacties tussen geliste banken geraakt worden.
- De sancties tegen Wit-Rusland zullen waarschijnlijk een beperkt effect hebben, gezien de zeer beperkte handelsrelatie.
- CPB publiceert op 9 maart het Centraal Economisch Plan (CEP). In de basisraming wordt het inflatiepercentage wel aangepast met daarbij onzekerheidsvarianten, maar wereldhandel en andere cijfers worden nog niet aangepast. Daarvoor komt een apart (kwalitatief) stukje. DNB jaarverslag komt over 2 weken, ook daarin aandacht voor situatie.
- Er is ondertussen nader gekeken naar belang van (intermediaire) invoer uit Rusland voor Nederlandse waardeketens. Dit is beperkt, in 2018 was dit 1,7% van de NLse export, voornamelijk olieproducten, waar de toevoer tot dusver beperkt van geraakt wordt.
- Naast de sancties toont onder andere het vertrek van Shell uit Rusland de ontkoppeling van de economieën aan. Op het totale bedrijf is de impact relatief beperkt (en daarmee ook de beursreactie).

T.a.v. ontwikkelingen in het bedrijfsleven (zie bijlage 2)

- Inmiddels hebben zich verschillende bedrijven en brancheverenigingen gemeld, zowel bij EZK als bij andere departementen. EZK verzamelt deze zoveel mogelijk, en gaat waar nodig gesprekken met o.a. bedrijven en koepels aan.
- Diverse brancheorganisaties hebben een meldpunt opgericht en delen de signalen met EZK.
- 28 februari heeft er een Bestuurlijk Overleg plaatsgevonden tussen MEZK, MBHOS, VNO-NCW, MKB-Nederland en LTO over de gevolgen van de Oekraïne/Rusland crisis.

T.a.v. mitigerende maatregelen (zie bijlage 3)

- Vooral nog wordt vastgehouden aan de lijn dat zoveel mogelijk Europees gekeken wordt welke mogelijkheden er zijn om negatieve gevolgen te mitigeren. Op nationaal niveau is het RvO instrumentarium beschikbaar.
- Wel groeit de roep om compensatie, o.a. vanuit de Kamer. Hierbij zijn verschillende opties genoemd (zie bijlage 4 voor terugkoppeling debat).
- MBHOS heeft aangegeven te willen kijken naar het verruimen van mogelijkheden van bestaande fondsen.
- Bijlage nummer 3 zal de komende tijd aangevuld worden met meer van de bestaande opties om bedrijven te ondersteunen. Ook zal zoveel mogelijk bijgehouden worden welke opties er vanuit de Kamer en de samenleving worden geopend.

T.a.v. communicatie met het bedrijfsleven

- De gesprekken met BZ/BHOS en RVO zijn inmiddels door DC opgestart. Deze week moet een eerste loket in de lucht zijn met vragen en antwoorden, ook moet dan het telefonische loket goed geëquipeerd zijn om vragen te beantwoorden.

Toelichting

T.a.v. de sanctiepakketten

- In het derde pakket zijn o.a. de volgende maatregelen aangekondigd:
 - Listing Russische staatsmedia: "Russia Today" (de vijf zenders actief in Europa) en "Sputnik".
 - Uitsluiting voor 7 banken (evenals verbod export euro naar RF en verbod op investeringen in Russisch Direct Investment Fund). Ook listing Russische centrale bank. Er is een 10-daagse *grace-period* voorzien om te voorkomen dat de kosten vooral op de EU terecht komen. En hoewel de Gazprombank en Sberbank voor nu uitgezonderd zijn, houden o.a. de VS en het VK deze optie nadrukkelijk wel open.
 - Overvliegverbod, uitsluiting gouden paspoorten.
 - Handelsverbod en *listing* met Wit-Rusland in lijn met RF criteria.
 - In de RVI dd. 1 maart is besproken voor in ieder geval 48 uur rustig aan te doen met nieuwe sancties om effect huidige pakketten te bezien. Op dit moment worden het afsluiten van havens nog onderzocht (in lijn met het VK, I&W voortouw, samen met EZK). Ook heeft MinFIN aangegeven nog te willen kijken naar opties t.a.v. trustkantoren.
 - EZK heeft op verzoek van BZ de nog bestaande opties om RF te kunnen sanctioneren in kaart gebracht (zie bijlage 5). Het is belangrijk om deze lijst nog te bekijken op (on)wenselijkheid: het blijft belangrijk goed te kijken naar o.a. haalbaarheid en effectiviteit. Maatregelen moeten niet enkel als symboolpolitiek dienen.

T.a.v. het macro-economisch beeld

SWIFT

- Hoewel nu duidelijk is welke banken zijn afgesloten van SWIFT is de precieze impact nog onduidelijk. Aangezien banken gerelateerd aan de energiemarkt grotendeels uitgezonderd zijn, zou de schade mee kunnen vallen. In ieder geval zal dit betekenen dat veel andere kleinere transacties bemoeilijkt of onmogelijk worden. De schade aan import en export zal daarmee een stuk groter worden dan alleen de goederen waartegen directe sancties zijn.

Financiële sector

- Nederlandse banken hebben een beperkte blootstelling aan Rusland (€ 6 mld.), waarvan het grootste deel bij ING zit. Ook bij ING is het echter minder dan 1% van totale blootstelling. Desalniettemin verloor ING zo'n 20% aan beurswaarde sinds de start van de crisis. Verklaring hiervoor is dat banken ook geraakt kunnen worden door tweede-orde effecten, bijvoorbeeld als Nederlandse bedrijven het zwaar krijgen doordat ze geen handel meer kunnen drijven met Rusland.
- Verder zit in Nederland één Russische dochterbank, de Amsterdam Trade Bank (ATB). ATB wordt niet direct geraakt door de afgekondigde sancties. Alfabank (moeder) wel maar er is vrijwel geen operationele of financiële verwevenheid tussen ATB en Alfa. Vooralsnog dus ook geen liquiditeitsrisico's. ATB heeft €800 mln. aan deposito's, waarvan 3/4^e uit NL en 1/4^e DUI, waarvan €700 mln. gedekt wordt door het depositogarantiestelsel.

- In EU staan drie dochters van Russische Sberbank op omvallen in OOS, KRO en SLV volgens de toezichthouders. Vooralsnog is er weinig tot geen besmettingsgevaar voor het Europese financiële stelsel.

Financiële markten

- Europese en Amerikaanse beurzen zijn relatief kalm. Na de eerste koersval ten tijde van de inval zijn de beurzen weer opgekrabbeld en staat bijv. de AEX op -2,14% sinds een week geleden (tijd: 12:30). Vandaag staan de beurzen wel weer in het rood, deels vanwege de beslissingen van energiebedrijven zoals Shell om zich terug te trekken uit Rusland, maar ook daarop is de reactie beperkt. Het conflict leidt verder tot een *flight to quality* op wereldwijde markten. Zo dalen rentes op staatspapier van veilige landen de afgelopen dagen en zorgt de toegenomen vraag naar de dollar voor een daling van de euro-dollar koers.
- Analisten merken op dat de maatregelen op zowel SWIFT als de reserves van de Russische centrale bank tot liquiditeitsproblemen op de wereldwijde geldmarkten kunnen leiden. Doordat buitenlandse deviezen van de Russische centrale bank zijn bevroren kunnen zij de Roebel niet ondersteunen, waardoor zij minder mogelijkheden hebben om de depreciatie van de Roebel (nu zo'n 20%) tegen te gaan. De Russische centrale bank heeft daardoor de rente moeten verhogen (van 9,5% naar 20%) wat een negatief effect heeft op de bedrijvigheid van Rusland. Daarnaast zorgt een zwakkere Roebel voor een hogere Russische inflatie.
- In het algemeen is er sprake van een *risk-off* sentiment op wereldwijde financiële markten, welke leiden tot krappere financieringscondities. Er zijn tot dusverre echter nog geen signalen dat markten die niet gelinkt zijn aan Russische activa slecht functioneren. De verwachting is ook dat centrale banken, indien nodig, maatregelen zullen nemen om genoeg liquiditeit in financiële markten te borgen en mogelijk ook rentebeslissingen uitstellen.

Waardeketens

- Een belangrijk kenmerk van internationale productieketens is dat productiebedrijven grondstoffen en halffabricaten importeren om te kunnen exporteren. Als de invoer uit Rusland door (weder)sancties wordt geraakt, zal de Nederlandse export zo ook geraakt kunnen worden.
- Uit OESO-data blijkt dat de Nederlandse toegevoegde waarde van de bruto export in 2018 voor slechts 1,7% gebruikmaakte van intermediaire Russische invoer (8,8 mld. euro van 520 mld. euro). De Russische intermediaire invoer wordt in de Nederlandse uitvoer voor het grootste deel gebruikt voor "manufacturing" (76%), gevolgd door zakelijke dienstverlening (19%). De Russische intermediaire invoer wordt in de Nederlandse "manufacturing" uitvoer vooral gebruikt voor de productie van cokes en geraffineerde aardolieproducten (59%) en chemicaliën en chemische producten (14%).

T.a.v. sectorale ontwikkelingen

- De volgende sectoren / bedrijven hebben zich gemeld met de volgende obstakels.
 - (Maak)industrie: o.a. toename levertijd kolen, verstoringen in ketens van nikkel, aluminium, palladium en platinum.
 - Agrifood / machinebouw: o.a. toename materiaalprijzen, moeilijkheden met betalen salarissen, stijging prijzen graan/gerst, groente/fruit bestellingen on hold (prijzverlaging verwacht).

Kenmerk
DEIZ / 22082868

- Detailhandel, Toerisme & Retail: verwachten impact op reisbranche.
- Bouwsector: stijging grondstoffenprijzen (met name hout en keramiek).
- Meubelindustrie: verschillende meubelbouwers hebben vestigingen in Oost-Europa, en maken zich o.a. zorgen om personeel.
- Logistiek/transport: o.a. stilstaan / langere tijden aan de grens, betalingen personeel lastig.
- Postbedrijven: moeilijkheden met, en onduidelijkheid over, postbezorging via de lucht en weg.
- Haven: scenario van afsluiting havens voor Russische schepen (vlag en lading) wordt onderzocht. I&W in de lead, met o.a. EZK/BZ.
- ICT-sector | Software: verschillende programmeurs en afnemers in o.a. Oekraïne en Rusland.
- Farmaceutische bedrijven: nog geen duidelijk beeld van impact.
- Automobielenindustrie: voorziet grote problemen, zowel qua kosten, betaling personeel als (af)bouw.

T.a.v. mitigerende maatregelen

- Er is nationaal veel steun en begrip voor de sancties.
- Er wordt door het kabinet op dit moment vooral naar Europa gekeken als niveau waar steun vandaan moet komen, net als in 2014 (zowel beter voor het gelijke speelveld, maar ook consistent met staatssteunkaders).
- Nationaal staat nagenoeg het hele instrumentarium van de RvO tot beschikking (bijv. Business Development Coaches, Zakenpartnersupport op Maat en de SIB Coachingsvouchers). MBHOS wil bepaalde van deze instrumenten mogelijk optoppen zodat er meer gebruik van gemaakt kan worden.
- Ook instrumentarium van andere departementen kan mogelijk dienen ter ondersteuning. Vanuit EZK kan onder meer gedacht worden aan de GO-regeling, of de Borgstelling MKB Krediet (BMKB-regeling).
- De Kamer verzoekt echter om meer handelsopties ter mitigatie, waarbij opties als het sociaal klimaatfonds, verlenging coronamaatregelen voor sancties en voortzetting kostencompensatie ETS (IKC-ETC) genoemd zijn in het debat van 28 februari.

Regeling van de Minister van Buitenlandse Zaken van 1 maart 2022,
nr. Min-BuZa.2022. - , tot wijziging van de Sanctieregeling territoriale integriteit
Oekraïne 2014

De Minister van Buitenlandse Zaken,
Handelende in overeenstemming met de Minister van Financiën, de Staatssecretaris
van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap en de Minister van Economische Zaken en
Klimaat;

Gelet op Verordening (EU) nr. 2022/345 van de Raad van de Europese Unie van 1
maart 2022 tot wijziging van Verordening (EU) nr. 833/2014 betreffende beperkende
maatregelen naar aanleiding van acties van Rusland die de situatie in Oekraïne
destabiliseren (Pb EU, L 63);

Gelet op Verordening (EU) nr. 2022/350 van de Raad van de Europese Unie van 1
maart 2022 tot wijziging van Verordening (EU) nr. 833/2014 betreffende beperkende
maatregelen naar aanleiding van acties van Rusland die de situatie in Oekraïne
destabiliseren (Pb EU, L 65);

Gelet op artikel 2, tweede lid, en artikel 3 van de Sanctiewet 1977;

Besluit:

Artikel I

De Sanctieregeling territoriale integriteit Oekraïne 2014 wordt als volgt gewijzigd:

A

Artikel 1a wordt als volgt gewijzigd:

1. In het eerste lid wordt "artikel 2 sexies, eerste lid," vervangen door "artikel 2
sexies, eerste en derde lid, artikel 2 septies," en wordt na "artikel 5 octies," ingevoegd
"artikel 5 nonies, artikel 5 decies, eerste lid,".
2. In het tweede lid wordt "artikel 2 sexies, tweede lid," vervangen door "artikel 2
sexies, tweede of vierde lid," en wordt "of artikel 5 septies, tweede lid," vervangen
door "artikel 5 septies, tweede lid, of artikel 5 decies, tweede lid,".

B

In artikel 2, vierde lid, wordt na "artikel 2 quinquies, eerste lid," ingevoegd "artikel 2
sexies, vierde lid,".

Artikel II

Deze regeling treedt in werking met ingang van de dag na de dagtekening van de Staatscourant waarin zij wordt geplaatst.

Deze regeling zal met de toelichting in de Staatscourant worden geplaatst.

De Minister van Buitenlandse Zaken,

Toelichting

Gezien de ernst van de situatie en in antwoord op de acties van de Russische Federatie die de situatie in Oekraïne destabiliseren, acht de Raad van de Europese Unie het noodzakelijk om verdere beperkende maatregelen in te stellen die verband houden met de sectoren financiën en media.

Financiële sancties:

Op 1 maart 2022 heeft de Raad van de Europese Unie zijn goedkeuring gehecht aan Besluit (GBVB) 2022/346¹ tot vaststelling van verdere beperkende maatregelen met betrekking tot het verlenen van gespecialiseerde diensten inzake financieel berichtenverkeer. Het betreffen gespecialiseerde diensten aan bepaalde Russische kredietinstellingen en hun Russische dochterondernemingen die relevant zijn voor het Russische financiële systeem en die reeds zijn onderworpen aan beperkende maatregelen opgelegd door de Europese Unie of door partnerlanden en, behoudens bepaalde uitzonderingen, met betrekking tot de samenwerking met het Russische fonds voor directe investeringen. Het besluit verbiedt tevens, behoudens bepaalde uitzonderingen, de levering van eurobankbiljetten aan de Russische Federatie.

Verordening (EU) nr. 2022/345² vloeit voort uit Besluit (GBVB) 2022/346 en wijzigt Verordening (EU) nr. 833/2014 onder andere door het invoegen van artikel 2 sexies, derde en vierde lid (verbod op samenwerking met het Russische fonds voor directe investeringen), artikel 5 nonies (verbod om gespecialiseerde diensten inzake financieel berichtenverkeer te verlenen aan bepaalde entiteiten) en artikel 5 decies (verbod op de levering van eurobankbiljetten aan de Russische Federatie).

Media sancties:

Op 1 maart 2022 heeft de Raad Besluit (GBVB) 2022/351³ vastgesteld met daarin beperkende maatregelen tegen Russische mediakanalen die bij propaganda-acties zijn betrokken. Gezien de ernst van de situatie, dienen, in overeenstemming met de fundamentele rechten en vrijheden die in het Handvest van de grondrechten zijn erkend, met name het recht op vrijheid van meningsuiting en informatie zoals erkend in artikel 11 ervan, verdere beperkende maatregelen te worden ingesteld om de uitzendingen van die mediakanalen in de Europese Unie of gericht tegen de Europese Unie onmiddellijk te schorsen. Deze maatregelen moeten worden gehandhaafd totdat de agressie tegen Oekraïne is beëindigd en totdat de Russische

¹ Besluit (GBVB) 2022/346 van de Raad van de Europese Unie van 1 maart 2022 tot wijziging van Besluit 2014/512/GBVB betreffende beperkende maatregelen naar aanleiding van acties van Rusland die de situatie in Oekraïne destabiliseren (Pb EU, L 63).

² Verordening (EU) nr. 2022/345 van de Raad van de Europese Unie van 1 maart 2022 tot wijziging van Verordening (EU) nr. 833/2014 betreffende beperkende maatregelen naar aanleiding van acties van Rusland die de situatie in Oekraïne destabiliseren (Pb EU, L 63).

³ Besluit (GBVB) 2022/351 van de Raad van de Europese Unie van 1 maart 2022 tot wijziging van Besluit 2014/512/GBVB betreffende beperkende maatregelen naar aanleiding van acties van Rusland die de situatie in Oekraïne destabiliseren (Pb EU, L 65).

Federatie en de daarmee verbonden mediakanalen ophouden met propaganda tegen de Europese Unie en haar lidstaten.

Verordening (EU) nr. 2022/350⁴ vloeit voort uit voornoemd besluit en wijzigt Verordening (EU) nr. 833/2014 door het invoegen van artikel 2 septies. Artikel 2 septies van Verordening (EU) nr. 833/2014 regelt het verbod voor exploitanten om de inhoud die door de in bijlage XV van Verordening (EU) nr. 833/2014 vermelde entiteiten wordt verstrekt, uit te zenden of de uitzending van die inhoud mogelijk te maken met welk middel en in welke vorm dan ook (bijv. via kabel, satelliet, IP-TV, internetproviders, internetplatforms of applicaties voor het delen van video's, ongeacht of deze nieuw of voorgeïnstalleerd zijn). Uitzendlicenties of -vergunningen en transmissie- en distributieregelingen met de in bijlage XV vermelde entiteiten worden geschorst.

Artikelsgewijze toelichting

In artikel 1a, eerste lid, van de Sanctieregeling territoriale integriteit Oekraïne 2014 zijn de verbodsbepalingen ingevoegd als gevolg van bovengenoemde sancties. Het betreft artikel 2 sexies, derde lid, artikel 2 septies, artikel 5 nonies en artikel 5 decies, eerste lid.

In artikel 1a, tweede lid, van voornoemde regeling, zijn de uitzonderingen op de verbodsbepalingen opgenomen. De uitzonderingen zijn geregeld in artikel 2 sexies, vierde lid, en artikel 5 decies, tweede lid (artikel I, onderdeel A).

De wijziging van artikel 2 van de Sanctieregeling territoriale integriteit Oekraïne 2014 actualiseert de bevoegde autoriteiten als gevolg van de wijziging van Verordening (EU) nr. 833/2014.

Voor meer informatie over de beperkende maatregelen zij verwezen naar de website www.rijksoverheid.nl/sancties.

Ten slotte kan worden gemeld dat de onderhavige regeling strekt tot naleving van een internationale verplichting en dat uit dien hoofde de inwerkingtreding mag afwijken van de Vaste Verandermomenten voor inwerkingtreding van regelgeving.

De Minister van Buitenlandse Zaken,

⁴ Verordening (EU) nr. 2022/350 van de Raad van de Europese Unie van 1 maart 2022 tot wijziging van Verordening (EU) nr. 833/2014 betreffende beperkende maatregelen naar aanleiding van acties van Rusland die de situatie in Oekraïne destabiliseren (Pb EU, L 65).

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

> Retouradres Postbus 20401 2500 EK Den Haag

De Voorzitter van de Tweede Kamer
der Staten-Generaal
Prinses Irenestraat 6
2595 BD DEN HAAG

**Directoraat-generaal Klimaat
en Energie**

Directie Elektriciteit

Bezoekadres

Bezuidenhoutseweg 73
2594 AC Den Haag

Postadres

Postbus 20401
2500 EK Den Haag

Overheidsidentificatienr

00000001003214369000

T 070 379 8911 (algemeen)

F 070 378 6100 (algemeen)

www.rijksoverheid.nl/ezk

Datum

Betreft Effecten inval Oekraïne op de energierekening van huishoudens

Ons kenmerk

DGKE-E / 22087305

Geachte Voorzitter,

Al enige tijd is er sprake van een situatie met aanhoudend hoge energieprijzen. De inval van Rusland in Oekraïne hebben de opwaartse druk op de energieprijzen verder verhoogd. In eerste instantie is dit alleen van invloed op de hoogte van de groothandelsprijzen, maar wanneer deze situatie langer aanhoudt zal dat ook tot uitdrukking komen in de energierekening van zowel huishoudens als bedrijven. In deze brief richt ik me op de invloed op de energierekening van huishoudens.

De ontwikkelingen op de energiemarkt en de effecten daarvan op de energierekening van huishoudens en bedrijven hebben de volle aandacht van het kabinet. U bent eerder in het najaar geïnformeerd over de situatie rondom de hoge energieprijzen en de maatregelen van het kabinet op dit gebied. Met deze brief informeer ik u over de actuele situatie op dit gebied en over de wijze waarop het kabinet dit zal adresseren. Daarmee geef ik tevens invulling aan de motie-Van Dijk over het monitoren van de ontwikkeling van de energieprijzen (Kamerstuk 35925, nr. 131).

Groothandelsprijzen

De inval van Rusland in Oekraïne had een direct effect op de groothandelsprijzen voor gas. De handelsbeurzen lieten al de volgende dag een aanzienlijke stijging zien. Dergelijke volatiliteit laat zich beter verklaren door emotie als gevolg van de ingrijpende gebeurtenissen en verwachtingen over de toekomst, dan door de normale marktkrachten van vraag en aanbod. De gasstromen uit Rusland zijn namelijk vooralsnog onveranderd. Circa 25-30% van Europese gasimport komt uit Rusland. Voor Nederland ligt dit ruim lager. Mocht er een onderbreking komen, dan zal dit naar verwachting de komende maanden niet leiden tot noodsituaties op de gasmarkt, vanwege het milde winterweer dit jaar en nog bestaande vulgraden. Een langdurige onderbreking zal echter voor de volgende winter wel gevolgen hebben omdat de opslagen dan onvoldoende gevuld kunnen worden met enkel LNG en aanvoer uit met name Noorwegen en Algerije. Vooralsnog laat de gasaanvoer uit Rusland als aangegeven geen verstoring zien en worden alle contractuele afspraken volledig nagekomen, ook legt het sanctiepakket als bekend geen beperkingen op aan gas uit Rusland. Wel laat de markt een onrustig beeld zien met nog steeds hoge prijzen, ook voor de langere termijn, en relatief grote prijschommelingen.

Energierkening huishoudens

De publicatie van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL), die op 18 februari is gepubliceerd, bevestigt het beeld dat de energieprijzen fors zijn gestegen de afgelopen maanden. De hogere groothandelsprijzen zullen gaan bijdragen aan de opwaartse druk op de energieprijzen van consumenten, maar de mate waarin is afhankelijk van de mate waarin deze prijzen de komende maanden aanhouden. De huidige ontwikkelingen leiden dus niet direct tot een hogere energierekening voor alle huishoudens. Daarmee is het beeld dat voortkomt uit de recente publicatie nog steeds actueel. Op langere termijn kan dit beeld verder verslechteren. Een deel van de huishoudens heeft immers de afgelopen maanden al een nieuw contract afgesloten tegen fors hogere tarieven en de komende maanden zal dit voor meer huishoudens het geval zijn.

In de publicatie van CBS en PBL wordt een beeld geschetst van de ontwikkeling van de energierekening tussen januari 2021 en 2022. Uit de publicatie volgt een stijging van de energierekening met ongeveer 1.264 euro op jaarbasis voor een huishouden met een gemiddeld verbruik.¹ Dit komt voornamelijk door de stijging van de leveringstarieven: de marktprijzen voor aardgas en elektriciteit.

Het is belangrijk op te merken dat het in deze publicatie geen gemiddelde stijging betreft, die geldt voor alle huishoudens in Nederland maar een specifieke vergelijking van de stijging op basis van de aangeboden tarieven aan nieuwe klanten in januari 2022 ten opzichte van januari 2021. In de praktijk hebben niet alle huishoudens op dit moment te maken met deze stijging. De daadwerkelijke energierekening kan hoger of lager uitpakken. Dit is onder andere afhankelijk van het contract met de energieleverancier. Huishoudens kunnen bijvoorbeeld een langlopend contract hebben met lagere prijzen, waardoor zij pas bij het aflopen van hun contract te maken krijgen met de dan geldende leveringstarieven. Ook verschilt de mate waarin deze stijging zich voordoet bij bestaande klanten ten opzichte van nieuwe klanten per leverancier. Zoals in de publicatie wordt aangegeven merken bestaande klanten met een langjarig contract op dit moment nog niks van de hogere leveringstarieven. Daarnaast is dit het beeld voor een huishouden met een gemiddeld energieverbruik. In werkelijkheid verschilt het verbruik en dus de effecten van deze hogere leveringstarieven sterk per huishouden.

Hoewel deze stijging dus niet voor alle huishoudens geldt en de recente stijging van de gasprijzen zich niet direct doorvertaalt in een hogere rekening voor huishoudens, zal bij aanhoudende hoge gasprijzen wel een groeiende groep huishoudens aan deze hogere prijzen worden blootgesteld doordat hun contract afloopt en zij tot vernieuwing moeten overgaan. Consumenten en energieleveranciers leggen tarieven voor enkele maanden tot enkele jaren vast. Door de aanhoudende onzekerheid op de energiemarkten is het aanbod van meerjarige energiecontracten momenteel zeer beperkt, waardoor de meeste huishoudens van wie het energiecontract de afgelopen maanden is afgelopen een contract met vaste tarieven voor een half jaar of 1 jaar hebben. Huishoudens waarvan het contract afloopt worden daarmee wel blootgesteld aan de huidige hoge prijzen indien de (nieuwe) leverancier geen lange termijncontracten heeft afgesloten voor de bestaande klanten en tegen de huidige marktprijzen nieuwe contracten moet afsluiten. Daarom is de impact op huishoudens vooral groot

¹ Op basis van een elektriciteitsverbruik van 2.479 kWh en een aardgasverbruik van 1.169 m³ in 2022

**Directoraat-generaal Klimaat
en Energie**
Directie Elektriciteit

Ons kenmerk
DGKE-E / 22087305

indien de hoge prijzen langdurig aanhouden of leveranciers failliet gaan en klanten hierdoor een nieuw contract bij een nieuwe leverancier krijgen.

Maatregelen ter compensatie en ondersteuning en vervolgstappen

Het beeld van het CBS en het PBL bevestigt de zorgen over een grote stijging van de leveringstarieven, waar een belangrijk deel van de huishoudens al door geraakt wordt. De groep huishoudens die hierdoor geraakt wordt zal bovendien toenemen. Daarom heeft het kabinet afgelopen najaar aangekondigd incidenteel in 2022 de energiebelastingen te verlagen (Kamerstuk 35927, nr. 29). Deze maatregelen in de energiebelasting zijn reeds meegenomen in het beeld van het CBS en het PBL, hiermee wordt de stijging van de leveringstarieven gedeeltelijk gecompenseerd.

Daarnaast heeft het kabinet 150 miljoen euro beschikbaar gesteld om kwetsbare huishoudens met een hoge energierekening en/of slechte energetische staat van hun woning te ondersteunen via gemeenten, die in buurten waar veel energiearmoede voorkomt gericht aan de slag kunnen gaan. Hiermee stelt het kabinet deze huishoudens in staat om te investeren in energiebesparende maatregelen waardoor deze huishoudens weerbaarder worden tegen prijsfluctuaties. Dit is in aanvulling op de reeds bestaande maatregelen die het kabinet neemt op het gebied van energiebesparing, waaronder het Nationaal Isolatieprogramma. Ook heeft het kabinet 200 miljoen euro beschikbaar gesteld als extra tegemoetkoming voor huishoudens met een laag inkomen. Deze huishoudens zullen via de gemeenten eenmalig een tegemoetkoming krijgen van circa 200 euro als richtbedrag. Deze laatste twee maatregelen betreffen het CBS en het PBL niet in hun analyse.

Daarnaast vindt het kabinet het van belang om huishoudens weerbaarder te maken tegen prijsfluctuaties. Energiebesparing is een cruciaal onderdeel van de transitie en zorgt ervoor dat huishoudens en bedrijven in mindere mate blootgesteld worden aan de volatiliteit van de energieprijzen. Dit doet het kabinet onder andere door het stimuleren van isolatiemaatregelen om zo snel mogelijk kwetsbare huishoudens in slecht geïsoleerde woningen te helpen. Bijvoorbeeld via het Nationaal Isolatieprogramma, dat gericht is op zowel sociale huurwoningen, particuliere huurwoningen als koopwoningen, en het Nationaal Warmtefonds.

Ook vindt het kabinet het belangrijk om klanten er bewust van te maken welk contract zij afsluiten en dat zij na afloop van het energiecontract in een contract met variabel tarief terecht kunnen komen. De aanbieder moet bij het sluiten van de overeenkomst de consument duidelijk en expliciet informeren over wat er gebeurt nadat de looptijd verstreken is en welke situatie daarna ontstaat. Dit moet in de overeenkomst worden vastgelegd. Daarom moet de aanbieder in de overeenkomst opnemen op welke datum de looptijd begint en wanneer deze eindigt. Wanneer een energiecontract (bijna) afloopt, is het vaste praktijk dat de energieleverancier persoonlijk en tijdig voor het verstrijken van de looptijd de klant een aanbod doet voor een energiecontract met vaste leveringstarieven. De leverancier is op basis van de huidige wetgeving al verplicht de consument te informeren over de looptijd van de overeenkomst, de voorwaarden voor verlenging en beëindiging van de overeenkomst, en of het toegestaan is de overeenkomst kosteloos op te zeggen [artikel 95m Elektriciteitswet, 42b Gaswet en artikel 2 van de Regeling afnemers en monitoring Elektriciteitswet 1998 en Gaswet]. Ik onderzoek of het wenselijk is om verdergaande regels te stellen om deze verplichting nader in te vullen. **PM aanvullen nav overleg met leveranciers**

**Directoraat-generaal Klimaat
en Energie**
Directie Elektriciteit

Ons kenmerk
DGKE-E / 22087305

Vervolgstappen

Begin maart verschijnen nieuwe cijfers van het CPB over de koopkrachtontwikkeling inclusief verwachtingen over lonen en prijzen (waaronder energieprijzen) voor 2023. De hoge energieprijzen werken direct door in de inflatiecijfers die maandelijks door CBS en Eurostat gepresenteerd worden, doordat in de methodiek van het CBS en Eurostat de aangeboden tarieven worden gehanteerd voor huishoudens die op een nieuwe energieleverancier overstappen. Indien de huidige ontwikkeling op de groothandelsmarkt aanhoudt, zal dit dus direct verder bijdragen aan de opwaartse druk op de inflatie. De inflatiecijfers worden namelijk momenteel voor een aanzienlijk deel veroorzaakt door de energieprijzen. Op langere termijn zal daarbij de inflatie breder gedreven worden, doordat de energieprijzen doorwerken in productiekosten van andere producten. Hierdoor is het van belang om de impact van de inflatie op de koopkracht van huishoudens integraal te bezien en deze niet specifiek op de energierekening te betrekken. In de voorjaarsbesluitvorming wordt het koopkrachtbeeld integraal gewogen en wordt de impact van de energieprijzen op kwetsbare lage- en middeninkomens meegenomen.

Daarnaast blijft het kabinet de komende tijd de actuele situatie en de impact hiervan op de energierekening van huishoudens en bedrijven monitoren. Samen met mijn collega's van SZW, VRO en FIN inventariseer ik de mogelijkheden om met name kwetsbare huishoudens gericht te ondersteunen in aanvulling op de al genomen maatregelen. Een gerichte aanpak is daarbij gewenst, aangezien een generieke aanpak met name voor kwetsbare huishoudens met een slecht geïsoleerde woning niet toereikend is. Ik zal uw Kamer hier in de loop van maart nader over informeren.

PM aanvullen nav overleg vierhoek vrijdag

R.A.A. Jetten
Minister voor Klimaat en Energie

Directie
en Energie
Directie

Met opmerkingen 5.1.2.8 (1): PM up-daten adhv
nieuwe cijfers en bespreking vrijdag

Ons kenmerk
DGKE-E / 22087305

- Momenteel wordt in de EU nagedacht over aanvullende sancties waaronder een mogelijk havenverbod voor Russische schepen. Het VK heeft al een dergelijk verbod ingesteld.
- Humanitaire afwegingen zijn van groot belang bij de afweging (mn voorziening voedsel en medicijnen Russische bevolking, bemanningen op schepen).
- Ambtelijk hebben IenW en EZK hebben geadviseerd open te staan voor een havenverbod voor Russische schepen maar hebben daarbij wel de aandachtspunten:

Entry into force

- Announce the time of entry into force well in advance, so that ships that fall in scope have the opportunity to leave/avoid EU ports and be serviced.

Safety / crew

- Allow the delivery of ship's stores and bunkering of ships already in EU ports in order to enable them to leave the ports as soon as possible. This will prevent crew members from both Ukrainian and Russian nationality stranding in EU countries due to lack of alternative modes of transport.
- No interference in innocent passage and freedom of navigation.
- Allow the delivery of ship's stores and bunkering at sea in case of passing ships that need to resupply to leave EU's waters for humanitarian reasons.
- Non-Russian ships (partly) operated by Russian crew (except listed persons) not to be denied access

Which ships in scope

Make sure that definitions which ships fall in scope are very clear and enforceable.

- Flying the Russian Flag or registered in Russia - **enforceable**
- Owned, controlled, chartered or operated – **not enforceable for seaports**, they do not have the mechanism to check this
- Ships carrying Russian goods – **difficult to enforce**

Carve-out

- Ships loaded with energy sources should be exempted from the measure.

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

TER ADVISERING

Aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat

Chief Economist

Directie Algemene Economische
Politiek

Auteur

5.1.2.e

minezk.nl

Datum

14 maart 2022

Kenmerk

CE-AEP / 22102105

nota

Procesvoorstel economische gevolgen situatie Oekraïne
en sancties Rusland

Kopie aan

5.1.2.e

Parafenroute

5.1.2.e

5.1.2.e

MT-lijd

5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

Bijlage(n)

Aanleiding

Uw verzoek van zaterdag 12 maart om een traject te starten met betrekking tot economische scenario's. Daarnaast de uitkomsten van overleg MSZW met sociale partners van vorige week donderdag, waarbij u vervangen werd door dir. TOP. In de staf economie vandaag is dit al kort aan bod gekomen.

Advies

U wordt geadviseerd om akkoord te gaan met een bestuurlijk proces omtrent economische gevolgen middels de volgende twee sporen en dit door de betreffende directies interdepartementaal te laten afstemmen/opzetten:

1. 'Taskforce' in Vierhoek verband met macro-scenario's en mitigerende maatregelen voor bedrijven en burgers (middellange termijn). Coördinatie binnen EZK door AEP.
 - a. Hiertoe zal in samenwerking met FIN en SZW een startnotitie gemaakt worden, waarbij EZK in de lead is
2. Regelmatig bestuurlijk overleg met sociale partners. Coördinatie binnen EZK door TOP.
 - a. Primair met werkgevers en bedrijven over directe impact en tweede orde effecten van de sancties samen met MBHOS en MLNV
 - b. Secundair met werkgevers én werknemers macro-dialoog en koopkracht samen met MSZW

Kernpunten

- Door de 'taskforce' in Vierhoek verband te doen zijn de belangrijkste partijen erbij betrokken. Naast de MP, MFIN, MSZW en SFIN ook DNB en CPB.
- Wat betreft het bestuurlijk overleg, om te voorkomen dat er teveel partijen en onderwerpen tegelijkertijd zijn, het voorstel om gescheiden BO's te organiseren.

Ontvangen BBR

- Er wordt ambtelijk geborgd dat iedereen op de hoogte is van de voortgang binnen de twee sporen. Deze borging vindt plaats via het Departementaal Advies team (DAT) Sancties en het Departementaal Beleidsteam (DBT) Oekraïne die beide ondersteund worden door DCC EZK.

Toelichting

- CPB komt later deze week nog met twee aanvullende analyses:
 - Op 16 maart een scenario op basis van CEP-model, maar met negatievere aannames en met een zwart 'wat als' scenario over de korte en middellange termijn gevolgen van een stop van Russische toevoer in energie en grondstoffen.
 - Op 18 maart een studie over de lange termijn gevolgen van ontkoppeling van Rusland.
- Vrijdag ligt in de Vierhoek de beantwoording van de motie Van Hage over neveneffecten voor, hierbij wordt zoveel mogelijk aansluiting gezocht bij de analyses van CPB, incl. de scenario's die 16 maart uitkomen.

Van: 5.1.2.e
Verzonden: maandag 14 maart 2022 18:43
Aan: 5.1.2.e
Onderwerp: FW: 5.1.2.e ter doorgeleiding dossier Kamerdebat Oekraïne
Bijlagen: DOMUS-22102360-v1-Kamerdebat_Oekraïne.docx; Redeneerlijn MEZK Kamerdebat Oekraïne 15 maart CONCEPT .docx; bijlage 1 Sanctie update 14 maart.pptx; bijlage 2_PPT sectorale impact OEK-RUS Conflict.pptx; bijlage 3 Factsheet sectorale impact export sanctiepakket Rusland versie 14 maart.docx; Bijlage 4 Overzicht flankerend beleid.docx; bijlage 5 flankerend beleid energie.docx

5.1.2.e zou jij dit svp in DOMUS map kunnen hangen die jij vanmiddag hebt aangemaakt en het dan doorzetten naar BBR (5.1.2.e) en SG? Ik heb het ook al per mail verstuurd.

Veel dank,

Gr 5.1.2.e .

Van: 5.1.2.e)
Verzonden: maandag 14 maart 2022 18:42
Aan: 5.1.2.e @minezk.nl>
CC: 5.1.2.e @minezk.nl>; 5.1.2.e @minezk.nl>; 5.1.2.e @minezk.nl>; 5.1.2.e @minezk.nl>; 5.1.2.e @minezk.nl>; 5.1.2.e @minezk.nl>; 5.1.2.e @minezk.nl>; 5.1.2.e @minezk.nl>
Onderwerp: 5.1.2.e ter doorgeleiding dossier Kamerdebat Oekraïne

Dag 5.1.2.e ,

Met dank aan alle collega's bijgevoegd wat we hebben voorbereid voor het Kamerdebat Oekraïne met deelname MEZK mocht dat morgen plaatsvinden:

1. Oplegnota met lopende sporen (en toelichting EMU op verzoek MEZK)
2. Redeneerlijn met sancties, macro-economische beeld, sectoraal beeld, communicatie bedrijfsleven, energie algemeen, flankerend beleid energie en flankerend beleid overig, staatssteun.
3. Bijlage 1: overzicht sancties (update 14 maart)
4. Bijlage 2: laatste signalen sectoren (update van 14 maart)
5. Bijlage 3: Fact sheet sectoraal beeld
6. Bijlage 4: overzicht mitigerende maatregelen (update 14 maart)
7. Bijlage 5: aanvullende koopkrachtmaatregelen 2022

Laat graag weten of voor nu nog meer nodig is.

Dank en groet,

5.1.2.e

Van: 5.1.2.e
Verzonden: maandag 14 maart 2022 16:58

Aan 5.1.2.e @minezk.nl>; 5.1.2.e @minezk.nl>; 5.1.2.e
5.1.2.e @minezk.nl>; 5.1.2.e @minezk.nl>; 5.1.2.e
5.1.2.e @minezk.nl>; 5.1.2.e @minezk.nl>; 5.1.2.e
5.1.2.e @minezk.nl>

CC: 5.1.2.e @minezk.nl>

Onderwerp: Graag check : SPOED: Uitzetmail Kamerdebat Oekraïne: deadline actualisatie 16 uur vanmiddag

Urgentie: Hoog

Collega's,

In bijlage wat we inmiddels hebben verzameld, waarvoor veel dank!

Graag jullie urgente check op de redeneerlijn en de nota. Daarnaast mis ik nog een update (van E) over laatste pakket maatregelen om sterk gestegen energieprijzen te compenseren aan de pomp (die zat ook nog niet in de voorbereiding van het koopkrachtdebat als ik het goed heb). Zie hieronder in geel. De rest van de info is verwerkt in nota en redeneerlijn, en fact sheets bieden nadere onderbouwing.

@5.1.2.e we kunnen nog verder werken aan QA's maar ik wilde je dit alvast meegeven.

Gr 5.1.2.e .

Van: 5.1.2.e

Verzonden: maandag 14 maart 2022 14:12

Aan: 5.1.2.e @minezk.nl>; 5.1.2.e @minezk.nl>; 5.1.2.e
5.1.2.e @minezk.nl>; 5.1.2.e @minezk.nl>; 5.1.2.e
(5.1.2.e @minezk.nl>; 5.1.2.e @minezk.nl>; 5.1.2.e
5.1.2.e @minezk.nl>

CC: 5.1.2.e @minezk.nl>

Onderwerp: SPOED: Uitzetmail Kamerdebat Oekraïne: deadline actualisatie 16 uur vanmiddag

Urgentie: Hoog

Collega's,

We zaten net samen in de voorbespreking met MEZK. Voor het geval er morgen een breder Oekraïne debat is, wil ik graag jullie hulp vragen voor het met spoed actualiseren van het voorgaande Oekraïne Kamerdebat dossier. We hebben volgens mij al veel materiaal beschikbaar dus ik hoop dat dit niet een al te grote aanslag is. In verband met vertrektijd MEZK zou ik graag om 16 uur de gevraagde stukken van jullie hebben. Als dit niet lukt, geef het dan ook graag even aan.

1. Voor de redeneerlijn (5.1.2.e stelt samen)
 - Proces van wat er loopt aan analyses (macro-economisch beeld en impact) - **AEP** 5.1.2.e / 5.1.2.e
 - Proces van wat er loopt energieprijzen, verwijzing naar Kamerdebat 22 maart en brief - **DEIZ**
 - Proces van wat er loopt Europees - **DEIZ**
2. Alinea EMU – ter achtergrond – **AEP** 5.1.2.e
3. Effecten energierekening en pakket maatregelen 11/03 – 5.1.2.e
4. Effecten MKB / energieintensieve bedrijven – **TOP** 5.1.2.e

5. Staatssteunkaders reactie voorstel Commissie – **WJZ** 5.1.2.e

Daarnaast graag de volgende meest geactualiseerde factsheets aanleveren: sancties (**DEIZ** 5.1.2.e sectorale effecten (**TOP/DEIZ** 5.1.2.e)).

Dank!

Gr 5.1.2.e

5.1.2.e

5.1.2.e

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat | Ministry of Economic Affairs and Climate Policy
Bezuidenhoutseweg 73, C-Passage, 2^e etage | 2594 AC Den Haag
Postbus 20401 | 2500 EK Den Haag

T +31 (0) 70 5.1.2.e

M +31 (0) 6 5.1.2.e

@ 5.1.2.e @minezk.nl

W www.rijksoverheid.nl/ezk

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

TER ADVISERING

Dep. VERTROUWELIJK

Aan

de Minister van Economische Zaken en Klimaat

Directie Europese en
Internationale Zaken

Auteur

5.1.2.e

@minezk.nl

Datum

14 maart 2022

Kenmerk

DEIZ / 22102360

Kopie aan

MT Deiz

Bijlage(n)

nota

Kamerdebat Oekraïne

Parafenroute

5.1.2.e

DEIZ, 5.1.2.e

Aanleiding

Uw deelname aan Oekraïenedebat op 15 maart, waarmee het debat over koopkracht dat was voorzien op 17 maart zou komen te vervallen. Bevestiging van het debat en de gevraagde aanwezigheid van bewindspersonen volgt mogelijk pas na de regeling van werkzaamheden op 15 maart.

Advies

U kunt kennis nemen van het dossier.

Kernpunten

In bijgevoegd dossier is – in redeneerlijn – aantal lopende sporen meegenomen waarnaar u in beantwoording kunt verwijzen:

Analyses macro-economisch en sectoraal beeld

- Aankomende vrijdag 18 maart zal er een Kamerbrief gestuurd worden (n.a.v. de motie Van Haga) met een analyse van de (macro)economische impact van de situatie in Oekraïne en de daaraan gerelateerde sancties.
- Vorige week woensdag 9 maart is het Centraal Economisch Plan (CEP) uitgekomen van het CPB, daarin voorspellen ze een economische groei van 3,6% in 2022 en 1,7% in 2023. Macro-economisch zijn de effecten momenteel voornamelijk zichtbaar via de hogere inflatie. CPB acht dit nog steeds de meest plausibele uitkomst, maar geeft aan dat dit veel onzekerheden omgeven is. Daarom kijkt het CPB en het kabinet naar mogelijke andere scenario's.
- Aankomende woensdag 16 maart zal het CPB met negatievere scenario's komen en op vrijdag 18 maart komen ze met een studie over de lange termijn gevolgen van volledige ontkoppeling van Rusland. De

Ontvangen BBR

Nederlandsche Bank zal donderdag 17 maart tevens met publicatie komen over de financiële stabiliteit.

- Daarnaast is er regelmatig overleg met o.a. VNO-NCW om de impact op bedrijven en sectoren in kaart te brengen.
- Binnen het kabinet houden de betrokken ministers (o.a. MEZK, MFIN, MSZW) gezamenlijk de situatie in de gaten en bereiden ze zich voor op verschillende scenario's.

Leveringszekerheid

- MKE stuurt deze week Kamerbrief over leveringszekerheid, inclusief eerste appreciatie Europese voorstellen. Debat over deze brief is voorzien voor 22 maart.

Europese voorstellen

- Op 8 maart presenteerde Europese Commissie voorstellen om hoge energieprijzen tegen te gaan; gasopslagen voor komende winter te vullen en afhankelijkheid Russisch gas versneld af te bouwen (RePower EU pakket). Een eerste appreciatie van (delen van) dit pakket zal in de brief van MKE over leveringszekerheid worden meegenomen. Daarnaast volgt een regulier BNC-traject.
- Op 10 maart heeft de Europese Commissie een concept van het tijdelijk crisis steunkader nav de Oekraïne-crisis naar de lidstaten gestuurd voor een spoedconsultatie. Op 14 maart vindt hierover een overleg plaats tussen Commissie en lidstaten. De Nederlandse reactie op de voorstellen van de Commissie zal ook naar de Tweede Kamer worden gestuurd.

Toelichting

Uit voorbespreking volgde een vraag ter toelichting van het EMU-saldo:

EMU

EMU staat voor Economische Monetaire Unie, dit is een synoniem voor de eurozone met 19 lidstaten. De Europese begrotingsregels zoals de grens van een begrotingstekort van 3% bbp en de maximale schuld van 60% bbp zijn binnen de EMU afgesproken. Daarvoor zijn gemeenschappelijke definities opgesteld en daarom wordt vaak gesproken over EMU-saldo en EMU-schuld in overheidsdocumenten. Het EMU-saldo staat gelijk aan het begrotingstekort (overheidsinkomsten minus overheidsuitgaven als percentage van het bbp) en de EMU-schuld staat gelijk aan de staatsschuld (totale schuld als percentage van het bbp). Als voorbeeld: in 2020 gaf de overheid 33,4 miljard meer uit dan er inkomsten waren, dit staat gelijk aan een EMU-saldo van -4,2%. De totale overheidsschuld, ofwel de EMU-schuld, was in 2020 435 miljard wat hetzelfde is als 54% van het bbp.

Redeneerlijn MEZK - Kamerdebat Oekraïne (TBC)

Sancties

- Inmiddels vier grote sanctiepakketten aangenomen [PM pakket 14/03]. Daarmee zijn de maatregelen die we in Europa en met onze andere partners hebben afgesproken heel stevig. Belangrijk om te blijven bekijken of de maatregelen die we nemen het beoogde effect hebben.
- Maar duidelijk dat je het regime van Poetin geen pijn kunt doen zonder ook zelf een offer te brengen. Bij een situatie als deze zijn we daartoe bereid. We voelen ons gesteund door signalen, óók vanuit het bedrijfsleven, dat hiervoor begrip is.

Macro-economisch beeld

- Er is nog steeds veel onzeker en ontwikkelingen volgen elkaar snel op. Ik wil hier benadrukken dat, ondanks corona, onze economie er goed voor staat op het moment. Dit neemt niet weg dat huishoudens en individuele bedrijven wel hard geraakt worden via de hoge inflatie.
- Het kabinet heeft nauw overleg over de economische gevolgen van sancties met instanties als DNB en CPB en anderen, om beter zicht te krijgen op wat op ons af komt of kan komen. Maar macro-economische modellen zijn beperkt geschikt in tijden van crisis. Daarom goed om te werken op basis van scenario's.
- CPB komt later deze week nog met twee aanvullende analyses:
 - Op 16 maart een scenario op basis van CEP-model, maar met negatievere aannames en met een zwart 'wat als' scenario over de korte en middellange termijn gevolgen van een stop van Russische toevoer in energie en grondstoffen.
 - Op 18 maart een studie over de lange termijn gevolgen van ontkoppeling van Rusland.
 Deze analyses zullen nuttige aanvullende inzichten opleveren.
- Eind deze week zal het kabinet de Kamer per brief antwoorden op de motie Van Haga die het kabinet oproept de nevenschade aan de Nederlandse economie en de Nederlandse huishoudens in kaart te brengen.

Sectoraal beeld

- Omdat onze handelsrelatie met Rusland beperkt is - slechts zo'n 1,1% van onze totale export gaat naar Rusland - zullen de huidige sancties een beperkt direct effect hebben op onze gehele economie. Individuele bedrijven en sectoren worden desondanks wel degelijk geraakt. Een eerste inschatting is dat een exportbedrag van zo'n 0,7 miljard wegvalt door het afgekondigde

exportverbod. Dat is zo'n 10 tot 12% van de totale export naar Rusland. Ruwweg 0,5 miljard is van Nederlandse makelij, de rest betreft wederuitvoer. Dit is zo'n 0,1% van onze totale export.

- Ondanks dat de Nederlandse import en export naar Rusland relatief laag is, ervaren diverse sectoren impact van indirecte effecten zoals de toenemende grondstofprijzen (staal, aluminium, koper, nikkel (voor de hightechindustrie), paladium (katalysatoren automotive industrie), platina, rhodium en neon (chips), impact op leveringszekerheid van grondstoffen en voedingsmiddelen (bijvoorbeeld zonnebloemolie, graan & mais).
- Energieprijzen reageren sterk op alle ontwikkelingen in Oekraïne. De volatiliteit is sterk toegenomen, mede doordat kopers niet snel kunnen uitwijken naar alternatieve leveranciers en door speculatie op toekomstige ontwikkelingen. Op het moment zijn er namelijk geen tekorten.
- Vooral energie-intensieve bedrijven worden bijzonder hard geraakt door de gestegen energieprijzen. Meerdere bedrijven hebben afgelopen jaar, ook voor aanvang van de oorlog, al productie gestaakt omdat productie niet langer rendeerde.
- MKB dat gefocust was op handel met Rusland, Oekraïne of Wit-Rusland wordt eveneens hard geraakt. Ook kan het MKB, zoals bv. meerdere frituurbedrijven, worden geraakt door de hogere energierekening en hogere grondstofprijzen.
- Sectoren die getroffen worden door het wegvallen van de handel zijn vooral de machinebouw, de chemische industrie, logistiek & maritiem, agro-voedsel en de automobielsector. We zien dat de meeste export wordt stopgezet.
- Dit komt door betalingonzekerheid, sluiten luchtruim, ingestelde sancties op goederen, congestie in havens, beperkte transportmogelijkheden en publieke druk op bedrijven om geen handel met Rusland te drijven.
- Zien ook duidelijk dat bedrijven verder gaan dan reeds ingestelde sancties en hun handelsactiviteiten in Rusland stopzetten. Verschillende rederijen zoals Maersk vervoeren bv. alleen nog voedingsmiddelen, medische middelen of humanitaire goederen naar Rusland.
- Hoewel uit onderzoek dat gebruik maakte van een Herfindahl-index blijkt dat er geen 100% afhankelijkheid van Rusland is, zal het moeilijk zijn en tijd kosten om bepaalde importen te diversifiëren.
- Ook zal het uitsluiten van Rusland tot een prijseffect leiden voor bepaalde goederen waar Rusland een groot marktaandeel heeft, bv. olie, gas, nikkel, staal, aluminium, koper, hout, steenkool.

Communicatie met bedrijven

- Er is goed contact met bedrijven die worden getroffen, direct als gevolg van sanctiemaatregelen en/of indirect als gevolg van tweede orde effecten

waaronder stijgende energie- en grondstofprijzen. Die gesprekken voeren we ook via de brancheorganisaties.

- De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland heeft een loket ingericht om vragen te beantwoorden. Ook is er een speciale sanctiepagina Rusland ingericht op de RVO website (www.rvo.nl). Sinds 1 februari hebben meer dan 100.000 bezoekers de RVO pagina's over Rusland, Oekraïne en Belarus bezocht. Ongeveer 4000 bezoekers per dag nu, en zo'n 60 telefoontjes.

Energie algemeen

- In directe reactie op Russische inval zijn groothandelsprijzen van ruwe olie en gas fors gestegen.
- We voorzien voor nu geen noodsituatie. Het vullen van de opslagen voor volgende winter is wel urgent. We bezien hoe we als NL en bij voorkeur in EU-verband kunnen zorgen voor het tijdig opbouwen van voldoende gasvoorraden voor komende winter. Dat zou bijvoorbeeld kunnen via staatsdeelnemingen of met verplichtingen voor marktpartijen (zie ook coalitieakkoord). [De minister voor Klimaat en Energie zal later deze week een brief uitsturen over gasleveringszekerheid. Daarna volgt debat met uw Kamer op 22 maart.]
- Deze crisis maakt eens te meer duidelijk dat de grote Europese afhankelijkheid van energieleveranties uit Rusland, in het bijzonder van pijpleidinggas, moet worden afgebouwd. Deze crisis onderstreept de noodzaak van open strategische autonomie op energiegebied.
- Het is eveneens van belang dat we snel meer duurzame energie gaan ontwikkelen en hard aan de slag gaan met energiebesparende maatregelen.
- De Europese Commissie heeft vorige week voorstellen gedaan voor snelle actie om hoge prijzen tegen te gaan, gasopslagen te vullen voor komende winter en de afhankelijkheid van Russisch gas af te bouwen. Op 8 maart werd het Energiepakket 'Repower EU' gepresenteerd. Dit pakket bevat verschillende voorstellen waarvan een aantal ook nog nader wordt uitgewerkt. De Kamer wordt hierover per brief geïnformeerd. [brief MKE over gasleveringszekerheid.] Er volgt ook een BNC-fiche.

Energie flankerend beleid

- Vorig kabinet heeft al maatregelen genomen om stijging van de energierekening te dempen, onder andere door de energiebelasting eenmalig te verlagen in 2022. Voor huishoudens werd hiervoor 2,6 miljard euro uitgetrokken.

- Daarnaast kunnen huishoudens met een laag inkomen via gemeenten bijzondere bijstand aanvragen om hen te helpen bij het betalen van de energierekening. Hiervoor is 200 miljoen euro gereserveerd. Het kabinet heeft ook 150 miljoen euro beschikbaar gesteld om kwetsbare huishoudens te helpen met isolerende maatregelen.

[PM laatste maatregelen 11/03.]

Overig flankerend beleid

- Bedrijven die worden geraakt door sancties kunnen gebruik maken van het RVO instrumentarium dat beschikbaar is om nieuwe markten aan te boren of aanvoerketens te verleggen. Bijvoorbeeld SIB-vouchers (coaching voor ondernemers), borgstelling MKB (kredieten om nieuwe markten te betreden), GO-regeling (garantstelling ondernemers).
- Compenseren van directe verliezen als gevolg van de sancties doen we in principe niet. [Het hoort tot het ondernemersrisico wanneer je als bedrijf zaken doet met instabiele landen.] Wel zijn er bestaande regelingen op Europees niveau zoals de interventieregelingen die gebruikt kunnen worden voor bijvoorbeeld opslag van bederfelijke waar.

Staatssteun

- De Commissie heeft op 10 maart een voorstel gepresenteerd dat ziet op een tijdelijke verruiming van het staatssteunkader. Het voorstel biedt lidstaten ruime mogelijkheden om liquiditeitssteun aan hun ondernemingen te verstrekken in de vorm van leningen en garanties. Daarnaast kan er ook staatssteun worden gegeven om de hoge energieprijzen (gas/elektriciteit, niet kolen of olie) te verzachten.
- De Nederlandse reactie op dit ruime staatssteunkader is wel kritisch. Liquiditeit is in de huidige markt, anders dan ten tijde van het tijdelijke Covid-19 staatssteunkader, ruimer voorhanden en de Commissie heeft niet goed onderbouwd waarom brede liquiditeitssteun voor veel sectoren van de economie nu nodig is. Daarnaast is overcompensatie niet uitgesloten en kan dit de nodige economische (duurzame) hervormingen afremmen.
- Wij pleiten daarom voor meer gerichte tijdelijke staatssteun alleen voor sectoren en bedrijven die het hardst geraakt zijn. Het versnellen van de energietransitie kan ook door staatssteun te geven via de (vernieuwde) reguliere staatssteunkaders. De reactie op de consultatie die de Commissie heeft uitgezet zal met uw Kamer worden gedeeld.

- Overigens is het natuurlijk aan lidstaten zelf, ook aan ons kabinet, om te bezien of en op welke manier er gebruik wordt gemaakt van een verruimd staatssteunkader zodra dat wordt afgekondigd.

Ontwikkelingen sancties

Dd. maandag 14 maart

Ontwikkelingen sancties

> Nieuwe sancties

- **Dual-use:** verbod wordt uitgebreid naar flinke lijst bedrijven in defensie-sfeer
- **Energie:** exportrestricties op materieel, technologie en diensten in de energiesector, m.u.v. nucleaire industrie, transport van olie en gas en in noodsituaties tav. volksgezondheid. Er geldt een wind-down periode van 3 maanden en een derogatie voor kritische energiebehoefte van LS. Tevens verbod op deelnemingen en joint ventures.
- **SOE's:** verbod op alle transacties met een lijst staatsbedrijven (in annex defensiebedrijven, maar ook bv. Gazprom-neft en Rosneft) die voor meer dan 50% in handen van de staat zijn (hier golden al restricties op herfinanciering). Wind-down periode van 60 dagen.
- **Kredietbeoordeling:** verbod op credit rating services voor Russische klanten.
- **IJzer en staal:** verbod op import van ijzer- en staalproducten uit Rusland. Wind-down periode van 3 maanden.
- **Luxegoederen:** verbod op export van goederen met waarde van +300 euro, variërend van kleding tot sierraden tot voertuigen tot huiselektronica
- **15 personen**, waaronder 4 oligarchen (Abramovich, Khan, Rashnikov en Kuzmichev), 7 zakenlieden (waaronder de CEO's van Yandex, Stankoflot, Eurochem, Rosoboronexport) en 4 publicisten/propagandisten (waaronder de CEO van Channel One).
- **9 bedrijven** op gebied van luchtvaart, wapens en scheepsbouw
- WTO verklaring MFN tarief intrekken

> In voorbereiding

- Havens (al een tijdje, voor nu enkel een verbod op goederen/diensten/financiering voor navigatie technologie)
- Crypto (stappen gezet, nog niet helemaal sluitend)

> Verder

- Russische tegenmaatregelen tot nu toe
 - Maatregel die bedrijven mogelijkheid biedt om schulden in roebels terug te betalen
 - Ban op export medische producten
 - Stoppen van internationale vluchten door Russische luchtvaartmaatschappijen (bang voor inbeslagname)
 - Stoppen van kapitaalstromen het land uit
 - Sluiten van het luchtruim
 - Onteigeningswetgeving
 - Tegenmaatregelen luchtvaartsector
 - Ban op import/export grondstoffen

Beeld t.a.v. gevolgen

› Macro-economie / sectoraal

- Inflatie komt uit op 5,2% in 2022 (2021 was 2,7%).
- 3,6% groei in 2022 en 1,7% in 2023
- 16 maart komt CPB met nieuwe studie met "sombere" scenario
- Motie v Haga → besproken in CVIN 14 maart: zal 16 maart worden geupdate met CPB cijfers, daarna naar Kamer
- Zie andere factsheet voor meer detail over sector gevolgen

› Overig

- 14 maart waren onderhandelingen tussen RF en OEK: 15 maart verder
- Continue veel aandacht voor evacuatie burgers
- Opvang vluchtelingen nu bijzondere aandacht in NL en EU
- Israël steunt voor het eerst openlijk sancties tegen RF
- Veel aandacht voor raket inslag op OEK basis nabij Polen

Media en externe optredens

› Tweede Kamer

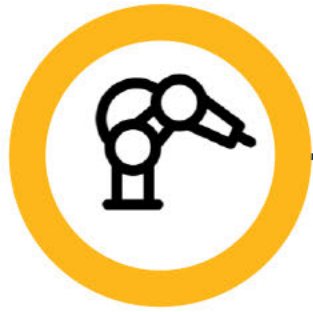
- Dinsdag hoofdlijnende debat I&W (inclusief externe veiligheid en luchtvaart)
- Mogelijk (dinsdag extra OEK debat)
- Donderdag Commissiedebat RBZ
- Donderdag Gasunie leveringszekerheid aardgas
- Donderdag debat RAZ
- Donderdag koopkrachtdebat

› Externe optredens

- Maandag bezoek MEZK aan sanctieloket van RVO
- Maandag rondetafel basisindustrie bij VNO-NCW
- Dinsdag staf AEP / MEZK economie over economische scenario's
- Dinsdag rondetafelgesprek met enkele economen: Pieter Hasekamp (CPB), Marieke Blom (ING) en Matthijs Bouman (FD/Nieuwsuur)

Laatste signalen sectoren (alleen nieuwe signalen t.o.v. 07-03)

1

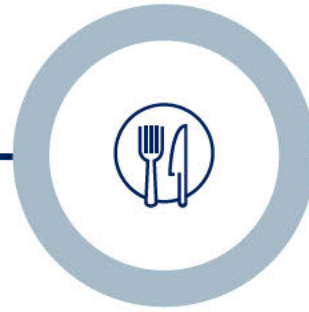
MACHINES & APPARATEN

- Zorgen dat door langdurig hoge energieprijzen de industrie in EU niet meer concurrerend is en vertrekt.
- Alternatieve leveranciers voor kolen worden gezocht. Makkelijk substitueerbaar, maar wel prijseffect.
- Prijs van Nikkel is 250% gestegen gisteren (Nikkel wordt gebruikt om roestvrij staal te maken, maar ook voor batterijen).
- Brandbrief aan EZK van Aldel, Nyrtar, VNP (papiersector) en ESD-SIC om indirecte kostencompensatie ETS binnen een maand uit te betalen

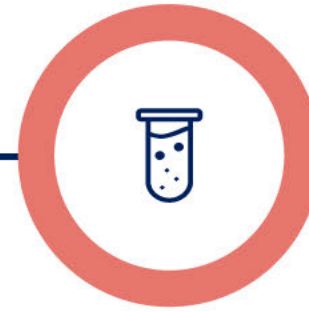
LOGISTIEK & MARITIEM

- 13% van totaal aan overslag in Rotterdamse haven is Rusland georiënteerd. Betreft vooral energiegerelateerde grondstoffen.
- Als handel met Rusland geboycot wordt leidt dat tot teruggang van 13% voor Rotterdamse haven, dat is een grotere teruggang dan tijdens de coronapandemie (teruggang van 7%) en van de recessie in 2009 (8%).
- Brandstofprijzen blijven issue. Toenemend diefstal diesel uit vrachtwagens

AGRI-FOOD

- Diervoederindustrie Nevedi wil een noodplan voor gebruik van graan, mais en zonnebloemproducten.
- Brancheorganisatie van Frituurders slaat noodklok dat sector stijgende energieprijzen en van grondstoffen niet overleeft.
- FAO waarschuwt voor wereldwijde stijging van voedselprijzen (22%). Tarwe nu op hoogste prijs ooit. Gevolgen voor met name armere landen waar groter aandeel van besteedbaar inkomen gaat naar voedsel (bv. Egypte – grootste importeur tarwe uit Rus en Oek en 50% van BI gaat naar voedsel).
- Maisinvoer NL is zeer geconcentreerd uit Oek (2/3^e totale invoer)

CHEMISCHE PRODUCTEN

- Bij Shell kunnen mogelijk delen toeleveringsketen droog vallen.
- NOVE meldde dat vorige week 25 tankstations droog vielen.
- Groot 2^e orde effect stijgende energie en grondstofprijzen voor chemische en basisindustrie.
- Raffinaderijen in Europa schakelen nu over van Russische olie naar olie uit de VS, Noorwegen en West Afrika.
- De importstromen per schip vanuit Rusland (Baltische Zee, Zwarte Zee en Oost Rusland) zijn nu al stilgevallen. Exports op pijp naar Europa (Polen, Oost Duitsland etc.) lopen nu nog en zouden bij een embargo stilvallen.
- Diverse bedrijven hebben aangekondigd assets en belangen in Rusland af te stoten.

AUTOMOTIVE

- Kabelbomen nodig voor productie auto's komen vooral uit Oekraïne. Geen direct uitzicht op alternatieven. Productie daardoor vrijwel volledig stil.

Afhankelijkheden I

- NL lijkt op basis van data nauwelijks afhankelijk van één of beperkt aantal landen.
- Van top 15 ingevoerde goederen voor Nederlands verbruik, springt het aandeel ruwe aardolie dat vanuit Rusland (i.c. 25%) wordt ingevoerd eruit, bij gas is het geheim, maar bedraagt het +/- 15%. Bij de rest is het aandeel van Rusland verwaarloosbaar.

Top 15-ingevoerde goederen voor NL-verbruik

SITC code	Product	Invoer voor Nederlands verbruik (mln €)	Mate concentratie invoer	Aandeel in totale invoer	Aandeel Rusland
333	Ruwe aardolie	23 604	niet geconcentreerd	11%	25%
781	Automobielen voor personenvervoer (behalve voor gemeenschappelijk vervoer)	9 567	enigszins geconcentreerd	5%	0
343	Aardgas	5 751	hoog geconcentreerd	3%	nb
752	Automatische gegevens verwerkende machines	5 646	enigszins geconcentreerd	3%	0
764	Toestellen voor telecommunicatie, delen en onderdelen	5 642	niet geconcentreerd	3%	0
542	Geneesmiddelen (m.i.v. veterinaire geneesmiddelen)	5 427	niet geconcentreerd	3%	0
784	Delen en onderdelen voor automobielen en tractors	4 673	enigszins geconcentreerd	2%	0
334	Geraffineerde producten van aardolie	4 461	niet geconcentreerd	2%	nb
728	Machines en toestellen n.a.g.	4 210	hoog geconcentreerd	2%	0
821	Meubelen en toebehoren, artikelen voor bedden e.d. artikelen	3 543	niet geconcentreerd	2%	0
893	Werken van kunstmatige plastische stoffen, n.a.g.	3 241	enigszins geconcentreerd	2%	0
792	Luchtvaartuigen, ruimtevaartuigen en draagraketten hiervoor, delen daarvan	2 494	hoog geconcentreerd	1%	0
778	Elektrische machines, apparaten en toestellen, n.a.g.	2 464	niet geconcentreerd	1%	0
699	Metaalwaren, n.a.g.	2 314	niet geconcentreerd	1%	0
512	Alcoholen, fenolen en derivaten	2 274	niet geconcentreerd	1%	3

Afhankelijkheden II

- De goederenlijst met top 15 ingevoerde goederen waar Rusland het hoogste aandeel in heeft ziet zorgelijker uit.
- Bij vijf van de 15 goederen heeft Rusland een marktaandeel van zo'n 25% of meer. Het gaat hier om radioactief materiaal, steenkool, nikkel, ruwe aardolie, en koper en koperlegeringen. (cijfers aardgas is geheim en daardoor niet meegenomen hierin)
 - De import van steenkool (voor binnenlands verbruik) is geconcentreerd: ruim 60 procent werd geleverd door Rusland en de Verenigde Staten.
 - Bij de andere vier producten is Nederland minder of in enige mate afhankelijk van Rusland.

Top 15-ingevoerde goederen met hoogste aandeel uit Rusland

	Totaal	Rusland	Aandeel	Mate concentratie invoer
SITC	mln euro	mln euro	invoer	
525 Radio-actief en aanverwant materiaal	208	79	38%	enigszins geconcentreerd
321 Steenkool (m.u.v. geagglomereerde...	1481	467	32%	hoog geconcentreerd
683 Nikkel en nikkellegeringen (ruw, ...	516	139	27%	enigszins geconcentreerd
333 Ruwe aardolie	30753	7763	25%	niet geconcentreerd
682 Koper en koperlegeringen (ruw, st...	1352	315	23%	enigszins geconcentreerd
289 Ertsen van edele metalen	176	18	10%	niet geconcentreerd
671 Ruw gietijzer, spiegelijzer, spon...	943	96	10%	enigszins geconcentreerd
342 Propaan en butaan, in vloeibare vorm	1431	135	9%	enigszins geconcentreerd
246 Hout in plakjes, spanen e.d. en a...	250	22	9%	enigszins geconcentreerd
672 Ingots e.d. primaire vormen van i...	201	11	5%	enigszins geconcentreerd
684 Aluminium en aluminiumlegeringen ...	3461	180	5%	niet geconcentreerd
248 Hout, enkel bewerkt	1178	55	5%	niet geconcentreerd
689 Overige onedele non-ferrometalen ...	182	8	4%	niet geconcentreerd
034 Vis; vers, gekoeld of bevroren	1451	63	4%	niet geconcentreerd
282 Schroot, m.i.v. afvalingots, van ...	1199	52	4%	Nb
Totaal goederen	459893	15637	3%	

Lessons learned afgelopen week

1. Bij afhankelijkhedenstudies wordt te weinig rekening gehouden met:

- Frictiekosten van aanpassen waardeketen
- Gevolgen algemene prijsstijgingen van producten door wegvallen Rusland (aanbodshock) van de markt en door zoektocht naar alternatieve markten en leveranciers
- Het feit dat er maar één onderdeel van de waardeketen niet geleverd hoeft te worden om productie stil te laten vallen. Dit kan ook een product zijn dat je met kwantitatieve analyses niet snel op de radar had: bv. neon gas dat belangrijk is voor chipindustrie.

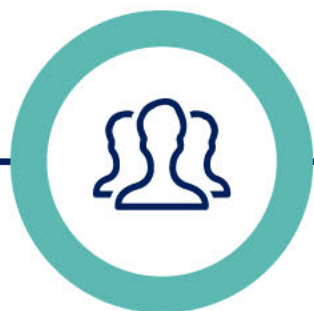
Vragen die binnenkomen bij QA_Sancties@minezk.nl

5

SANCTIES

- Nieuwe sancties
- Hoe om te gaan met:
- Gascontracten met Gazprom
- (Nieuwe) projecten waar RUS partner in zit, bv. RUS energiebedrijven.

WERKNEMERS

- Waar kunnen vrachtwachtenchauffeurs uit RUS/OEK die hier gestrand zijn (kunnen niet pinnen) terecht?
- Kunnen werknemers uit OEK meteen werken?

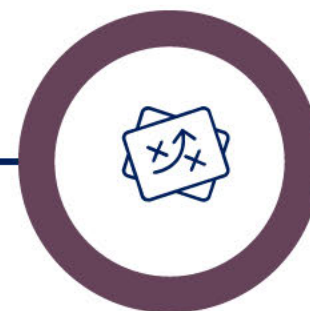
COMPENSATIE

- Wat doet NL aan compensatie voor hoge energieprijzen, grondstoffen, effecten sancties?

ENERGIE

- Nieuwe aanbestedingen energiecontracten

INTERNATIONALE ORGANISATIES

- Hoe om te gaan met uitsluiten RUS/BRUS

-
-
-
-
-
-
-

Achtergrond slides

Dit zijn statische slides die niet veranderen

Export naar Rusland, Wit-Rusland en Oekraïne

Secties	Export naar RUS (2021)	Export naar OEK (2021)	Export naar uit Wit-RUS (2021)
TOTAAL	€6 mrd	€1 mrd	€249 mln
0 Voeding en levende dieren	€493 mln	€229 mln	€40 mln
1 Dranken en tabak	€36 mln	€16 mln	€1 mln
2 Grondstoffen, niet eetbaar, behalve...	€579 mln	€80 mln	€40 mln
3 Minerale brandstoffen, smeermiddele...	€60 mln	€24 mln	€3 mln
4 Dierlijke en plantaardige oliën en vetten	€34 mln	€4 mln	€1 mln
5 Chemische producten	€1425 mln	€234 mln	€57 mln
6 Fabricaten (bv. metaal of hout)	€266 mln	€70 mln	€11 mln
7 Machines en vervoermaterieel	€2512 mln	€359 mln	€80 mln
8 Diverse gefabriceerde goederen	€631 mln	€79 mln	€15 mln
9 Niet afzonderlijk genoemde goederen	€1 mln	€0 mln	€0 mln

Import uit met Rusland, Wit-Rusland en Oekraïne

Secties	Import uit RUS (2021)	Import uit OEK (2021)	Import uit Wit-RUS (2021)
TOTAAL	€9,5 mrd	€1,6 mrd	€237 mln
0 Voeding en levende dieren	€117 mln	€ 703 mln	€2 mln
1 Dranken en tabak	€2 mln	€0 mln	€20 mln
2 Grondstoffen (bv. metaal of hout)	€160 mln	€302 mln	€30 mln
3 Minerale brandstoffen, smeermiddele...	€ 8224 mln	€0 mln	€46 mln
4 Dierlijke en plantaardige oliën en vetten	€24 mln	€472 mln	€3 mln
5 Chemische producten	€220 mln	€15 mln	€18 mln
6 Fabricaten hoofdzakelijk gerangsch...	€622 mln	€72 mln	€ 118 mln
7 Machines en vervoermaterieel	€86 mln	€41 mln	€4 mln
8 Diverse gefabriceerde goederen	€20 v	€39 mln	€18 mln
9 Niet afzonderlijk genoemde goederen	€0 mln	€0 mln	€0 mln

Hoe worden sectoren geraakt?

9

STIJGENDE PRIJZEN

Stijgende grondstofprijzen voor energie (Olie & Gas), metaal (Nikkel, Koper, Aluminium, Paladium, Platina), biologische goederen (Graan, mais etc.) en overige grondstoffen zorgen voor duurdere inkoop.

BETALINGSONZEKERHEID

Door maatregelen rondom SWIFT zijn betalingen niet meer of moeilijker mogelijk en zijn leveringen uit voorzorg gestopt.

HUMAN CAPITAL

Werknemers in Oekraïne/RUS kunnen niet meer werken. Bv. werknemers uit Oekraïne die in het leger gaan of die moeten vluchten.

OVERCOMPLIANCE

Bedrijfsleven dat handel drijft met RUS en WRUS is hier uit zichzelf mee gestopt ook al vallen producten niet onder sancties.

SLUITING PRODUCTIELOCATIES / PROBLEEM TOELEVERINGSKETEN

Productielocaties in RUS/OEK sluiten door conflict en kunnen niet meer leveren. Productielocaties in Nederland stoppen omdat ze geen grondstoffen ontvangen.

VERTRAGINGEN TRANSPORT

Vertragingen rondom transport creëren obstakels in de waardeketens. Douane moet alle containers handmatig controleren in havens.

OPGELEGDE SANCTIES

Er zijn sancties voor de financiële sector, energiesector (alleen op raffinagetechnologieën, exploratie en schalieprojecten), transportsector (luchtvaart) en voor dual use-goederen (goederen die ook militair gebruikt kunnen worden). Ook zijn er persoonsgebonden sancties.

Factsheet directe impact exportverbod Rusland op sectoren

Sectoraal beeld

- Het aandeel van Rusland in de Nederlandse export is relatief laag. In 2020 was de uitvoer van goederen naar Rusland goed voor ca. 1,3% van de totale Nederlandse goederenexport.
 - Het aandeel van Wit-Rusland en Oekraïne is een factor 6 a 10 kleiner dan dat van Rusland: 0,1% respectievelijk 0,2%.
- Nederland exporteerde in 2021 voor ca. € 6,5 miljard aan goederen naar Rusland. Binnen deze categorieën springen er een zestal categorieën uit, te weten.
 - Machines en apparaten (30%)
 - Chemische producten (27%)
 - Fabricaten (15%)
 - Vervoersmaterieel (9%)
 - Voeding (7%)
 - Bloemen en planten (6,5%)
- Bij de export van goederen naar Wit-Rusland en Oekraïne gaat het in beide landen vooral om medicinale en farmaceutische producten en “andere ruwe dierlijke en plantaardige producten”.
- De uitvoerwaarde van Nederlandse makelij naar Rusland is overigens wel wat lager, doordat in bovengenoemde €6,5 miljard aan goederen ook de wederuitvoer zit. Het betreft eerder ingevoerde goederen die via Nederland vervoerd worden en daarbij (tijdelijk) eigendom worden van een Nederlands ingezetene, zonder dat er een significante bewerking plaatsvindt. Gecorrigeerd voor deze wederuitvoer is zo € 3,7 miljard van Nederlandse makelij dat naar Rusland wordt geëxporteerd.
- De afgesproken exportverboden naar Rusland raken goederen voor de olie en gas industrie, machines en onderdelen voor transport door de lucht en hoogwaardige technologie en apparaten. Dit factsheet focust op laatste groep, mede ook omdat dit een hele brede categorie is en het hoogste geschatte impact heeft op de Nederlandse uitvoer.¹
- Bij de hoogwaardige technologie en apparaten gaat het meer specifiek om exportverbod op o.a. elektronische apparaten, computers, sensoren, lasers, telecommunicatieapparatuur en schepen.
- Deze producten worden door de metaalindustrie gemaakt en daarbinnen betreft het vooral de elektrotechnische -, de machine-industrie en scheepsbouw.
- Bij een eerste inschatting obv goederencodes (bron BZ) gaat het hier om een totale exportbedrag van zo’n €0,7 miljard dat wegvalt door het exportverbod, waarvan ruwweg €0,5 miljard van Nederlandse makelij
 - Dit is zo’n 0,1% van onze totale export en zo’n 10 a 12% van de export naar Rusland
 - Voor de betreffende sectoren valt er naar schatting zo’n 1,5% van hun export weg. En vermoedelijk het overgrote deel van hun export naar Rusland (eerste schatting 2/3)
 - Drie specifieke producten zijn hier bepalend (i.c. €0,5 van de €0,7 miljard). Het gaat om elektronische geïntegreerde apparatuur, telecommunicatieapparatuur en specifieke computeronderdelen.
- Samenvattend: De directe effecten van het exportverbod zijn op macroniveau beperkt. Ook op sectoraal niveau zijn de directe effecten gering. De indirecte effecten van de sancties zijn groter. Nederland zal als open economie en als economie die sterk afhankelijk van gas is relatief zwaar getroffen worden door de ontwikkeling en de sancties.

¹ Goederen voor de olie en gas industrie voornamelijk gericht op hoogwaardige technologie die nodig is om raffinaderijen te verbeteren. Geschatte waarde uitvoer NL enkele tientallen miljoenen. Goederen voor transport door de lucht gericht op alle machines en onderdelen voor vliegtuigen, helikopter etc. Geschatte waarde uitvoer NL +/- 30 miljoen

Geluiden uit bedrijfsleven

- Na contact met interne accounthouders, Topsectoren, de brancheorganisaties VNO-NCW, MKB-Nederland, LTO, NMT, KMU en FME. Daarnaast delen bedrijven zelf ook de ervaren impact met EZK.
- Diverse brancheorganisaties hebben een meldpunt opgericht en delen de signalen met EZK.
- 28 februari heeft er een Bestuurlijk Overleg plaatsgevonden tussen MEZK, MBHOS, VNO-NCW, MKB-Nederland en LTO over de gevolgen van de Oekraïne/Rusland crisis.
- De aangekondigde sancties kunnen impact hebben op diverse sectoren (bovenop de effecten van hogere energieprijzen). De casuïstiek is voornamelijk uitgevraagd naar Rusland. Paar punten over Oekraïne en Wit-Rusland toegevoegd.
- In sneltreinvaart staakt een deel van het Nederlandse bedrijfsleven zijn activiteiten in Rusland. Een ander deel maakt een terugtrekkende beweging, maar blijft er — voor zover de sancties dat toelaten — verkopen en produceren. Wat er in de bestuurstafel wordt besloten, kan in de praktijk anders zijn.
- N.a.v. vertrek bedrijven uit Rusland staan 59 bedrijven (inc. Shell, Unilever en Heineken) op een lijst van bedrijven die de Russische staat wil onteigenen/nationaliseren. Verwachting is dat dit zal leiden tot aanzienlijke afboekingen en juridisch vliegwerk (e.g. loskoppelen moederbedrijf, doorgaan onder een andere naam).
- Vierde EU sanctiepakket aangekondigd op 12/03. Exportverbod op luxegoederen naar Rusland, **importverbod op de invoer van ijzer- en staal.**

Rusland:

- (Maak)industrie:
 - Kolen: Diverse industriële bedrijven gebruiken in het productieproces kolen die uit Rusland worden geïmporteerd. Leveringstijd van ladingen is toegenomen en bedrijven zijn op zoek naar alternatieve leveranciers.
 - Nikkel, Koper en Palladium: Rusland verantwoordelijk voor een groot deel van de wereldtoevoer voor nikkel, koper en palladium. NL is in geval van palladium en koper niet direct afhankelijk maar kan via hogere prijzen wel geraakt worden, in geval van nikkel is er deels wel sprake van directe afhankelijkheid. Nikkel is vooral belangrijk voor metaal/electrosectoren, hightechindustrie, bouwsector. De prijs van nikkel is met 250% gestegen en leg de handel stil. Palladium voor de auto-industrie. Kan leiden tot disrupties in de keten, maar is niet onvervangbaar. Palladium kan tevens goed gerecycled worden.
 - Aluminium: Russische export van aluminium bedraagt grofweg 25 procent van het wereldwijde totaal.
 - Rusland beschikt over de tweede grootste reserves van platinum die circa 11% van de totale EU import.
- Agrifood | machinebouwers: Diverse machinebouwers binnen de agrifood sector hebben aangegeven dat de impact op materiaal en energieprijzen nu al voelbaar zijn. De bedrijven geven aan dat zij er betalingsproblemen zijn bij al (deels) uitgeleverde opdrachten.
 - Blokkeren SWIFT betalingssysteem maakt het voor een aantal bedrijven moeilijk om de salarissen van hun Russische medewerkers te betalen, 3 bedrijven hebben eigen kantoren daar. De bedrijven verwachten een negatieve impact van 65 mln. door de aangekondigde sancties.
 - Nederlandse bedrijven exporteren aan 130 mln. aan groenten en fruit. Orders worden on hold gezet.
 - Rusland heeft een aanzienlijk belang in de wereldwijde kunstmestexport. In 2020 leverde Rusland voor een totaalwaarde van 1,12 miljard euro aan kunstmest. Ter vergelijking: nummer 2 Marokko leverde voor 500 miljoen euro aan de Europese Unie.
 - Tot slot komt 30 procent van de wereldwijde graan- en gerstexport uit Rusland en Oekraïne (individuele percentages voor nu onduidelijk).
- Voedingsmiddelenindustrie

- Oekraïne en Rusland zijn formidabele exporteurs van graan en andere grondstoffen maar beperkte producenten, op wereldschaal. Maw, de wereldhandel is dun, en kan leiden verstoringen snel tot enorme prijsstijgingen. Ze zei ook dat er geen risico bestaat op tekortschietende voedselzekerheid in de EU. Egypte, Algerije, Tunesie zijn landen waar dat eerder gaat knellen, en Turkije.
 - Maar dat neemt niet weg dat er forse knelpunten zijn in NL, m.n. bij bepaalde (biologische) veevoedingredienten. Voor veel producten zijn er wel alternatieven te vinden maar daar ontstaan dan weer andere – soms forse – complicaties door (etikettering, andere MRL's, GMO-goedkeuringen). Hier of daar zullen aanpassingen in wetgeving nodig zijn.
 - De hoge energieprijzen zijn funest voor veel sectoren, net als de stijgende prijs voor kunstmest.
 - Krachtig signaal van veel sectoren: er zitten ongekende prijsstijgingen aan te komen van eindproducten, en de vraag is hoe dat kan/mag/moet worden doorberekend.
- Detailhandel, Toerisme & Retail:
 - Nonfoodbranches en detailhandel geven aan dat zij nog geen signalen ontvangen.
 - Reisbranches verwachten impact.
 - Rusland mogelijk uitgesloten van UNWTO (World Tourism Organization) maar geen al te grote effecten verwacht; sancties en reisbeperkingen (geen vliegtuigen) grotere hobbel voor toerisme dan uitsluiting. Kans dat paar projecten waar Rusland aan deel neemt on hold moeten.
- Bouwsector
 - Houthandelaren verwachten impact aangezien hout uit Rusland wordt geïmporteerd. Dit zal effect hebben op bouwmaterialen.
 - Toenemende gasprijzen/energieprijzen hebben impact op de producten uit de keramische industrie. Heeft invloed op bouwmaterialen.
- Meubelindustrie:
 - Bepaalde bedrijven geven aan dat zij vestigingen hebben in Rusland en andere Oost-Europese landen. Bedrijven geven aan dat zij zich zorgen maken om het Oekraïens en Russisch personeel.
- Energie:
 - Betrekkelijk weinig signalen van "problemen" gehad uit de sector, wel zorgen over hack-risico's. Nog niet in NL, maar o.a. in Midden-Europa konden door een wsl. [Russische actie 5800 windmolens](#) niet meer op afstand bestuurd worden. Nog geen effect op Nederland in dit opzicht.
- Logistiek/transport:
 - 25% pellet-hout komt uit (Wit)Rusland; kan significant impact op logistiek/transport hebben. Splitsing tussen Rusland & Wit-Rusland nog niet bekend.
 - Directe effecten op zowel korte als lange termijn beperkt. Weinig vervoer met Rusland en/of Oekraïne, dus schade door wegvallende handel beperkt tot klein aantal bedrijven.
 - In 2021 hebben 39 bedrijven tenminste 1 rit op Oekraïne uitgevoerd, maar 20 hiervan voerden slechts 1 rit uit. Er zijn slechts 7 bedrijven die meer dan 10 ritten uitvoerden. Ter verhouding: het totaal aantal NL internationale ritten in 2020 was 7,3 miljoen.
 - Momenteel (09 maart) stagnatie aan grenzen UKR en RUS, maar NIWO geeft nog wel ritmachtigingen af voor RUS, UKR en BLR.
 - Circa 12.000 chauffeurs gestrand in conflictregio, maar zover bekend geen enkele Nederlander.

- Grote aantallen Oekraïense chauffeurs niet meer beschikbaar voor Europese markt. Naar schatting 100.000 man. Mogelijk merkbaar in supply chains/transportcapaciteit, maar op het moment nog niet.
- Indirecte gevolgen groter. Prijzen, vooral brandstof, grote kostenpost voor de sector.
 - Ook signalen van toenemende diefstal van diesel uit vrachtwagens.
 - Negatieve knock-on effecten voor gehele economie ook mogelijk probleem voor sector: recessie of dalend consumentenvertrouwen -> mogelijk minder transport.
 - Momenteel ook kansen: vluchtelingen als arbeidspotentieel dankzij EU directive.
- Geneesmiddelenbedrijven:
 - Diverse bedrijven exporteren naar Rusland. Er is nog onduidelijkheid over mate waarin sancties betrekking hebben op medicijnen.
- ICT-sector | Software:
 - Softwareontwikkelaars geven aan dat zij medewerkers in Rusland hebben zitten die opdrachten uitvoeren voor Nederlandse klanten. Onzeker hoe de impact verder toeneemt.
 - Bedrijven vragen af of ze specifieke data & IP mogen verkopen aan Rusland.
 - Verder weinig problemen gesignaleerd. [Meerdere bedrijven](#) geven aan zich eerder zorgen te maken over economische neven-macro effecten (inflatie, consumentenvertrouwen) dan directe gevolgen voor hun bedrijfsmodel.
- Olie & Raffinaderijen
 - Voor wat betreft de import van aardolie importeerde Nederland in 2019 zo'n 25% uit Rusland. Er is een aanzienlijk 2e orde effect te verwachten voor de chemische industrie. De chemie in Nederland is qua omzet de vierde van Europa en de tiende wereldwijd. Deze voor de Nederlandse economie essentiële basisindustrie is met 46.000 werknemers en € 62 miljard omzet per jaar goed voor 13,3% van de productie en 18,5 % van de export.
 - Hoewel hard wordt gewerkt aan verduurzamingsroutes is het aannemelijk dat een olieboycot de prijzen opdrijft voor de petrochemie, welke prijsverhoging doorwerkt in een breed scala aan basischemicaliën. Dit gaat doorwerken in de prijzen die de consument betaalt.
 - Raffinaderijen in Europa schakelen nu over van de "Oeral blend" (een mix van Oeral- en West Siberië-olie) naar olie uit de VS, Noorwegen en West Afrika. De importstromen per schip vanuit Rusland (Baltische Zee, Zwarte Zee en Oost rusland) zijn nu al stilgevallen. Exports op pijplijn naar Europa (Polen, Oost Duitsland etc.) lopen nu nog en zouden bij een embargo stilvallen.
 - Diverse bedrijven hebben aangekondigd assets en belangen in Rusland af te stoten.
- Postbedrijven:
 - Praktische situatie is dat logistieke route naar Rusland zo goed als afgesloten is vanwege de ban op luchtverkeer.
 - Oekraïense Post heeft internationale oproep gedaan om int'l postbezorging zo veel mogelijk in de lucht te houden: in sommige regio's zal dat lastig zijn, maar nog wel degelijk gebieden waar post operationeel is.
 - Russische postbedrijf heeft sommige Europese postbedrijven benaderd om gebruik te gaan maken van het Russische alternatief voor SWIFT.
- Papier & Kartonindustrie

VNP heeft een inventarisatie uitgedaan bij de Nederlandse papier- en kartonbedrijven. Hoewel wij nog niet van alle bedrijven een reactie hebben ontvangen, willen wij jullie alvast de strekking geven van de eerste reacties.

Bedrijven spreken over “urgente” zorgen over de bijzondere en extreme omstandigheden van de energiemarkt door de oorlog in de Oekraïne.

- De sector wordt financieel hard geraakt: de uitgaven voor elektriciteit, gas én grondstoffen zijn inmiddels verdubbeld. Er wordt rekening gehouden met een nog veel grotere stijging van deze kosten.
- Het aandeel energie op de kostprijs van het produceren van een ton papier is momenteel opgelopen naar 50%, waar dit in het verleden ongeveer 10% bedroeg.
- De papier- en kartonbedrijven opereren op een internationale markt. Beperkte compensatiemogelijkheden maakt dat onze concurrentiepositie is verslechterd op de internationale markt.
- Naast hoge energieprijzen en grondstofprijzen zijn er ook hogere kosten door logistieke beperkingen. De omvang van het werkkapitaal is drastisch teruggelopen.
- De positie van de bedrijven op de ‘afschakellijst’ van EZK, als onderdeel van de BH-G is een zorgpunt. Bedrijven hebben geen alternatieve energiebronnen om op korte termijn naar over te schakelen. Papiermachines zet je niet zo maar uit en dan weer aan!
- Wij leveren verpakkingen voor essentiële voedings- en geneesmiddelen en hygiëne producten. Tijdens de Coronapandemie in 2020 en 2021 mocht onze sector daarom wel handelen als een essentieel bedrijf. Wij vragen EZK om de papier- verpakkingsector in het kader van het BH-G te behandelen als essentiële bedrijven.

In onze gesprekken zijn de volgende opties naar voren gekomen die de financiële impact op korte termijn kunnen verlichten:

- Snelle uitbetaling van de Indirecte Kostencompensatie ETS (zie bijlage de brandbrief namens samenwerkende bedrijven)
- De energiebelasting op 4^e schijf gas naar €0 en elektra verlagen.
- De ODE-belasting op 4^e schijf gas naar €0 en 3^e schijf elektra verlagen.
- De energiebelastingteruggave gekoppeld aan het MEE-convenant met minimaal een jaar verlengen.

Midden-lange termijn:

- Meer en sneller toewijzingen van de SDE++ subsidie aan elektrificatie projecten.
- Biogas met voorrang voor de industrie en biogene reststromen (rejectverbranding) projecten versneld uitvoeren als onderdeel van *self-standing Temporary Crisis Framework*. Dit draagt direct bij aan het verlagen van de vraag naar aardgas.
- Versnellingen:
 - netverzwaringen
 - productie van duurzame elektriciteit
 - vergunningverleningen

Deze opsomming laat zien dat we als sector graag de energie- en klimaattransitie willen doorzetten en zoeken naar aanknopingspunten.

-
- Haven | Logistiek
 - De Haven is bekend met eerdere sancties, bijv. de sancties op Iran. Sancties kunnen zien op de vlag, eigenaarschap, lading, bemanning. Sancties op de vlag zijn niet zo effectief, want Rusland kan die omzeilen door onder een andere vlag te varen (Kazachstan) etc. Sancties op lading zijn meest effectief.
 - Cijfers: er komen elke maand zo’n 10-15 schepen onder Russische vlag aan in de haven van Rotterdam. Onder NL vlag varen zo’n 5000 Russische bemanningsleden

op schepen, idem veel Oekraïners. De oorsprong van de lading is in principe te achterhalen via de laadbrieven (bill of lading). Douane moet die controleren.

- o Kolen: 20% uit Rusland
- o Olieproducten: 20%, o.a. diesel en benzine maar ook stookolie (voor internationale handel en wederuitvoer); geen cruciale afhankelijkheid Nederland
- o LNG: 25% uit Rusland (54 van de 158 schepen vorig jaar)
- o Ruwe olie: 30%. NL Raffinaderijen hebben 20-30 dagen voorraad. (Los van de COVA voorraad). Dit zou voldoende moeten zijn om aanvoer vanuit elders te regelen.
- o De kolen zijn makkelijk substitueerbaar vanuit andere landen want grote hoeveelheid beschikbaar, hoogstens prijseffect. Olieproducten ook andere opties. LNG het lastigst. LNG is wereldmarkt, ondanks pijpleidingen levert Rusland ook aan NL gas als LNG als prijs goed is. Het lijkt niet in de rede te liggen om als sancties aardgas uitsluiten, ze wel van toepassing te verklaren op LNG.
- o De Britten hebben al sancties. Waarschijnlijk op lading en niet alleen op de vlag. Onduidelijk of LNG eronder valt. Havenbedrijf Rotterdam komt hier bij ons op terug. Bij eerdere sancties op Iran heeft Havenbedrijf zelf geen problemen gehad maar voorraden, zoals bij Vopak aan olie(producten) namen af. Sancties kunnen leiden tot congestie, maar in verleden goed gegaan.
- o NB I&W op standpunt dat eventuele sancties op havens Europees gecoördineerd moeten worden ivm haven substitutie. Enkele private partijen als Maersk (containers/transport) kiezen er zelf al voor geen lading uit Rusland meer te accepteren om te vervoeren. Dat kan leiden tot gebrek aan vervoercapaciteit en daarmee al deels eenzelfde situatie realiseren als met eventuele sancties beoogd.

- o Containers worden geblokkeerd door douane en moeten handmatig gecheckt worden. Afgelopen dagen is duidelijk geworden dat er veel onduidelijkheid is over export lading. Douane verwijst naar RVO voor communicatie. Verzoek vanuit bedrijfsleven dat hier duidelijke communicatie voor wordt opgezet en dat er wordt gecommuniceerd met de counterpart in andere EU-landen.

- o Zo hebben rederijen doen alleen nog russische havens aan voor goederen o.h.g.v. voeding, medische apparatuur en humanitaire goederen. Dit zal gevolgen hebben voor veel bedrijven die andere producten ex- en importeren.

- o De goede band tussen de douane en het bedrijfsleven zorgt er mede voor dat de impact van de Oekraïne-crisis tot nu toe beheersbaar is.

- Haven | Maritiem, scheepsbouw
 - o Topsector heeft aangegeven dat leden tegen problemen aanlopen: zowel vanuit de transportkant, maar ook met bijv. met betaling van personeel. Hierdoor kan verstoring van de dienstverlening optreden.
 - o Signaal ontvangen dat leden moeite hebben om staal te importeren vanuit Oekraïne, terwijl Chinees staal door importheffingen duur is. Balletje opgegooid door NTM of er iets aan importheffingen gedaan kan worden. Deze situatie is de afgelopen weken verergerd. Europe heeft 8 staalwalserijen, maar door de sancties zijn er 7 stilgevallen. Zodoende is er nog maar 1 walserij in heel Europa dat staal voor de scheepsbouw maakt (Quartostaal plaatmateriaal en HP profiel materiaal).
 - o Staalprijs in 2021 was 750 per ton; 25 februari 2022 1175; momenteel richting 1800.
 - o 4^e sanctiepakket verbiedt invoer van Russisch ijzer en staal. Zou dit verder kunnen verergeren.
 - o Bereidheid om te leveren aan Europese scheepswerven neemt daarnaast sterk af door de sterke prijsstijgingen, waardoor orderintake voorlopig niet mogelijk is door de prijsvolatiliteit en staaltekorten. Prijsverschillen met Chinese staalwerfen nemen hierdoor toe (voor covid 25-30%, nu 45-50%).
 - o Sector roept overheid op om:
 - In Europees verband maatregelen te nemen om tijdelijke belemmeringen voor scheepsbouwstaal weg te nemen [? Zoals?]
 - "Grote behoefte" aan het ontwikkelen van een strategische industrievisie, met strategische autonomie als "leidend thema".

- Vooruitlopend daarop vraag voor het versnellen van overheidsaanbestedingen bij de Rijksrederij en de Marine.
 - Grote rederijen staken verschepingen naar Rusland en Oekraïne
 - Containers die reeds onderweg zijn naar Rusland en Oekraïne worden waarschijnlijk in omliggende havens wordt gedropt
 - Tijdelijke blokkade containers met bestemming RUS en BLR. Controle van alle containers naar
 - RUS door NL Douane. Vertraging op terminals, ophoping containers op terminals
- Waterbouwsector
 - De invloed op de waterbouwsector is vooralsnog relatief beperkt, maar begint wel voelbaar te worden. Dit komt voornamelijk doordat we maar een zeer beperkt aantal leden hebben die in de betreffende regio's werken en/of kantoren hebben en/of bijvoorbeeld in Polen of de Baltische staten regelmatig werk hebben. In de waterbouw zijn er echter wel veel Oekraïners en Russen die onderdeel zijn van de bemanningen aan boord van schepen (zeegaande vloot). Daar is de impact groot. Hieronder een schets van de gevolgen die we tot op heden van onze leden terug krijgen en de zorgen die bij hen leven:
 - De impact op schepen, waar Oekraïense en Russische bemanningen aan boord zijn. Hierbij gaat het om mogelijkheden om de bemanning naar hun thuisland te krijgen, de vervanging door collega's (dit lukt vooralsnog wel, maar wordt een nijpende probleem naarmate de situatie langer duurt of mensen zelfs helemaal niet terugkeren. Op de Nederlandse arbeidsmarkt zijn er te weinig zeevarenden die deze functies uit kunnen voeren), de (on)mogelijkheden tot geldtransacties en natuurlijk de (psychische) impact op de gehele crew;
 - (Verwachte) gevolgen voor werken in de regio;
 - En de indirecte gevolgen voor b.v. de olieprijs en de beschikbaarheid van grondstoffen, zoals staal(producten), (stort)stenen, buizen, hout, etc. Deze gevolgen zullen door alle leden (min of meer) gevoeld worden, mede omdat er weinig alternatieven zijn (bv. staal) en/of omdat de alternatieven zich buiten de EU bevinden, waardoor er importrestricties kunnen gelden. We horen terug van onze leden dat producenten van belangrijke producten hun productie stil zetten en/of reeds eerder bestelde producten tegen veel hogere prijzen moeten vervoeren en/of helemaal geen aanbiedingen meer doen vanwege de grote onzekerheid of zij zelf aan de vraag kunnen voldoen. Dit is dus een gevolg die ook de opdrachtgevers van onze leden (Rijkswaterstaat, waterschappen, havenbedrijven, provincies, gemeenten) zeker zullen merken. Alle leden die hierdoor getroffen worden, vragen zich af of en zo ja hoe ze nog goede aanbiedingen kunnen doen, omdat de risico's en onzekerheden erg hoog zijn. Bij lopende projecten is het de vraag of zij de meerprijzen waarmee zij nu geconfronteerd worden kunnen doorberekenen aan hun opdrachtgevers.
- Ruimtevaart
 - ESA samenwerkingen deels opgeschort. ISS kan door blijven lopen: wel dreigingen door DG Roskosmos over sabotage.
 - Gevolgen nog beperkt: Exomars project on hold, afspraak DG Roskosmos on hold, operationaliteit Galileo niet direct volledig. Mogelijk belemmeringen met EU toegang tot ruimte in toekomst als Rusland zich terugtrekt uit samenwerking rondom EU-raket lanceringsplatform in Frans Guyana.

Oekraïne:

- Agrifood:
 - Nederlandse groene- en fruitsector geeft aan dat een exportstop naar Oekraïne een kostenpost is van zo'n 30 miljoen euro op jaarbasis. In 2020 kwam de uitvoer naar Oekraïne op dat bedrag uit.
 - Nederland is vaak een doorvoerland (importeren avocado's, mango's uit buitenland).
 - Uit Oekraïne halen we vooral maïs en zonnebloemolie. In 2020 kwam om en nabij 60 procent van de totale maïsimport en 70 procent van alle import van

zonnebloemolie uit Oekraïne. Dit heeft mogelijke impact op de veehouderijen, agrifoodsector in Nederland.

- Impact op Poolse, Oekraïense, Baltische werknemers in NL die naar huis terugkeren/opgeroepen voor militaire dienst worden, impact op bepaalde sectoren (zoals vrachtwagenchauffeurs, zeevaart, transport).
- Haven | Maritiem, scheepsbouw
 - Signaal ontvangen dat leden moeite hebben om staal te importeren vanuit Oekraïne, terwijl Chinees staal door importheffingen duur is. Balletje opgegooid door NTM of er iets aan importheffingen gedaan kan worden.

Automotive industrie (apart gezet gezien informatiedichtheid)

Oekraïne:

- Verschillende Europese en internationale leveranciers hebben vestigingen in het land. De invoer van auto-onderdelen in de EU was in 2021 marginaal en bedroeg in totaal 23,3 miljoen; gezien de duidelijke nadruk op bedrading en kabels kunnen er zich op korte termijn nog steeds verstoringen voordoen, zoals blijkt uit de aankondigingen van Volkswagen. De uitvoer naar Oekraïne bedroeg in totaal 855 miljoen euro, waarmee Oekraïne de 42e exportbestemming is voor toeleveranciers van de automobiellndustrie in de EU.
- Oekraïne speelt een rol in de toeleveringsketen voor de automobiellndustrie. 29% van het in de EU ingevoerde staal komt uit Oekraïne. Oekraïne is een van de grootste leveranciers van een aantal edelgassen die bij de chipfabricage worden gebruikt, met name het neon dat wordt gebruikt in lasers waarmee de eigenschappen op chips worden geëst.
- Een handvol Oekraïense bedrijven verwerkt neon; volgens een ingewijde die in de FT wordt geciteerd, is Oekraïne verantwoordelijk voor 25% van de mondiale neonleveringen.

Rusland:

- Rusland heeft een belangrijke automobiellsector en veel Europese en internationale leveranciers hebben vestigingen in het land. Verscheidene OEM's zijn sterk vertegenwoordigd in Rusland, vooral Hyundai en Kia, maar ook Stellantis, Renault en Toyota. Rusland biedt rechtstreeks werk aan ongeveer 600.000 mensen (1% van de totale beroepsbevolking van het land) in de automotive sector. Rusland produceerde in 2018 1.767.674 voertuigen, goed voor een 13e plaats onder de autoproducerende landen, en 1,8% van de wereldwijde productie. Het telt met 34 auto-assemblage- en productiefabrieken.
- Bestaande sancties sinds 2014 hebben de bedrijfsactiviteiten van veel leveranciers beperkt en de mate waarin Rusland is geïntegreerd in de wereldwijde toeleveringsketen. De omvang van de binnenlandse markt heeft een aanzienlijke aanwezigheid van leveranciers in stand gehouden en Rusland is sterk afhankelijk van de invoer van auto-onderdelen. De invoer van auto-onderdelen in de EU uit Rusland bedroeg in 2021 in totaal 113 miljoen euro. De uitvoer naar Rusland bedroeg in totaal 3,2 miljard euro, waarmee Rusland de vijfde grootste uitvoerbestemming voor de toeleveranciers van de automobiellndustrie van de EU is.

Rusland speelt bovendien een belangrijke rol in de toeleveringsketen voor de automobiellndustrie:

- 9% van de invoer van primair aluminium uit de EU
- 42% van de invoer van halffabrikaten van staal in de EU
- 40% van de mondiale mijnbouwcapaciteit voor palladium (gebruikt in katalysatoren)
- 10% van de mondiale mijnbouwcapaciteit voor platina (bijna uitsluitend gebruikt in katalysatoren)
- 11,2% van de wereldproductie van nikkel, dat wordt gebruikt in accu's voor voertuigen

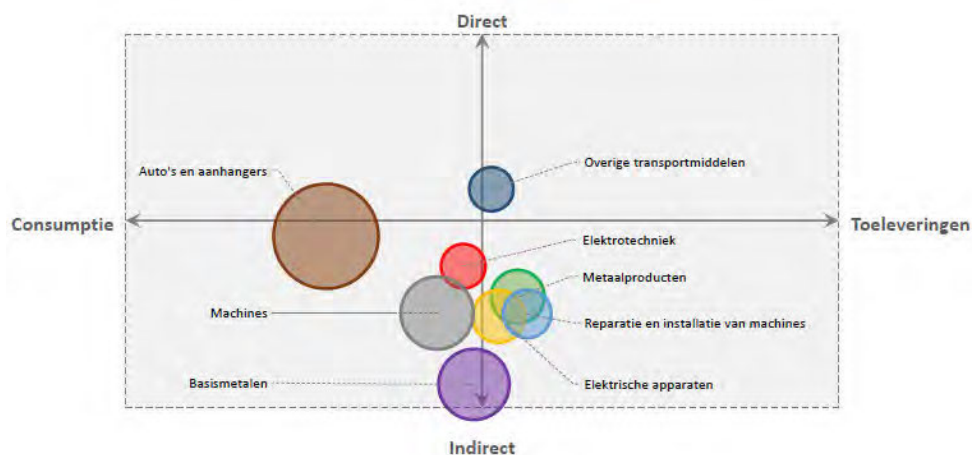
Brancheorganisaties:

Koninklijke Metaalunie

- Hebben een meldpunt ingericht voor Rusland/Oekraïne crisis. Ze verwijzen door naar de website van rijksoverheid.
- KMU wil een webinar organiseren over de impact van de crisis voor haar achterban.
- Veel KMU leden zijn familiebedrijven die ook soms vestigingen hebben in Oost-Europa. Ondanks de economische impact zijn de bedrijven vooral bezig met de veiligheid en gezondheid van hun werknemers.

FME

De blootstelling van de technologische industrie aan ontwikkelingen in de Russische economie

Nederlandse productie (%) blootgesteld aan ontwikkelingen Russische economie*

	Toeleveringen	Consumptie	Totaal
Basismetalen	2,9%	3,0%	5,9%
Metaalproducten	1,9%	1,6%	3,5%
Elektrotechniek	1,1%	1,3%	2,4%
Elektrische apparaten	1,7%	1,6%	3,3%
Machines	2,7%	3,5%	6,2%
Auto's en aanhangers	3,6%	9,1%	12,6%
Overige transportmiddelen	1,2%	1,2%	2,4%
Reparatie en installatie van machines	1,6%	1,2%	2,8%
Technologische industrie	2,1%	2,6%	4,7%
Totale economie	1,0%	0,7%	1,7%

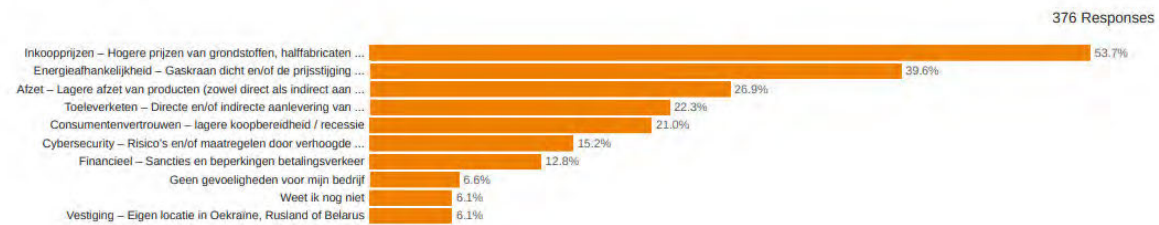
* De bovenstaande cijfers geven de aanwezigheid van Rusland in mondiale waardeketens, als toeleverancier en consument, gewogen met het productie-aandeel van Nederlandse bedrijfstakken in die mondiale waardeketens. Dus als Rusland 6% van de waarde toelevert in mondiale waardeketen A en 4% in waardeketen B, en een Nederlandse bedrijfstak produceert voor 50% voor waardeketen A en 50% voor waardeketen B, dan is $(0,5 * 6\%) + (0,5 * 4\%) = 5\%$ van de productie in die Nederlandse bedrijfstak blootgesteld aan Russische toeleveringen

FME-poll | Impact inval Oekraïne

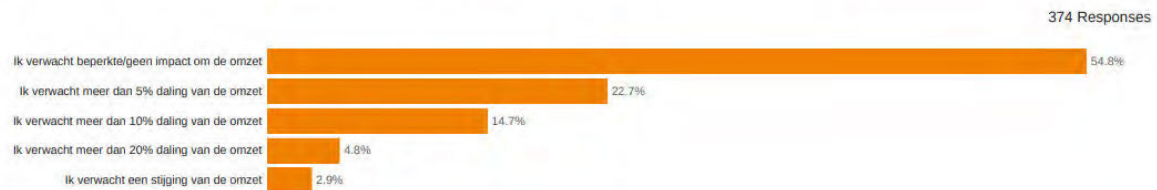
Verzonden: 25 februari 2022
Aantal respondenten: 380
Sluitingsdatum: 2 maart 2022

Op welke wijze is jouw bedrijf het meest gevoelig voor de oorlog in Oekraïne en de sancties?

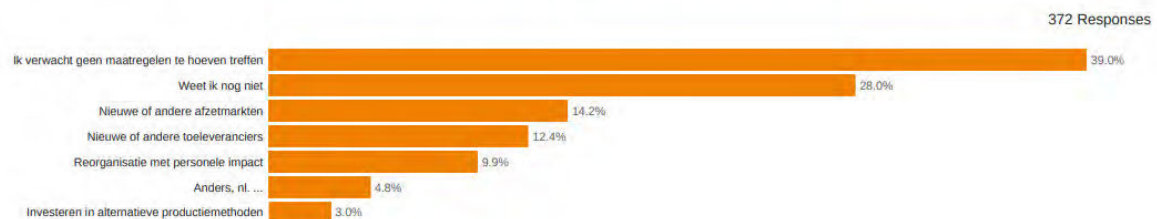
(maximaal drie antwoorden)

Hoe groot is de potentiële impact op jouw omzet van de oorlog in Oekraïne en de sancties?

Ervan uitgaande dat de Westerse (en later wellicht Russische) sancties langere tijd zullen aanhouden, welke maatregelen zie jij jezelf genoodzaakt te moeten nemen? (maximaal drie antwoorden)

Vragen van publieke organisaties:

- Het CDIU formulier (sanctiegoederen) staat inmiddels ook online bij Douane.

Vragen van privaat bedrijven:

- Mogen mensen vanuit vestigingen Oekraïne/Rusland van NL bedrijven naar NL worden gehaald / kenniswerkersregeling | versneld VISA regelen.

Overzicht mitigerende maatregelen (14 maart)

Bestaand nationaal instrumentarium	Titel	Type steun	Stand van zaken
RO	Handelsmissie	Algemene ondersteuning	Reeds beschikbaar, kan op voordacht elke bewindspersoon
RO	EKV / EKG	Financieel	Gesloten voor Rusland, wel open voor andere landen
Buza	Ondernemersloket sancties Rusland	Informatie	Open, en wordt verder aangevuld
Buza	Business Development Coach	Informatie	Beschikbaar voor Rusland en Oekraïne
Buza	SIB Coachingsvoucher	Financieel	Beschikbaar
Buza	Zakenpartnersupport op Maat	Informatie	Beschikbaar
Buza	Dutch Trade and Investment Fund (DTIF)	Financieel, o.a. leningen en garanties	Loopt bij Invest International
RO	PrePPS	Marktstudies en fact finding missies	Open
LNV	Borgstellingskrediet voor de Landbouw (BL)	Leningen	Open
EZK	Garantie Ondernemingsfinanciering (GO)	50% Staatsgarantie op lening	Open
EZK	Borgstelling MKB-kredieten (BMKB)	Borgstellingskrediet	Open
Relevant bestaand Europees instrumentarium			
	Interventieregelingen	Financiële regeling t.a.v. opslag groenten, fruit en zuivel	bestaand instrumentarium dat kan worden opengesteld in tijd van crisis: nu voor vlees open gezet
	RePower	Ter afbouw energieafhankelijkheid, o.a. staatssteun opties, vulgraden etc.	Meegenomen voor appreciatie in brief leveringszekerheid
Bestaande maatregelen			
	Korting voor bedrijven (met name MKB) voor energiekosten	Indirecte steun	Reeds toegezegd, €600 miljoen beschikbaar
	€ 400 korting voor huishoudens met een	Indirecte steun	Reeds toegezegd

Overzicht mitigerende maatregelen (14 maart)

	gemiddeld energieverbruik		
	Eenmalige energietoeslag voor huishoudens met laag inkomen	Directe steun	Reeds toegezegd, minima, via gemeente
	Extra geld voor isolatiemaatregelen kwetsbare huishoudens	Indirecte steun	Reeds toegezegd, 150 miljoen
	MR besluit op 11 maart om accijnzen op diesel en benzine in april te verlagen en gas en elektriciteit in het lage BTW tarief te zetten vanaf juni	Indirecte steun	Loopt tot einde jaar, beschikbaar 2,8 miljard
Verder opgekomen maatregelen (niet in werking)			
	IKC-ETS	Verduurzamingssteun bedrijven	Is een EU maatregel, ligt nu nog niet op tafel, Kabinet geen geld gereserveerd
	Verlenging Coronamaatregelen voor sancties	Directe steun	Voorstel ONL, onacceptabel voor EZK, FIN en SZW.
	Brede compensatieregeling voor getroffen sectoren.		Deze kan redelijk goed naar analogie van de nu al ontwikkelde compensatie regeling voor de brexit opgezet worden. Enkele aanpassingen nodig: -omvang handel is van geheel andere orde dan bij VK -het gaat nu naast export ook om import én mogelijk veel grotere indirecte effecten.
	Sociaal klimaatfonds		
	BTW op energie 0%	Indirecte steun	Kwam op tijdens eerste debat (PVV) niet gehonoreerd.

Factsheet: Aanvullende koopkrachtmaatregelen 2022

1. Verhogen energietoeslag met 600 euro extra

- *Toelichting:* Het richtbedrag van de gemeentelijke regeling om lagere inkomens in 2022 tegemoet te komen voor de stijgende energieprijzen wordt verhoogd (met 600 euro per huishouden bovenop de eerdere 200 euro).
- *Voor wie:* Ongeveer 800.000 huishoudens met een inkomen op of net boven het sociaal minimum ontvangen hierdoor in totaal circa 800 euro, uit te keren door gemeenten via de categoriale bijzondere bijstand. Gemeenten kunnen eenzijdig een toelage toekennen aan huishoudens in de doelgroep minimabeleid (ca 120% sociaal minimum).
- *Kosten:* De extra kosten van deze maatregel bedragen 480 miljoen euro bovenop de eerder gereserveerde 200 miljoen euro.

2. Verlagen btw op energie van 21% naar 9% per 1 juli

- *Toelichting:* Het kabinet stelt voor de btw op energie (aardgas, elektriciteit en stadsverwarming) tijdelijk te verlagen van 21% naar 9%. Deze maatregel geldt voor een periode van zes maanden.
- *Voor wie:* Huishoudens profiteren van deze maatregel: met een gemiddeld verbruik levert dit een verlaging van de energierekening in 2022 op van ongeveer 140 euro (ruim 20 euro per maand). Btw op energie is voor de meeste ondernemers aftrekbaar als voorbelasting btw, dus de verlaging werkt niet door voor hen.
- *Kosten:* Deze maatregel leidt tot een budgettaire derving van 1,1 miljard euro.

3. Verlagen accijns op benzine en diesel met 21% per 1 april

- *Toelichting:* Het kabinet stelt voor de accijns op benzine en diesel tijdelijk te verlagen met 21%. Als gevolg daarvan daalt het accijnstarief van benzine met 17,3 cent per liter en het accijnstarief van diesel met 11,1 cent. De verlaging van de accijnzen geldt voor negen maanden.
- *Voor wie:* De maatregel komt ten goede aan autorijders, ook ondernemers. Accijnzen zijn voor ondernemers echter aftrekbaar als zakelijke kosten, waarmee het voordeel hier niet netto maar bruto is.
- *Kosten:* Deze maatregel leidt tot een budgettaire derving van 1.026 miljoen euro.

4. Eerder inzetten middelen voor energiebesparende maatregelen kwetsbare huishoudens

- *Toelichting:* Het vorige kabinet heeft reeds 150 mln. euro beschikbaar gesteld aan gemeenten om kwetsbare huishoudens op korte termijn te ondersteunen bij het nemen van energiebesparende maatregelen om hun energierekening te verlagen. Het kabinet haalt middelen uit het CA voor energiebesparing naar voren voor aanvullende inzet via gemeenten voor de verdere ondersteuning van huishoudens bij het nemen van energiebesparende maatregelen en verdergaande isolatie. Ook wordt er budget vrijgemaakt voor een ondersteunende campagne om mensen meer bewust te maken van de mogelijkheden voor energiebesparende maatregelen.
- *Kosten:* 160 miljoen euro

Dekking

- De budgettaire gevolgen van deze besluiten bedragen in totaal 2,84 miljard euro.
- Voor dekking van deze maatregelen wordt:
 - De meevaller in de geraamde ontvangsten uit de gasbaten voor 2022 en 2023 ingezet.
 - Een meevaller voor het publieke spoor van de Brexit Adjustment Reserve (BAR) ingezet.

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

TER ADVISERING

Aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat
Cc de Minister voor Klimaat en Energie
Cc de Staatssecretaris Mijnbouw

Chief Economist

Auteur

5.1.2.e

@minezk.nl

Datum

16 maart 2022

Kenmerk

CE / 22107945

nota

Politieke vierhoek 18 maart 2022

Kopie aan

5.1.2.e

Parafenroute

5.1.2.e

Bijlage(n)

Aanleiding

Op vrijdag 18 maart (10.45-11.30 uur) is er een Politieke Vierhoek in het kader van de voorjaarsbesluitvorming. 5.1.2.e begeleidt u hierbij. Op donderdag 17 maart bespreken we die met u voor. Er is nog geen definitieve agenda vastgesteld. We gaan uit van de volgende agendapunten:

1. Inkomstenkader
2. Box 3 - Rechtsherstel
3. Box 3 - Dekkingsopties
4. Macro-economische gevolgen Oekraïne

Pagina 2 tot en met 6 en 9 van dit document bevatten geen informatie die binnen de reikwijdte van het verzoek valt en zijn om die reden niet opgenomen.

Ontvangen BBR

Agendapunt 4: Macro-economische gevolgen Oekraïne

Advies

- Instemmen met verzending Kamerbrief in reactie op moties Van Haga. De brief wordt verzonden door MEZK, MSZW en MFIN, mede namens MBHOS.
- U kunt de volgende elementen gebruiken bij uw inleidende woorden:
 - Motie tweemaal aangenomen, Kamer wil graag op korte termijn informatie over de economische gevolgen;
 - Deze brief geeft huidige stand op basis van het CEP en het nieuwe CPB-scenario, het zijn echter dagkoersen; en
 - In de brief wordt verwezen naar enkele kabinetsmaatregelen, zoals het koopkrachtpakket, maar bevat géén nieuw beleid.

Kern

- De motie Van Haga is tweemaal aangenomen en verzoekt kabinet om de neveneffecten in kaart te brengen voor bedrijven en burgers. De Kamerbrief zet de economische gevolgen uiteen op basis van het CEP van 9 maart en het somberdere scenario van 16 maart. Daarnaast wordt verwezen naar het koopkrachtpakket van vorige week en de genomen maatregelen om bedrijven te ondersteunen o.a. bij vinden nieuwe afzetmarkten.
- Belangrijk om deze brief vrijdag (via MR) te verzenden om daarmee te voorkomen dat steeds nieuwe ontwikkelingen en publicaties moeten worden verwerkt. Dit zou moeten lukken, aangezien we geen geschilpunten verwachten.
- De andere departementen zijn inmiddels ambtelijk op de hoogte gesteld van uw wens om in een informeler format dan de Vierhoek te spreken over mogelijke scenario's. Dit werd positief ontvangen.

Toelichting

Kamerbrief motie Van Haga

- In de Kamerbrief wordt ten eerste het huidige macro-economische beeld geschetst, waarbij wordt aangegeven dat op het moment de verwachtingen nog zijn dat herstel doorzet cf. CPB-raming, maar dat dit ook om kan slaan zoals het nieuwe scenario laat zien.
- Daarna worden de kanalen van impact uiteengezet, waarbij prijzen het belangrijkste is. Verder wordt ingegaan op de direct en indirecte handelsimpact, waardoor voornamelijk individuele bedrijven en sectoren hard geraakt kunnen worden, en de impact via financiële markten die naar verwachting beperkt is. N.a.v. verzoek MBHOS tijdens de RVI is er een passage toegevoegd over wat het kabinet doet om bedrijven te helpen met informatie en de zoektocht naar nieuwe afzetmarkten. Het betreft hier regelingen uit haar portefeuille.
- Vervolgens worden de neerwaartse risico's uiteengezet en wordt op twee scenario's ingegaan.
 - Het somberdere scenario van het CPB waarbij het eigenlijk via dezelfde kanalen gaat, maar alles een stuk erger is en langer aanhoudt. Dit scenario is dus door het CPB doorgerekend en hier worden dan ook de kwantitatieve gevolgen geschetst (zie onder). Daarbij wordt ook aangegeven dat dit een impact zou hebben op de financiële mogelijkheden van het kabinet.

- Het scenario waarbij de gas- en olietoevoer wordt beperkt. Bij dit scenario wordt alleen aangegeven dat de gevolgen nog erger zouden zijn, dit wordt niet gekwantificeerd.
- Tot slot wordt aangegeven dat het kabinet de ontwikkelingen nauwgezet zal volgen en de Kamer op de hoogte zal houden.

Somberder CPB scenario gepubliceerd op 16 maart

- Het CPB geeft ten eerste nadrukkelijk aan dat het geen vervanging is van basisraming, die is nog steeds het uitgangspunt. Daarnaast is dit ook niet een 'worst-case'-scenario, want het omvat bijvoorbeeld niet een plotselinge stop van de energietoevoer uit Rusland.
- In dit scenario zou NL in een kortstondige recessie terechtkomen in 2022. Economische groei zou dit jaar op 1,9% uitkomen i.p.v. 3,6% uit basisraming, de resterende groei is gestoeld op het herstel van vóór de inval in Oekraïne. Volgend jaar zou de groei uitkomen op 0% i.p.v. 1,7%. Deze terugval komt doordat de hogere prijzen een stuk sterker zouden doorwerken op bedrijfsinvesteringen en consumptie.
- De inflatie zou dit jaar op bijna 8% uitkomen en volgend jaar 4% i.p.v. de ruim 5% en 2% uit de basisraming. Dit komt doordat ze hierbij uitgaan van nog hogere energieprijzen die ook langer aanhouden. Dit is het tegenovergestelde van wat we de laatste dagen zien, waarbij de spot gasprijs juist sterk is gedaald na berichten van mogelijke de-escalatie. Dit scenario is dus nadrukkelijk nog niet de werkelijkheid.
- De koopkracht zou in dit scenario nog veel sterker achteruit gaan. Dit jaar met 5,1% i.p.v. 2,7% en in 2023 zou deze met slechts 0,6% stijgen i.p.v. 1,9% uit basisraming. Hierbij is het pakket van vorige week niet meegerekend.
- Werkloosheid zou slechts beperkt oplopen tot 4,8% in 2023 i.p.v. 4,3%. Begrotingstekort zou i.t.t. de basisraming in zowel 2022 als 2023 voorbij de 3%-grens komen (resp. 3,1% en 3,5%).

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

TER ADVISERING

Aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat
Cc de Minister voor Klimaat en Energie
Cc de Staatssecretaris Mijnbouw

Chief Economist
Directie Algemene Economische
Politiek

Auteur

5.1.2.e

minezk.nl

Datum

16 maart 2022

Kenmerk

CE-AEP / 22108889

nota

Startnotitie scenario's board Oekraïne

Kopie aan

5.1.2.e

Parafenroute

5.1.2.e

Aanleiding

Op uw verzoek is er komende dinsdag (22 maart) een bespreking over de economische gevolgen van de oorlog in Oekraïne en mogelijke scenario's daarbij. Deze bespreking vindt plaats in Vierhoekverband, waarbij ook SFIN uitgenodigd is. Voor de overige onderwerpen op de Vierhoekagenda ontvangt u maandag het advies. De afstemming op de MLT-brief coronasteun loopt namelijk nog. Maandag zullen wij u tevens informeren over de CPB analyse van ontkoppeling van Rusland die woensdag uit zal komen (op basis van een voorkopie). De voorbespreking is dinsdagochtend.

Advies

- Instemmen met de hieronder voorgestelde opzet.
- De bespreking kort inleiden waarbij u het informerende karakter benadrukt en vervolgens CPB en DNB het woord geeft.
- U kunt hen onderstaande vragen stellen bij de bespreking.

Kernpunten

Voorstel opzet bespreking scenario's

- Organiseren van 2-3 sessies om informeel kennis te vergaren en te delen.
- In de eerste sessie zullen DNB en CPB op basis van hun recent gepubliceerde scenariostudies en de aanstaande studie van CPB over ontkoppeling Rusland de mogelijke gevolgen schetsen voor Nederland. Daarbij wordt ook stilgestaan bij zogeheten 'rode vlaggen', i.e. waaraan kunnen we zien dat de economische situatie verandert/verslechtert.
- In de tweede sessie, nog te plannen, wordt stilgestaan bij eventuele nieuwe ontwikkelingen. Daarnaast is deze sessie ook bedoeld om de rol van de overheid in verschillende scenario's te bespreken.

Eventuele vragen bij bespreking

- Wat zijn volgens u de signalen die duidelijk zouden maken dat we in een somberder scenario zitten? [DNB en CPB]

Ontvangen BBR

- CPB heeft aangegeven uit te blijven gaan van het basisscenario met beperkte impact, bent u het daarmee eens? [DNB]
- U schetst beiden een stijgende werkloosheid in de komende jaren in uw scenario's, waarom zou dat niet opgevangen kunnen worden gezien de huidige krappe arbeidsmarkt? En hoe groot acht u het risico dat de werkloosheid flink gaat stijgen, ook na de komende jaren? [beiden]
- Hoe ziet u het huidige handelen van de ECB, is dit voldoende? Is de ECB zich aan het voorbereiden op scenario's zoals stagflatie? [DNB]
- Wat zijn 'no regrets' qua overheidsbeleid om ons voor te bereiden op verschillende scenario's? [CPB]

Toelichting

Rapport DNB 17 maart

- DNB geeft aan dat de oorlog een financiële en economische schok is die brede implicaties heeft. Voor Nederland zijn de energieprijzen het meest voelbaar.
- De baseline ramingen van CPB en DNB liggen heel dicht bij elkaar. Alleen de inflatie is volgens DNB een stuk hoger met 6,7% dit jaar t.o.v. 5,2% van het CPB, maar dit zou ook kunnen komen doordat DNB een andere definitie/berekening van inflatie hanteert dan het CPB.
- DNB heeft een alternatief scenario opgesteld waarbij ze uitgaan van een langdurige verstoring van de grondstoffenmarkt. Dit scenario is vergelijkbaar met dat van het CPB, maar verschilt op onderdelen. Zo schetst DNB een minder somber beeld van het effect op bbp-groei, maar juist weer een sterker effect op inflatie en werkloosheid (zie tabel onder).
- In dit scenario is circa 50% van het bbp-effect toe te schrijven aan de olie- en gasprijsschok, 35% aan de schok op grondstoffenprijzen en 15% aan de verhoging van de risicopremie (algehele onzekerheid).
- DNB schetst dat dit scenario zich bijvoorbeeld kan voordoen indien als door sancties en tegensancties een negatieve economische dynamiek wordt veroorzaakt.
- De Nederlandse financiële sector kan tegenvallers naar verwachting opvangen volgens DNB, ook bij bredere financiële en macro-economische instabiliteit, alhoewel dat laatste met meer onzekerheid omgeven is.
- DNB schetst de volgende beleidsimplicaties: monetaire beleid ECB moet afgestemd worden op de hoge inflatie en neerwaartse groeirisico's en het is van belang om extra bestedingen als overheid (bijv. koopkracht of defensie) binnen de begrotingsregels te doen. Ze wijzen er verder op dat koopkrachtcompensatie beter via lagere belastingen kan dan via accijnzen op energie om dat zo de prikkel tot verduurzaming minder wordt verstoord.

Scenariostudie CPB 16 maart

- CPB heeft in aanvulling op het CEP een alternatief scenario gepresenteerd waarin de economische schade van de oorlog in Oekraïne groter is.
- Het CPB geeft ten eerste nadrukkelijk aan dat het geen vervanging is van basisraming, die is nog steeds het uitgangspunt. Daarnaast is dit ook niet een 'worst-case'-scenario, want het omvat bijvoorbeeld niet een plotselinge stop van de energietoevoer uit Rusland.

- In dit scenario zou NL in een kortstondige recessie terechtkomen in 2022. Economische groei zou dit jaar op 1,9% uitkomen i.p.v. 3,6% uit basisraming, de resterende groei is gestoeld op het herstel van vóór de inval in Oekraïne. Volgend jaar zou de groei in dit scenario uitkomen op 0% i.p.v. 1,7% in de basisraming. Deze terugval komt doordat de hogere prijzen een stuk sterker zouden doorwerken op bedrijfsinvesteringen en consumptie.
- De inflatie zou dit jaar op bijna 8% uitkomen en volgend jaar 4% i.p.v. de ruim 5% en 2% uit de basisraming. Dit komt doordat ze hierbij uitgaan van nog hogere energieprijzen die ook langer aanhouden.
- De koopkracht zou in dit scenario nog veel sterker achteruit gaan. Dit jaar met 5,1% i.p.v. 2,7% en in 2023 zou deze met slechts 0,6% stijgen i.p.v. 1,9% uit basisraming. Hierbij is het koopkrachtpakket van vorige week niet meegerekend.
- Werkloosheid zou slechts beperkt oplopen tot 4,8% in 2023 i.p.v. 4,3%. Begrotingstekort zou i.t.t. de basisraming in zowel 2022 als 2023 voorbij de 3%-grens komen (resp. 3,1% en 3,5%).

Tabel 1: Overzichtstabel CPB en DNB

Jaar	Basis				Scenario's			
	2022		2023		2022		2023	
Instituut	CPB	DNB	CPB	DNB	CPB	DNB	CPB	DNB
Bbp-groei (%)	3,6	3,5	1,7	1,5	1,9	2,4	0,0	0,5
Inflatie (%)	5,2	6,7	2,4	2,8	7,9	9,5	3,9	3,4
Werkloosheid	4,0	4,3	4,3	4,6	4,1	4,4	4,8	5,4
Olieprijz (USD per vat Brent)	91	93	83	82	140*	118	125*	108

*: Dit zijn geen gemiddelde jaarcijfers, CPB stelt dat de prijs in Q2 2022 140 dollar zou bedragen en dat deze begin 2023 zou dalen naar 125 dollar zou dalen en op dat niveau stabiliseren.

Een mogelijke graadmeter om de ramingen en scenario's te vergelijken met de werkelijkheid zijn de olieprijsen. In de tabel hierboven zijn de olieprijsen die in de ramingen worden gebruikt weergegeven. De huidige olieprijs (vrijdag 14:00) is 106 dollar, deze is op 8 maart gepiekt op 128 dollar, maar is o.a. door de positieve signalen over de onderhandelingen weer flink gedaald. Hieruit kan je met enige voorzichtigheid opmaken dat we nog vrij ver van de scenario's af zitten. Want de prijzen zouden dus moeten stijgen en langdurig op dat niveau moeten blijven. Daar ziet het er nu (nog) niet naar uit.

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

TER ADVISERING

Aan
Leden van het DBT

Directie Europese en
Internationale Zaken

Auteur

5.1.2.e

@minezk.nl

Datum

17 maart 2022

Kenmerk

DEIZ / 22107979

nota

Stuk DBT: tegenmaatregelen Matrix

Kopie aan

Verzending aan leden DAT/DBT

Bijlage(n)

1

Parafenroute

5.1.2.e

Aanleiding

Kort na aanvang van de invasie van Oekraïne door Rusland is – op verzoek van BZ - binnen EZK gekeken welke mogelijkheden er nog zijn om Rusland onder druk te zetten, en ze daarmee te bewegen de agressie te stoppen.

Door de externe ontwikkelingen, met name de niet-ophoudende agressie en de reactie daarop in de vorm van stevige sanctiepakketten, is het document niet meer gebruikt om besluiten te nemen om vanuit EZK nieuwe maatregelen voor te stellen.

Evenwel is het document nuttig gebleken om intern inzichtelijk te maken welke maatregelen wel en niet bespreekbaar zijn vanuit EZK-perspectief (een intern afwegingskader, dat ook met BZ is gedeeld).

Inmiddels is een laatste slag gemaakt op dit document, met inachtneming de geformuleerde afwegingen.

Advies

Het DBT wordt aangeraden om:

- Kennis te nemen van de matrix en de geformuleerde afwegingen;
- Hierbij te besluiten om binnen het DAT-sancties een nieuwe werkstroom op te richten om vanuit EZK met name op thema's Russische bezittingen (acties 2 t/m 5).
- En laatsten te zorgen dat deze informatie gebruikt kan worden binnen andere trajecten wanneer dit aan de orde is (Kamerbrieven- en stukken, debatten, verzoeken vanuit andere departementen etc.).
- En verder BZ en FIN in de lead te laten om het gehele plaatje hierop compleet te krijgen, waarbij zij met name moeten worden aangespoord om te zorgen voor adequate handhaving.

Ontvangen BBR

Kernpunten

Kenmerk
DEIZ / 22107979

- Hoewel er vanuit de verantwoordelijkheid van EZK verschillende tegenmaatregelen denkbaar waren, speelden er op verschillende niveaus afwegingen mee waardoor, hoewel inzetbaar, dit niet wenselijk zou zijn. Dit speelt bijvoorbeeld in het digitale domein, waarbij bijvoorbeeld toegang tot open internet uiteindelijk belangrijker is dan Rusland simpelweg afsluiten.
- Er zijn ook een aantal maatregelen al in gang gezet in de periode tussen het opstellen van deze matrix. Dit is onder meer gebeurd door het instellen van volgende sanctiepakketten, maar ook bijvoorbeeld aangezien private partijen keuzes hebben gemaakt.
- Er staan nog enkele onderwerpen op waarbij nog gekeken wordt naar de wenselijkheid (bijvoorbeeld op het gebied van normalisatie en accreditatie).
- Gelet op de ontwikkelingen in onder meer de media, n.a.v. de Kamerbrief van FIN over het bevriezen van tegoeden, lijkt het echter opportuun om als EZK de vlucht naar voren te pakken, en binnen EZK snel werk te maken om alle eigen kanalen in te zetten om Russische bezittingen, en financiële stromen, in kaart te brengen. Indien gevraagd kan EZK dan snel leveren. Dit zal echter wel personele inzet vergen, daarom is het wenselijk dat het DBT zich ook voor het inrichten van een dergelijk werkspoor uitspreekt.
- Recent heeft daarnaast het Openbaar Ministerie (OM) aangegeven niet te kunnen, en willen, gaan handhaven op naleving van de sancties (waaronder financiële sancties). Het DBT wordt daarom gevraagd zich, in lijn met voorgaande, ook zich uit te spreken om in interdepartementale gremia uit te spreken voor het belang van handhaving door het OM, waarbij BZ en FIN vooral aan de lat staan. Andere departementen, waaronder EZK, zullen zich uiteraard wel hard maken dat de eigen uitvoeringsinstanties (zoals de douane, KvK, RvO etc.) hun verantwoordelijkheid pakken waar dit nodig is.

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

TER INFORMATIE

Aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat

Directie Europese en
Internationale Zaken

Auteur

5.1.2.e

@minezk.nl

Datum

18 maart 2022

Kenmerk

DEIZ / 22109199

nota

Verzoek om duiding Russische onteigeningswetgeving

Kopie aan

Bijlage(n)

Parafenroute

5.1.2.e

Aanleiding

U vroeg naar meer informatie over de nieuwe ingevoerde Russische onteigeningswetgeving, ingevoerd als tegenmaatregel op de Westerse sancties.

Onderstaand vindt u de informatie voor zover deze gevonden kon worden. Deze informatie is samengesteld op basis van open bronnen, gesprekken met en informatie van de ambassade in Moskou en een terugkoppeling van de EU-delegatie (EUDEL) in Moskou.

Advies

U kunt kennis nemen van de nota.

Kernpunten

- Rusland heeft meerdere maatregelen genomen of in voorbereiding in reactie op Westerse sancties. Dit zijn zowel vergeldingsmaatregelen, als economische beschermingsmaatregelen. Het betreft onder meer:
 - Onteigeningswetgeving
 - Sluiten van het luchtruim
 - Tegenmaatregelen luchtvaartsector (o.a. inbeslagname van Westerse, aan Aeroflot geleasede vliegtuigen)
 - Ban op import/export grondstoffen (o.a. hout, niet olie/gas)
 - Mogelijkheid om bedrijfsschulden in roebels terug te betalen
 - Ban op export medische producten
 - Stoppen van internationale vluchten door Russische luchtvaartmaatschappijen (bang voor inbeslagname)
 - Stoppen van kapitaalstromen het land uit
 - Opschorting van IE bescherming
- De specifieke onteigeningsmaatregel is vaag geformuleerd, en laat veel ruimte voor interpretatie. De belangrijkste reden erachter lijkt het voorkomen van verlies aan werkgelegenheid en productiefaciliteiten.
- De maatregel is inmiddels twee keer in de Doema en Senaat behandeld, maar nog niet in werking getreden.

Ontvangen BBR

Toelichting

Kenmerk
DEIZ / 22109199

- De specifieke maatregel is aangekondigd op 10 februari, en komt naar verwachting over enkele weken in werking.
- De maatregel richt zich op bedrijven met een buitenlands moederbedrijf dat meer dan 25% eigendom heeft van de Russische dochter.
- Het moederbedrijf moet verder zijn gevestigd in een land dat is opgenomen op de lijst met "onvriendelijke landen". Dit is een lijst die op 7 maart is goedgekeurd, en waar o.a. de EU, de VS, het VK, Canada, Zwitserland, Taiwan, Australië, Japan en Nieuw Zeeland op staan.
- Als de maatregel wordt toegepast op een bedrijf, wordt er door een Russische rechter of ander bevoegd overheidsorgaan (bijvoorbeeld ministerie of de arbeidsinspectie) voor drie maanden een "tijdelijk bestuur" ingesteld (vanuit de VEB, de Russische ontwikkelingsbank) waarna de oude aandelen van het bedrijf worden geliquideerd, en vervolgens een uitgifteronde volgt van nieuwe aandelen.
- Er is wel een *trigger* nodig voor er wordt overgaan tot actie door de Russische overheid. Het lijkt erop dat er twee mogelijke triggers zijn:
 - De Russische overheid constateert dat het management zich in het buitenland bevindt. Mocht dit het geval zijn kan het proces in gang worden gezet, dat daarna *onomkeerbaar* is.
 - Een bedrijf kan ook hebben aangegeven de activiteiten te staken: in dit geval kan dit proces ook in gang worden gezet, maar dan is het *omkeerbaar*. Voorwaarde is herstart van activiteiten.
- Er is nog veel onduidelijk bij deze triggers. Dat is waarschijnlijk met opzet gedaan, zodat de Russische overheid ruimte heeft om naar eigen inzicht te handelen. De AEB (de vereniging van grote Europese bedrijven in Rusland) probeert nog om het wetsvoorstel aan te passen.
- In debatten over het voorstel wordt ook gesproken over opname van een extra sanctiemaatregel, te weten het stopzetten van activiteiten te gaan beschouwen als "opzettelijk failliet laten gaan van een bedrijf". In dat geval zouden er ook gevangenisstraffen mogelijk kunnen zijn voor betrokkenen.
- Het is niet duidelijk hoeveel Nederlandse bedrijven hier precies door geraakt zouden worden. Onder meer Unilever, Heineken, ING, Philips en Shell hebben bezittingen in Rusland. Ook zouden bepaalde investeringsfondsen boven de 25% aandeel kunnen komen. Rusland heeft overigens een tijdelijk verbod ingesteld voor buitenlandse investeerders op de verkoop van hun Russische bezittingen, waardoor in ieder geval verkoop van bezittingen nu niet aan de orde lijkt.
- Nederland en/of de EU zouden als reactie op de maatregel kunnen kijken naar het wettelijk inregelen van een "verhaalsrecht" van EU ondernemingen op assets van Russische bedrijven/investeerders gelegen in de EU om een compensatie te bieden voor exitrestricties of beslag van de assets van deze EU ondernemingen in Rusland. Dit is in bijv. het VK reeds mogelijk.

DEP. VERTROUWELIJK

Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken
Departementaal Crisis Centrum

Behandeld door
5.1.2.e

minInv.nl

Datum
23 mrt. 2022

Kenmerk
BPZ-DCC / 22119244

Kopie aan

Bijlage(n)

verslag

Departementaal Advies Team

Voorzitter	5.1.2.e
Secretaris	5.1.2.e
Crisisadviseur (DCC)	5.1.2.e
Vergaderdatum en -tijd	23 maart 2022, 11.30 uur - 12.30 uur
Locatie	Hybride/Crisisvergader ruimte 6e etage, D passage
Aanwezig	5.1.2.e

Afwezig

1. PROCESAFSPRAKEN

- Opening van de vergadering. VZ heet 5.1.2.e welkom vanuit RVO.
- Vaststellen agenda,
- Mededelingen vanuit de VZ:
 - CIE heeft verruimde crisisstraatsteunkader afgekondigd. Betekent dat de weg geëffend is voor LS om steun te geven aan bedrijven welke negatieve effecten ondervinden als gevolg van de oorlog in Oekraïne. Gaat om grote bedragen. WJZ heeft dit al besproken met bwp's. EZK was hier kritisch op maar CIE kan dit zelf vaststellen. Dit kan de druk op en vragen richting NL'se overheid doen toenemen om kader toe te passen. Daarnaast is er een overzicht van maatregelen genomen door andere LS meegestuurd met de stukken. Deze lijst wordt up to date gehouden.
 - Er is een extra werkstroom *bezittingen* toegevoegd. Eerste overleg vond gisteren plaats.
 - WOB verzoek op gebied van sancties is ingediend. Grote uitvraag naar alle communicatie aangaande sancties sinds 24 februari. Goed om scherp te hebben wie beantwoording hierop doet. DEIZ pakt dit in eerste instantie op.

2. BEELDVORMING

- Toelichting situatie (DEIZ)

In kaart wordt gebracht wat de effecten van sancties op olie, gas en kolen zouden zijn. Notities al naar RVI gestuurd vanuit KenE. Daarnaast lopen daar gesprekken over met VNO in de ronde tafels. Maatregel is nog niet aangekondigd, verzoek om nu wel al in kaart te brengen. 5.1.2.a

roepen nog steeds op tot meer sancties. Verder geen nieuwe sancties ingevoerd enige wat ook nog boven de markt hangt is sluiting van havens. Daarnaast in sanctieoverleg gisteren aandacht geweest op implementatie en handhaving van sancties. Is sinds donderdag ook een directeuren overleg voor ongericht, gaat over het financiële deel. DEIZ probeert hiervoor de verantwoordelijkheidsverdeling in kaart te brengen.
- DEIZ: tav de tegensancties vanuit RU? Sommige zijn nog geen officiële sancties maar enkel advies aan bedrijfsleven. Moeten we dat ook al opnemen?

DEIZ: Goed idee om die op te nemen in de presentatie en sanctieoverzicht tegenmaatregelen.
- WJZ: inventarisatie fossiel is de industrie niet in meegenomen in nota KenE?

VZ: Dit moet inderdaad aangevuld worden.

WJZ: KenE ziet de uitvraag te krap. Daarnaast zat DCC in cc, moet daar opgemerkt worden.

KenE: Wel gekeken naar de effecten op chemische industrie maar geen cijfers bij gegeven. Analyse van CPB in de media. Nuttig om contact met hen op te nemen?

VZ: Lijn met CPB loopt, los daarvan is dit de plek waar het samenkomt. DCC kan je ook niet helemaal kwalijk nemen. Ik heb namelijk ook contact gehad met KenE. Daarnaast, de notitie moest onder hoge druk. De basis, aangeleverd vanuit KenE, had nog een slag heen moeten. Dat moeten we dan nu alsnog doen. Verzoek aan KenE om dit met TOP af te stemmen tav sectorale informatie (**Actie VZ, KenE & TOP**).

DCC: aangepaste notitie meenemen in de tas voor bewindspersonen van maandag. DCC geeft ook aan dat collega's niet altijd de tijdsdruk van sommige scherp hebben.

VZ: vanavond debat EU raad, hier kan dit ook oppoppen. We maken de notitie af en zorgen dat deze maandag opnieuw op de agenda staat bij de RVI voorbespreking.

WJZ: het is goed om breed uitvraag te doen naar olie gebruikers.

VZ geeft aan dat dit bij TOP ligt.
- Rondje aanvullingen op beeldvorming vanuit het overleg (vanuit stakeholders, mediabeeld);
 - LNV: schuiven vandaag aan bij VNO ronde tafel over voedselzekerheid. CIE komt met mededeling voedselzekerheid, afwachten wat daar in staat.

We publiceren vandaag het 2^e rapport voedselzekerheid.
Vervolgonderzoek afhankelijkheden en effecten in de keten verwachten we komende twee weken.

- DEIZ: glastuinbouw die minder gaan produceren, heeft dat nog effect?
- LNV: Minder productie glastuinbouw wil niet zeggen dat we hier honger hebben.
- AEP: 13 april commissiedebat innovatie met TK. Een van de onderwerpen waarop we voorbereidingen treffen is de innovatiesamenwerking met OEK en RU welke er niet is, respectievelijk stil ligt.
- RVO: bezig met inventarisatie naar eventuele RU belanghebbende binnen al onze regelingen.

3. OORDEELSVORMING EN 4. BESLUITVORMING

Oordeel	Besluit
<p>Sancties (DEIZ)</p> <p>1. update; zie beeldvorming.</p> <p>2. guidance omtrent nieuwe contracten gas mede overheden</p> <p>Centrale vraag is of we dit wel of niet gaan doen. Er is al mondeling wat teruggekoppeld met medeoverheden. Het blijft een vraag die terugkomt en telkens het verzoek of de Rijksoverheid wat schriftelijk kan geven. We hebben tot nu toe besloten dat niet te doen dus er blijven aanvullende vragen komen. VZ inventariseert hoe andere hierin staan:</p> <ul style="list-style-type: none"> • KenE: gisteren heeft MKE toegezegd oproep te doen tot opzeggen contracten Gazprom niet te gaan vernieuwen. Dit nav een vraag waarbij erg werd aangedrongen hoe en in welke wijzen contracten energie met RU kunnen terugdringen. • WJZ: Dat levert twee problemen op. Ten eerste de substitutie van gas, schaarse alternatieve gas moeten dan gebruikt worden wat prijsopdrijvend effect heeft en vermindering vulling gasvoorraad. Is niet te rijmen strategie met zoveel mogelijk uit RU te trekken zolang het nog kan. Ten tweede volgt daarna de compensatie vraag, want nieuwe contracten betekent nieuwe gasprijzen. • KenE: Bovendien volgt het ook niet uit het EU sanctiebeleid. • DCC: MKE heeft toegezegd in gesprek te willen gaan om nieuwe contracten niet aan te gaan. • WJZ: meeste contracten hebben lange looptijd met prijscorrectie bij verlenging. Niet verlengen is huidige (hoge) marktprijs. • DEIZ: beslisnota richting MKE? • WJZ: het is toegezegd dus er moet guidance op komen. • DEIZ: gevolgen wel laten weten aan MKE. • KenE: advies voor gesprekken, dus kan wel negatieve advisering op zitten. • VZ: oke dan kunnen we nog wat. 	<p>In DBT lijn gazprom contracten medeoverheden bespreken.</p>

<ul style="list-style-type: none"> • MC: wij kijken enkel mee op aanbestedingsaspect, delen mening WJZ. De koppeling met de TK en beeldvorming daar is belangrijk om daarin mee te nemen. • RVO: Het informatie en contactpunt China bij RVO ontvangt ook veel vragen tav sancties en wat te doen met lopende contracten van mede overheden. Ze zoeken beleidsrichting. • VZ: duidelijke lijn hier is dat het niet valt binnen sanctiepakketten en gaat tegen eigen belang in. • RVO: we verwijzen door naar QA EZK maar vragen blijven terugkomen en verzoek naar politieke afweging. • DEIZ: veel ministeries geven guidance tav beleidsverantwoordelijkheden. • DCC: maar dat betreft dan geen vitaal proces. • VZ: in DBT bespreken (lijn contracten gazprom medeoverheden). Kan DCC dit agenderen? (actie DCC) • DEIZ: daarnaast goed om voor en nadelen uiteen te zetten voor bWP's. • VZ: wie gaat voortouw nemen op schrijven notitie (WJZ, MC, KenE). Lijn hebben we grotendeels maar moet op papier voor RVI voorbespreking en spreeklijn destilleren voor debat vanavond. Coproductie DEIZ, KenE, MC en WJZ. Deadline is eind van de week. DEIZ wordt penvoerder. <ul style="list-style-type: none"> • WJZ: Vragen NEA aangaande emissieautoriteit, hoe staat het er mee? DEIZ heeft contactgegevens die gedeeld worden. Visma moet antwoord geven. VZ; escaleren via DG is akkoord. <ul style="list-style-type: none"> • WJZ: hoe om te gaan met intellectueel eigendomsvragen? Guidance vragen moeten zelfde route lopen als NEA. Inschrijving van intellectueel eigendomsrechten moeten opschorten (bevroezing) wanneer het gaat om RU staatsbedrijven. 	<p>Notitie opstellen voor- en nadelen contract opzegging Gazprom vanuit medeoverheden (Actie DEIZ als penvoerder, KenE, MC en WJZ).</p> <p>NEA vraagstuk escalatie via DG KenE (Actie WJZ)</p>
<p>Macro Economisch beeld (AEP) Terugkoppeling scenario board Oekraïne (MP was afwezig)</p> <p>MEZK behoefte aan sparren en afstand nemen van waar we nu staan. Niet alleen in hectiek beslissingen nemen. Vraagt CPB en DNB om reflectie en wat rode vlaggen zijn wanneer situatie veranderd. CPB: Is geen actualisatie maar een scenario. Bij negatief scenario recessie maar met overloop positief jaarcijfer. Op lange termijn valt handelsboycot mee, korte termijn door afhankelijkheid olie en gas indirect (run op schaarse energie, pleit voor Europees beleid inkoop energie) wel grote impact.</p> <p>DNB: Nu nog geen effecten zichtbaar in de inflatiecijfers van Oekraïne, energieprijzen liepen al enorm op. Voornaamste kanaal wordt energieprijzen. Financiële sector geen belangrijke dingen. (ING wel belangen in Rusland) Inflatie is wel een zorg. niveau is zorgwekkend. Allemaal tijdelijke schokken, maar wel drie schokken achter elkaar. Rationeel dat het uit de cijfers loopt. In de jaren 70 politiek minder lastig, werknemers werden gecompenseerd, issue was toen concurrentiepositie.</p>	

<p>Bedrijfsleven (los van corona sectoren) heeft een goed jaar gehad en een sterke positie. Loonontwikkeling blijft al lang achter en dat zorgt voor politieke druk om te compenseren. ECB gaat reageren op inflatie. MEZK vraagt expliciet om rode vlaggen. Drie: energietekorten direct en indirect, CPB roept op om energietoevoer EU aan te vliegen, mogelijk grote ontslagen bovenop de inhaalslag corona, prijsstijgingen en inflatie kan hoge loonstijgingen uitlokken + renteverhogen kan stagnatie economie veroorzaken. Afsluitend: 30 maart kwartaalgesprek waar de scenario's verder besproken worden. Terugkoppeling volgt tzt.</p> <ul style="list-style-type: none"> • VZ: compensatie besproken? AEP: Is aan de orde geweest in de zin van het dan via belastingverlaging te doen. Daarnaast door MEZK in Staf Economie gevraagd of er nu acties liggen? Aangegeven dat dat nu niet aan de orde is. Trigger tot beleidsmatige actie zou productiestop van bedrijven kunnen zijn. • DEIZ: worden de scenario's ook al verder uitgewerkt? AEP: Nee nu nog niet. VZ: Is Top hier ook mee bezig? AEP: ja, goed om dat samen te pakken. TOP: nota wordt opgesteld dus goed om contact te houden met AEP. Daarna naar DBT te brengen. 	<p>Nota mitigerende maatregelen (compensatie) afstemmen met AEP (Actie TOP)</p>
<p>Sectorale gevolgen (TOP) 1. presentatie sectorale gevolgen Toegevoegd met: sectoren die minder in de picture staan, tegensancties RU, effecten sancties in RU, vragen RVO loket. Verzoek om tips of onvolledigheden graag aangeven.</p> <ul style="list-style-type: none"> • VZ: maandag gaat deze presentatie naar de CVIN. • DCC: ronde tafel gesprekken ook meenemen indien mogelijk. Of doorkijk naar de planning. • WJZ: intellectueel eigendomsrecht gaat RU niet meer hanteren tav westerse eigendommen, zat al in de pijplijn. Ook goed om mee te nemen • TOP licht VNO ronde tafels toe: 5 in totaal. 3 daarvan vinden vandaag morgen en vrijdag plaats (voeding en kunstmest, metaal en edelgassen, gas en olie). Volgende week 2 over chemie medicijnen en logistiek. We gaan kijken wat dat oplevert. Veel partijen aanwezig. Vz: regie op die gesprekken? TOP: basisdocument gefaciliteerd door VNO aangevuld door EZK daarop gaan de partijen discussiëren over zaken zoals waar loopt het mis, sneeuwbaaleffecten, stromen verleggen etc. Bedoeling op problemen helder te krijgen en daar handelingsperspectief op te kunnen bieden. Tijdsdruk vergt wel veel. <p>2. overzicht compenserende maatregelen andere EULS (nog niet alle LS) Reeds besproken</p>	<p>Presentatie gaat maandag naar de CVIN.</p>

<p>3. achterliggend factsheet met overzicht signalen Reeds besproken</p> <p>Resterende vragen:</p> <ul style="list-style-type: none"> • LNV: verzoek om gebruik van tegensancties scherp te hebben in presentatie. Roept nu verwarring op. • LNV vraag aan WJZ: geldt het intellectueel eigendomsrecht ook voor kwekersrecht? WJZ: RU handhaaft niet meer, lees: geen bescherming meer/ vrij spel. • IenK: effecten RU economie is dat micro of macro? In RU dagelijks leven nog niet veel op te merken, hoe gedetailleerd willen we dit opnemen? • DEIZ: nuttige info dus beeld erom heen is wenselijk. Overzicht macro micro in beeld. Wordt bilateraal opgepakt. 	<p>Effecten sancties in RU extra slag op slaan (Actie IenK en DEIZ/TOP).</p>
<p>Flankerend beleid (DEIZ) Al veel besproken, enkele toevoeging: geluid om meer te doen wordt luider en op basis van nieuw pakket zal het verder toenemen. Daarnaast nog de update dat LNV werkt aan een met opslagvergoeding voor varkensvlees.</p>	
<p>Bezittingen (DEIZ) O: Gisteren gesprek over gevoerd. Samenvattend gezegd hebben we vastgesteld dat FIN in de lead is om assets in beeld te brengen. FIN heeft bevoegdheden en kan verzoeken doen tot het op naam doorzoeken en analyseren van registers zoals het Handelsregister en UBO-register. Toezichthouders en registers kunnen door informatie te delen het zicht op Russisch bezit nog verder in kaart brengen. EZK kan hierbij faciliteren, maar FIN staat aan de lat om met een heldere vraagstelling te komen,</p> <ul style="list-style-type: none"> • VZ: RVI besproken dat er meer inzicht in moet komen, bezittingen maar ook luxe goederen, pleziervaart. Nadrukkelijk naar EZK gekeken rondom bezittingen. Directeurenoverleg opgetuigd. Voor DBT wordt een overzicht gemaakt waarin we bevoegdheidsverdeling toelichten (1977). Nota komt in de loop van vandaag en wordt afgestemd. Goed om te horen dat RVO bezig is. • RVO: wij zijn een intern inventarisatie aan het maken. Regelingen op internationaal gebied gesloten voor RU deelname en geen nieuwe aanvragen. Lopende aanvragen geïnventariseerd maar valt mee. Loopt gesprek met NL partijen. Voor nationale regelingen is de vraag uitgezet bij ketenregisseurs om te kijken waar het speelt. Directe stromen is redelijk makkelijk in kaart te brengen, indirect is lastig. UBO register kan ons daarbij helpen. Hoe weten we of daar indirect een RU bedrijf of staatsbedrijf achter zit. WJZ: nationale regelingen; sanctielijst EU toegang? Namen leggen langs begunstigde van je regelingen? RVO: klopt, is handwerk. Achterliggende stroom gaat het ons om. WJZ: innovatiekrediet zou ik niet aarzelen, groet kans op RU partijen. RVO: wanneer het geen onderdeel is van de sancties adviseren wij niet te boycotten. We registreren deze partijen wel. En indirect? WJZ: we hebben tools maar is handwerk en is niet primair onze rol. Opdracht moet dan van FIN of JenV komen. 	<p>Werkstroom wordt in DBT ingebracht.</p>

<p>VZ: brengen we morgen in DBT in. O: AFM is ook een belangrijke partij die een uitvraag bij KvK kan doen. WJZ: tipt RVO om nog link met toetsing en innovatie te leggen.</p>	
<p>Grondstoffen (TOP) Directeurenoverleg 'vitaal: weerbaarheid en supply chain risico's (DCC)</p> <ul style="list-style-type: none"> VZ: moet dat een eigen werkstroom zijn of onder sectorale gevolgen vallen? DEIZ: valt al onder sectorale gevolgen. TOP: vraag is wat willen we eruit krijgen? Gevolgen? DCC: in ons concept plaatje stond grondstoffen, interdepartementaal is dit toegevoegd aan de bestaande thematafel vitaal (EZK: energie en telecom/ict). Afgesproken dat ze dit gaan verbreden naar lange termijn en schaarste van grondstoffen. Ook wordt het breder getrokken met zorg en voedselzekerheid, scope is verbreed. Insteek in nationale veiligheid. VZ: laten we deze parkeren voor nu. DCC: op 1 april is er een directeurenoverleg hierover. 	<p>Werkstroom wordt geparkeerd voor nu. Los opgepakt.</p>
<p>Communicatie (DC) DC: meeste loopt en signalen zijn herkenbaar. Horen vooral de wens om concrete uitspraken te krijgen van het Rijk tav impact bedrijfsvoering. Begrepen dat er gesprekken zijn om hierin te voorzien. Sommige vragen kunnen we geen antwoord geven. Daarnaast veel focus op campagne wordt ook in DBT besproken. Goed om te weten dat er een massa mediale campagne om gasverbruik te minderen gaat starten.</p> <ul style="list-style-type: none"> TOP: aandacht voor RVO bij loket. DC: staat op de lijst om daarover in gesprek te gaan. Ook rolverdeling daarin meenemen is belangrijk. 	<p>DC en TOP praten bilateraal nog verder over RVO loket (Actie TOP en DC).</p>
<p>Stukken voor DBT (DCC)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Nota Handhaving bezittingen (inbreng directeurenoverleg, t.i. DBT) - Sanctie updates - Presentatie voor CVIN - Mondeling guidance mede-overheden 	

5. AFSLUITING

- Rondvraag
- Datum volgende vergadering
- Sluiting

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

TER ADVISERING

Aan de Minister voor Klimaat en Energie
de Secretaris-generaal
de Directeur-generaal Klimaat en Energie

Directie Europese en
Internationale Zaken

Auteur

5.1.2.e

@minezk.nl

Datum

23 maart 2022

Kenmerk

DEIZ / 22122219

nota

richtlijn Rijk voor contracten medeoverheden met
Russische aanbieders

Kopie aan

5.1.2.e

Parafenroute

5.1.2.e

5.1.2.e

Bijlage(n)

Aanleiding

Decentrale overheden vragen om richtlijnen van de Rijksoverheid rondom lopende en nieuwe contracten met Russische energieleveranciers. Ook bedrijfsleven vraagt naar richtlijnen Rijksoverheid voor het opstarten van gezamenlijke investeringsprojecten in NL met Russische partners.

Advies

U wordt geadviseerd onderstaande algemene richtlijn voor het aangaan van nieuwe contractuele verplichtingen met Russische leveranciers uit te dragen aan decentrale overheden.

Kernpunten

Nieuwe richtlijn voor nieuwe contracten en opstarten nieuwe samenwerkingsverbanden:

- Decentrale overheden worden opgeroepen om contracten met Russische energieleveranciers niet te vernieuwen.

Oude Richtlijn:

- Bij het aflopen van een contract en wanneer een nieuwe concessie, aanbesteding of contractverlening plaatsvindt is het de vrije keuze van decentrale overheden om te bepalen hoe zij hun inkoop- en aanbestedingsbeleid inrichten.

Toelichting

- EZK wordt door verschillende medeoverheden gevraagd om met een richtlijn te komen rondom bestaande contracten en nieuwe contracten met Russische energieleveranciers.

Ontvangen BBR

Kenmerk
DEIZ / 22122219

- Voor bestaande contracten heeft de Rijksoverheid reeds een lijn opgesteld die uitgedragen wordt. Voor het aangaan van nieuwe contracten heeft EZK tot op heden aangegeven dat gemeentes en provincies zelf
- Hieronder vindt U de richtlijn die EZK uitdraagt voor reeds bestaande contracten:
 - Het is onwenselijk dat we als Europese landen via onze energiecontracten met Russische leveranciers bijdragen aan de Russische staatskas die gebruikt wordt voor oorlogsvoering in Oekraïne.
 - We moeten de afhankelijkheid van energie uit Rusland daarom zo snel mogelijk afbouwen in Europa. Maar dat is niet van de ene op de andere dag geregeld.
 - Een boycot van Russische energie is geen optie op korte termijn.
 - We moeten goed kijken wat de gevolgen daarvan zouden zijn. Als organisaties een hoge boete moeten betalen om lopende contracten te beëindigen en het gas daarna duurder in moeten kopen, met een grote kans dat het alsnog uit Rusland komt, dan is daar niemand mee geholpen. Dit kan dan leiden tot extra inkomsten voor Rusland i.p.v. minder.
 - Gemeenten zijn zelf verantwoordelijk voor hun inkoop- en aanbestedingsbeleid en daarmee ook voor de contracten die zijn gesloten met energieleveranciers.
 - Er zijn momenteel geen sancties op het gebied van energie en gas. Daarom is er ook geen reden om vanuit het Rijk gemeenten aan te sporen dan wel te dwingen over te stappen naar een andere leverancier.
 - Daarbij moet er bij het opzeggen van een contract rekening worden gehouden met de ontbindende voorwaarden (en eventuele boeteclausule) die in dat contract staan. Als gemeenten een hoge boete moeten betalen en het gas daarna duurder in moeten kopen zijn zij daar niet bij geholpen.
 - Ook kleeft er een breder risico aan het opzeggen van contracten met Gazprom. Het geeft Gazprom mogelijk een excuus om de levering aan de EU te beëindigen of te verlagen waardoor prijzen nog verder stijgen en leveringszekerheid in de knel komt.

Achtergrond

Gevolgen nieuwe richtlijn:

- Met de nieuwe richtlijn worden decentrale overheden gevraagd contracten met Russische leveranciers niet te vernieuwen. Dit kan gevolgen hebben voor de energiehuishouding in NL
- De nieuwe richtlijn zorgt voor een prijsopdrijvend effect voor gas. Ook zal het alternatieve gas schaarser worden wat betekent dat het lastiger zal worden de opslagen voor de winter met dit alternatieve gas te vullen of dat dit duurder zal worden.
- Met deze richtlijn begeeft de Rijksoverheid zich op het terrein van decentrale overheden.

PM – moeten we nog CPB analyse meegeven over effecten snelle afschakeling gas/olie? @AEP?

**Directie Europese en
Internationale Zaken**

Kenmerk
DEIZ / 22122219

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

TER INFORMATIE

Aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat

Directoraat-generaal
Bedrijfsleven & Innovatie
Directie Topsectoren en
Industriebeleid

Auteur

5.1 2.e

@minezk.nl

Datum

24 maart 2022

Kenmerk

DGBI-TOP / 22113851

nota

Mitigerende Maatregelen Oekraïne

Parafenroute

5.1 2.e

Kopie aan

5.1 2.e

Bijlage(n)

Aanleiding

Sinds het begin van het conflict in Oekraïne heeft de overheid zich terughoudend opgesteld bij het verlenen van steun aan getroffen bedrijven. De directe impact van de sancties is relatief beperkt en vallen voor een groot deel onder het ondernemersrisico. Naar mate het conflict voortduurt, groeit echter de kans dat enkele mitigerende maatregelen noodzakelijk of wenselijk blijken te zijn voor bepaalde bedrijven of sectoren, bijvoorbeeld met het oog op economische veiligheid. Deze nota biedt een eerste overzicht met mogelijkheden.

Advies

U kunt kennis nemen van deze nota ter oriëntatie op mogelijke steunmaatregelen, indien noodzakelijk. Rijksbreed blijft het de lijn dat de overheid zich terughoudend opstelt.

Kernpunten

- De overheid heeft zich tot nu toe terughoudend opgesteld met het verlenen van steun omdat
 - het belangrijk is dat de economie weer op eigen benen staat na de uitgebreide staatssteun van de afgelopen 2 jaar,
 - de directe impact van de sancties op de meeste sectoren beperkt is, en
 - onbekend is hoe lang het conflict, en gerelateerde zaken zoals hoge energieprijzen, zullen voortduren. Hierom ligt de nadruk op verduurzamen en het aanboren van nieuwe markten i.p.v. het in stand houden van business-as-usual.
- Op het moment kunnen bedrijven die geraakt worden door de sancties hulp krijgen van RVO bij het vinden van nieuwe afzetmarkten en het verleggen van aanvoerketens, net als n.a.v. de sancties van 2014.

Ontvangen BBR

- Daarnaast zijn er bestaande overheidsinstrumenten beschikbaar bij RVO waarmee bedrijven de tijdelijke impact op hun bedrijfsvoering kunnen overbruggen met financiering, zoals de DHI-subsidieregeling, het DTIF, de Borgstelling MKB-kredieten of de Garantie Ondernemingsfinanciering. Ook zijn er aanzienlijke middelen beschikbaar voor bedrijven die geraakt zijn door de hoge energiekosten om te verduurzamen, zoals de SDE++ regeling.
- De Minister van Klimaat en Energie heeft ook een uitgebreid overzicht met mogelijke verduurzamingsmaatregelen opgesteld en met de Kamer gedeeld.¹ Dit overzicht vindt u in de bijlage.
- Indien er extra steunmaatregelen getroffen moeten worden, vindt dit bij voorkeur plaats in Europees verband om een gelijk speelveld zoveel mogelijk te waarborgen. PM EU stavaza sinds nota van 14/03? @5.1.2.e . Meerdere LS doen op bepaalde manieren aan steun. Hoe willen we hierop reflecteren? En bijlage toevoegen?
- In samenwerking met VNO-NCW, brancheorganisaties, bedrijven, ministeries en externe kennisinstituten brengt EZK momenteel de gevolgen van sancties en verstoringen in waardeketens in kaart t.b.v. handelingsperspectieven en een goede besluitvorming.
- Hieruit komt naar voren dat XXX. Dit biedt de volgende handelingsmogelijkheden:

Met opmerkingen^{5.1.2.e}: Niet zeker of dit op tijd is voor de nota; vraag is hierbij ook hoe we de nota willen gebruiken, pro-actief of "slappend"/wanneer de vraag komt.

Mogelijke maatregelen

Stappen: 1) uitwerken mogelijkheden; 2) zo duidelijk mogelijke scenario's /afwegingskader schetsen om al dan niet over te gaan tot steun.

Uitgangspositie: terughoudend, bij voorkeur geen steun. Als steun, dan bij voorkeur Europees (gecoördineerd). Als dat niet mogelijk is, zo gericht mogelijke steun. Gekoppeld aan gerelateerde beleidsdoelen (verduurzaming bovenaan).

Vragen:

@5.1.2.e	; wat voor mogelijke disrupties en bijbehorende maatregelen zien jullie voor je vanuit EV?
@5.1.2.e	Stavaza EU steunvoorstellen.
@5.1.2.e	; Wat voor mogelijkheden zien we per sector? Waar willen we steunen, waar echt niet?
@LNV	Harde lijn van geen steun, willen niet indruk van compensatie wekken. Onderstaande wel logisch?

Algemeen

¹ [Kamerbrief over gasleveringszekerheid komende winter en verder | Kamerstuk | Rijksoverheid.nl](#)

Per Sector

Kenmerk
DGBI-TOP / 22113851

Sector/ industrie	Waarom relevant?	Geraakt op volgende wijze:	Maatregelen korte termijn:	Maatregelen middellange termijn:
Land- en (glas)tuinbouw	Voedselvoorziening	Hoge energieprijzen en voederkosten (veesector)	Verruimen borgstellingskrediet en bestaande subsidies	<ul style="list-style-type: none"> Versneld glastuinbouw van het gas af.
Papier en kartonindustrie	Leveren o.a. verpakkingen voor essentiële voedings- en geneesmiddelen en hygiëneproducten.	Uitgaven voor elektriciteit, gas en grondstoffen zijn verdubbeld, en stijgen door. O.a. aandeel energie in kostprijs bij productie van en ton papier opgelopen van 10% naar 50%.	<ul style="list-style-type: none"> Snelle uitbetaling van de Indirecte Kostencompensatie ETS [PM wie kan hier op reflecteren?] De energiebelasting op de 4^e schijf gas en elektra (verder) verlagen [FIN vraagstuk, niet EZK] De OE-belasting op 4^e schijf gas en 3^e schijf elektra verlagen Energiebelastingteruggave gekoppeld aan het MEE- convenant met een jaar verlengen. 	<ul style="list-style-type: none"> Meer en snellere toewijzingen van de SDE++ subsidie aan elektrificatie-projecten. Biogas en biogene reststroom-projecten t.b.v. de industrie versnellen om vraag naar aardgas te verlagen. Versnellen van netverzwaringen, productie van duurzame elektriciteit en vergunningverleningen.
Maritiem - Scheepsbouw	PM Vinden we ze relevant/ essentieel?	Staaltekorten door situatie in Oekraïne, mogelijk verergerd door importverbod op Russisch staal. Tegelijkertijd is Chinees staal duur door importheffingen. Afgelopen weken verergerd door stilvallen van 7 van de 8 Europese staalwalserijen die staal voor de scheepsbouw maakt	<ul style="list-style-type: none"> Verlagen importheffingen op (Chinees) staal. 	<ul style="list-style-type: none"> Door ontwikkelen strategische industrievisie t.b.v. basisindustrie, leveringszekerheid en strategische autonomie. PM Andere manieren van produceren (duurzaam, kolenvrij/- arm), andere manieren van scheepsbouw? Andere invoerketens.

Bijlage 1. Mogelijke maatregelen rondom energiekosten

- Gecoördineerd inkopen van gas door EU-lidstaten
- Overheidsingrijpen om te garanderen dat voor 1 oktober de Nederlandse gasopslag voor minstens 90% gevuld is, bijv. door financiële overheidsgarantstellingen om marktpartijen te bewegen gas te leveren.
- Aansturen op verminderen energieverbruik door bedrijven en consumenten d.m.v. voorlichting, campagnes, isolatie en verduurzamingsmaatregelen. Bij dat laatste kan gebruik gemaakt worden van bestaande duurzaamheidsregelingen bij RVO.

Met opmerkingen 5.1.2.e]: Nu in nota, wordt bijlage.

Met opmerkingen 5.1.2.e]: Toevoegen aan tabel.

Instrument	Doel	Kosten	Dekking
Versneld aanleggen infrastructuur voor bio propaan en andere reststoffen	Niet wachten op corridors, maar zorgen dat infrastructuur er snel ligt	?	Klimaatfonds, PIDI
Kredietverlening getroffen sectoren/bedrijven oprekken (vergelijk Corona)	Getroffen ondernemers ruimte bieden alternatieven te ontwikkelen en/of te verduurzamen	?	?
Export Krediet Verzekeringen (EKV)	Verruimen voorwaarden voor gasprojecten, en gasprojecten uitzonderen van COP-verklaring.	Rem op COP-verklaring: geen Verruimen voorwaarden: > 100-250 mln.	Algemeen
Verplicht diversifiëren energiemix bedrijven	Afhankelijkheid van gas voor bedrijven verminderen	?	?
Biomassa voor HT industrie toepassingen vijf jaar ruimer mogelijk maken	Besparing gas, tijdelijke oplossing, bij voorkeur met CCS	> > budgetneutraal	Past in principe in SDE++, gaat om max. Ca 4 toepassingen tot 2030.
Investeringsubsidie Duurzame Energie en Energiebesparing (ISDE) (o.a. voor warmtepompen)	Verduurzaam van het productieproces, gebouw voor zakelijke gebruikers. Dat kan met een (hybride) warmtepomp en een zonneboiler.		ISDE: Stand van zaken budget RVO.nl Rijksdienst

Met opmerkingen 5.1.2.e] Probleem hierbij zijn wsl. wachttijden; installateurs draaien overuren, voor warmtepompen en zonnepanelen staat soms een wachttijd van meer dan een jaar.

Verruimen subsidiemogelijkheden energie-opslag en opwekking achter de meter (warmte, koude, elektriciteit)	Versnelling aanbrengen klimaattransitie, effectiever inzet middelen infra	> >300mln	Klimaatfonds/SDE
Versnellen investeringen bio-raffinaderijen (UPM, Neste, Shell, Gunvor, etc.)	Minder afhankelijkheid fossiele olie en gas.	> >100mln	Klimaatfonds
Versnelling Klimaat Investerings Industrie (VEKI)	Versnellen transitie weg van fossiel/energie efficiency maatregelen Aanvragen zijn in ver gevorderde mate ontwikkeld en staan klaar bij bedrijven. Onzekerheid en te lange tijdspaden zullen ertoe leiden dat bedrijven hun investeringsagenda anders inrichten. Daarom aanbeveling: versnelling van heropening VEKI (desnoods zonder aanpassingen).	> >86-125 mln per jaar Totaal 886 mln	Klimaatfonds
DEI++/DEIXL	Versnellen transitie weg van fossiel d.m.v. innovatietrajecten rondom duurzaamheid.	> >100-150mln Totaal 950 mln	KlimaatFonds
Maatwerk	Versneld verduurzamen van grote uitstoters	> >500 mln	Klimaatfonds

Uitstel van belastingbetalingen (EB en ODE)	Getroffen ondernemers ruimte bieden alternatieven te ontwikkelen en/of te verduurzamen en negatieve consequenties van m.n. stijgende gasprijzen te dempen. Op korte termijn helpt dit de ondernemer aan liquiditeit. Echter, de rekening wordt naar achteren geschoven.	PM	
Electrificatiebonus	Verlaagd EB/ODE voor bedrijven die grotendeels van gas af gaan. Nog uit te werken	PM	Minder inkomsten EB/ODE
Indirecte Kosten Compensatie ETS (IKC-ETS)	Verruimde steunmaatregel EU voor energie intensieve industrie	> > 200mln	Generaal
Programmatistische aanpak versterken	Subsidie voor kennisprogramma's voor deelsectoren bv industriële bakkerij en/of verruimen project 6-25	10 mln per jaar voor 3 jaar Totaal 30 mln	
TSE studies	Subsidie voor voorbereiding investering in procesefficiëntie	10 mln per jaar Totaal 90 mln	Klimaatfonds

DEP. VERTROUWELIJK

Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken
Departementaal Crisis Centrum

Behandeld door
5.1.2.e

minInv.nl

Datum
23 mrt. 2022

Kenmerk
BPZ-DCC / 22122415

Bijlage(n)

agenda

Departementaal Beleid Team

Voorzitter	5.1.2.e
Secretaris	5.1.2.e
Vergaderdatum en -tijd	24 maart 2022, 10.30 uur - 11.30 uur
Locatie	Crisisvergaderruimte 6 ^e etage, D passage Bezuidenhoutseweg 73, Den Haag

1. PROCESAFSPRAKEN

- Opening van de vergadering
- Vaststellen agenda
- Mededelingen
 - Aanpassing samenstelling DBT

2. BEELDVORMING

- Toelichting situatie (DCC)
- Rondje aanvullingen op beeldvorming vanuit het overleg (vanuit stakeholders, mediabeeld);

3. OORDEELSVORMING

-

4. BESLUITVORMING

- Maatregelen en acties
- Communicatie over de genoemde maatregelen (intern, andere overheden, persvoorlichting)

5. AFSLUITING

- Rondvraag
- Datum volgende vergadering
- Sluiting

DEP. VERTROUWELIJK

Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken
Departementaal Crisis CentrumBehandeld door
5.1.2.e

minlnv.nl

Datum
24 mrt. 2022Kenmerk
BPZ-DCC / 22122453

Kopie aan

Bijlage(n)

verslag

Departementaal Beleid Team

Voorzitter	5.1.2.e (TOP)
Secretaris	5.1.2.e (DCC)
Crisisadviseur (DCC)	5.1.2.e
Vergaderdatum en -tijd	24 maart 2022, 10.30 uur - 11.30 uur
Locatie	Crisiszaal D6, B73
Aanwezig	5.1.2.e
Afwezig	5.1.2.e

1. PROCESAFSPRAKEN

- Opening van de vergadering.
- Vaststellen agenda. Vastgesteld.
- Mededelingen. AEP heeft zich afgemeld.

2. BEELDVORMING

- Toelichting situatie (DCC)

Gas:

Buiten Reikwijdte

Buiten Reikwijdte

Sancties:

- CIE heeft verruimde crisisstraatsteunkader afgekondigd. Betekent dat de weg geëffend is voor LS om steun te geven aan bedrijven welke negatieve effecten ondervinden als gevolg van de oorlog in Oekraïne. Dit kan de druk op en vragen richting NLD'se overheid doen toenemen om kader toe te passen.
 - Er is een extra werkstroom *bezittingen* toegevoegd. Eerste overleg vond gisteren plaats.
 - WOB verzoek op gebied van sancties is ingediend. Grote uitvraag naar alle communicatie aangaande sancties sinds 24 februari. Goed om scherp te hebben wie beantwoording hierop doet. DEIZ pakt dit in eerste instantie op.
 - **5.1.2.a** roepen nog steeds op tot meer sancties.
Verder geen nieuwe sancties ingevoerd enige wat ook nog boven de markt hangt is sluiting van havens.
 - Mogelijk aanvullende sancties op gebied van havens, olie en kolen. Maatregel is nog niet aangekondigd, verzoek om nu wel al in kaart te brengen. In kaart wordt gebracht wat de effecten van sancties op olie, gas en kolen zouden zijn. Eerste notitie vanuit KenE wordt aangevuld met informatie vanuit de industrie.
 - Daarnaast in sanctieoverleg BZ aandacht geweest op implementatie en handhaving van sancties. Vanmiddag eerste directeurenoverleg daarvoor.
 - Vanaf deze week worden een aantal ronde tafelgesprekken met VNO gestart.
 - Gisteravond debat EU raad
 - 13 april commissiedebat innovatie met TK. Een van de onderwerpen waarop we voorbereidingen treffen is de innovatiesamenwerking met OEK en RU welke er niet is, respectievelijk stil ligt.
 - RVO: bezig met inventarisatie naar eventuele RU belanghebbende binnen al hun regelingen.
 - Terugkoppeling scenario board Oekraïne (MP was afwezig). Bewindspersonen hebben gesproken met CPB en DNB over economische scenario's
-
- Rondje aanvullingen op beeldvorming vanuit het overleg (vanuit stakeholders, mediabeeld);
 - E: Terugkoppeling debat Gasleveringszekerheid:

Buiten Reikwijdte

Valt buiten reikwijdte

- Terugkoppeling plenaire debat EU raad.
 - Vanuit kamer noodzaak om aanvullende sancties te doen, vooral vooruitgelopen op boycot olie. Daar is ook een motie toe in ingediend. Ook veel vragen over uitvoering en handhaving.
 - MP heeft aangegeven: gas liever niet, olie als het kan, havens in EU-verband.
 - Vanuit kamer noodzaak om aanvullende sancties te doen, vooral vooruitgelopen op boycot olie. Daar is ook een motie in ingediend .
 - Veel over olie doorgesproken. 2 moties ingediend. Motie Piri aangenomen: zoveel mogelijk inkomsten uit olie moet worden beperkt: als het kan door een boycot, anders een versnelde afbouw van import.
 - Tweede motie (vd Lee) ging over om een boycot op 2 snelheden te doen binnen EU, beginnend met het optrekken met gelijkgestemde landen. Motie is ontraden: op Europees niveau.
 - Veel aandacht van strategische afhankelijkheden en het terugdringen daarvan: grondstof- voedselprijzen.
 - Gesprekken met de VNPI en raffinaderijen, bedrijven hebben al veel zelfsancties opgelegd, veel handelsstromen lijken al verlegd te zijn. Waarschijnlijk is dat de sancties beperkt effect zullen hebben. Effecten op leveringszekerheid zal vooral andere landen gelden en minder voor NLD.

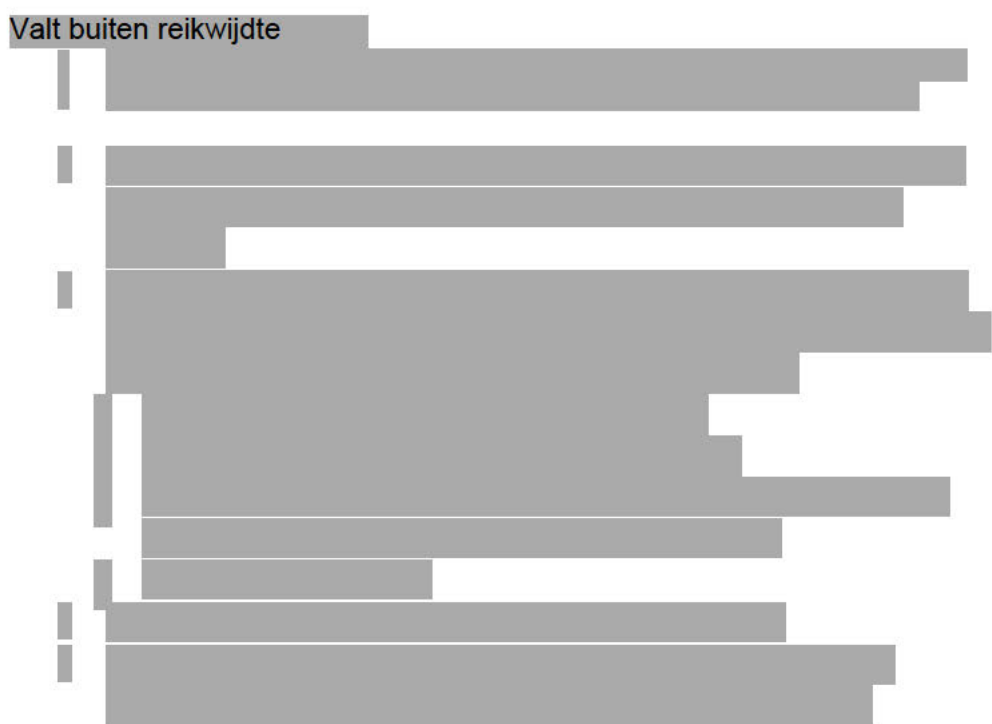
Valt buiten reikwijdte

Valt buiten reikwijdte

3. OORDEELSVORMING EN 4. BESLUITVORMING

Valt buiten reikwijdte

Valt buiten re kwijde

Sancties

- Update Sancties (zie bijlage 3, DEIZ)
- Veel vraag naar *guidance* richting mede overheden inzake Gazprom. De lijn is altijd geweest dat zolang er geen sancties zijn op Gazprom, met het oog op leveringszekerheid, er dan ook geen guidance vanuit de Rijksoverheid komt om bestaande contracten te onderbreken, dan wel Gazprom uit te sluiten van nieuwe aanbestedingen. Dit is ook in een informatiebijeenkomst met DGKenE en de medeoverheden gedeeld.
- In het debat heeft MKE toegezegd om 1 op 1 met mede overheden in gesprek te gaan. De vraag is nu hoe gaan we om met de eerdere lijn en wat het advies aan de minister moet zijn. Hierover zal een nota de lijn in worden gedaan.
- De vraag is wat er op EU niveau gebeurt. Zolang Gazprom niet op de sanctie lijst staat zijn er geen wettelijke verplichtingen. Vraag is of er überhaupt alternatieven zijn voor Gazprom. Moeilijk te achterhalen waar het gas vandaan komt. Gazprom sluit alleen lange termijn contracten op, die handelen niet op de beurs. Daarmee is het mogelijk effectief de toevoer naar de markt te blokkeren.
- Handhaving en implementatie (zie bijlage 4 /mondeling, DEIZ)
Er is een interdepartementale taskforce handhaving en implementatie opgezet. Vanmiddag (24-3) eerste bijeenkomst. Participatie alleen departementen die aandeel hebben in de uitvoering van de sancties. Op de agenda staat om te kijken naar waar de bevoegdheden en verantwoordelijkheden liggen en naar wat er al gedaan is.
- In de werkstroom bezittingen is met de betrokken directies gekeken naar de bevoegdheidsverdeling. Zit vooral bij minFIN en MinJenV. EZK heeft geen eigenstandige bevoegdheden maat dat loopt via FIN en JenV, geldt ook voor KvK.
- EZK kan wel zelf iets doen via:
 - Wet vifo, die nog niet formeel in werking is, en;
 - Wet ongewenste zeggenschap telecom, ook voor vitale sectoren energie en gas. Daarvan moet nog goed gekeken worden of het binnen de juridische kaders past.

- BZ heeft tabel opgesteld, deze informatie zal dienen als input en dat zal uiteindelijk naar CVIN en RVI van 29-3 gaan. Verzoek om mee te lezen op de nota.
- DE: vraagt of dit vooral gaat over het financiële verkeer en of dit niet moet worden afgebakend. Er zijn bijvoorbeeld ook sancties op media. Als dit breder wordt geïnterpreteerd, dan zullen een aantal zaken moeten worden toegevoegd. DEIZ: gaat over alles, niet alleen over financiële verkeer.
- MC vraagt of dit nog kosten oplevert voor EZK. DEIZ: wordt nog uitgezocht met BTI
- Sectorale gevolgen (TOP) (zie bijlage 5, TOP)
 - Inventarisatie loopt via Q&A sanctie inbox en Oekraïne loket
 - Signalen overzicht wordt elke week gedeeld.
 - Vorige week is met DG BenI en VNO afgesproken een besprekingen traject in te gaan over:
 - Gister (23-3) eerste voeding en kunstmest
 - Vandaag (24-3) gassen
 - Morgen (25-3) olie en gas
 - Volgende week logistiek en chemie en medicijnen
- Verzoek nogmaals aandacht te vestigen op de QenA inbox.

CVIN/RVI (alleen intern EZK)

- Scenario's en maatregelen (worden ter plekke uitgedeeld, DCC)
- Waar EZK staat is herkenbaar en veel is al in gang gezet.
- Snelle blik; voor gas op korte termijn is alles wat hier staat primair in gang gezet op deze agenda's. Langere termijn nog onduidelijk.
- Voor strategische autonomie zijn al zaken gestart maar deze bevinden zich nog het begin van het traject.
- Er is een tafel gestart over grondstoffen, hier zit het grootste gedeelte van het strategische autonomie vraagstuk. Onder het DAT Sancties kan een team grondstoffen worden opgestart. Uit de analyses moet nog komen bij welke grondstoffen schaarste is en wat de *knock on* effecten daarvan zijn.
- Eerste indruk is dat alles in kaart is.
- Vraag is of er nog plaats moet zijn voor LNV in dit overzicht.

4. BESLUITVORMING

- Maatregelen en acties

Buiten Reikwijdte

2. Er zal een nota naar alle drie de bewindspersonen gaan met advies hoe om te gaan met Gazprom. Actie DEIZ, MC, E en WJZ.
3. Allen input nota bevoegdheden implementatie sancties vandaag (24-3).

4. Opnieuw aandacht vragen voor QenA Sancties mailbox: DEIZ en DC.
5. Voorstel acuut te nemen maatregelen toevoegen aan werkplan met code 1 (vraagzijde)
6. Checken of er nog plek nodig is voor LNV in de scenariotabel.
7. Blijven monitoren ontwikkeling van de scenario's.

5. AFSLUITING

- Rondvraag: geen.
- Datum volgende vergadering: 31 maart 2022: 10:30-11:30.

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

TER INFORMATIE

Aan de leden van het DBT

Directie Europese en
Internationale Zaken

Auteur

5.1.2.e

@minezk.nl

Datum

25 maart 2022

Kenmerk

DEIZ / 22122160

Kopie aan

Bijlage(n)

nota

Bevoegdheden implementatie & handhaving
sanctiepakket

Parafenroute

5.1.2.e

Aanleiding

In de RVI is – mede naar aanleiding van alle mediaberichten – verzocht duidelijk te maken hoe het staat met de implementatie en handhaving van de Europese (financiële) sancties ten aanzien van natuurlijke en rechtspersonen in Nederland. Deze nota gaat alleen in op de financiële sancties. Er wordt door BZ wel een tabel gecoördineerd die een overzicht geeft van de uitvoering en handhaving van alle sancties, en ook een aantal potentiële toekomstige sancties in kaart brengt. MBZ zal in de RVI van 29 maart een tussenstand geven en mogelijk obstakels benoemen.

Advies

U kunt kennis nemen van de nota.

Kernpunten

- De Sanctiewet wijst de minister van Financiën samen met de minister van Buitenlandse Zaken aan als verantwoordelijke ministers voor het beleid op de uitvoering van financiële sancties in Nederland, met als belangrijkste financiële toezichthouders de DNB en de AFM (o.a. o.b.v. de Wet Financieel Toezicht Wet Toezicht Trustkantoren en de Wet Witwassen en Financiering van terrorisme). Ook de Minister van Justitie kan gebruik maken van bevoegdheden om informatie op te vragen (op basis van de Wet Controle Rechtspersonen).
- Er is geen directe taak voor EZK weggelegd bij het implementeren en handhaven van de **financiële sancties**. Via de Wet Vifo, en de bevoegdheden t.a.v. vitale sectoren (ICT/telecom energie en elektriciteit) kan EZK binnen de bevoegdheden van die wetten, wel een bijdrage leveren bij het in kaart brengen van *ultimate owners*. De Wet Vifo moet nog in werking treden. Vanuit de Wet Ongewenste Zeggenschap Telecom (WOZT) is reeds gekeken naar relaties met gesanctioneerde personen en entiteiten: deze relaties zijn niet aangetroffen. Tot slot wordt t.a.v. energie en elektriciteit gekeken of het bestaande mandaat toereikend is.
- Daarnaast is er een scala aan andere instanties waar informatie beschikbaar is, waaronder de KvK, douane, Belastingdienst, Kadaster, Handelsregister, de Financial Intelligence Unit etc. Het is echter aan de

Ontvangen BBR

Kenmerk
DEIZ / 22122160

DNB en AFM (en in mindere mate Dienst Justis) om hier goed verwoorde uitvragen te doen. Departementen zelf, zoals EZK, kunnen slechts informatie op macroniveau opvragen. De KvK zelf geeft aan meer informatie te kunnen verschaffen als meer inzicht kan worden verkregen van andere organisaties, bijvoorbeeld ten aanzien van doorloopvennootschappen. Kortom het ontbreekt aan uitwisseling bij gebrek aan een uitvraag door een toezichthouder die hiertoe een wettelijke grondslag heeft.

- EZK heeft EZK i.s.m. BZ ook **sancties van niet-financiële aard** geïmplementeerd, waaronder het besluit om de toegang te blokkeren tot de mediakanalen van Sputnik en RT.
- Op donderdag 24 maart heeft een eerste bijeenkomst plaatsgevonden van de interdepartementale "taskforce" t.a.v. implementatie en handhaving. Hierbij zijn de eerste stappen gezet om het implementatie- en handhavingcomplex van de sanctiepakketten in kaart te brengen. Hierover zal tijdens de CVIN/RVI mondeling worden teruggekoppeld door (M)BZ.

Toelichting

Bevoegdheden algemeen

Europese sancties

Sanctiemaatregelen die de EU neemt zijn politieke beslissingen die worden genomen door de Raad van de Europese Unie. Vervolgens worden deze besluiten omgezet in EU-sanctieverordeningen. In reactie op de illegale annexatie van de Krim (in 2014) en nu de invasie van Oekraïne, heeft de EU heeft verschillende soorten sancties aan Rusland opgelegd, waarvan het doel is de territoriale integriteit van Oekraïne te respecteren en militaire troepen volledig terug te trekken:

- diplomatieke maatregelen.
- individuele beperkende maatregelen (bevriezing van tegoeden en reisbeperkingen van 877 personen en 62 entiteiten). De lijst van personen en entiteiten waaraan sancties zijn opgelegd wordt continu aangepast.
- beperkingen op de economische betrekkingen met de Krim en Sebastopol en met de niet onder regeringsgezag vallende gebieden van Donetsk en Loehansk.
- economische sancties op het gebied van financiën, handel, energie, vervoer, technologie en defensie. Deze omvatten o.a. een beperking van de toegang tot de kapitaalmarkten van de EU voor bepaalde Russische banken en bedrijven en een verbod op transacties met de Russische centrale bank en de centrale bank van Belarus, een Swift-verbod voor 7 Russische banken en 3 Belarussische banken, de sluiting van het luchtruim en de luchthavens van de EU voor alle soorten Russische luchtvaartmaatschappijen, een verbod op de uitvoer naar Rusland van goederen en technologie in verschillende sectoren (waaronder lucht- en ruimtevaart, olieraffinage en metallurgie), een verbod op de uitvoer naar Rusland van producten voor tweëerlei (ook militair) gebruik en een verbod op de invoer en uitvoer van wapens, als ook luxegoederen.
- beperkingen voor media.
- beperkingen op economische samenwerking.

Nationale implementatie via Sanctiewet 1977 (goederen en financieel)

- De Sanctiewet 1977 (hierna: Sanctiewet) geeft de bevoegdheid aan de minister van Buitenlandse Zaken om uitvoering te geven aan

internationale sancties via ministeriële regelingen, zogeheten sanctieregelingen. Daarnaast is de Sanctiewet de basis van het systeem van toezicht op financiële sanctiemaatregelen in Nederland.

- De Sanctiewet is van toepassing op iedereen die zich in Nederland bevindt, op alle Nederlandse (rechts)personen en alle Nederlanders buiten Nederland. Alle (rechts)personen en ondernemingen begaan een economisch delict als zij de sanctieregelgeving op basis van de Sanctiewet niet naleven.
- De Sanctiewet wijst de minister van Financiën samen met de minister van Buitenlandse Zaken aan als verantwoordelijke ministers voor het beleid op de uitvoering van financiële sancties in Nederland.
- De Sanctiewet bepaalt dat sanctiemaatregelen op nationaal niveau slechts genomen kunnen worden om te voldoen aan internationale afspraken.
- Op grond van afdeling 5 van de Sanctiewet heeft de minister van Financiën de bevoegdheid om toezichthouders aan te wijzen voor een aantal categorieën financiële ondernemingen, zoals banken en verzekeraars, en trustkantoren. De Autoriteit Financiële Markten (AFM) en De Nederlandsche Bank (DNB) (gezamenlijk: de toezichthouders) zijn belast met het bestuursrechtelijk toezicht op de naleving van de Sanctiewet door alle instellingen genoemd in afdeling 5. Het gaat daarbij om instellingen die vallen onder:
 - Wet op het Financieel Toezicht;
 - Pensioenwet;
 - Wet verplichte Beroepspensioenregeling;
 - Wet invoering van een leeftijdsgrens voor het notarisambt en oprichting van een notarieel pensioenfonds;
 - Wet Toezicht Trustkantoren;
 - Wet Witwassen en Financiering van terrorisme.
- Ook kan de minister van Financiën extra regels stellen met betrekking tot de bedrijfsvoering en de administratieve organisatie van deze instellingen. Voor deze instellingen gelden dus aanvullende eisen inzake de naleving van de sanctieregelingen naast de algemene verbodsbepaling die voor iedereen geldt. De uitwerking hiervan is te vinden in de Regeling Toezicht Sanctiewet 1977. Zo wordt in die Regeling nader beschreven welke minimale inspanningen de toezichthouder verwacht van een instelling op het gebied van het treffen van sanctiemaatregelen. Die maatregelen moeten ertoe leiden dat de instelling op een adequate wijze kan handelen conform de doelstellingen van de Sanctieregelgeving en vervolgens op een adequate wijze de toezichthouder kan voorzien van informatie daaromtrent (bijvoorbeeld omtrent de bevroren financiële middelen).
- Voor de naleving van niet-financiële sancties, die o.a. zijn ingesteld inzake goederen en diensten is de douane, en dan specifiek de Centrale Dienst Invoer en Uitvoer (CDIU) in Groningen, belast met handhaving en vergunningverlening.
- FIN en J&V zijn daarnaast ook eigenaar van het UBO-register.
- Op basis van zowel de sanctiewet, alsook de hierboven genoemde wetten, hebben toezichthouders DNB en AFM de mogelijkheid om informatie op te vragen aan instanties als de KvK, handelsregister, andere openbare registers, belastingdienst etc. Hierbij hebben zij ruimere bevoegdheden om informatie op te vragen dan de (moeder)departementen zelf. Zo kan de KvK, ondanks dat zij in formele zin onder EZK vallen, aan interne collega's slechts informatie leveren op macroniveau: op verzoek van DNB of AFM kan de KvK dieper onderzoek doen, en daardoor meer relevante

informatie opleveren. Er zijn op dit moment nog geen verzoeken vanuit DNB of AFM ingediend bij KvK.

- De vraagarticulatie is hierbij essentieel, evenals goed samenspel met de DNB en/of AFM. Zo kan KvK pas een check doen op de onregelmatigheden bij doorstroomvennootschappen op basis van specifieke informatie vanuit DNB.
- Overigens dient hierbij een onderscheid gemaakt te worden tussen twee verschillende vragen, die in discussies over sancties (bijvoorbeeld in de media) vaak door elkaar lopen:
 - Enerzijds leeft de vraag t.a.v. implementatie en handhaving van de huidige sancties. Kern hierbij is: welke assets hebben *geliste/gesanctioneerde* personen en entiteiten in Nederland.
 - Anderzijds, waar ook in de media vooral aandacht voor is: wat zijn de *totale* assets van Russische personen en entiteiten in Nederland. Dit is een veel uitgebreidere vraag die o.a. ook meer personele, financiële inzet vraagt, nog los van eventuele implementatie- en handavingskwesties.

Wet Controle Rechtspersonene

- Een ander belangrijke wet om de juiste informatie boven water te halen is de Wet Controle Rechtspersonen, ofwel de wet houdende regels over de documentatie van vennootschappen (Wet documentatie vennootschappen).
- De Minister van Justitie kan, op basis van deze wet (artikel 5) in individuele gevallen risicomeldingen doen aan bij algemene maatregel van bestuur aangewezen bestuursorganen, diensten, toezichthouders en andere personen (artikel 5).
- Daarnaast kan de Minister gegevens verstrekken voor zover dat nodig is via Dienst Justis, de politie en Koninklijke Marechaussee en Uitvoeringsinstituut werknemersverzekeringen.

EZK bevoegdheden

- EZK heeft op basis van de Sanctiewet geen bevoegdheid tot implementatie of handhaving van sancties. Wel kan EZK in nationale sanctieregelingen worden aangewezen als bevoegde autoriteit. Onlangs is dat gebeurd: MKE is in het meest recente sanctiepakket aangewezen als bevoegde autoriteit bij het verlenen van ontheffingen die zien op de kritieke energievoorziening in de EU of ter bescherming van energiebedrijven.
- De rol van EZK is vooralondersteunend. Specifiek t.a.v. de (nog niet inwerking getreden) bevoegdheden die EZK heeft inzake de wet Vifo (investeringsstoets), is er ervaring beschikbaar bij het uitzoeken van de complete bedrijfsstructuur en de *ultimate owner*. Na inwerkingtreding kan, met terugwerkende kracht tot 1 september 2021, gekeken worden of er zich binnen gedane investeringen risico's bevinden voor de nationale veiligheid. Gelet op de veranderde situatie kan daarmee ook naar Russische invloeden gekeken worden binnen gedane investeringen.
- Ook kan EZK een rol spelen ten aanzien van de vitale sectoren die onder EZK vallen (ICT/telecom, energie en elektriciteit). Binnen de verantwoordelijkheden van de WOZT kijken we of er ongewenste personen / entiteiten in de Nederlandse telecom sector zitten. Dat is reeds gedaan, en is niet aan de orde.
- In beperktere mate kan hetzelfde gedaan worden voor vitale sectoren (energie en gas). Hiervoor moet nog gekeken worden of dit binnen de

huidige bevoegdheden past, onder andere in relatie tot de WOZT en de elektriciteits- en gaswet.

- Tot slot heeft EZK op basis van de nationale sanctieregeling i.s.m. OCW sancties van niet-financiële aard geïmplementeerd, waaronder het besluit om de toegang te blokkeren tot de mediakanalen van Sputnik en RT. Hier staat AT aan de lat voor de uitvoering. Het OM is belast met toezicht en de handhaving van deze wetgeving. In geval overtreding geconstateerd zou worden.

Eigen verantwoordelijkheden

- Daarnaast is het zo dat alle departementen een eigen verantwoordelijkheid heeft bij de implementatie en naleving van sancties.
- Binnen EZK is al reactief en proactief gekeken naar relaties met Russische personen en entiteiten op de sanctielijst. Enkele voorbeelden zijn PostNL, de Raad voor Accreditatie, Agentschap Telecom, NEa etc. In veel gevallen zijn op basis van de sancties ook al beslissingen genomen, bijvoorbeeld door erkenningen op te schorten, samenwerkingsverbanden te beëindigen etc.
- Belangrijke speler is de RVO, die onder meer via subsidieaanvragen, innovatiekredieten en andere instrumenten mogelijk een samenwerking zou kunnen hebben met een gesanctioneerde persoon of entiteit. RVO heeft zijn instrumentarium gesloten voor Russische deelname en licht bestaande samenwerkingen door. Hoewel tot op heden nog geen problemen zijn geconstateerd, staan er nog wel vragen open bij bijvoorbeeld ketenpartners: ook RVO loopt er tegenaan dat extra informatie nodig is (bijvoorbeeld toegang tot het UBO register).

Mandaat en uitvoeringskosten

- De KvK heeft toegang tot enorm veel gegevens en kan die op een macroniveau beschikbaar stellen op aanvraag. Dat is op dit moment nog niet gedaan door de AFM of de DNB. Dit is wel nodig, zowel gelet op het mandaat dat de DNB/AFM hierin hebben (zie boven) maar ook omdat KvK meer informatie nodig heeft (bijvoorbeeld over doorstroomvennootschappen) over wat er precies geleverd moet worden.
- EZK heeft reeds mandaat voor de ICT en Telecom sector (wat reeds is gedaan, en waarin geen onvolkomenheden werden geconstateerd), en kijkt of het huidige mandaat toereikend is t.a.v. vitale infrastructuur inzake elektriciteit en gas. Binnenkort heeft EZK ook het mandaat om op basis van nationale veiligheid investeringen te screenen.

Overigens instanties

- Overigens spelen bij andere instanties dezelfde uitdagingen als bij de KvK (en waarbij dus op basis van de juiste vragen van DNB of AFM begonnen kan worden met detailonderzoek). Het gaat om onder meer de Belastingdienst, het Kadaster, het Handelsregister etc. De Belastingdienst, FIOD en het Kadaster hebben dit ook aangegeven tijdens de eerste interdepartementale "task force" op 24 maart.

Taskforce t.a.v. implementatie en handhaving

- Op donderdag 24 maart vond een eerste bijeenkomst plaats van de "taskforce" t.a.v. implementatie en handhaving sancties.
- Duidelijk is dat veel departementen en instanties worstelen met de implementatie en handhaving. Hierbij spelen twee belangrijke uitdagingen:

- Enerzijds is het door de omvang cq. reikwijdte van de sanctiepakketten in combinatie met huidige wet- en regelgeving lastig om informatie op te vragen, te delen, te verwerken etc.
 - Hierbij speelt mee dat er niet één toezichthouder cq. instantie de juiste bevoegdheden heeft om dit te doen. Hoewel DNB/AFM met afstand de meeste bevoegdheden hebben, kunnen ook zij niet alles.
- Hierbij speelt mee dat veel van de huidige wet- en regelgeving erop gericht is om te kunnen handelen bij *casuïstiek*: bij een melding van een potentiële casus (zoals een overtreding van de sanctiewet) kunnen stappen worden gezet om te kijken of dit het geval is. Anderzijds is het lastiger om *alle* informatie die in NL beschikbaar is bijeen te brengen over Russische personen, entiteiten, bezittingen etc., en vervolgens te kijken of er sprake zou kunnen zijn van een overtreding van de sanctiewet.

DEP. VERTROUWELIJK

Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken
Departementaal Crisis CentrumBehandeld door
5.1.2.e

minInv.nl

Datum
29 mrt. 2022Kenmerk
BPZ-DCC / 22133488

Bijlage(n)

agenda

Departementaal Advies Team

Voorzitter 5.1.2.e
 Secretaris 5.1.2.e
 Vergaderdatum en -tijd 30 maart 2022, 11.30 uur - 12.30 uur
 Locatie Crisisvergaderruimte 6^e etage, D passage
 Bezuidenhoutseweg 73, Den Haag

1. PROCESAFSPRAKEN

- Opening van de vergadering
- Vaststellen agenda,
- Mededelingen

2. BEELDVORMING

- Toelichting situatie (DEIZ)
- Rondje aanvullingen op beeldvorming vanuit het overleg (vanuit stakeholders, mediabeeld);

3. OORDEELSVORMING

- Cyber
 - Verzoek VNO informatie hybride dreigingen (DE, mondeling)
- Werkstromen
 - 1 Sancties (DEIZ)
 - Sanctie update (zie bijlage)
 - 2 Macro-economisch beeld (AEP)
 - 3 Sectorale gevolgen (TOP)
 - Presentatie Sectorale gevolgen (zie bijlage)
 - Terugkoppeling ronde tafels VNO
 - 4 Flankerend beleid (TOP)
 - Nota Mitigerende maatregelen Oekraïne (concept, zie bijlage)
 - 5 Bezittingen (DEIZ)
 - Nota BZ Follow-up Rijksbrede Stuurgroep Sancties (zie bijlage)
 - 6 Communicatie (DC)
- Stukken voor DBT (DCC)

4. BESLUITVORMING

- Maatregelen en acties
- Communicatie over de genoemde maatregelen (intern, andere overheden, persvoorlichting)

5. AFSLUITING

- Rondvraag
- Datum volgende vergadering
- Sluiting

Ter informatie

- Richtlijn Rijk voor contracten medeoverheden met Russische aanbieders
- Terugkoppeling Sanctieoverleg
- Terugkoppeling IDO Rusland
- Nota Bevoegdheden_implementatie_&_handhaving_sanctiepakket
- BZ Kamerbrief inzake Uitzetting Russische inlichtingenofficiëren
- Bericht Update instructie omgang RF en BLR
- Breed achtergronddocument en kernboodschappen
- Overzicht interdepartementale overleggen

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

TER ADVISERING

Aan de Minister van Economische Zaken en Klimaat
CC de Minister voor Klimaat en Energie

Directie Europese en
Internationale Zaken

Auteur

5.1.2.e

@minezk.nl

Datum

30 maart 2022

Kenmerk

DEIZ / 22129994

nota

Dossier gesprek OEK CdP dhr. Kononenko

Kopie aan

5.1.2.e

Parafenroute

5.1.2.e

Bijlage(n)

1

Aanleiding

Op donderdag 31 maart ontvangt u de Oekraïense ambassadeur in Nederland, de heer Maksym Kononenko. Hij komt op zijn verzoek langs om te praten over de situatie in Oekraïne. Zijn belangrijkste vraag zal zijn of u bereid bent u hard te maken voor extra sancties op fossiele brandstoffen (met name olie en gas, mogelijk dat ook kolen opgebracht wordt).

Ambassadeur Kononenko zal worden begeleid door 5.1.2.e

5.1.2.e U zult begeleid worden door 5.1.2.e
(DEIZ).

Advies

U kunt gebruik maken van bijgevoegde gespreksaantekening.

Kernpunten

- U spreekt op donderdag 31 maart van 15:45 – 16:15 met ambassadeur Kononenko.
- Ambassadeur Kononenko spreekt meerdere bewindslieden: zo heeft hij al gesproken met MBZ en MI&W. Ook wordt gekeken naar afspraken met o.a. MBHOS, MJ&V en MSZW.
- Waar nodig zijn spreeklijnen afgestemd met andere departementen.
- Op ambtelijk niveau is reeds een korte voorbespreking geweest: de belangrijkste vraag t.a.v. energie is daar ook aan bod gekomen.

Ontvangen BBR

DOSSIER
MINISTER VAN ECONOMISCHE ZAKEN EN KLIMAAT
MICKY ADRIAANSENS

ten behoeve van

GESPREK MET OEKRAÏENSE AMBASSADEUR
MAKSYM KONONENKO

31 MAART 2022

Inhoudsopgave

1. Oplegblad
2. Steering note gesprek
3. Spreekpunten
4. CV Maksym Kononenko
5. Achtergrond notitie inzake (substitutie) olie, kolen en gas

Steering note gesprek Oekraïense Ambassadeur in Nederland, de heer Maksym Kononenko

Tijd : 15:45 – 16:15 uur
 Locatie : Ministerie van EZK (uw kamer)
 Voertaal : Engels
 Aanwezig Nederland : Micky Adriaansens (MEZK), 5.1.2.e (DEIZ)
 Aanwezig counterpart : Maksym Kononenko (Ambassadeur), 5.1.2.e)
 Relatiegeschenk : Nee

Gespreksonderwerpen en doel gesprek:

U heeft een gesprek met de Oekraïense ambassadeur in Nederland, de heer **Maksym Kononenko** waarin zal worden ingegaan op de volgende onderwerpen:

Onderwerp 1: algemeen / kennismaking

Doel

- Steun betuigen aan de Oekraïense bevolking via de ambassadeur, eventueel onder verwijzing naar het optreden van president Zelenski in de Tweede Kamer vandaag (donderdag).
- De ambassadeur vragen naar zijn inschatting van de situatie en de effectiviteit van de Europees afgekondigde sanctiemaatregelen.

Aandachtspunt/te vermijden

- Het is verstandig om weg te blijven bij specifieke classificatie van personen en / of gebeurtenissen (bijv. inzake (oorlogs)misdaden etc.).
- U wordt geadviseerd niet in detail in te gaan op de EU lidmaatschapsaspiraties van Oekraïne, mocht de ambassadeur deze opbrengen. U kunt dan verwijzen naar de uitkomst van de Europese Raad van 24 en 25 maart. De lidmaatschapsaanvraag van Oekraïne is door de Raad doorgezet naar de Europese Commissie voor een opinie.

Onderwerp 2: energie sancties

Doel

- Steun uitspreken dat ook voor EZK, net als MP eerder heeft benadrukt, er geen taboes rusten op aanvullende sancties: de leveringszekerheid in NL en de EU wordt echter wel zwaar meegewogen.

Te bereiken

- Begrip bij CdP dat NL elk voorstel van de Commissie inzake sancties serieus bekijkt: ook voor wat betreft energie. Daar is ook al veel op gedaan (bijv. uitvoerverbod op technologie).
- Leveringszekerheid is hierbij een zwaarwegend aandachtspunt.
- Ook kan de effectiviteit van huidige sancties nog vergroot worden (o.a. door aandacht voor implementatie).

Aandachtspunt/te vermijden

- Geen toezegging t.a.v. het wel / niet instellen van importverboden op kolen, olie of gas.

Onderwerp 3: Overige sancties

Doel

- Ook hier belangrijk om te benadrukken dat NL in beginsel niets uitsluit t.a.v. nieuwe sancties. Maar, het moet wel effectief en handhaafbaar zijn, en in EU-verband.

Te bereiken

- Horen wat Oekraïne zelf nog nuttig zou achten, buiten sancties op energie.

Aandachtspunt/te vermijden

- Inhoudelijk ingaan op sancties die buiten het EZK-mandaat liggen (bijv. t.a.v. trustkantoren en havens).

Onderwerp 4: diesel en uitbreiding gesanctioneerde personen en entiteiten (listings)

Doel

- Aanhoren eventueel verzoek t.a.v. levering / financiering diesel aan Oekraïne.
- Aanhoren suggesties om lijst met gesanctioneerde personen en entiteiten uit te breiden.

Te bereiken

- U kunt een eventueel verzoek aanhoren en de ambassadeur vragen dit officieel in te dienen – bijvoorbeeld via een Note Verbale aan BZ - zodat het via de juiste kanalen kan worden afgestemd en opgepakt.
- Wat betreft aanvullende listings kunt u aangeven dat dit een 'ongoing process' is in EU-verband.

Aandachtspunt/te vermijden

- Toezegging over wel / geen steun voor het verzoek.

Overig

Op een aantal belangrijke, veel terugkerende thema's zijn algemene spreeklijnen opgenomen (de humanitaire situatie / vluchtelingen, toetreding, trustkantoren, afsluiting van havens etc.). Deze hoeft u niet zelf op te brengen: maar u kunt eruit putten indien noodzakelijk.

Spreekpunten Maksym Kononenko (Ambassadeur van Oekraïne in Nederland)

Algemene introductie [ACTIEF]

- It's been over a month now since we all woke up with the terrible images of Russian attacks on Ukraine. It is heartbreaking to see what President Putin has done to Ukraine and its people.
- I repeat, on behalf of myself, my ministry and the Dutch government: we strongly condemn the Russian attacks on Ukraine. This act of war is a clear violation of international law, and we are shocked by the acts of Russia.
- Everyone should realize this is not just a war against Ukraine. Putin is waging a war against the entire post-war security order and system of peace and security in Europe.
- President Putin shows a blatant disregard for the sovereignty of the Ukraine, for human rights, and for peace.
- [What in your view are the prospects for Ukraine and how does your government assess the talks between Ukraine and Russia?]

Energie gerelateerde sancties [ACTIEF]

- The EU has swiftly adopted several packages of far-reaching sanctions. Current sanctions are unprecedented in scope. Impact is impressive and will only increase as time progresses. [How do you assess the effectiveness of Europe's sanctions?]
- Of course, my ministry also monitors the effects of the sanctions on the Dutch economy. We are in close touch with Dutch companies that are affected by the sanctions.

There is a clear understanding of the reason for these sanctions, and we also see that there is a strong tendency on the part of companies and local authorities to do more than what the sanctions strictly require them to do. This is all in support of the Ukrainian people and to distance themselves from the Russian aggressor.

- As long as aggression continues, all options for additional sanctions are on the table as far as NL is concerned. Including further trade restrictions.
- In preparing such additional measures, important to maintain EU unity and take into account impact on security of our critical supplies.
- Different EU member states may have different priorities and interests. Therefore, important to carefully discuss and weigh our options. It is very important that we maintain unity among ourselves (in the EU).
- Phasing out the use of Russian fossil fuels, especially gas, does take time. This is why it is also important to focus on energy efficiency and accelerating the energy transition to reduce demand. The European Commission will soon present proposals on how to phase out our energy dependency from Russia. The Dutch government, too, wants to accelerate the reduction of Europe's dependency on Russian gas and oil.

Overige sancties [ACTIEF]

- The sanctions that have already been implemented have had an unprecedented effect. And if we must: we will go further, both regarding sanctions against Russia as well as Belarus.

Groningen [PASSIEF]

- Increasing gas winning in Groningen is currently not on the table. This is a measure of last resort: we must ensure the safety of the people in Groningen.

Support for diesel products [PASSIEF]

- Already, the war decreases the availability of diesel products in the EU.
- We have already looked into possibilities for supplying diesel to Ukraine: from what I understand, this has been made possible via the EU Civil Protection Mechanism.
- If more is needed, please feel free to send a formal request via the Ministry of Foreign Affairs, and we will see what we can do. I can unfortunately not guarantee anything at this point.
- We are working on your request regarding *jet fuel*.

Havens [PASSIEF]

- Current restrictive measures have an enormous impact on the Russian economy. They also impact the maritime and shipping sector with export bans on maritime equipment and services and listing of persons and organizations.
- Closing of EU harbors will be considered by the Netherlands if this is effective, implementable, and if the EU agrees to do this together, with all member states on board.

Migratie/ humanitair [PASSIEF]

- Because of the war, people are forced from their homes. This is a terrible tragedy. We have to take our responsibility to help the Ukrainian people.
- We always say: people need to be helped in their region of origin: now the EU is that region.
- NL has already freed up some 40 million euro to help Ukrainians in Europe: also via the European Union Agency for Asylum, Frontex and the EU Civil Protection Mechanism we will help when needed.
- If people come to the Netherlands, we will help them where needed: we have committed to support at least 50.000 refugees.

Toetreding EU [PASSIEF]

- Ukraine deserves our full support in this crisis.
- The focus should be on that we can do now: financially, diplomatically and military.
- We do not feel that this is the right time or the right circumstances to discuss EU membership. The process of becoming an EU member state is long, and very complicated, and there is no fast track.
- The European Council has decided to revert Ukraine's accession request to the European Commission so that the Commission can present its opinion. This is the first formal step and that has been taken.

Trustkantoren [PASSIEF]

- The EU already has a prohibition for financial institutions to accept more than 100.000 on deposits
- In line with this prohibition the Netherlands would welcome also a prohibition for trust and company service providers (TCSP's) to provide services like providing a business address, acting as director for a company or acting as trustee for a trust in case of a Russian entity or a Russian owner.
- This would make it harder for Russian companies, and therefore their owners, to set up and maintain company structures in the EU.
- A prohibition at the European level would be the most effective. But if that would take too much time, we are considering a national measure.
- The Minister for Finance is responsible for that.

Roebels en gasinkoop

- It is up to private parties that buy Russian gas to agree which currency will be used for payments. Should be part of their contracts, no government involvement.
- Russian insistence on being paid in rubles is worrying. Vast majority of contracts is denominated in dollars. Unclear how Russia wants to implement its ruble-decision.
- While it sends clear signal that Russia does not take contractual obligations seriously, difficult to assess consequences.

Substitutie van Russische koleninvoer

Gevolgen voor een verbod op Russische kolen

- 5.1.2.f hebben aangegeven geen grote operationele problemen te verwachten bij een kolenverbod. Zij hebben voldoende kolenvoorraden voor de komende maanden en kunnen uit andere landen hun kolen importeren. Met 5.1.2.f is hierover niet gesproken.
- Een Europees kolenverbod kan leiden tot een herverdeling van de mondiale exportstromen, met als gevolg dat de afstand die de kolen moeten afleggen voordat ze in Nederland zijn toeneemt. Dit kan een prijsopdrijvend effect hebben van de directe inputs, maar ook de energieprijzen en prijzen van intermediaire goederen waar kolen voor nodig is (zoals staal) verder doen laten stijgen. Door het open karakter van de Nederlandse economie is Nederland door de indirecte keteneffecten gevoelig voor prijsopdrijvende effecten in andere Europese economieën. Voor de omvang hiervan zal een meer gedetailleerde analyse moeten worden gemaakt door experts.
- Mogelijk zal 5.1.2.a aan de EC vragen om de kolenmijn die gesloten moet worden open zal moeten blijven als gevolg van het verbod.
- Gezien de belangrijke rol die Nederland speelt in de kolenmarkt, dient een besluit hierover in Europees verband te moeten worden genomen.

Structuur van internationale kolenmarkt

- Er lijkt wereldwijd voldoende capaciteit in de kolenmarkt om aan de vraag te voldoen. De grootste exporteurs zijn Indonesië en Australië (beide ca. 400 miljoen ton), daarna volgt Rusland (ca. 200 miljoen ton). Circa 30% van de export van Russische kolen is bedoeld voor Europa. 50% gaat naar Azië (met name China, Zuid-Korea en Japan).
- Twee energiebedrijven (5.1.2.f) hebben bevestigd dat er voldoende mondiale capaciteit is.
- Import en export van kolen gaat met name per boot, waardoor er geen specifieke infrastructuur zoals pijpleidingen hiervoor bestaat. Er is wereldwijd een grote vloot hiervoor beschikbaar. De export van kolen van Rusland naar Polen gaat echter ook per trein.
- Omdat er geen specifieke infrastructuur noodzakelijk is voor kolenhandel, is het mogelijk dat een Europees verbod van Russische kolen tot een herverdeling van de handelsrelaties op de wereldmarkt leidt. Ter illustratie, een informeel verbod door China op kolen uit Australië (voorheen grootste exportland van Australië) heeft tot herbalanceren geleid, maar niet tot tekorten en/of een totale stilstand van de export van Australië.
- De overstap naar andere handelspartners gaat echter niet zonder transitiekosten. Afhankelijk van bestaande voorraden, zal er tijdelijk minder kolen beschikbaar zijn. Dit drijft de wereldprijs van kolen omhoog. Daarnaast nemen de transportkosten door handelsverlegging permanent toe, doordat markten worden aangeboord die verder van Nederland en Europa liggen. Door beide effecten treedt het zogenoemde 'ruilvoetverlies' op: de prijzen van import stijgen verhoudingsgewijs harder dan export. Hierdoor kunnen Nederlandse huishoudens en ondernemers voor hetzelfde geld minder consumeren. De Nederlandse welvaart gaat er daardoor op achteruit.

Europese en Nederlandse kolenmarkt

- Nederland is een belangrijk doorvoerland voor kolen binnen Europa. De grootste kolenoverslagen van Europa zijn in Amsterdam en Rotterdam. De derde is in Antwerpen.
- Het overgrote deel van de kolenoverslag wordt doorgevoerd naar Duitsland en wordt daar gebruikt voor energieopwekking en in de staalindustrie.
- Daardoor zijn de Nederlandse en de Europese kolenmarkt sterk met elkaar verweven.
- Gezien deze karakteristieken van de kolenmarkt (geen specifieke infrastructuur, voldoende mondiaal aanbod en herverdelen exportstromen mogelijk) kan Rusland de export van kolen minder goed als politiek instrument inzetten dan de export van gas.
- Een aantal landen heeft al een verbod op Russische kolen: de VS (al van kracht), het VK (eind dit jaar), en Australië (eind april).

EU en NL directe import afhankelijkheid van Russische kolen

- Rusland is een belangrijke handelspartner voor Europese kolenimporten.
- In Europa is 45% van de vaste minerale brandstoffen afkomstig uit Rusland. Andere grote landen zijn de VS (14%), Australië (12%) en Colombia (5%).
- Deze verhouding is anders voor Nederland, omdat de kolenoverslagen in Amsterdam en Rotterdam gunstiger liggen voor transport per boot uit de overige landen waaruit kolen worden geïmporteerd. In Nederland is 25% tot 30% van de import uit Rusland.

- De vaste minerale brandstoffen bestaan met name uit steenkool voor verbranding in kolencentrales en cokes voor gebruik in hoogovens.
- De kolenexport uit Rusland wordt met name (90%) gebruikt voor elektriciteitsverbranding.

Specifiek 5.1.1.c m.b.t. Russische kolen:

- 5.1.1.c [Redacted text block containing multiple paragraphs of information related to Russian coal, including details about production, export, and usage.]

Substitutie van Russische olie(product) invoer

De directe import afhankelijkheid en substitutie/omschakelmogelijkheden van Russische ruwe aardolie

Eén van de grootste Russische energiestromen naar de Nederlandse economie is die van ruwe aardolie. In 2021 kwam ruim 34% van de olie, die in Nederlandse raffinaderijen werd verwerkt, uit Rusland. Deze ruwe aardolie bestond voor ongeveer de helft uit de typische Russische Urals-olie, die wordt gekenmerkt als zwaar (31-32.5 API Gravity) en zuur (zwavelgehalte tot 1,5%). Nederlandse raffinaderijen hebben een vrij stabiele toestroom van dit type ruwe olie en zijn in sommige gevallen zelfs speciaal toegerust om deze zwaardere olie te kunnen verwerken. Flexibiliteit om te kunnen schakelen in het type ruwe olie invoer (blenden) is er wel, dit verschilt per raffinaderij, maar tot percentages van 30% kost dit wel schakeltijd. Een vat Russische Urals-olie zal dan ook deels moeten worden gesubstitueerd met zware olie.

In het verleden leek het Russische Ural op de typen olie geëxporteerd door Irak en Iran, maar in de loop der tijd veranderde ook ruwe olie blends qua samenstelling. Alternatieven, qua kwaliteit, zouden de zwaardere oliesoorten uit Saudi-Arabië of de oliesoorten uit Irak en Iran kunnen zijn. Een andere kwaliteit ruwe olie invoer zal zorgen voor een andere olieproduct slate (de verdeling van geproduceerde type eindproducten, zoals benzine, diesel, etc.) door de Nederlandse raffinaderijen.

Substitutie van Russische olie is enigszins mogelijk, maar is sterk afhankelijk van het vertrekscenario. Immers, het potentiële conflict of eventuele sancties zullen niet tussen één land (Nederland) en Rusland zijn. Ook het type sancties en de Russische reactie hierop beïnvloeden de mate waarop deze ruwe olie valt te substitueren

5.1.2.f

Gebruik en keteneffecten van olie(producten)

5.1.2.f

Olie(producten) zitten overal in de Nederlandse

economie verweven en is een belangrijke grondstof voor veel maatschappelijke functies. Wegtransport, zoals benzine en diesel, betreft slechts een deel (~25%) van de in Nederland gebruikte olie(producten). Een groter deel betreft bunkerbrandstoffen voor de internationale zeevaart (~29%) en internationale luchtvaart (~10%). Daarnaast is er ook energetisch ofwel eigen verbruik van olie(producten) door de chemie en raffinage sectoren (~11%). Het niet-energetisch gebruik van olie(producten) als grondstof voor o.a. de chemie betreft eveneens een aanzienlijk deel (~16%). Hiervan worden niet energetische producten gemaakt zoals; plastics, cosmetica, PET-flessen, bouw- en isolatiematerialen, medische hulp- en beschermmiddelen, kleding, etc. Vervolgens is er nog een heel scala aan speciale olieproducten die op uiteenlopende wijze worden geconsumeerd (~9%), denk bijvoorbeeld aan bitumen voor asfalt, smeermiddelen voor motoren, terpentijn voor verf, etc. Het is niet alleen economisch maar ook maatschappelijk ontwrichtend als alledaagse producten, diensten, levensbehoefte en veiligheid plotseling niet meer beschikbaar zijn.

Een groot deel van de Nederlandse energie-economie bestaat uit ruwe olie en olieproducten, die worden gebruikt in het binnenland, ingezet als bunkerbrandstoffen, of in Nederland opgeslagen en doorgevoerd naar het Europese achterland. Ook zijn de maatschappelijke belangen en keteneffecten van de Nederlandse olie(raffinage) sector groot. Er is veel ketenintegratie tussen raffinaderijen en de petrochemie die letterlijk aan elkaar zijn verbonden via pijpleidingen. Daarnaast kent het industriële cluster veel soorten van integratie met de toeleverende industrie (zoals waterstof, stikstof, elektriciteit, stoom) maar ook afnemende (industriële) partijen (zoals stadswarmte, CO₂-afvang, grondstoffen voor de petrochemie, olieproducten).

Om economische schade te voorkomen is de vraag in het geval het aanbod van olie(producten) wegvalt dus niet of maar *hoe* deze gesubstitueerd zou kunnen worden.

Invoerwaarde Russische olie(producten) en gevolgen olie-boycott door Rusland

De economische waarde in 2020 voor de invoer van ruwe aardolie vanuit Rusland naar Nederland was ruim €4,8 miljard. De oliemarkt werd tijdens de COVID-19 periode in 2020 hard getroffen door een aanzienlijke wereldwijde daling in de vraag naar ruwe aardolie waardoor er een overaanbod ontstond, wat ook zijn weerslag had in een lage prijs van ruwe aardolie.

De huidige situatie is anders, nu is er eerder krapte op de markt waarbij de aanvoer van ruwe aardolie opgevoerd moet worden om aan de stijgende vraag naar ruwe aardolie te kunnen voldoen.

De gemiddelde Brent-prijs voor ruwe aardolie was in 2021 dan ook 70% hoger dan in 2020 (\$70,9/bbl in 2021 t.o.v. \$41,8/bbl in 2020). De onderliggende waardes van de Russische olie(product)invoer liggen inmiddels dus (veel) hoger dan de hiervoor genoemde €4,8miljard.

Indien Rusland de Druzhba oliepijpleiding infrastructuur naar Duitsland hindert of sluit, waardoor aanvoer in delen van voornamelijk Centraal- en Oost Europa wordt verstoord, zal er een groter beroep worden gedaan op de West-Europese producenten en handelaren. Veel landen hebben nog een substantieel aantal consumenten die afhankelijk zijn van stookolie voor verwarming in huis (w.o. Duitsland in het Oosten, Oost-Frankrijk en delen van België, ook in Oost Europa zal de situatie niet veel anders zijn).

Een oliestop door Rusland zou dus direct een regionaal probleem veroorzaken en tegelijkertijd een wereldwijde aanbodschock veroorzaken. Met name om product en ruwe aardolie schaarste in Centraal- en Oost Europa het hoofd te bieden zal er getrokken worden aan Nederland als olie(product) hub van Noordwest-Europa. Substitutie op de wereldmarkt is op termijn mogelijk, en de doorvoerfunctie van Nederland zal hierin een belangrijke rol spelen. Het is echter onzeker op welke termijn en in hoeverre andere aanbieders de aanbodschock kunnen opvangen. Ook dit zal een prijs opdrijvend effect hebben waarbij de inzet van strategische voorraad nodig kan zijn om aanvoertekorten te verhelpen.

Economische gevolgen van een olieboycot

De Nederlandse economie is internationaal gezien bovengemiddeld kwetsbaar voor een energieboycot (olie en gas) van Rusland via internationale waardeketens.¹ Nederland heeft een zeer grote ketenafhankelijkheid van Russische energie. De Nederlandse handel is namelijk sterk geïntegreerd met die van Europa. Met name de industrieën die sterk verweven zijn met internationale waardeketens, zoals de auto- en kledingindustrie zijn kwetsbaar en worden relatief hard geraakt.

Slechts een beperkt aantal sectoren wordt direct getroffen (zoals de raffinaderijen en transport) bij een energieboycot, maar in de CPB analyse zullen alle bedrijfstakken door keteneffecten krimpen. Ook als Nederland haar de toegang tot olie op peil weet te houden maar de rest van Europa niet, kan Nederland dus alsnog flink geraakt worden door een boycot. Een olieboycot, maar ook een breder energieboycot, zal niet alleen een direct effect hebben op (internationale) productie, maar ook leiden tot hogere energie- en inputprijzen. Deze prijzen worden niet alleen door bedrijven betaald, maar zullen uiteindelijk ook bij de consument terecht komen.

Olie (en gas) maakt een relatief groot deel uit van de Nederlandse energiemix, waardoor de Nederlandse economie volgens DNB² relatief veel schade zal ondervinden van de hoge energieprijzen. Dit komt doordat bedrijven op korte termijn weinig mogelijkheden hebben om het verbruik te verminderen. Met name energie-intensieve sectoren (zoals industrie, transport en agrarische sector) zullen dit prijseffect direct voelen. Voor bedrijven in dergelijke sectoren zal dit directe invloed kunnen hebben op de winstgevendheid van hun bedrijfsvoering, waardoor zij door de hoge prijzen genooddakt kunnen zijn om hun productie te verminderen of stil te leggen. Er zijn reeds gevallen bekend waarin de productie tijdelijk is stilgelegd. Bij een olieboycot zal olie op de wereldmarkt duurder worden, waardoor wereldwijd zowel de in- als uitvoerprijzen toenemen. Hogere binnenlandse prijzen en oplopende productie- en kapitaalkosten drukken de bestedingen van gezinnen en bedrijven, en zullen daarmee de (mondiale) economische groei drukken.

Nederlandse partijen hebben een verantwoordelijkheid ten opzichte van internationale partners in het leveren van vloeibare brand- en grondstoffen. Deze verantwoordelijkheid komt voort uit de essentiële rol die Nederland speelt in het vloeistoffen systeem van Noordwest-Europa. Vele nationale en internationale afnemers vertrouwen op de diensten van de Nederlandse raffinaderijen, chemische bedrijven, opslagfaciliteiten en infrastructuur. De Rotterdamse haven dient bovendien als toegangspoort voor olie die wordt doorgevoerd naar met name Belgisch en Duitse afnemers.

¹ [Analyse van de internationale handelssancties tegen Rusland \(cpb.nl\)](#)

² [rapport \(dnb.nl\)](#)

Jaarlijks wordt er meer dan 6500 PJ aan ruwe aardolie getransporteerd door Nederlandse pijpleidingsystemen. Dit is bijna tweemaal zoveel energie als jaarlijks door het Nederlandse gasnet en vijftienmaal zoveel als door het elektriciteitsnet wordt getransporteerd.

Substitutie Russische Olieproducten

- Bij vergelijkbare analyses voor de wereldwijde handel in olieproducten spelen het type sancties en/of wereldwijde verstoringen een grote rol. Het is belangrijk te vermelden dat de oliemarkt en met name de oliesector flexibel kan opereren. De wereldwijde oliemarkt is liquide en historisch gezien in staat geweest om mee te bewegen met substantiële vraaguitval (COVID-19) en prijsfluctuaties.
- Enkele nuances over de statistiek, ruwe aardolie en olieproduct importen vanuit Rusland naar Nederland zouden ook via andere landen geleverd kunnen worden. Als voorbeeld; Letland en Litouwen ontvangen Russische halffabricaten per spoor vanuit Rusland, deze komen vervolgens over zee naar Nederland. De vraag is of deze importen ook worden meegenomen als invoer vanuit Rusland. Daarnaast is een olieproduct lastig te traceren, gaat het naar Nederland, of is het vervolgens weer bestemd voor doorvoer naar een ander land? Vanwege de toegangspoortfunctie van Rotterdam moet Nederland ook rekening houden met de belangen van België en Duitsland die afhankelijk zijn van toevoer door Rotterdam/Nederland per pijpleiding, (water)weg en spoor.
- Voor sommige olieproducten, zoals benzine, is een aanzienlijk deel bestemd voor netto-export. Deze benzine wordt o.a. geblend in opslagtanks in Amsterdam met nafta uit import of uit de Nederlandse raffinaderijen. De Nederlandse netto export van benzine betrof in 2021 ongeveer 16,7mln ton, de eigen binnenlandse consumptie van benzine was 4,3mln ton. Ter vergelijking de netto benzine import vanuit Rusland in 2020 betrof 1,6mln ton, dit is een aanzienlijk deel, maar niet in grote mate verstoring voor de Nederlandse markt. Echter, om aan de netto export van benzine wereldwijd (de VS, Afrika, Latijns-Amerika, etc.) te kunnen blijven voldoen zijn ook deze product import stromen belangrijk.
- Voor diesel is Nederland ook een grote netto-exporteur. Dit komt omdat Nederland een grote raffinagecapaciteit heeft die over-gedimensioneerd is t.o.v. de binnenlandse vraag naar olieproducten. In 2021 was de binnenlandse vraag naar gasolie en diesel 8,3mln ton terwijl de netto-export 18,2mln ton betrof. Een groot deel van deze producten gaan naar het Europese achterland en onze buurlanden. Ter vergelijking de netto diesel import vanuit Rusland in 2020 betrof 1,7mln ton, dit is een aanzienlijk deel, maar niet in grote mate verstoring voor de Nederlandse markt.
- Er is sprake van toenemende dieselkrapte, vooral verderop in EU. Nederland heeft zoals gezegd veel capaciteit, maar buitenlandse vraag leidt tot krapte. 4,6 mln t.o.v. 3 mln ton import. Daarnaast is Kazachse CPC pijpleiding (betrokkenheid Chevron/Exxon/Transneft) door storm op 2 van de 3 plekken sprake van beschadigde aanleg, die leidt tot verstoring. Verstoring van 3 mln ton door zelfsanctionering en 1 mln ton door storm leidt opgeteld tot verstoring van 4 mln ton. IEA heeft extra aanbod ingezet. Dan blijft netto 2 mln ton tekort. IEA heeft vraagbeperking gevraagd vanwege hoge olieprijs.
- Diesel wordt steeds schaarser. Nederland is een grote leverancier van bunkerbrandstoffen. Specifiek voor internationale scheepvaart is Rotterdam de 3^e bunkerbrandstofhaven ter wereld. Er werd in 2021 9,3mln aan stookolie geconsumeerd of gebunkerd in Nederland. Daarnaast heeft Nederland een netto import positie, van 4,1mln ton in 2021, als het gaat om stookolie om aan deze bunkerbrandstoffenvraag te kunnen voldoen. In 2020 kwam 1,6mln ton uit Rusland. Voor deze toelevering is Nederland dus erg afhankelijk van Rusland, mits het bunkeren van internationale schepen tijdens een verstoring zou kunnen worden opgevangen in andere bunkerhavens (bijv. Fujairah of Singapore) wereldwijd.
- Rusland beschikt over ruime financiële reserves. In 2021 had Rusland \$614 miljard aan valutaréserves (Dollars, Euro's en Renminbi) en goud. In 2015 was dit nog \$368 miljard. De totale Russische export in 2021 betrof \$388 miljard. Eventueel wegvallende inkomsten voor het niet leveren van energiedragers zou voor een aanzienlijke periode kunnen worden opgevangen met eigen middelen.

DEP. VERTROUWELIJK

Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken
Departementaal Crisis CentrumBehandeld door
5.1.2.e

minInv.nl

Datum
30 mrt. 2022Kenmerk
BPZ-DCC / 22133564

Kopie aan

Bijlage(n)

verslag

Departementaal Advies Team

Voorzitter	5.1.2.e
Secretaris	5.1.2.e
Crisisadviseur (DCC)	5.1.2.e
Vergaderdatum en -tijd	30 maart 2022, 11.30 uur - 12.30 uur
Locatie	Hybride Crisisvergaderruimte 6e etage,/Teams
Aanwezig	5.1.2.e
Afwezig	

1. PROCESAFSPRAKEN

- Opening van de vergadering
- Vaststellen agenda,
- Mededelingen. Geen

2. BEELDVORMING

- Toelichting situatie (DEIZ)
 - Vorige week EU Raad: conclusie geen nieuw sanctiepakket. Eerst dichten loopholes in bestaande sanctiepakketten.
 - In NLD veel aandacht geweest voor uitvoering sancties.
 - Onderwerp van gesprek geweest in CVIN RVI en Kamer.
 - Interdepartementale Stuurgroep Sancties ingericht olv BZ, 24 maart voor het eerst bij elkaar geweest.
 - Teneur: goed dat per maatregel wordt uitgeschreven wie wat doet. Tabel wordt nu ingevuld door o.a. EZK.
 - Teneur: organisaties zouden meer kunnen doen richting bezittingen indien informatievoorziening op orde + opdracht daartoe verstrekt. Onder andere KvK, Belastingdienst en FIOD laten dit geluid horen.

- o Apart BWO ingesteld tussen de meeste betrokken departementen (AZ, BZ, FIN, zijdelings EZK, BZK).
- o Onder de werkstroom bezittingen vooral de vraag hoe e.e.a. kan worden voorbereid.
- o Morgen ambassadeur Oekraïne op bezoek bij MinEZK. Ambassadeur zal vragen of NLD en MinEZK bereid is tot extra sancties, o.a. op gas. Lijn zal zijn dat er geen taboes liggen op aanvulling van het sanctiepakket, maar dat voor NLD ook leveringszekerheid een overweging is. Min zal steun uitspreken aan de ambassadeur en het Oekraïense volk.
- o Rondje aanvullingen op beeldvorming vanuit het overleg (vanuit stakeholders, mediabeeld);
- o DE: Ruslandtafel (JenV): 5.1.1.b [REDACTED]
- o KenE: gesprek plaats gevonden tussen MBZ en VS Minister Blinken. Verzoek vanuit de VS om mee te doen aan tweede *collective action* met speciaal verzoek aan NL om daaraan deel te nemen met een veel hoger aandeel dan normaal gesproken is voorzien.
- o Het verzoek wordt nu beoordeeld, zullen een advies maken aan MEZK en MBZ. NLD heeft één keer eerder meegedaan maar NLD is terughoudend, wil graag in Europees verband optrekken. Er zijn regels hier voor (7% disruptie) dat is bij voorgaande gevallen niet aan de orde geweest, toch aan mee gedaan om rustgevend signaal aan de markt te geven.
- o VS hebben ook andere landen benaderd, waaronder 5.1.2.a . VS zijn op dit moment vooral aan het polsen. Met EU Cie afgesproken dat we niet ad-hoc samen gaan komen met de Oil Coordination group, maar twee wekelijks om dit te monitoren.. MBZ heeft aangegeven VS leiderschap op prijs te stellen en dat we het verzoek onderzoeken.
- o Verder analyse van IAE dat er een diesel tekort dreigt in E uropa, daar is nog geen verzoek aan collective action aan gekoppeld.
- o Mogelijk gaat OEK ambassadeur verzoeken om diesel te leveren.
- o 5.1.1.b [REDACTED]
- o Vragen van ondernemers ontvangen: wat doet NLD aan noodhulp OEK. Tot nu toe steeds verzoeken om NLD ondernemers te helpen die iets met Rusland doen.
- o CNN: OEK landbouw verwacht een productieverlies van 30%.
- o WJZ:
 - o O.b.v. openbare bronnen is duidelijk dat RUS faciliteiten waar militair materieel wordt gemaakt, stilliggen, als gevolg van de sancties, dus die hebben wel degelijk effect.
 - o Sanctielijst omvat geen overzicht van entiteiten waar een verbod voor geldt om een transacties aan te gaan. Zit niet in de standaardlijst die men kan krijgen. Poppen niet op bevrozingslijst. Dus er is een lijstje met

staatbedrijven die niet voorkomt op de bevrozingslijst. **WJZ zal informatie doorgeleiden naar de Taskforce [besluit]**

- o RVO:
 - o loket. Vraag loopt terug, maar vraag blijft wel complex. Verzoeken om guidance. Ook vragen over compensatie.
 - o RVO gaat webinars organiseren om ondernemers vragen te laten stellen.

3. OORDEELSVORMING EN 4. BESLUITVORMING

Oordeel	Besluit
<p><i>Verzoek VNO informatie hybride dreigingen</i> DE: VNO heeft zorgen geuit bij DGBenI over gebrek aan informatie over hybride dreigingen. Op zich voldoende mogelijkheden (VNO site, op RVO site, ronde tafels bij VNO, DTC-site) om meer informatie te verstrekken. Vertellen dat er geen nieuws is, is ook nieuws. Op Cyber weinig te melden, gebeurt weinig in NLD.</p>	<p>Actiever op websites informatie verstrekken Gerichter aandacht geven aan hybride dreigingen door informatie te ontsluiten. (Actie: VNO, RVO, DTC)</p>
<p><i>Sancties</i> Tegensancties worden nu toegepast. 5.1.2.f en 5.1.2.f door RUS ontboden, omdat ze willen vertrekken uit RUS. Momenteel wordt gemonitord of dat ook met NLD bedrijven gebeurt. BZ maakt lijst van NLD bedrijven op de RUS markt, deze zal worden gedeeld.</p> <p>RUS verzoek om in roebels. Lijntjes voor MP en ER liggen er. Voor bestaande contracten kan het eigenlijk niet. Openbreken contract onwenselijk. Nieuwe contracten lastiger, mogelijk rus druk. Vraag is wat de effecten zullen zijn op leveringszekerheid. EU DG overleg: Lines to take worden ontwikkeld op het gebied van betaling in roebels.</p>	-
<p><i>Macro-economisch beeld</i> Niet veel veranderd. Vorige week vierhoek geweest. Vanmorgen verzoek MP om dit breder te gaan doen. Moet nog worden uitgezocht hoe we dit (komende week) gaan doen. Mogelijkheid om scenario's te bespreken, of in de diepte gaan op o.a. consumentenvertrouwen. Optimisme over onderhandelingen heeft effect op de beurs, maar zegt weinig, want sentiment.</p>	-
<p><i>Sectorale gevolgen</i> Twee dingen: bedrijven geraakt door inflatie Bedrijven worden rechtstreeks geraakt. (bv containers vast in Rdamse haven). Steeds minder bedrijven die nog dingen met Rusland doen. Droogt op. LNV: Vanmiddag debat met MLNV in de Kamer. Staatssteunkader. Druk om een lijn te hebben. Vis, Glastuinbouw, Crisisreserve</p>	

<p>In onze export ontstaat ruimte om die te gaan faciliteren op bepaalde goederen.</p> <p>Morgen webinar WUR voedselzekerheid ihlv de OEK crisis.</p> <p>Morgen kamerbrief derde WECR rapport. (Knelpunten: Kunstmest, Diesel, Zonnebloemolie). Huisdieren (Rabies).</p> <p>Sector wordt zenuwachtig. LTO vooral gericht op compensatie boeren. Nog geen besluit over hoe we die crisisreserve in willen zetten.</p> <p>Ook WOB-verzoek gekregen. Sommige verzoeken specifiek per departement. Morgen overleg over met WOB-unit.</p> <p>Drie ronde tafels geweest: voedsel en kunstmest, metalen en edelgassen, vrijdag olie en gas, vrijdag a.s. logistiek. Medicijnen/gezondheidsgrondstoffen vervalt mogelijk. Verslagen volgen nog en zullen worden gedeeld.</p> <p>Problemen: Heretikettering, productwijzigingen voedsel Voorraden leken voldoende aanwezig.</p> <p>Zorg over protectionisme.</p> <p>Vrijdag 8 april overleg met de sector.</p> <p>Verzoeken ontvangen van OEK en FAO voor het leveren van bepaalde zaden.</p> <p>Metalen: aluminium: producties gehalveerd. RVS. Weinig input, op effecten. Metaalunie gaat enquête uitzetten: 6 april uitkomst.</p> <p>Olie en gas: behalve diesel geen negatieve geluiden. Lijkt wel mee te vallen. Voorraden van 90 dagen. Op korte en middellange termijn weinig problemen voorzien.</p> <p>In macro-analyses voornamelijk aandacht voor de gevolgen van gas, olie lijkt een beetje onderbelicht. Voor NLD sowieso weinig problemen voorzien. Substitutie mogelijkheden voor olie al onderwerp geweest voor notities voor de RVI. Als we nu een boycot uit zouden schrijven voor olie en gas, zou de NLD economie breed worden geraakt. Gaat krimp veroorzaken. Aantal grote oliebedrijven hebben aangegeven te stoppen met aanlevering vanuit RUS (Shell, BP), maar niet allemaal. Shell van feb-mei in Pernis in onderhoud. Ook BP gaat hetzelfde doen. Twee raffinaderijen dus buitenwerking om het moment dat de markt krap wordt. Mogelijk goed om uitvraag te doen bij het VK (waarom dit moment?) Ook NMA en ECie hier onderzoek laten doen.</p> <p>WJZ: Steenkool blijft buiten schot. Wat gaan we zeggen als OEK ambassadeur een verbod op kolen vraagt. Antw: alleen Europees, niet nationaal. Vooral een issue voor Duitsland. MKE maandag in Berlijn,</p>	<p>LNV betrekken bij WOB verzoeken (DEIZ)</p> <p>Verslagen ronde tafels worden gedeeld (DEIZ)</p> <p>Uitvraag VK over timing raffinaderijen (DEIZ)</p>
--	---

<p><i>Flankerend beleid</i> TOP Nota voor minister. MEZK wil vrijdag in Vierhoek iets in kunnen brengen. Als stuk voor DBT meesturen, maar ook gewoon werk in de lijn alvast oppakken.</p>	<p>De lijn in, 8 april Vierhoek, ook LNV (TOP)</p>
<p><i>Bezittingen</i> Navragen bij KvK wat zij specifiek aan informatie kunnen leveren en wat voor opdrachtformulering zij dan precies nodig hebben. (Vraagarticulatie). Kadaster inmiddels in contact met KvK. Bij controleren of sancties goed worden uitgevoerd is de sanctiewet als juridische basis voldoende. Meer doen is echter moeilijker, dan al snel op het terrein van AVG, AP. BZ is hier om die reden ook scherp op.</p>	
<p><i>Communicatie</i> Momenteel wekelijks bedrijfslevenoverleg, dit wordt afgeschaald naar één keer in de twee weken. Actiepunt uit DBT om iedereen nog een keer te wijzen op de QenA Sancties mailbox. Nota over communicatie richting medeoverheden (irt Gazprom) voorgelegd aan de drie bewindspersonen. Binnen DC aan klimaatteam gevraagd hier actie op te ondernemen. Ook rondom investeringsprojecten (waterstof) dezelfde vraag. Algemene lijn nodig voor samenwerking met Rus partijen.</p>	
<p>Stukken voor DBT Verslagen ronde tafels verwerken in de signalen. DE: Verhaal rond cyber mondeling toelichten in DBT</p>	<p>Nota mogelijk inzet EC staatsteun doorgeleiden naar DBT. (Actie: TOP)</p>

5. AFSLUITING

- Rondvraag
- Datum volgende vergadering
- Sluiting

DEP. VERTROUWELIJK

Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken
Departementaal Crisis Centrum

Behandeld door
5.1.2.e

minInv.nl

Datum
30 mrt. 2022

Kenmerk
BPZ-DCC / 22136598

Bijlage(n)

agenda

Departementaal Beleid Team

Voorzitter 5.1.2.e
Secretaris 5.1.2.e
Vergaderdatum en -tijd 31 maart 2022, 10.30 uur - 11.30 uur
Locatie Crisisvergaderruimte 6^e etage, D passage
Bezuidenhoutseweg 73, Den Haag

1. PROCESAFSPRAKEN

- Opening van de vergadering
- Vaststellen agenda,
- Mededelingen

2. BEELDVORMING

- Toelichting situatie (DCC)
- Rondje aanvullingen op beeldvorming vanuit het overleg (vanuit stakeholders, mediabeeld);

3. OORDEELSVORMING

Buiten Reikwijdte

Cyber

- Verzoek VNO informatie hybride dreigingen (DE, mondeling)

Sancties

- Update Sancties (zie bijlage 4, DEIZ)
- Sectorale gevolgen (TOP) (zie bijlage 5, TOP)
- Nota Mitigerende maatregelen Oekraïne (concept, zie bijlage 6 TOP)

4. BESLUITVORMING

- Maatregelen en acties
- Stukken voor de voorbespreking RVI
- Communicatie over de genoemde maatregelen (intern, andere overheden, persvoorlichting)

5. AFSLUITING

- Rondvraag
- Datum volgende vergadering
- Sluiting

Ter info

- Richtlijn Rijk voor contracten medeoverheden met Russische aanbieders

DEP. VERTROUWELIJK

Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken
Departementaal Crisis Centrum

Behandeld door
5.1.2.e

minInv.nl

Datum
5 apr. 2022

Kenmerk
BPZ-DCC / 22148331

Bijlage(n)

agenda

Departementaal Advies Team

Voorzitter 5.1.2.e
Secretaris 5.1.2.e
Vergaderdatum en -tijd 6 april 2022, 11.30 uur - 12.30 uur
Locatie Crisisvergaderruimte 6^e etage, D passage
Bezuidenhoutseweg 73, Den Haag

1. PROCESAFSPRAKEN

- Opening van de vergadering
- Vaststellen agenda,
- Mededelingen

2. BEELDVORMING

- Toelichting (DEIZ)
- Rondje aanvullingen op beeldvorming vanuit het overleg (vanuit stakeholders, mediabeeld);

3. OORDEELSVORMING

- Werkstromen
 - 1 Sancties (DEIZ)
 - Sanctie update (zie bijlage 1)
 - 2 Macro-economisch beeld (AEP)
 - 3 Sectorale gevolgen (TOP)
 - Presentatie Sectorale gevolgen (zie bijlage 2)
 - 4 Flankerend beleid (TOP)
 - Stavaza Nota Mitigerende maatregelen Oekraïne (mondeling)
 - 5 Bezittingen (DEIZ)
 - 6 Communicatie (DC)
- Voorbereiding CVIN
 - Two pager Mitigeren ongewenste strategische afhankelijkheden (zie bijlage 3)
 - Dilemma's bedrijven die in Rusland opereren (zie bijlage 4)
 - Factsheet substitutie Russische energiedragers kolen en olie (zie bijlage 5)

- Aansluiting Informatiestromen (TOP)
- Evaluatie (DCC, zie bijlage 6)
- Stukken voor DBT (DCC)

4. BESLUITVORMING

- Maatregelen en acties
- Communicatie over de genoemde maatregelen (intern, andere overheden, persvoorlichting)

5. AFSLUITING

- Rondvraag
- Datum volgende vergadering
- Sluiting

Ter informatie

- Verzamelbrief Sancties (BZ)
- Stand-van-zaken-sanctienaleving-en-handhaving (BZ)
- regeling toezichthoudende ambtenaren Sanctiewet 1977 wijz sancties RF en Bel toez EZK
- Sanctieregeling wijz terr integ Oekraïne sanctiereg Belarus alg gegevensuitwiss plus bev aut apr 2022
- Factsheet substitutie russische energiedragen (kolen en olie)
- Concreet_plan_voor_de_Nederlandse_afbouw_van_Russische_olie,_gas_en_kolen_(Kamerstuk_36045-48)

DEP. VERTROUWELIJK

Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken
Departementaal Crisis CentrumBehandeld door
5.1.2.e

minInv.nl

Datum
6 apr. 2022Kenmerk
BPZ-DCC / 22148332

Kopie aan

Bijlage(n)

verslag

Departementaal Advies Team

Voorzitter	5.1.2.e
Secretaris	5.1.2.e
Crisisadviseur (DCC)	5.1.2.e
Vergaderdatum en -tijd	6 april 2022, 11.30 uur - 12.30 uur
Locatie	Hybride/Crisisvergader ruimte 6e etage,
Aanwezig	5.1.2.e
Afwezig	5.1.2.e

1. PROCESAFSPRAKEN / ACTUALITEIT

- Opening van de vergadering
- Vaststellen agenda
- Mededelingen

2. BEELDVORMING

- DEIZ: Er is een nota gestuurd m.b.t. guidance voor de contracten van medeoverheden met gazprom. MK&E is als enige niet akkoord en wil meer guidance geven. In het nieuwe sanctiepakket worden mogelijk al richtlijnen voor aanbestedingen gegeven. Zo niet, dan moet er vanuit ons een lijn komen (vooral vanuit MC).
- VZ: Vrijdag 15 april vindt het volgende medeoverheden overleg plaats met 5.1.2.e als voorzitter. MC en WJZ zullen ook aanwezig zijn. Een uitvraag zal vooraf plaatsvinden ter voorbereiding van het overleg, via de QA Sancties mailbox.
- VZ: Eerste WOB verzoeken zijn binnen gekomen, ontvangst bevestigingen zijn vandaag rondgestuurd.
- TOP: Er vindt een bestuurlijk overleg plaats tussen VNO-NCW met MEZK, MBHOS, mogelijk MKE en MLNV. Er wordt ook gesproken over of Blok aanschuift. Dit komt voort uit de het ronde tafel traject van de gesprekken tussen DGBEnI en VNO-NCW. DGs komen a.s. vrijdag om 17.00 samen om de agenda voor te bereiden.

- Toelichting over de uitvoering van sancties en de nieuwe sanctiepakketten. Zie respectievelijke onderdelen bij oordeelsvorming.
- Rondje aanvullingen op beeldvorming vanuit het overleg (vanuit stakeholders, mediabeeld);

3. OORDEELSVORMING EN 4. BESLUITVORMING

Oordeel	Besluit
<p>Sancties</p> <p>DEIZ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 05/04 voorstel voor nieuwe sanctieronde aangekondigd. Zat al in de pijpleiding voor het weekend, toen leek het een tussenpakket te worden (loopholes sluiten) en kleine zaken, maar n.a.v. onder andere beelden uit Bucha is het uitgebreid. Op basis van de pakketten van gisteravond (05/04) zijn de volgende punten het belangrijkste voor ons: - Verbod op import van kolen en alle andere vaste fossiele brandstoffen. Leveringszekerheid lijkt geen probleem maar dit is wel het eerste pakket op het gebied van energie. Dit opent mogelijk de deur naar andere energiegebieden. - Afsluiten van havens: wordt al vanaf begin over gesproken en heeft het VK al gedaan. NL wilde het nog niet omdat het praktisch lastig uitvoerbaar is, maar nu ligt het toch op tafel en dit is een stevige maatregel. Schepen met Russische vlag maar ook met Russische eigenaar (reders) kunnen de haven niet meer in (behalve voor humanitaire redenen, olie, gas, voedsel). Wordt uitgewerkt hoe om te gaan als er meerdere type goederen op een schip zitten. - Aanbestedingssector: zoals het er nu naar uit ziet lijkt het alsof je geen contract meer mag hebben met een Russische aanbieder als je aangewezen bent als bedrijf in de speciale sector of als gemeente. Ook in de keten mag het niet (als 10% van de waarde van je contract door een Russische partij wordt geleverd). Het lijkt dat dit ook voor de energie sector geldt. Mogelijk scenario: gemeente moet stoppen met contract Gazprom. Bepaling kan veel impact voor gas (energie) hebben en mogelijk mindere mate IT. Er is meer duidelijkheid nodig voordat er akkoord gegaan kan worden. (zie ander agendapunt voor meer informatie). - WJZ: Nieuwe contracten afsluiten is verboden, bestaande contracten hebben een looptijd van 6 maanden. 	<p>DEIZ stuurt tegensanctie lijst aan DCC</p> <p>Afhankelijk van uitkomst Coreper worden er stappen genomen t.a.v. aanbestedingen en communicatie naar medeoverheden.</p>

<p>- DEIZ: Tijdlijn: komende dagen worden deze sancties uit onderhandeld. Dit zijn vooral de technische details en mogelijke uitbreiding. Maandag wordt het tijdens de RBZ beklonken.</p> <p>DEIZ: Overige sancties:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Russen mogen geen logistieke diensten meer verrichten in EU - Financiële bepalingen (Trust diensten verboden) - Samenwerkingsprogramma's mogen niet meer - Jetfuel (kerosine) export verboden - Crypto dienstverlening wordt aan banden gelegd. Ligt bij financien. - Guidance m.b.t. buitenlandse financieringen - Listing van pakweg 200 personen en 20 bedrijven <p>DEIZ: Hoe kijken K&E tegen aanbesteding op gas vanuit EU. VZ: KenE is er niet.</p> <p>WJZ: Sanctie is een wettelijk voorschrift waarmee het aangaan van transacties (imp/exp/goederen/diensten) verboden wordt. Boycot is oproep om geen producten meer af te nemen. Sanctie is bindend (afgedwongen) boycot is meer 'vrijwillig'. Boycot is juridisch niet gestoeld maar de facto kan het ingrijpend zijn.</p> <p>DEIZ/VZ: Geen reactie van DGKE nE nog. Op dit moment wil je niet dat je gastoevoer wordt afgesneden, scenario dat de gastoevoer naar industrie gaat want zij vallen buiten de bepaling. Iedereen vraagt zich af hoe vergaand dit gaat zijn.</p> <p>VZ: Je lijkt via de achterdeur iets te doen wat we aan de voorkant niet willen.</p> <p>WJZ: Er is een mogelijke onderschatting van de impact bij de EU.</p> <p>WJZ: Import vanuit RF van houtige biomassa en houtproducten zijn ook verboden. DEIZ: onduidelijk hoeveel effect dit heeft omdat RF zelf de export van deze producten en erts en ijzer al had verboden. Lijst met tegensancties wordt breder gedeeld in dit gezelschap.</p> <p>DEIZ/VZ: MEZK en MKE hebben met CdP OEK gesproken. Oproep om een voortrekkers rol te nemen en stevig te sanctioneren. Gaf aan dat ze graag toelichting krijgen over wat afwegingen zijn voor (NLse) bedrijven om actief in RF te blijven. CdP gaat langs alle ministeries, maandag BHOS.</p>	
<p>Macro-economisch beeld</p>	<p>Verzoek om informatie uit de lijn ook met dit gezelschap te delen.</p>

<p>AEP: We blijven dicht bij het basis scenario. VZ: We hebben inflatie van 12%? AEP: Verwachting dat dit ook weer afneemt.</p> <p>AEP: planning</p> <ul style="list-style-type: none"> - Volgende week donderdag verdiepende sessie in vierhoek over scenario's. DNB en CPB ook aanwezig. - AZ heeft bredere sessie op 22 april gepland met 5.1.2.e etc. Er is hier contact met TOP over. Sessie focust op het macro beeld, op de lange en midden-lange termijn (concurrentie positie, stagflatie, consumentenvertrouwen) en niet op de sectorale gevolgen en compensatie. <p>TOP: Het is belangrijk om af te blijven stemmen, er is veel honger naar informatie en sessies lopen door elkaar. Laten we de regie pakken. VZ: Hou ons op de hoogte wat er ook gebeurt in de lijn.</p> <p>DCC: uitvraag op substitutie kolen/olie/gas is direct naar de annotatie voor de bewindspersonen gedaan.</p> <p>AEP: Indien we zelf met een stuk komen zullen we deze delen met dit gezelschap.</p>	
<p>Sectorale gevolgen</p> <p>TOP/DEIZ: Zie Powerpoint. De vraag is gestegen (meer bedrijven willen compensatie) maar het valt mee.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Er zijn o.a. zorgen in de chip sector (vragen over hoe de noodplannen van gas zullen werken en of fabrieken stil zouden kunnen komen te liggen). - Super jachten die ad ketting zijn gelegd en scheepsbouw die aanklopt - Beginnend container tekort, ligt ook deels aan havensluitingen in China - Russische schepen zijn hun vlag aan het vervangen om onder sancties uit te komen. (5.1.2.e: heeft geen zin want gaat op eigendom zijn.) - Vragen vanuit energie: gaat overheid iets bieden qua compensatie - Bouw veelvuldig naar voren gekomen. Mogelijke stilval van projecten, terughoudend met plannen, onenigheid over lopende contracten (wie draait op voor hoge kosten). Veel terughoudendheid op het inschrijven op nieuwe tenders van aannemers. (5.1.2.e: is er contact met BZK?) Antw: nee, dit kan impact op hen hebben en zij kunnen mogelijk mitigerende maatregelen nemen. 	<p>DEIZ geeft contact 5.1.2.e door aan BZK (sectorale gevolgen bouw en grondstoffen).</p>

<p>TOP: We zitten vrijdag bij elkaar met DGs voor het BO. Met VNO in overleg over wat er uit de tafels te halen valt en een gezamenlijke samenvatting ervan maken</p>	
<p>Flankerend beleid</p> <p>TOP: Nota ligt bij 5.1.2.e, hopelijk vanmiddag id tas naar MEZK en MKE.</p> <p>VZ: Is er nog veel aan gewijzigd?</p> <p>TOP: Er waren nog andere personen die iets van de nota vonden. We hebben het DAT/DBT om de juiste mensen bij elkaar te krijgen en de besluitvorming snel plaats te laten vinden, hoe verhoudt de lijn zich tot deze crisis opstelling? Om in de lijn iedereen mee te nemen heb je een week nodig en dit vertraagt.</p> <p>VZ: Donderdag is het stuk in het DBT behandeld, daarna is hij parallel de lijn in gegaan. Opmerkelijk als de nota een week later nog steeds in de lijn zit, geen besef van urgentie.</p> <p>DEIZ: De lijn is niet heilig, laatste dagen gaan stukken ook op andere manieren naar bewindspersonen toe.</p> <p>VZ: je wil geen half product afleveren, maar dit moet sneller kunnen.</p> <p>TOP: is het mogelijk om DBT samenstelling aan te passen.</p> <p>WJZ: Flankerend nota is niet 100% binnen setting OEK. Het is een breder onderwerp (macro economisch beleid, vierhoek). Blijkbaar had de ambtelijke lijn het niet door dat het snel moet.</p> <p>DEIZ: De lijn via DC was dat we niets doen aan maatregelen en de media heeft dit al opgepakt.</p> <p>TOP: De Nieuwsuur uitspraken waren afgestemd met LNV. Het leek een prima stuk, zeker de samenvatting van 5.1.2.e die overeenkwam met de lijn in de nota. MEZK is ingelicht dat de nota eraan komt en dat we dezelfde lijn aanhouden. Ze is het ermee eens en geïnformeerd over het BO.</p> <p>DC: wel gek dat er via een woordvoeringlijn beleid gecommuniceerd wordt met de MEZK.</p> <p>VZ: Gelukkig hadden we de nota waar we de woordvoeringlijn uit konden destilleren. Maar eens.</p>	<p>DEIZ en TOP bespreken bilateraal besluitvorming DAT/DBT t.o.v. reguliere lijn</p>

<p>Bezittingen – Naleven sancties</p> <p>VZ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stef Blok is al nationaal coördinator aangesteld n.a.v. kamer debat. Dinsdag is er een MBZ brief uitgestuurd over de acties die sinds donderdag zijn aangenomen. De druk op de uitvoeringskant is enorm toegenomen. - EZK is de bevoegde autoriteit geworden m.b.t. eigendom bedrijven. Hier was nog geen juridische grondslag voor en dit is nu aangepast. - Bij BTI zijn ze bevoegd om onderzoek te doen en toezicht te houden. - Uitwisseling info en gegevens tussen organisaties geregeld (o.a. Kadaster, KvK; nu ook breder getrokken). Er zal een data room komen waar instanties elkaars data in kunnen zien. Onder druk wordt veel vloeibaar, niet duidelijk hoe dit op lange termijn geregeld zal zijn en wat de impact zal zijn. - Interdepartementale stuurgroep op DG niveau waar 5.1.2.6 namens EZK bij zit vindt 1x per week plaats en op directeurs niveau op woensdagochtend. VZ zat bij laatstgenoemde. - Directeur overleg: er komt veel werk uit deze overleggen, met name in de werk stroom bezittingen en voor de BTI collega's. <p>WJZ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - EZK heeft via BTI toegang tot alle databanken en systemen bij alle overheidsinstanties. Alles wat binnen de Rijksoverheid en ZBO's zit kunnen we bij. Dit heeft wel operationele implicaties: als er vragen komen over een eigendomsrelatie, dan zijn wij MEZK (niet MJ&V of MBZK) aan zet om vragen te beantwoorden. - Er zijn generieke bepalingen opgenomen in de Staatscourant voor het uitwisselen van gegevens tussen entiteiten onderling. Indien er op de werkvloer gedoe is en werknemers bij ILT of Belastingdienst geen informatie wil delen omdat ze niet expliciet genoemd zijn, signaleer dit en geef dit aan. Strikt genomen is de lezing van EZK, AZ en BZ dat de regeling zoals hij nu luidt op korte termijn voldoende. Dit soort operationele belemmeringen bestaan niet meer. <p>DEIZ: Gaat BTI een prioritering in vragen aanbrengen? Antwoord WJZ: prioriteit aan daar waar het grootste economische of financiële belang zit. Bedrijven waar meeste Russische betrokkenheid is (energie,</p>	
--	--

<p>grondstoffen domein) of wanneer het heel sensitief is (ruimtevaart). DEIZ: Dus gevoelig of waardevol, euro's of techniek.</p> <p>TOP: Er moet een toetsingskader uitgewerkt worden waar je dit soort vragen bekijkt en bespreekt. Welke domeinen, bedrijven, waar vang je het eerst op. VZ: hier werkt BTI aan. DGB&I maakt 3FTE vrij uit de bestaande organisatie. BTI is direct aangesloten onder sanctiewerkgroep onder Stef Blok.</p> <p>VZ: Uit het directeurenoverleg komen veel signalen van verschillende organisaties dat we 'niets gaan vinden' omdat 'alles al verschoven is'. Belangrijk om in de handhaving te letten op hoe we kunnen aantonen dat we tot het uiterste zijn gegaan qua toezicht en handhaving, ook als het resultaat beperkt is.</p> <p>TOP: Kunnen we de Zuidas toezicht op zich laten nemen juridisch op basis van dit voorstel.</p> <p>VZ: MinFIN en AFM en DNB kunnen dit en banken zijn als toezichthouder aangesteld.</p> <p>WJZ: Komt weinig uit</p> <p>TOP: Blok kan hen ook motiveren, outsourcen om toezicht uit te voeren door anderen. Strategie uitdenken om deze mensen voor hen te laten werken.</p> <p>VZ: Focus nu op wat bij ons ligt.</p>	
<p>Communicatie</p> <p>DC:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Team nationale coördinator handhaving en toezicht vraagt zich af wat EZKs rol gaat zijn in de communicatie. - DC is hier nog zoekende in en heeft nog geen contactpersoon bij beleid waarmee geschakeld kan worden. <p>VZ: haak aan bij de werkstroom bezittingen BTI, O (KvK relatie), DEIZ en WJZ zitten hierin.</p> <p>WJZ: BZ verwijst in hun communicatie naar Rijksoverheid.nl voor de sancties maar dit staat daar niet. Kunnen jullie suggereren dat ze de link naar RVO leggen?</p> <p>MC: Er zijn meerdere verzoeken geweest om meer aan interne communicatie en bewustzijn binnen de EZK te doen. DEIZ: mogelijk kunnen we een bericht via het Rijksportaal/SG verspreiden.</p>	<p>Bilateraal overleg DEIZ en DC om DC aan te laten sluiten op de werkstroom bezittingen.</p> <p>DC suggereert aan BZ om te verwijzen naar RVO website voor sancties ipv aan Rijksoverheid.nl</p> <p>DEIZ: Actie nemen op het gebied van interne communicatie (EZK).</p>
<p>Two pager Mitigeren ongewenste strategische afhankelijkheden</p>	<p>Allen: Reageer via de mail aan 5.1.2.e op de two pager mitigeren</p>

<p>VZ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - NCTV heeft een scenario exercitie geïnitieerd met als doel om tot een prioritering in beleidsmaatregelen te komen (waar knelt het het meeste en welke actie moet als eerst gezet worden). - EZK moet een 2 pager aanleveren en ongewenste strategische onafhankelijkheden in kaart brengen. 5.1.2.e (TOP, EV) en 5.1.2.e (DEIZ) werken hieraan. - Morgen gaat dit stuk naar het DBT en retour naar de NCTV. <p>DEIZ: de NCTV is geïnformeerd over de voortgang en verzekerd dat de two pager er komt.</p>	<p>ongewenste strategische afhankelijkheid. Deadline: vandaag.</p>
<p>Dilemma's NLse bedrijven die in Rusland opereren</p> <p>VZ:</p> <ul style="list-style-type: none"> - MEZK had gesprek met 5.1.2.f en 5.1.2.f RF over hoe het is om als bedrijf wel of niet te besluiten af te bouwen/je terug te trekken uit RF. - Publieke opinie verwacht het en vanuit moreel kompas staan ze erachter. Afschrijvingen en verlies leiden is tot daar aan toe. Ze blijven niet actief om winst te maken en zaken te doen, maar ze hebben ook zorg voor mensen. Hier zou meer begrip voor moeten zijn (ook vanuit de politiek) volgens hen. - 5.1.2.f heeft vergelijkbare verhalen vanuit 5.1.2.f perspectief. <p>DCC:</p> <ul style="list-style-type: none"> - 5.1.2.e heeft gevraagd om n.a.v. gesprek met 5.1.2.f om algemener de dilemma's van NLse bedrijven die nog actief zijn in Rusland op papier te zetten. Aangeven dat het geen gebrek aan moreel kompas of wil bij bedrijven is. - Het moet een korte notitie/stuk worden, welke hij in kan brengen bij de CVIN/RVI om hier aandacht voor te vragen. <p>DEIZ/TOP: kunnen iets op papier zetten op basis van het gesprek met 5.1.2.f, de informatie van de ambassade en van de terugkoppeling van de wekelijkse sessie met de Europese KvK.</p> <p>LNV: a.s. vrijdag hebben we contact met stakeholders en zullen deze informatie ophalen.</p>	<p>DEIZ creëert overzicht van dilemma's bedrijven die in Rusland opereren. Deadline: voor DBT (06/04).</p> <p>LNV en TOP vragen signalen uit deze week en koppelen terug aan DEIZ.</p>

<p>Factsheet substitutie Russische energiedragers kolen en olie</p> <p>VZ:</p> <ul style="list-style-type: none">- MKE is maandag o.a. in Berlijn geweest. Er vindt een verschuiving plaats in de Duitse houding. Toon van MKE is ook veranderd. Hij wil zo precies mogelijk weten wat de gevolgen op macro niveau zijn en ook voor de sectoren.- Deze uitvragen hebben we al eerder gehad, de notitie wordt niet mooier of diepgravender dan hij is. Hij is inmiddels meegestuurd met de RVI en we kunnen eventuele visueel er nog iets aan doen (matrix). <p>DCC: De notitie is in de CVIN uitgedeeld en mondeling toegelicht in de RVI. Er zijn geen vragen gekomen n.a.v. RVI maar er is een kans dat de nota weer omhoog komt n.a.v. sancties.</p> <p>VZ: Het is ook een onderwerp dat in de kamer speelt. Er zijn lijnen voorbereid, maar we hebben onvoldoende nog de vinger achter de precieze gevolgen.</p> <p>DEIZ: BZ kijkt naar alternatieven voor sancties. Evt tarief heffing op olie als tegenhanger, i.p.v. directe boycot. Er gebeurt wel, BHOS wil ook nog gesprekken met sector gaan doen, hier staat mogelijk niet iedereen binnen EZK om staat te springen. Mogelijk langs lang verwerkende bedrijven te gaan.</p> <p>TOP:</p> <ul style="list-style-type: none">- Morgen volgt een gesprek met CPB en CBS om te kijken of we nog een slag verder kunnen. CPB geeft ook al aan dat ze eigenlijk tot het gaatje zijn gegaan en dat als zij zaken op nul zetten alle modellen op hol slaan. We gaan kijken of er nog een slag te maken is.- Er is verwachtingsmanagement nodig, je weet niet wat er gaat gebeuren. Dat het grote consequenties zal hebben als de stekker uit alle drie gehaald wordt lijkt me reëel. De informatie behoefte is logisch, maar degene die de vragen stellen dat er een einde is aan de realiteit van de data die opgeleverd kan worden. <p>DEIZ: Wij hoeven de substituties niet aan te leveren, dat moeten de bedrijven zelf doen en uitzoeken.</p>	<p>DEIZ: Stuurt verslag reis Berlijn MKE naar DCC.</p>
--	---

<p>TOP: Zelfs bedrijven hebben moeite om verder te komen ondanks hun directe financiële belang.</p>	
<p>Aansluiting Informatiestromen</p> <p>TOP: opmerking over hoe de crisisorganisatie via het DCC is ingeregeld om o.a. sneller tot besluiten te komen. Nota's die in het DBT zijn besproken hebben via de reguliere lijn alsnog vertraging opgelopen. Kan niet de bedoeling zijn.</p> <p>WJZ/VZ: de nota flankerend beleid/mitigerende maatregelen was atypisch en mogelijk zaten niet de juiste partijen daarvoor aan tafel bij het DBT Oek.</p>	<p>TOP en DEIZ: Bila 5.1.2.e bespreken hoe vertraging in de lijn voorkomen kan worden.</p>
<p>Evaluatie</p> <p>DCC:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Het DAT Gas is afgesloten en staat stand-by. Deelnemers zullen een evaluatie invullen en hier willen we ook zaken uit DAT sancties en DBT OEK meenemen. - Vraag: Zijn jullie het eens met de opzet voor de evaluatie en kan het naar het DBT. DAT gas heeft al akkoord gegeven. 	<p>Allen: Reactie op evaluatie nota voor 14:30 bij DEIZ aanleveren</p> <p>DEIZ stuurt gezamenlijke reactie naar het DCC voor 16:00.</p>
<p>Stukken voor DBT</p> <p>VZ: 5.1.2.e zijn niet bij het DBT aanwezig. 5.1.2.e d heeft verplichtingen met de Minister, vraag of 5.1.2.e deel kan nemen.</p> <p>WJZ: Akkoord. Zal een suggestie doen voor nieuwe samenstelling vanuit WJZ.</p> <p>VZ: In principe zit 5.1.2.e er bij maar dit is agenda technisch soms lastig. Verder zit MC er, 5.1.2.e, K&E, O.</p> <p>DEIZ 5.1.2.e (BTI) aansluiten op de updates.</p>	<p>WJZ 5.1.2.e neemt deel aan het DBT 07/04 i.v.m. afwezigheid 5.1.2.e.</p> <p>DCC nodigt BTI uit voor het DAT en DBT.</p> <p>Stukken</p> <ul style="list-style-type: none"> - Update sancties inclusief 5^e pakket - Aangepaste sanctie regeling – Staatscourant versie (ter info) - Ter info laatste versie nota mitigerende maatregelen (ter info) - 2 pager CVIN - Notitie dilemma's NLse bedrijven die in Rusland opereren - Presentatie sectorale gevolgen

5. AFSLUITING

- Rondvraag
- Datum volgende vergadering

**Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken**
Departementaal Crisis Centrum

Ons kenmerk
BPZ-DCC /22148332

- Sluiting

DEP. VERTROUWELIJK

Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken
Departementaal Crisis CentrumBehandeld door
5.1.2.e

minInv.nl

Datum
6 apr. 2022Kenmerk
BPZ-DCC / 22149706

Bijlage(n)

agenda

Departementaal Beleid Team

Voorzitter 5.1.2.e
 Secretaris 5.1.2.e
 Vergaderdatum en -tijd 7 april 2022, 10.30 uur - 11.30 uur
 Locatie Crisisvergaderruimte 6^e etage, D passage
 Bezuidenhoutseweg 73, Den Haag

1. PROCESAFSPRAKEN

- Opening van de vergadering
- Vaststellen agenda,
- Mededelingen

2. BEELDVORMING

- Toelichting situatie (DCC)
- Rondje aanvullingen op beeldvorming vanuit het overleg (vanuit stakeholders, mediabeeld);

3. OORDEELSVORMING

CVIN

- Two pager Mitigeren ongewenste strategische afhankelijkheden (TOP)
- Dilemma's bedrijven die in Rusland opereren (TOP)

Sancties

- Update Sanctie (DEIZ)
- Sectorale gevolgen (TOP)

Valt buiten re kwijde

4. BESLUITVORMING

- Maatregelen en acties

- Communicatie over de genoemde maatregelen (intern, andere overheden, persvoorlichting)

5. AFSLUITING

- Rondvraag
- Datum volgende vergadering
- Sluiting

Ter informatie

- Regeling toezichthoudende ambtenaren Sanctiewet 1977 wijz sancties RF en Bel toez EZK
- Sanctieregeling wijz terr integ Oekraïne sanctiereg Belarus alg gegevensuitwiss plus bev aut apr 2022
- Nota Mitigerende maatregelen Oekraïne

DEP. VERTROUWELIJK

Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken
Departementaal Crisis Centrum

Behandeld door
5.1.2.e

minInv.nl

Datum
7 apr. 2022

Kenmerk
BPZ-DCC / 22149712

Kopie aan

Bijlage(n)

verslag

Departementaal Beleid Team

Voorzitter	5.1.2.e
Secretaris	5.1.2.e
Crisisadviseur (DCC)	5.1.2.e
Vergaderdatum en -tijd	7 april 2022, 10.30 uur - 11.30 uur
Locatie	Crisiszaal 6 ^e D-passage, B73
Aanwezig	5.1.2.e
Afwezig	5.1.2.e

1. PROCESAFSPRAKEN / ACTUALITEIT

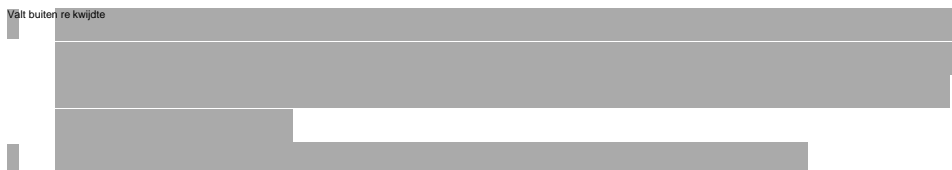
- Opening van de vergadering
- Vaststellen agenda. Geen aanvullingen.
- Mededelingen.

2. BEELDVORMING

- Toelichting situatie (DCC)
- CVIN en RVI
 - Veel gesproken over de implementatie Sancties.
 - Stef Blok is door het kabinet aangesteld als Nationaal Coördinator.
 - Naar aanleiding van het debat van zijn in sneltreinvaart de sanctieregelingen aangepast.
 - MEZK is toegewezen als toezichthouder voor eigendommen van bedrijven. Voor EZK was nog geen juridische grondslag geregeld, daar moest de sanctieregeling op worden aangepast. Ambtenaren van BTI zijn daar in aangewezen om onderzoek te doen en toezicht te houden. Daarnaast is de gegevensuitwisseling tussen aantal ZBO's geregeld (bv. Kadaster en KVK)

- Blok spreekt over korte en lange klap. Er is een interdepartementale stuurgroep op DG niveau ingesteld en een directeurenoverleg 1x per week.
- Dit zal m.n. in de werkstroom bezittingen landen en veel werk met zich mee brengen. Daarbij is een prioritering afgesproken mbt "gevoelig en waardevol" techniek en euro's).
- EZK heeft via BTI toegang tot alle informatie en data systemen binnen RO en ZBO's zit. Dat betekent dat als er vragen komen over achterliggende partijen en de eigendomsrelaties dat het MEZK is die dat kan laten onderzoeken.

Valt buiten reikwijdte

- Nieuwe sanctiepakketten
 - Stevig vijfde pakket na Boetsja: (1) financieel, incl. trustsector (2) transport, incl. havenverbod (3) restricties op import, incl. steenkool en (4) export en (5) oplossing handhavingskwesaties/ontwijking.
 - Verder nog verbod op jet fuel (kerosine), aanbestedingen (met uitzondering op energie en bepaalde grondstoffen (zoals aluminium, koper, nikkel palladium en ijzererts), uitwisselingsprogramma's van de EU.
 - Impact op RF ruim EUR 15 mrd. met duurzaam effect, bv op prestigeprojecten als LNG-productie.
 - LS hadden nog vragen over reikwijdte van o.a. het havenverbod. CIE zal werken aan finetuning o.b.v. input LS.
 - Morgenochtend afronding in CRP, gevolgd door schriftelijke procedure.
 - In een volgend pakket zal CIE ook kijken naar olie, gas en nucleair.
 - Sancties zijn niet enige antwoord op Boetsja, ook vervolging, uitzetting diplomaten, levering wapens en andere initiatieven.
- Gesprek MEZK met ambassadeur Oekraïne vorige week.
 - Het was een goed gesprek.
 - De ambassadeur pleitte voor import verbod op kolen olie en gas.
 - NLD opgeroepen om voortrekkers rol te pakken als stevige sanctioneerder ook op gebied van energie dragers
 - De ambassadeur heeft kort de situatie toegelicht. Gaf aan dat een rondje langs meerdere departementen te maken.
 - Verder gesproken over trustkantoren en EZK gevraagd om bedrijven op te roepen om zich terug te trekken en ook de oproep als bedrijven zich niet zouden terug trekken om de Oekraïne hier van op de hoogte te stellen (n.a.v. Shell).
- Macro economische beeld
 - De verwachting is dat de inflatie uiteindelijk weer zal afnemen.
 - Ook nieuwe ramingen van ABN blijven dicht bij basis scenario.

- Komende week donderdag verdiepende sessie in vierhoek verband over scenario's met vierhoek ministers, CPB en DNB.
- AZ heeft n.a.v. eerste scenario sessie verzocht om een MR brede sessie te doen, mogelijk op 22 april.
- Gevolgen sectoren
 - Op korte termijn wordt een BO georganiseerd met MEZK, BHOS, LNV en KE, en VNO. Op verzoek van MEZK zal Blok worden uitgenodigd. Komt voort uit het ronde tafel trajecten en overleggen tussen DGBenI en VNO.
- Rondje aanvullingen op beeldvorming vanuit het overleg (vanuit stakeholders, mediabeeld);

Valt buiten reikwijdte

- Gazprom Germania is door de Duitse staat onder toezicht gesteld. Nu de Bundesnetzagentur de controle over Gazprom Germania overneemt, kan de bedrijfsleiding zelf geen beleidsbeslissingen meer nemen, wordt de toegang tot het vermogen van de onderneming beperkt en kunnen bestuurders worden vervangen. GTS brengt situatie en de impact op NLD in beeld. Gazprom zelf is hier niet door getroffen. Heeft nog geen gevolgen voor de gasleveringen in NL.
- TOP: a.s. Vrijdag 1-4 ronde tafel logistiek en transport plaatsgevonden. N.a.v. alle ronde tafels zal een BO met het bedrijfsleven plaatsvinden, met o.a. VNO en BWP. Vrijdag 8-4 is hier vooroverleg over op DG niveau.

Valt buiten reikwijdte

- WJZ: nu lopende contracten mogen in 6 maanden worden uitgediend. Er is een uitzondering voor energie en aantal grondstoffen maar daar moet een ontheffing voor worden aangevraagd.
- AEP: Gisteren in kamer technische briefing over inflatie. Inflatie is vóór de Oekraïne-crisis al gestart. De crisis in Oekraïne is wel aanjager, maar dus niet de oorzaak van inflatie. Brede consensus is nog steeds dat de prijsstijgingen tijdelijk zijn, maar met de zorg dat ze niet structureel moeten worden.

- DE: Geen grote ontwikkelingen op cybergebied die NLD raken. Vanmiddag commissiedebat cybersecurity (MjenV) aanwezig. Overleg met VNO om te bezien of er een ronde tafel over cyber kan worden gehouden.
- BTI: Blok heeft opgeroepen om korte klap te doen op toezicht en naleving van sancties.
- 1^e spoor Er wordt gewerkt aan een dataroom waarbij alle informatie van de RO bij elkaar gebracht kan worden. Eerste overleg geweest. Daar wordt nadrukkelijk gekeken naar samenwerkingsverband icov, en gebruik te maken van hun kennis en structuur.
- 2^e spoor is bevoegdheden EZK om toezicht te houden op de eigendommen van bedrijven. Daarvoor wordt gekeken naar de uitbreiding van capaciteit bij BTI.
- MC: als het pakket definitief is belangrijk om goed te communiceren richting aanbestedende diensten.
- DEIZ: ^{5.12 a} heeft expliciet gemarkeerd dat eerstvolgende sanctie een stop op invoer gas zal zijn. Verwachting dat dit in het zesde sanctiepakket zal zitten. Diplomatiek komt er steeds meer druk om meer te doen.
- WJZ: Ambtelijk gedoe over de werkzaamheden van BTI, m.n. de rol van het Kadaster, dat betoogt dat er juridische problemen zijn om gegevens uit te wisselen met andere uitvoerende diensten.
- Pakket wat nu wordt uit onderhandeld bevat nieuwe sanctiebepalingen, dus nieuwe bevoegde autoriteiten aanwijzen. Wie gaat voor NLD de ontheffingen voor aanbestedingen verlenen en toetsen? Moet worden ingeregeld, weinig tijd. In veel gevallen is het BHOS en blijft het BHOS, maar als het om andere belangen gaat kan het ook een ander ministerie zijn.
- Vz: Eerder is een circulaire gemaakt voor medeoverheden (mbt Gazprom).
Actie DEIZ/MC/WJZ: nieuwe (bredere) guidance maken, staatsdeelnemingen MinFin betrekken. Onderdeel van een brede circulaire naar allerlei partijen. **Actie DEIZ: terugleggen in werkgroep sancties.**
- DG Benl: Lijn op compensatie voorgelegd aan MEZK. Energie: geen compensatie, wordt gezien als ondernemersrisico. Door specifieke sectoren (glastuinbouw) wordt hier ontheffing op gevraagd.
- Enige uitzondering bij compensatie is het Level playing field. Door EU worden allerlei uitzonderingen toegestaan dus Frankrijk, Italië en Spanje maken hier gebruik van.
- Voor Sancties wordt ook geen compensaties geboden (ondernemersrisico). Er is een maatwerk afwegingskader voorhanden (ontwikkeld tijdens coronacrisis) voor bedrijven die echt in de problemen komen. Die kunnen zich melden bij EZK (wordt niet actief uitgedragen).

- Aandacht gevraagd voor bedrijven die actief zijn in RUS. Veel dilemma's, ook op het ethische vlak, als ze zich terugtrekken. (Strafrechtelijke gevolgen voor individuen). Belangrijk om politiek te voorzien van nuances.
- Vz; ook olie zal een grote rol gaan spelen in een nieuw sanctiepakket. De hoeveelheid olie zal niet veranderen maar er zal wel een prijsverschil optreden tussen olie van Rusland en niet-Russische olie op de markt. Daarbij wordt ook gekeken naar import heffingen om het prijsverschil nog groter te maken.
- Acties van RUS zelf. Vrijdag 1-4 heeft de CIE aangegeven één lijn vanuit EU uit te willen brengen mbt betaling in roebels. De lijn is dat er niet mee wordt gegaan in contractverandering maar dat laatste is ook nog onduidelijk. Nog te weinig informatie om te bepalen van de impact hier van zal zijn.
- Vanavond tweede bijeenkomst Taskforce gasleveringszekerheid.
- GTS: tot nu toe worden euro's nog geaccepteerd.

3. OORDEELSVORMING EN 4. BESLUITVORMING

Oordeel	Besluit
Two pager Mitigeren ongewenste strategische afhankelijkheden. Gisteren in DAT Sancties besproken. Moet 16:00 aangeleverd worden bij de NCTV.	Commentaar aanleveren vóór 14:00 vandaag (allen)
Dilemma's bedrijven die in Rusland opereren. Bedrijven hebben zorgen geuit bij MEZK, maar kunnen hier niet publiekelijk uiting aan geven ivm represailles in RF. Belangrijk om ook mee te geven aan de politiek, acties hier kunnen repercussies betekenen daar. Op verzoek van de SG is er een nota opgesteld over de omgang met sancties en energiecompensatie. Nota ligt nu bij BWP.	Dilemma's worden aangepast. DG Benl geeft input buiten overleg mee. DCC: Nota over omgang sanctie- en energiecompensatie inbrengen in CVIN.
Update Sanctie Wordt behandeld in RBZ. Geen duiding dat er probleem is met aanname pakket. Inwerkingtreding waarschijnlijk maandag 11-4. Cie roept actief LS op om nationale wetgeving op het gebied van screening in te zetten om investeringen door RF actief te blokkeren. Cie heeft hier een publieke guidancenota over uitgebracht. Betreft bestaande investeringen. Oproep om RUS investeringen in kritieke processen systematisch door te lichten en eruit te werken. LS met aangrijpingspunten (bv DUI met Nordstream I) verantwoordelijk.	DEIZ: Verduidelijking vragen op de mededeling van de Cie. Line to take opstellen en via WG Sancties Interdepartementaal afstemmen
Sectorale gevolgen	

Valt buiten reikwijdte

1000000

Valt buiten reikwijdte [redacted] [redacted] [redacted]	Valt buiten reikwijdte [redacted] [redacted]
Stukken voor de tas	Update sancties Update sectorale gevolgen

5. AFSLUITING

- Rondvraag. Geen.
- Datum volgende vergadering. Donderdag 14 april 10:30 uur.
- Sluiting

DEP. VERTROUWELIJK

Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken
Departementaal Crisis CentrumBehandeld door
5.1.2.e

minInv.nl

Datum
12 apr. 2022Kenmerk
BPZ-DCC / 22158831

Bijlage(n)

agenda

Departementaal Advies Team

Voorzitter 5.1.2.e
 Secretaris 5.1.2.e
 Vergaderdatum en -tijd 13 april 2022, 11.30 uur - 12.30 uur
 Locatie Crisisvergaderruimte 6^e etage, D passage
 Bezuidenhoutseweg 73, Den Haag

1. PROCESAFSPRAKEN

- Opening van de vergadering
- Vaststellen agenda,
- Mededelingen

2. BEELDVORMING

- Toelichting (DEIZ)
- Rondje aanvullingen op beeldvorming vanuit het overleg (vanuit stakeholders, mediabeeld);

3. OORDEELSVORMING

- Werkstromen
 - 1 Sancties (DEIZ)
 - Sanctie update (mondeling)
 - Circulaire Nieuw sanctiepakket Rusland heeft gevolgen voor overheidsaanbestedingen (zie bijlage 1)
 - Ontheffing voor energiecontracten van medeoverheden o.h.g.v. aanbesteden (mondeling)
 - 2 Macro-economisch beeld (AEP)
 - 3 Sectorale gevolgen (TOP)
 - Presentatie Sectorale gevolgen (zie bijlage 2)
 - 4 Flankerend beleid (DEIZ)
 - Overzicht compensatie maatregelen LS (zie bijlage 3)
 - 5 Bezittingen (DEIZ)
 - Update sancties implementatie en handhaving (mondeling)
 - 6 Communicatie (DC)
- Stukken voor DBT (DCC)

4. BESLUITVORMING

- Maatregelen en acties
- Communicatie over de genoemde maatregelen (intern, andere overheden, persvoorlichting)

5. AFSLUITING

- Rondvraag
- Datum volgende vergadering
- Sluiting

Ter informatie

- 5^e sanctiepakket
- Voorbereiding Themabijeenkomst Vitaal: Weerbaarheid en supplychain risico's

DEP. VERTROUWELIJK

Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken
Departementaal Crisis CentrumBehandeld door
5.1.2.e

minInv.nl

Datum
12 apr. 2022Kenmerk
BPZ-DCC / 22159059

Bijlage(n)

agenda

Departementaal Beleid Team

Voorzitter 5.1.2.e
 Secretaris 5.1.2.e
 Vergaderdatum en -tijd 14 april 2022, 10.30 uur - 11.30 uur
 Locatie Crisisvergaderruimte 1 6^e etage, D passage
 Bezuidenhoutseweg 73, Den Haag

1. PROCESAFSPRAKEN

- Opening van de vergadering
- Vaststellen agenda,
- Mededelingen

2. BEELDVORMING

- Toelichting situatie (DCC)
- Rondje aanvullingen op beeldvorming vanuit het overleg (vanuit stakeholders, mediabeeld);

3. OORDEELSVORMING

Gas

- Update Roebel decreet (mondeling)
- Effecten sanctie VK Gazprombank (mondeling)

Sancties

- Update Sanctie (DEIZ) (zie bijlage 1)
- Circulaire Nieuw sanctiepakket Rusland heeft gevolgen voor overheidsaanbestedingen (MC) (zie bijlage 2)
- Sectorale gevolgen (TOP) (zie bijlage 3)
- Overzicht compensatie maatregelen LS (zie bijlage 3)
- Overzicht verschillende toezichthoudende bevoegdheden EZK (WJZ/BTI) (zie bijlage 4)

4. BESLUITVORMING

- Maatregelen en acties
- Communicatie over de genoemde maatregelen (intern, andere overheden, persvoorlichting)

5. AFSLUITING

- Rondvraag
- Datum volgende vergadering
- Sluiting

Ter informatie

- Regeling toezichthoudende ambtenaren Sanctiewet 1977 wijz sancties RF en Bel toez EZK
- Sanctieregeling wijz terr integ Oekraïne sanctiereg Belarus alg gegevensuitwiss plus bev aut apr 2022
- Nota Mitigerende maatregelen Oekraïne

DEP. VERTROUWELIJK

Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken
Departementaal Crisis CentrumBehandeld door
5.1.2.e

minInv.nl

Datum
13 apr. 2022Kenmerk
BPZ-DCC / 22158884

Kopie aan

Bijlage(n)

verslag

Departementaal Advies Team

Voorzitter	5.1.2.e
Secretaris	5.1.2.e
Crisisadviseur (DCC)	5.1.2.e
Vergaderdatum en -tijd	13 april 2022, 11.30 uur - 12.30 uur
Locatie	Hybride/Crisisvergader ruimte 6e etage,
Aanwezig	5.1.2.e
Afwezig	5.1.2.e

1. PROCESAFSPRAKEN / ACTUALITEIT

- Opening van de vergadering
- Vaststellen agenda
- Mededelingen
- De voorzitter moet uiterlijk 12.15 uur weg.

2. BEELDVORMING

- Toelichting (DEIZ)
 - Aandachtpunten: voortschrijdende sanctiepakketten. 5^e pakket en vooruitblik 6^e pakket wordt besproken onder de werkstroom sancties
 - Uitvoering van sancties is na speech van Zelensky, het ontluisterende kamerdebat waar daarop volgende en veel media aandacht is in een versnelling gekomen. Sinds 1,5 week Nationaal Coordinator (NC) Sancties, een taakgroep, directeuren overleg en DG overleg.
 - Sinds EZK bevoegde autoriteit is, zijn er veel meer vragen te verwachten, de politieke verantwoordelijkheid ligt nu bij EZK. BTI speelt een speciale rol bij de uitvoering hiervan. Gegevensdeling en verwerking is ook vastgelegd. In die samenwerking tussen overheidsinstanties en ZBO's is nog zoeken naar hoe die gegevens gedeeld en gezamenlijk verwerkt kunnen worden. Er wordt zo veel mogelijk geprobeerd de juridisch obstakels weg te nemen. Er staat veel politieke druk op.

- In de loop van volgende week gaat opnieuw een kamerbrief (BZ) uit (stavaza implementatie sancties) EZK zal ook om een bijdrage worden gevraagd, wrs eind deze week aanleveren.
- Er zal een technische briefing in de kamer gegeven worden door de NC. BTI zal hier aan deelnemen.
- O: veel druk op achterhalen van vermogen in NL BV', zie ook het artikel in FD over sigarettenkoning.
- DGBenI is hier door de NC over gebeld. Dit betreft iemand die sinds afgelopen vrijdag aan de lijst is toegevoegd. Doorgelopen wat er aan EZK kant kan gebeuren, wat BTI kan doen om hier zicht op te krijgen en aan wie het is om te handhaven. Overleg met WJZ DEIZ, BTI en DC
- Afspraak: Goed in kaart brengen wat wij wel en niet bijdragen aan proces van toezicht en handhaving. WJZ zal aanzet doen voor de uitwerking (wat ligt er nu bij EZK en op welke manier geven we daar uitwerking aan).
- Er wordt parallel gewerkt aan een traject dat KVK "besmette" ubo's zou kunnen flaggen.
- Voor einde van de week (mogelijk al voor DBT morgen) is om die verschillende toezichthoudende bevoegdheden van EZ waarin beide BWP een rond spelen goed op papier te zetten.
- BTI: wat is de verhouding tussen de kamerbrief en de technische briefing?
- DEIZ: technische briefing zal op basis van de kamerbrief zijn. Vragen nav de brief kunnen dan in de briefing beantwoord worden.
- BZ wil periodiek aan de kamer melden wat er in gang is gezet en bevroren middels kamerbrieven. Uitvraag van BZ is nog niet binnen.
- O: is er beeld over waar het bedrag van 1 miljard vandaan komt.
- DEIZ: We blijven weg van specifieke casussen in het DAT Sancties, goed om te bespreken in de werkstroom bezittingen.
- MC: Hongarije heeft exportrestricties in gevoerd binnen de interne markt in reactie op sancties. Wordt ook besproken met de PV, bekijken met DEIZ, BHOS en LNV of we hier een punt van moeten maken dat dit niet kan op de interne markt.
- DEIZ: Zeker goed om te doen, kijken waar een haakje is. **actie MC, DEIZ, LNV en BHOS** interventie exportrestricties binnen de interne markt
- IenK: Gister webinar van RVO, goed bezocht, er komt meer informatie over zal via DCC gedeeld worden met de DAT-leden.
- Vorige week wat er een briefing in de TK over inflatie, samenvatting zal gestuurd worden

3. OORDEELSVORMING EN 4. BESLUITVORMING

Oordeel	Besluit
Sancties <i>Sanctie update (mondeling)</i> <ul style="list-style-type: none"> • Qp inhoud weinig veranderd. Het pakket is vrijdag avond goed gekeurd en in gegaan. 	

<ul style="list-style-type: none"> • Naast kolen en aanbestedingen zijn ook havens afgesloten voor Russische schepen. Gaat alleen om (recent) Russische gevlagde schepen. IenW is nog met de CIE in gesprek over de uitwerking hier van. Schepen met olie, mineralen en voedsel zijn uitgezonderd. • Hele lijst goederen met extra verboden (militair, kerosine en luxe goederen (ook bloembollen), hout, houtpulp etc). • Flinke stappen op financiële sancties zowel personen en entiteiten, ook op crypto en het verlenen van trustdiensten aan Russische partijen • In Coreper aangegeven dat er wordt gekeken naar 6^e sanctiepakket. Zal o.a. over olie gaan. Bij olie wordt gekeken wat er in technische zin nodig om de klap daar van zo bepekt mogelijk te laten zijn. <p><i>Circulaire Nieuw sanctiepakket Rusland heeft gevolgen voor overheidsaanbestedingen (zie bijlage 1) en ontheffing voor energiecontracten van medeoverheden o.h.g.v. aanbesteden (mondeling)</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • E: In het 5e sanctiepakket staat bepaling over aanbestedingen om geen nieuwe opdrachten te gunnen aan Russische partijen. Voor bestaande contracten geldt dat voor 10 oktober 2022 de contracten moeten zijn beëindigd. Gaat veel betekenen voor mede overheden. Er moeten nieuwe contracten worden afgesloten, vooral een financieel probleem. • DEIZ: Er is een mogelijkheid om ontheffing voor te verlenen (bevoegdheid MKE en MEZK)) • MC: vanuit MC is een circulaire genaakt, gaat om 112 gemeenten • E: mogelijk ook contracten bij specifieke sector bedrijven, gaan we ontheffingsbeleid hier op los laten? Waar liggen de acties en wie pakt dit op? Moet een politieke besluit worden. • RVO: Ontheffingen gaat over meer dan alleen energie ook grondstoffen, ruimteprogramma's nucleair afval etc. klopt dat? 	<p>Uitwerken mogelijkheden olie boycot Actie DEIZ, E i.a.m. BZ</p>
---	---

<ul style="list-style-type: none"> • Ook daarvoor zijn criteria voor nodig en ook nog niet duidelijk of RVO daar in rol in speelt en of er verschillende opdrachtgevers zijn? • DEZI: voorstel om dit in een keer mee te nemen en niet per verschillende DG kolommen te scheiden, maar bij elkaar houden. • Dit is een aanvulling op de circulaire die al wordt opgesteld. • Vrijdag is vervolg overleg met de mede overheden 14-15, er zijn vragen voor ingediend. Aan VNG vragen hoeveel contracten er op korte termijn aflopen. • DGKenE heeft aangegeven om de uitvoering van de ontheffingen te willen beleggen bij RVO. Wordt vrijdag besproken in bila met RVO. • MC: ook belangrijk om Pianoo hier bij te betrekken. • MC: Timing circulaire: is zo goed als af. De vraag alleen hoe gaat dit verder de lijn in? <p><i>Roebel decreet:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Net binnen gekomen uit Brussel, voldoet niet aan sanctiebeleid. • Nu afwachten wat er gebeurt, wie heeft de langste adem. • Eerst volgende betalingen eind deze maand (sommige 20 april). • Nog bekijken wat hier de impact van is. • Kan ook effect hebben op vullen van de bergingen. <p><i>VK Sanctie regime</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • VK regime is strikter met sancties, 5.1.1.c heeft twee lange termijn contracten die daar op stuk lopen. Vertrouwelijk: 5.1.1.c 	<p>kijken naar criteria voor het geven van een ontheffingen. Actie DEIZ MC, WJZ en E 5.1.2.e</p> <p>Besluit Circulaire wordt afgerond en gaat naar DBT en de BWP.</p> <p>Advies sancties Actie WJZ</p>
<p>Macro-economisch beeld</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beeld is niet zo veel veranderd. Morgen BWO met FIN EZK, SZW CPB en DNB. • A.d.h.v. vier sets stellingen. Voorbereidingen die voorligt zal gedeeld worden. Naast vragen staat hier ook achtergrond informatie in. 	<p>Delen voorbereiding BWO scenario's OEK Actie AEP Delen samenvatting inflatie briefing Actie AEP</p>

<p>Sectorale gevolgen</p> <p><i>Presentatie Sectorale gevolgen (zie bijlage 2)</i></p> <p><i>Terugkoppeling BO</i></p> <ul style="list-style-type: none">• Insteek vanuit de ronde tafels en VNO EZK, LNV, BHOS LTO, en MKB NL aanwezig.• Alarmerende berichten over leveringszekerheid en grondstoffen.• MEZK aangegeven dat dit mee viel.• N.a.v. pakket Duitsland zorgen over level playing field. Oproep gedaan dat dit ook ontstaan. Ook Duitsland zal leningen verstrekken• MEZK heeft aangegeven dat de lijn is dat wij niet aan compensatie zullen doen, huidige regelingen moeten maximaal gebruikt kunnen worden en dat we vooral met elkaar in gesprek moeten blijven.• Voor 29 april is een nieuw BVO voorzien, moet op aantal vlakken een verdiepingsslag brengen.• DEIZ: MEZK verwees ook naar discussies in vierhoek verband. VNO vindt de modellen die gehanteerd worden te macro en geven niet weer wat er ervaren wordt in het bedrijfsleven. Schetsen verontrustende beeld dat de NL economie heftige schokken zal krijgen• Mn ook verder op in de keten met sancties op olie en gas en wat doet het breder economische consumenten prijzen etc.• LNV noemende specifiek de verwerkende industrie, glastuinbouw en visserij• Discussie wie er nu wel of niet gecompenseerd worden, VRO heeft een regeling voor de bouw, ILNV voor glastuinbouw.• VNO gaf aan dat het toch niet per sector verschillende kan zijn.• Duidelijk signaal over Groningen: VNO verbaast zich over de strakke lijn die SMB aanhoudt t.a.v. de sluiting Groningen.• MEZK heeft aangegeven dat er een hele heldere lijn is en er moet veel gebeuren voor dat die los wordt gelaten (last resort).	

<ul style="list-style-type: none"> • VNO: Veel verwezen naar het pakket van DUI wat net is aangekondigd, DUI pakket zou ook voor NL economie hele goed zijn • MEZK heeft voor nu op terug geduwd. • DEIZ: DUI heeft nu alleen garanties voor leningen en verder wordt er nog naar gekeken. Uitwerking is nog niet bekend. Uit de covid crisis weten we vaak dat DUI vaak grote bedragen aankondigt maar beperkt uitgeeft. • FRA is ook vooral uit voorzorg • Ook goed om NL regelingen te blijven benadrukken • LNV: vorige week stakeholder bijeenkomst, weinig nieuwe signalen. Op aller fronten zie je dat de sector zich aan het aanpassen is, er blijven klachten over hoge prijzen gas grondstoffen etc. • TOP: Vorige week kort aangestipt de zorgen bij de bouwsector. MVRO wil convenant afsluiten met de bouwsector, TOP is hier bij betrokken. • Op dit moment is de Themabijeenkomst Vitaal en supply chain risico's 	<p>Terugkoppeling Themabijeenkomst vitaal Actie TOP/E</p>
<p><i>4 Flankerend beleid (DEIZ)</i> Overzicht compensatie maatregelen LS (zie bijlage 3) <u>Er zijn aanvullingen door de posten gedaan.</u></p>	
<p><i>Bezittingen – Naleven sancties</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • Vandaag sessie als test case voor het data team waar 18 organisaties waaronder RVO (data collega's) bij elkaar zitten om te bespreken hoe de uitwisseling en verwerking van gegevens gaat en welke obstakels er nog zijn. • Uitkomst: best practices; wat moet er juridisch nog ingeregeld worden etc. • RVO: Welke lijnen worden uitgezet over de ondersteuning die NL uitzet aan bedrijven. Wat wordt er van RVO verwacht? Er zijn ook bedrijven die ergens een Russische eigenaar hebben. Zijn daar lijnen over bekend? • DEIZ: dit is sinds een week ingeregeld, voorheen was er geen meldplicht of plek waar ze terecht konden. Nu loopt dit via BTI. 	<p>delen lijn m.b.t. BTI en bedrijven in Russisch eigendom Actie DEIZ</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Ook interdepartementaal de oproep gedaan lijnen en info te blijven delen met RVO 	
Communicatie <ul style="list-style-type: none"> • Naast de technische briefing komt er ook een media briefing over sancties. Wordt samen met BZ opgepakt. • Richting BTI informatie over de nieuwe rol staat nog niet online. Bekijken hoe we daar informatie over op de site kunnen krijgen' • Verwachten een toename in de vragen n.a.v. het 5e sanctiepakket • Als er beweging is op compensatie onderwerp verzoek direct DC EZK op aan te haken. • MC: mail aan de collega's binnen EZK n.a.v. vorige week • DEIZ: nog geen concrete opvolging, mogelijk via bijpraat SG of stukje op Rijksportaal. • DC: wordt aan gewerkt. 	
Stukken voor DBT <ul style="list-style-type: none"> ○ Circulaire ○ Overzicht rol EZK binnen sanctiebeleid ○ Overzicht maatregelen andere lidstaten ○ Update sanctie overzicht ○ Update sectorale gevolgen 	-

5. AFSLUITING

- Rondvraag
- Sluiting

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

TER INFORMATIE

Aan
de Directeur-generaal Klimaat en Energie

Directie Europese en
Internationale Zaken

Auteur

5.1.2.e

@minezk.nl

Datum

14 april 2022

Kenmerk

DEIZ / 22165068

nota

nieuwe sanctiemogelijkheden Rusland

Kopie aan

Bijlage(n)

Parafenroute

Aanleiding

Op vrijdag 8 april heeft de Raad een nieuw sanctiepakket aangenomen als reactie op de Russische agressie in Oekraïne.

Op hoofdlijnen omvat het pakket:

- Een importban op steenkolen en andere vaste brandstoffen uit Rusland;
- Een exportverbod op kerosine;
- Een havenverbod (ban op Russische en door Rusland gebruikte schepen uit de Europese havens). Uitzondering voor o.a. schepen met olie, gas, voedsel en humanitaire / farmaceutische goederen.
- Een verzwaring van de financiële sancties: een verbod op dienstverlening door trustkantoren aan Russische personen en entiteiten en een ban op transacties van vier belangrijke Russische banken.
- Uitbreiding van ban op import en export van een groot aantal producten (bv. hout, cement, koper, bloembollen, halfgeleiders, quantumgoederen, militaire goederen en diensten etc.). Totale waarde ca. 10 miljard.
- Gerichte maatregelen tegen Russische publieke organen (met name t.a.v. (financiële) steunverlening vanuit lidstaten en lidstaatprogramma's).
- Uitbreiding listing personen en entiteiten (en aanschepping banken).
- Een verbod op aangaan of voorzetten (na 6 maanden) van aanbestedingscontracten met Russische partijen.

Advies

U kunt kennis nemen van de nota.

Ontvangen BBR

Kernpunten

- MEZK en MKE hebben onder de laatste wijziging van de sanctieregeling (dd. 12 april, artikel 4 lid 9) de mogelijkheid gekregen om een ontheffing

Kenmerk
DEIZ / 22165068

te verlenen indien aanbestedende diensten toch met een Russische partij in zee wil gaan, of een contract wil voortzetten.

- Dit geldt voor o.a. gascontracten, maar ook bepaalde metalen, kernafval etc. (zie onder voor volledige lijst).
- Op dit moment wordt door DEIZ/TOP/MC e.a. gekeken naar het opstellen van een "kader" om te kunnen bepalen of een uitzondering, als deze wordt aangevraagd door een aanbestedende dienst, wordt toegekend.
- Hiervoor is echter nog meer informatie nodig: dit wordt op 15 april uitgevraagd bij VNG / IPO t.a.v. energiecontracten, en zal ook moeten worden gedaan rondom de andere sectoren. Dit proces zal zo snel mogelijk worden afgerond.
- Zodra dit kader er is zal een partij (op voordracht van MEZK en / of MKE) aangewezen moeten worden die 1) de vergunningsaanvragen in behandeling neemt, 2) de vergunningen verleent / afwijst en 3) de Commissie over verleende vergunning informeert.
- Dit kan binnen EZK gebeuren (bijv. WJZ), maar zou ook kunnen worden gedaan door de RvO. Die hebben in ieder geval ervaring met het afgeven van beschikkingen, en mogelijk ook capaciteit om dit te doen nu de Corona steunpakketten zijn stopgezet.
- Er is niet echt een inschatting te maken hoeveel capaciteit dit vraagt: dat zal komende week moeten blijven uit de gesprekken.

Toelichting

Om welke aanbestedingen gaat het?

- Het gaat om alle nieuwe overheidsaanbestedingen met Russische partijen, waaronder de overheidsaanbestedingen die van de aanbestedingsregels zijn uitgezonderd in de Aanbestedingswet 2012 en Aanbestedingswet op defensie- en veiligheidsgebied. Naast nieuwe overheidsaanbestedingen, gaat het ook om lopende contracten.
- Er mogen geen nieuwe opdrachten of concessies meer gegund worden aan Russische partijen. Lopende contracten met Russische partijen afgesloten vóór 9 april 2022 moeten binnen 6 maanden (vóór 10 oktober 2022) worden stopgezet.
- Dit geldt ook voor overheidsaanbestedingen waar een Russische partij voor meer dan 10% deelneemt in het contract als onderaannemer of leverancier.

Welke Russische partijen worden bedoeld?

Het verbod ziet op gunning aan en lopende contracten met:

- personen met een Russische nationaliteit en personen of rechtspersonen (bedrijven, entiteiten of organen) die gevestigd zijn in Rusland;
- rechtspersonen die voor meer dan 50% eigendom zijn van een Russische partij zoals genoemd hierboven; en
- personen of rechtspersonen die handelen in belang van of op aanwijzing van een bovengenoemde Russische partij.

Hoe kan vastgesteld worden of een aanbesteding hieronder valt?

Kenmerk
DEIZ / 22165068

1. Stel vast of er sprake is van eigendom (minimaal meer dan 50%) door een Russische persoon of rechtspersoon.
2. Is er geen sprake van eigendom, stel dan vast of er wel sprake is van zeggenschap (zeggenschap kan in de vorm van contractuele afspraken of in de vorm van andere feitelijke invloed aanwezig zijn).
3. Is er sprake van eigendom of zeggenschap? Check dan of uw lopende contracten en aanbestedingen onder een uitzondering vallen (zie hieronder).

Uitzonderingen

Er zijn uitzonderingen mogelijk: men kan een ontheffing aanvragen om een nieuw contract aan te gaan, of een bestaand contract voort te zetten, als dit wordt toegekend door MKE (in het geval van energiecontracten) of MEZK (in alle andere gevallen).

Uitzonderingsgronden zijn:

- Uitvoering, onderhoud en vernietiging van radioactief afval, behandeling en veiligheid van civiele nucleaire capaciteiten, levering van materiaal voor de productie van medische radio-isotopen en gelijke medische middelen, nodige technologie voor radioactieve monitoring en nodige technologie voor civiele nucleaire samenwerking (voornamelijk onderzoek en ontwikkeling);
- Als de levering van strikt noodzakelijke goederen of diensten enkel mogelijk is door een Russische partij, of enkel een Russische partij het kan leveren in toereikende hoeveelheden;
- Ruimteprogramma's;
- Alles voor diplomaten van EU landen in Rusland;
- Als het gaat om de levering van gas, olie, titanium, aluminium, koper, nikkel, palladium en ijzererts;
- Levering van kolen en andere fossiele brandstoffen (tot 10 augustus 2022).

Van: 5.1.2.e
Verzonden: vrijdag 15 april 2022 13:44
Aan: MC Alle Medewerkers
CC: 5.1.2.e
Onderwerp: Circulaire over sancties Rusland en aanbestedingen
Bijlagen: DOMUS-22156112-v8-Circulaire_-
 _Nieuw_sanctiepakket_Rusland_heeft_gevolgen_voor_overheidsaanbestedin
 gen.pdf

Beste allen,

Bijgaand, met dank aan 5.1.2.e, stuur ik jullie de circulaire aan aanbestedende diensten en speciale sector-bedrijven met informatie over de sancties en aanbestedingen. Het stuk wordt vandaag gepubliceerd op de site van PIANOo en het Ondernemersloket sancties Rusland van RVO. Volgende week zal DC er nader over berichten. Jullie kunnen dit stuk doorzetten aan de organisaties voor wie dit van toepassing is.

Groeten,

5.1.2.e

Senior beleidsmedewerker

.....
Directie Mededinging en Consumenten
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
 Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag
 Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

T 070 5.1.2.e

M 06 5.1.2.e

5.1.2.e [@minezk.nl](mailto:5.1.2.e@minezk.nl)

Aan: aanbestedende diensten en
speciale-sectorbedrijven

Chief Economist
Directie Mededinging en
Consumenten

Datum
14 april 2022

Kenmerk
CE-MC / 22156112

Bijlage(n)

circulaire

Nieuw sanctiepakket Rusland heeft gevolgen voor
overheidsaanbestedingen

De Europese Unie heeft op 8 april jl. verschillende nieuwe sancties ingesteld tegen Rusland.¹ Deze hebben ook gevolgen voor overheidsaanbestedingen van aanbestedende diensten en speciale-sectorbedrijven. Met dit vijfde sanctiepakket introduceert de Europese Unie namelijk een verbod op alle overheidsaanbestedingen met een Russische partij (zie artikel 5 *duodecies*). In deze circulaire wordt uiteengezet wat dit voor uw organisatie betekent.

Om welke aanbestedingen gaat het?

Het gaat om alle nieuwe overheidsaanbestedingen. Dat wil zeggen, alle aanbestedingen die vallen onder de Aanbestedingswet 2012 en de Aanbestedingswet op defensie- en veiligheidsgebied (deze zijn gebaseerd op Richtlijn 2014/23, 2014/24, 2014/25 en 2009/81). Maar het gaat ook om de overheidsaanbestedingen die van de aanbestedingsregels zijn uitgezonderd in de Aanbestedingswet 2012 en Aanbestedingswet op defensie- en veiligheidsgebied. Naast nieuwe overheidsaanbestedingen, gaat het ook om lopende contracten.

Dit betekent concreet voor u dat u geen nieuwe opdrachten of concessies meer mag gunnen aan Russische partijen en dat lopende contracten met Russische partijen afgesloten vóór 9 april 2022 binnen 6 maanden na publicatie van het sanctiepakket moeten worden stopgezet. Dat betekent vóór 10 oktober 2022. Dit geldt ook voor overheidsaanbestedingen waar een Russische partij voor meer dan 10% deelneemt in het contract als onderaannemer of leverancier.

Welke Russische partijen worden bedoeld?

Het verbod ziet op gunning aan en lopende contracten met:

- personen met een Russische nationaliteit en personen of rechtspersonen (bedrijven, entiteiten of organen) die gevestigd zijn in Rusland;
- rechtspersonen die voor meer dan 50% eigendom zijn van een Russische partij zoals genoemd hierboven; en
- personen of rechtspersonen die handelen in belang van of op aanwijzing van een bovengenoemde Russische partij.

De rechtspersonen als bedoeld bij de tweede of derde tiret omvatten ook rechtspersonen gevestigd in de EU/EER of in een ander land dan Rusland.

¹ Zie: [EUR-Lex - L:2022:111:TOC - EN - EUR-Lex \(europa.eu\)](#).

Hoe kunt u vaststellen of er sprake is van een overheidsaanbesteding of lopend contracten met een Russische partij zoals hierboven gedefinieerd? Dit doet u door de volgende 3 stappen te doorlopen:

1. Stel vast of er sprake is van eigendom (minimaal meer dan 50%) door een Russische persoon of rechtspersoon.
2. Is er geen sprake van eigendom, stel dan vast of er wel sprake is van zeggenschap (zeggenschap kan in de vorm van contractuele afspraken of in de vorm van andere feitelijke invloed aanwezig zijn).
3. Is er sprake van eigendom of zeggenschap? Check dan of uw lopende contracten en aanbestedingen onder een uitzondering vallen (zie hieronder).

Uitzonderingen

Hoewel de uitzonderingen uit de Aanbestedingswet 2012 en de Aanbestedingswet op defensie- en veiligheidsgebied niet gelden, heeft de Europese Unie een aantal uitzonderingsgronden opgenomen op deze sanctie. De bevoegde autoriteit kan autoriseren of gebruik kan worden gemaakt van deze uitzonderingsgronden die gelden voor nieuwe overheidsaanbestedingen en lopende contracten.² Hierover zal nader worden besloten en hierover zal nader worden gecommuniceerd.

Mogelijke uitzonderingsgronden zijn:

- Uitvoering, onderhoud en vernietiging van radioactief afval, behandeling en veiligheid van civiele nucleaire capaciteiten, levering van materiaal voor de productie van medische radio-isotopen en gelijke medische middelen, nodige technologie voor radioactieve monitoring en nodige technologie voor civiele nucleaire samenwerking (voornamelijk onderzoek en ontwikkeling);
- Als de levering van strikt noodzakelijke goederen of diensten enkel mogelijk is door een Russische partij, of enkel een Russische partij het kan leveren in toereikende hoeveelheden;
- Ruimteprogramma's;
- Alles voor diplomaten van EU landen in Rusland;
- Als het gaat om de levering van gas, olie, titanium, aluminium, koper, nikkel, palladium en ijzererts;
- Levering van kolen en andere fossiele brandstoffen (tot 10 augustus 2022).

² Er is een bevoegde autoriteit aangewezen, zie: [Staatscourant 2022, 10613 | Overheid.nl > Officiële bekendmakingen \(officielebekendmakingen.nl\)](#).

Chief Economist
Directie Mededinging en
Consumenten

Kenmerk
CE-MC / 22156112

Bij toepassing van deze uitzonderingen mag er wel na een aanbesteding een overheidsopdracht gegund worden aan een Russische partij of mogen eerder aanbestede contracten uitgevoerd worden met een Russische partij.

Ik verzoek u de inhoud van deze circulaire binnen uw organisatie ruime bekendheid te geven aan een ieder die is betrokken bij het toepassen van de Aanbestedingswet 2012 en/of de Aanbestedingswet op defensie en veiligheidsgebied (ADV).

Deze circulaire wordt gepubliceerd op www.pianoo.nl, de website van PIANOo, het expertisecentrum aanbesteden. Voor vragen over de toepassing van de in deze circulaire beschreven sancties kunt u terecht bij PIANOo, via info@pianoo.nl.

De minister van Economische Zaken en Klimaat,
M.A.M. Adriaansens

DEP. VERTROUWELIJK

Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken
Departementaal Crisis Centrum

Behandeld door
5.1.2.e

minInv.nl

Datum
19 apr. 2022

Kenmerk
BPZ-DCC / 22170134

Bijlage(n)

agenda

Departementaal Advies Team

Voorzitter 5.1.2.e
Secretaris 5.1.2.e
Vergaderdatum en -tijd 20 april 2022, 11.30 uur - 12.30 uur
Locatie Crisisvergaderruimte 6^e etage, D passage
Bezuidenhoutseweg 73, Den Haag

1. PROCESAFSPRAKEN

- Opening van de vergadering
- Vaststellen agenda,
- Mededelingen

2. BEELDVORMING

- Toelichting situatie (DEIZ)
- Rondje aanvullingen op beeldvorming vanuit het overleg (vanuit stakeholders, mediabeeld);

3. OORDEELSVORMING

- 1 Sancties (DEIZ)
 - Sanctie update (zie bijlage 1)
 - Ontheffing voor energiecontracten van medeoverheden o.h.g.v. aanbesteden (mondeling)
- 2 Macro-economisch beeld (AEP)
- 3 Sectorale gevolgen (TOP)
 - Presentatie Sectorale gevolgen (zie bijlage 2)
 - Overzicht compensatie maatregelen LS (zie bijlage 3)
- 4 Implementatie en handhaving sancties (BTI)
 - Update sancties implementatie en handhaving (mondeling)
 - Overzicht bevoegdheden EZK
- 5 Communicatie (DC)

4. BESLUITVORMING

- Maatregelen en acties
- Communicatie over de genoemde maatregelen (intern, andere overheden, persvoorlichting)

**Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken**
Departementaal Crisis Centrum

Ons kenmerk
BPZ-DCC / 22170134

5. AFSLUITING

- Rondvraag
- Datum volgende vergadering
- Sluiting

Van: 5.1.2.e
Verzonden: dinsdag 19 april 2022 09:28
Aan: 5.1.2.e
CC: 5.1.2.e
Onderwerp: Rusland
Bijlagen: DOMUS-22156112-v8-Circulaire_-
 _Nieuw_sanctiepakket_Rusland_heeft_gevolgen_voor_overheidsaanbestedin
 gen.pdf

Beste 5.1.2.e ,

Bijgaand een circulaire over overheidsaanbestedingen en de omgang met Rusland. Ik stuur hem jullie ter informatie.

Met vriendelijke groet,

5.1.2.e

5.1.2.e

.....
Directie Mededinging en Consumenten
Ministerie van Economische Zaken en Klimaat
 Bezuidenhoutseweg 73 | 2594 AC | Den Haag
 Postbus 20401 | 2500 EK | Den Haag

T 070 5.1.2.e
 M 06 5.1.2.e
 e-mail 5.1.2.e [@minezk.nl](mailto:5.1.2.e@minezk.nl)
<http://www.rijksoverheid.nl/ezk>

De Rijksoverheid. Voor Nederland.

Input annotatie CVIN stuk sancties

Bijlagen:

- CVIN nota (door BZ)
- Instructie
- Handelscijfers Rusland (3x)
- Terugkoppeling COREPER 24-2 met sanctie-opties tot nu toe

Brengen

- EZK steunt inzet t.a.v. sancties op Rusland: dit vereist zware respons. Economische pijn voor Nederland is daarbij onvermijdelijk. T.a.v. mitigerende maatregelen steunt EZK voor het aanhouden van de lijn om geen nationale compensatie te geven. Dit zal wel op politiek niveau besproken moeten worden.
- De impact op de economie zoals in de nota geschetst is gebaseerd op een van de zwaarst mogelijke pakketten: voor zover nu bekend komt dat wel in de buurt (met 5 pijlers, financieel, verbod op export van refining technologies, afschaffen visa-faciliteiten, transport en de exportgoederenlijst).
- Indien gewenst kan EZK ook informatie aanleveren voor een additionele RVI-nota voor a.s. dinsdag met mogelijke impact van de sancties zoals nu voorgesteld. Dit zal voor nu een meer *quick and dirty* analyse zijn: er zal namelijk met o.a. VNO en individuele bedrijven gesproken moeten worden voor cascade-effecten in de economie, en ook zal e.e.a. doorgerekend moeten worden t.a.v. bijvoorbeeld de gevolgen op inflatie / koopkracht.
- Een eventueel sanctiepakket op Wit-Rusland, waar nu ook over gesproken wordt, zal hierin meegenomen worden, mogelijk al op basis van EU-stukken (NB: nog niet ontvangen).
- Dit kan EZK niet alleen: input van meerdere departementen is hierbij nodig. Het is belangrijk dat BZ dit coördineert.
- Binnen EZK zal vanaf nu ook een extra pijler op het gebied van sancties en mitigerende maatregelen worden ingericht onder de crisisstructuur. Deze komt naast de reeds bestaande energie-pijler.

Achtergrond

Algemeen

- 5.1.1.b [redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
- BZ is hierop een overleg gestart om in kaart te brengen wat voor NL (on)bespreekbaar zou zijn binnen deze categorieën. Uitgangspunt is vooral dat bij een stap als het inzetten van sancties (economische) pijn **voor NL onvermijdelijk is**, maar dat we moeten **voorkomen dat bijv. ontwrichting plaats** vindt door een dergelijke stap (zoals bijv. in het geval van gas).
- De EU heeft zelf inmiddels al een lijst opgesteld: op het moment van schrijven is daar nog niets over bekend.
- Nu de situatie is gescaleerd legt de EU dit pakket op tafel leggen, waarna **binnen 48 besluitvorming plaats moet vinden (donderdag 24 februari is hiervoor een ER ingelast)**.
- In de Tweede Kamer is brede steun voor een zeer zwaar sanctiepakket: alleen PVV, Lijst van Haga en FvD hebben zich daartegen uitgesproken (pre-invasie).

Inzet

- Uit (beperkt) onderzoek blijkt dat met name voor **goederen in de energiesector** (olie, gas- en aanverwante producten) defensieve belangen zijn: zowel vanwege de bredere economische impact die het zou hebben als dergelijke goederen niet meer geïmporteerd kunnen worden (bijv. schade voor de Rotterdamse haven wanneer de olie-import uit RF weg zou vallen), alsook op de maatschappij als geheel (in het geval van gas).

- De **overige import** en export sanctioneren zal kosten met zich meebrengen (bijv. in de landbouwsector, verwerkende industrie maar **waarschijnlijk geen ontwrichtend effect hebben**).
- Hier dient opgemerkt te worden met de huidige capaciteit binnen EZK en andere departementen, evenals de vertrouwelijkheid van het vraagstuk, **vooralsnog geen gedetailleerde onderzoeken zijn gedaan**: het kan altijd zijn dat een individueel product ergens in de onderlinge relatie alsnog zeer relevant is, maar op dit moment nog niet als zodanig geïdentificeerd is.
- T.a.v. eventuele financiële sancties ligt de lead bij FIN: voor EZK **vooral belangrijk dat sancties in die categorie niet de handel in energieproducten raakt**. Ook individuele sancties, met name de oligarchen in de kring direct rond President Poetin, zijn bespreekbaar.
- Op verzoek van de CVIN+ van 9:30 op donderdag 24 februari begint EZK met een notitie voor de RVI van a.s. dinsdag.
- Er zijn nog twee aandachtspunten van belang:
 - Er moet goed gekeken worden of door het opleggen van die sancties niet personen geraakt worden die betrokken zijn bij (semi)essentiële diensten voor bepaalde Europese processen (zo werd in 2014 de eigenaar van een aluminiumfabriek geraakt, waardoor de halve Europese auto-industrie niet goed meer functioneerde).
 - Daarnaast zou het wenselijk zijn om – op basis van nader onderzoek – niet de handel in goederen en diensten stil te leggen die ze op zeer korte termijn ook uit derde landen kunnen halen. In deze fase is het echter belangrijk dat er een afschrikwekkend pakket komt, waarin zo min mogelijk uitgezonderd is.

Eerste inschatting economische gevolgen breedste sanctiepakket

- In een scenario vergelijkbaar met de Krim-annexatie van 2014 valt de groei dit en volgend jaar ongeveer 0,3% lager uit dan in een situatie zonder conflict. In 2023 is de schade dan beperkt tot een 0,7 procent lager bbp (minder dan 400 euro per inwoner).
- Dit komt door een flinke verstoring van de handel gedurende zes maanden en een stijging van de internationale inflatie met 1% in 2022 die vervolgens weer daalt met 0,5% in 2023.
- In een zwaarder scenario - vergelijkbaar met de Irakoorlog in 2003 - zou het NL bbp zelfs respectievelijk 0,9% en 1,1% lager zijn in 2022 en 2023. Volgens de Rabobank is het bbp in 2023 dan 2,0 procent lager dan in het basis pad (hetgeen omgerekend neerkomt op 1.100 euro per inwoner). Dit komt door structurele verstoring van de handel waarbij er een verschuiving plaatsvindt naar China en andere landen en een stijging van de internationale inflatie met meer dan 2% in zowel 2022 als 2023.
- Alhoewel ook hier – net als bij het eerste scenario de schade beperkt is op macroniveau - zullen naar verwachting een aantal individuele bedrijven en personen hard geraakt worden door de toegenomen instabiliteit of via verstoorde handelsstromen. De inflatie zou daarnaast de koopkracht drukken.

Annotatie agendapunt 4c Sanctiepakket

- U kunt akkoord gaan met de voorstellen in de nota van BZ.
- Wat EZK betreft weinig onbespreekbaar (met name olie/gas carve-outs): maar wel zaak om e.e.a. zoveel mogelijk in EU verband te doen (bijvoorbeeld zeehavens).
- Daarnaast: sommige maatregelen zijn ook *no-regret* maatregelen, zoals ophogen roep om kennisveiligheid.
- Wel goed om rekenschap te geven van RVI uitkomsten 1 maart: even nu sancties zijn werk laten doen voor er weer pakket komt.
- Daarnaast goed om in een interdepartementale werkgroep de opgehaalde sancties langs de lat te leggen van bijvoorbeeld het afwegingskader Druk en beleid.
- Belangrijk om in kaart te brengen of sancties effectief zijn, wat mogelijk tegenreacties kunnen zijn, of ze passen bij het soort transgressie etc. Welke criteria kunnen we hanteren bij de afweging
- Goed dat men nu aan het inventariseren is wat er nog mogelijk is. Vanuit EZK zijn nu vele opties in kaart gebracht die nog genomen kunnen worden. Die liggen vooral op economisch vlak, maar ook bijvoorbeeld de innovatiesamenwerking. Daarbij nadrukkelijk aandacht voor verzoeken op a-politieke terreinen zoals verzoek ook voor afsluiten topleveldomein (zie ook annotatie punt 5b).

Annotatie Agendapunt 5 e Economische gevolgen

- T.a.v macro-economisch beeld kunt u het volgende melden:
 - Ook met extra sancties blijft het macro-economisch beeld relatief gezien gelijk: er is een bandbreedte van schade (-0,7% BBP – 2% BBP t.a.v. basispad in 2023), maar die is zeer onzeker.
 - Wel is duidelijk dat economie er goed voor staat: er is 2022 een groei van 3,5 % verwacht.
 - CPB komt 9 maart met CEP: daarin zullen ze veelal kwalitatieve duiding meenemen in een tekstbox (zoals eerder ook gebeurd in kader van corona).
 - Daarna zal vanuit de vierhoek mogelijk nog een extra onderzoek volgen. Er liggen reeds twee moties (BBB, over Russische bezittingen, van Haga over neveneffecten in kaart brengen) waarin dit mogelijk ook meegenomen kan worden.
- T.a.v. sectorale gevolgen zijn inmiddels meerdere partijen (branches en individuele bedrijven) op de lijn gekomen. Enkele voorbeelden van gevolgen:
 - Stijging grondstoffenprijzen;
 - Problemen met betalen lonen;
 - Verstoorde ketens;
- T.a.v. mitigerende maatregelen
 - Wij kijken vooral naar Europa als niveau waar steun vandaan moet komen, net als in 2014 (zowel beter voor het gelijke speelveld, maar ook consistent met staatssteunkaders).
 - Nationaal staat nagenoeg het hele instrumentarium van de RvO tot beschikking staat (bijv. Business Development Coaches, Zakenpartnersupport op Maat en de SIB Coachingsvouchers).
- T.a.v. communicatie:
 - Samen met BZ/BHOS wordt snel werk gemaakt van loket voor ondernemers bij RVO (RVO nu ook opgeschaald naar crisismodus). Hierbij wordt nu hulp gezocht bij andere departementen voor o.a. QA's op de site.

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

TER ADVISERING

Aan
de Directeur-generaal Bedrijfsleven en Innovatie

Directie Europese en
Internationale Zaken

Auteur

5.1 2.e

@minezk.nl

Datum

2 maart 2022

Kenmerk

DEIZ / 22082894

nota

Vorbereiding CVIN 2 maart

Kopie aan

Bijlage(n)

1

Parafenroute

5.1 2.e

Aanleiding

Op woensdag 2 maart is weer een CVIN van 15:00 – 16:30. Er is 1 stuk binnen, inzake mogelijk nog extra te nemen opties in het kader van Rusland sancties.

U zult alleen deelnemen: DGK&E is in Berlijn voor een werkbezoek.

Advies

- U kunt voor uw interventie putten uit onderstaande kernpunten en toelichting.
- Verder kunt u de meegegeven stukken uitdelen, die zien op het scala aan mogelijkheden dat EZK nog heeft om de druk verder op te voeren. Het is goed om samen met andere departementen het gesprek aan te gaan over wat eventueel in EU-verband nog opgevoerd kan worden. U kunt daarbij herhalen dat is afgesproken een adempauze in te lassen om ook het effect van de nu aangenomen pakketten te kunnen toetsen.
- U kunt ook kennismaken van de nota die in concept voorligt bij het DAT-sancties, waarin uitgebreider ingegaan wordt op de maatregelen in het algemeen.

Kernpunten

- T.a.v. energie kunt u het volgende melden:
 - Stavaza gas
 - Stavaza olie
- T.a.v macro-economisch beeld kunt u het volgende melden:
 - Ook met extra sancties blijft het macro-economisch beeld relatief gezien gelijk: er is een bandbreedte van schade (-0,7% BBP – 2% BBP t.a.v. basispad in 2023), maar die is zeer onzeker.
 - Wel is duidelijk dat economie er goed voor staat: er is 2022 een groei van 3,5 % verwacht.

Ontvangen BBR

- CPB komt 9 maart met CEP: daarin zullen ze veelal kwalitatieve duiding meenemen in een tekstbox (zoals eerder ook gebeurd in kader van corona).
- T.a.v. sectorale gevolgen zijn inmiddels meerdere partijen (branches en individuele bedrijven) op de lijn gekomen. Enkele voorbeelden van gevolgen:
 - Stijging grondstoffenprijzen;
 - Problemen met betalen lonen;
 - Verstoorde ketens;
- T.a.v. mitigerende maatregelen
 - Wij kijken vooral naar Europa als niveau waar steun vandaan moet komen, net als in 2014 (zowel beter voor het gelijke speelveld, maar ook consistent met staatssteunkaders).
 - Nationaal staat nagenoeg het hele instrumentarium van de RvO tot beschikking staat (bijv. Business Development Coaches, Zakenpartnersupport op Maat en de SIB Coachingsvouchers).
- T.a.v. communicatie:
 - Samen met BZ/BHOS wordt snel werk gemaakt van loket voor ondernemers bij RVO (RVO nu ook opgeschaald naar crisismodus). Hierbij wordt nu hulp gezocht bij andere departementen voor o.a. QA's op de site.
- T.a.v. de nota van BZ (extra maatregelen) kunt u aangeven:
 - Wat EZK betreft weinig onbespreekbaar (met name olie/gas carve-outs): maar wel zaak om e.e.a. zoveel mogelijk in EU verband te doen (bijvoorbeeld zeehavens).
 - Daarnaast: sommige maatregelen zijn ook *no-regret* maatregelen, zoals ophogen roep om kennisveiligheid.
 - Wel goed om rekenschap te geven van RVI uitkomsten 1 maart: even nu sancties zijn werk laten doen voor er weer pakket komt.
 - Vanuit EZK zijn nu vele opties in kaart gebracht die nog genomen kunnen worden. Die liggen vooral op economisch vlak, maar ook bijvoorbeeld de innovatiesamenwerking.
 - Enkele voorbeelden zijn in kaart brengen opties onder de investeringstoets (met terugwerkende kracht op RF entiteiten scannen), uitpluizen van RVO-instrumentarium op bijv. investeringen en andere PPS'en en innovatiesamenwerking (ook onder horizon europe).

Toelichting

- Nederlandse banken hebben een beperkte blootstelling aan Rusland (€ 6 mld.), waarvan het grootste deel bij ING zit. Ook bij ING is het echter minder dan 1% van totale blootstelling. Desalniettemin verloor ING zo'n 20% aan beurswaarde sinds de start van de crisis. Verklaring hiervoor is dat banken ook geraakt kunnen worden door tweede-orde effecten, bijvoorbeeld als Nederlandse bedrijven het zwaar krijgen doordat ze geen handel meer kunnen drijven met Rusland.
- Verder zit in Nederland één Russische dochterbank, de Amsterdam Trade Bank (ATB). ATB wordt niet direct geraakt door de afgekondigde sancties. Alfabank (moeder) wel maar er is vrijwel

Kenmerk
DEIZ / 22082894

- geen operationele of financiële verwevenheid tussen ATB en Alfa. Vooralsnog dus ook geen liquiditeitsrisico's. ATB heeft €800 mln. aan deposito's, waarvan 3/4e uit NL en 1/4e DUI, waarvan €700 mln. gedekt wordt door het depositogarantiestelsel.
- In EU staan drie dochters van Russische Sberbank op omvallen in OOS, KRO en SLV volgens de toezichthouders. Vooralsnog is er weinig tot geen besmettingsgevaar voor het Europese financiële stelsel.
 - Europese en Amerikaanse beurzen zijn relatief kalm. Na de eerste koersval ten tijde van de inval zijn de beurzen weer opgekrabbeld en staat bijv. de AEX op -2,14% sinds een week geleden (tijd: 12:30). Vandaag staan de beurzen wel weer in het rood, deels vanwege de beslissingen van energiebedrijven zoals Shell om zich terug te trekken uit Rusland, maar ook daarop is de reactie beperkt. Het conflict leidt verder tot een flight to quality op wereldwijde markten. Zo dalen rentes op staatspapier van veilige landen de afgelopen dagen en zorgt de toegenomen vraag naar de dollar voor een daling van de euro-dollar koers.
 - Analisten merken op dat de maatregelen op zowel SWIFT als de reserves van de Russische centrale bank tot liquiditeitsproblemen op de wereldwijde geldmarkten kunnen leiden. Doordat buitenlandse deviezen van de Russische centrale bank zijn bevroren kunnen zij de Roebel niet ondersteunen, waardoor zij minder mogelijkheden hebben om de depreciatie van de Roebel (nu zo'n 20%) tegen te gaan. De Russische centrale bank heeft daardoor de rente moeten verhogen (van 9,5% naar 20%) wat een negatief effect heeft op de bedrijvigheid van Rusland. Daarnaast zorgt een zwakkere Roebel voor een hogere Russische inflatie.
 - In het algemeen is er sprake van een risk-off sentiment op wereldwijde financiële markten, welke leiden tot krappere financieringscondities. Er zijn tot dusverre echter nog geen signalen dat markten die niet gelinkt zijn aan Russische activa slecht functioneren. De verwachting is ook dat centrale banken, indien nodig, maatregelen zullen nemen om genoeg liquiditeit in financiële markten te borgen en mogelijk ook rentebeslissingen uitstellen.
 - Vooralsnog geen cijfers beschikbaar m.b.t. de exposure van het Russian Direct Investment Fund (RDIF) is, maar onwaarschijnlijk dat sancties gericht op RDIF hele grote effecten met zich mee brengt voor NL. Sommige landen hebben een partnerschap met RDIF (5.1.2.a [REDACTED]), Nederland niet. De investeringen focussen zich op Russische bedrijven. Het kan natuurlijk wel zijn dat er Nederlandse co-investeerdere zijn, die dan geraakt worden. Of dat het geval is en wie dat zijn is niet duidelijk.

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

TER INFORMATIE

Dep. VERTROUWELIJK

Aan

de Directeur-generaal Bedrijfsleven en Innovatie
de Directeur-generaal Klimaat en Energie

Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken

Auteur

5.1 2.e

@minlnv.nl

Datum

1 april 2022

Kenmerk

BPZ / 22142203

Kopie aan

dDEIZ, ,dTOP, ,dDE, dE

Bijlage(n)

nota

Annotatie CVIN 4 april

1. Mededelingen
 2. Beeld AIVD en MIVD
 3. Militair
 - a. Militair beeld
 - b. NAVO besluitvorming
 - c. Militaire ondersteuning Oekraïne
 4. Diplomatiek
 - a. Lopende overleggen
 - b. Consulaire bijstand
 - c. Sanctiepakketten en implementatie
- Duidelijk dat uitvoering en handhaving sancties beter kan.
 - Ook wij krijgen deze signalen van bijvoorbeeld Kamer van Koophandel: zij geven aan dat ze gericht zouden kunnen zoeken in hun registers - maar ze hebben daarvoor ook gegevens van andere instanties nodig EN een heldere opdracht die op basis van een wettelijke grondslag wordt verstrekt. Beide ontbreken nu: geen uitwisseling en verwerking van data en geen opdracht vanuit wettelijke grondslag.
 - Op vrijdag 1 april is daarom, in de Ministerraad, afgesproken dat ieder departementen, waar dat kan en logisch is, verantwoordelijkheid pakt. Daarin krijgt EZK de bevoegdheden t.a.v. eigendom van bedrijven. In casu gaat het om niet beursgenoteerde bedrijven (rest ligt bij FIN).
 - Dat heeft ertoe geleid dat diezelfde avond een eerste aanpassing van de Sanctiewet 1977 gedaan: die ziet op het faciliteren van gegevensuitwisseling tussen de KvK en kadaster.
 - Dit is echter een tijdelijke oplossing: er is meer nodig.

Ontvangen BBR

Kenmerk
BPZ / 22142203

- Het eerste betreft een grondslag voor brede gevensuitwisseling en verwerking, met EZK als bevoegde minister. Hiervoor wordt nu (samen met BZ) gekeken naar een aanpassing van de sanctiewet 1977.
- Zodra dit geregeld is, kan een toezichthouder worden aangewezen. Deze zal echter ook de juiste instrumenten moeten hebben om toezicht te kunnen houden en handhaven. Idealiter via de Sanctiewet 1977, mogelijk via andere route (eigen wetgeving, zoals wet Vifo, niet onze voorkeur).
- Dit moet daarna worden uitgewerkt. Er wordt nog gekeken hoe dit het beste kan: EZK is van mening dat dit via de sanctiewetgeving moet, BZ liever via eigen EZK wetgeving (bijv. Wet Vifo).
- Er moet scherp aan de wind gevaren worden: er worden ingrijpende beslissingen genomen, die raken aan bijvoorbeeld AVG en andere zaken: in potentie komt dit hard weer terug (via een rechtszaak).
- Maandag 16:00 wordt dit verder besproken tussen BZ en EZK.

d. Niet-militaire hulp Oekraïne

Valt buiten de reikwijdte

[Redacted content]

Kenmerk
BPZ / 22142203

- Valt buiten de reikwijdte

- b. Hybride dreigingen
- c. Opvang Oekraïners
- d. Preparatie crisis
- e. Economische gevolgen

Inbreng EZK: Sectorale gevolgen

- Update van signalen t.a.v. vorige week
- Samenvatting opbrengsten ronde tafels met VNO-NCW

6. Scenario's Oekraïne

NCTV : Praatplaat scenario's (stuk wordt in CVIN gedeeld, nctv heeft technische problemen met nl-net)

- In de CVIN is vastgesteld dat er nog veel werk te verrichten is m.b.t uitwerking van de scenario's en dat daar een prioritering in moeten worden aangebracht.
- Hiervoor is er een kerngroepje gevormd vanuit de NCTV met DEF, BZ en EZK.
- EZK was niet aanwezig bij de eerste bijeenkomst en heeft dus ook nog niet goed kunnen meelesen op het stuk wat vandaag voor ligt in de RVI.. Het DCC is hier niet over geïnformeerd.
- BZ heeft bij EZK aangegeven dat het erg is zoeken naar de meerwaarde van dit NCTV stuk, er zijn meerdere strategische trajecten onderweg (o.a. pol-mil denktank, cascade-effecten van gasafsluiting, geopolitieke trajecten ESA, etc) die verder zijn in het denken en concreter in de inhoud. Bovendien hebben ze binnen BZ al eerder geconcludeerd dat de situatie zo erg in flux is dat een scenario-exercitie weinig houvast biedt. De stukken waar BZ aan meewerkt richten zich dan ook op concrete vragen en beleidsdilemma's.

Advies: U kunt BZ steunen dat dit stuk nog niet rijp is voor de RVI

- De NCTV zal in de CVIN een korte nota toelichten a.d.h.v.
 - o Wat loopt er al?
 - o Wat hebben we al?
 - o Waar zitten de witte vlekken?

Valt buiten de reikwijdte

Kenmerk
BPZ / 22142203

Valt buiten de reikwijdte

7. Verslag (fysiek stuk)
8. Wvttk

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

TER INFORMATIE

Dep. VERTROUWELIJK

Aan

de Directeur-generaal Bedrijfsleven en Innovatie
de Directeur-generaal Klimaat en Energie

Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken

Auteur

5.1 2.e

@minlnv.nl

Datum

8 april 2022

Kenmerk

BPZ / 22155070

Kopie aan

dDEIZ, dTOP, dDE, dE

Bijlage(n)

nota

Annotatie CVIN 11 april

1. Mededelingen
2. Beeld AIVD en MIVD
3. Militair
 - a. Militair beeld
 - b. NAVO besluitvorming
 - c. Militaire ondersteuning Oekraïne
4. Diplomatiek
 - a. Lopende overleggen
 - b. Consulaire bijstand
 - c. Sanctiepakketten en implementatie

Nieuwe sancties (invoering per 8 april)

- Afsluiting havens voor RF schepen (met aantal uitzonderingen waaronder energie)
- Import / export verboden uitgebreid (alle militaire goederen, kolen (na vier maanden), kerosine, luxe goederen en andere goederen)
- Transport van RF partijen in EU verboden
- RF mag niet meer meedoen met aanbestedingen; bestaande contracten moeten worden opgezegd (met aantal uitzonderingen waaronder energie)
- Financiële sancties (o.a. verbod op trustdiensten, crypto, verbod handel in euro's)
- M.b.t. overheidsaanbestedingen waarvoor uitzonderingen voor energie gelden, zijn ontheffingen nodig zijn (ook voor bestaande contracten). Dit gaat dus t.z.t. betekenen dat we expliciet moeten wegen of we uitzonderingen willen maken (bijv. omdat anders goedkope langjarige door dure spotcontracten worden vervangen waar Rusland indirect baat bij kan hebben) en zal nog behoorlijk werkt operationeel gaan betekenen (alle overheidspartijen met Russische energiecontracten).

Ontvangen BBR

- In voorbereiding (6^e pakket)*

- ### Handhaving en implementatie huidige sancties

- Valt buiten re kwijde

Pagina 2 van 4

Valt buiten re kwijde

■	100%
■	90%
■	80%
■	70%
■	60%
■	50%
■	40%
■	30%
■	20%
■	10%
■	0%

-
Response	Percentage
Current government	80%
Previous government	20%

Nota Dillema's bedrijven die actief zijn in RF

- Bedrijven die actief zijn in Rusland lopen tegen een aantal morele en ethische dilemma's aan als zij zich willen terugtrekken uit Rusland.

- En marge van de RVI van 5 april jl. is besloten om de interdepartementale RF-tafel de opdracht te geven zeven maatregelen uit te (laten) werken, in de vorm van zeven two-pagers, waarin per geprioriteerde maatregel, per scenario de relevante beleidsopties worden beschreven.
- EZK staat aan de lat voor de geprioriteerde maatregel "mitigeren strategische afhankelijkheden".
- De two-pager is opgesteld door het programma Economische Veiligheid bij Directie TOP, in afstemming met de betrokken directies en BZKII en BHOS
- De kern van de two-pager is dat in het geval van strategische afhankelijkheden er geen sprake is van één te nemen maatregel. Het mitigeren van strategische afhankelijkheden, en in het uiterste geval afbouwen, bestaat altijd uit een breder palet aan acties (zoals het vinden van alternatieven).
- Daarnaast is de afgelopen periode meermaals geconstateerd dat strategische afhankelijkheden van RF zich grotendeels binnen het energiedomein manifesteren. Al voor deze crisis zijn de eerste acties ingezet om deze strategische afhankelijkheid af te bouwen (o.a. in het kader van de energietransitie).
- Dit benadrukt eveneens dat we het denken over strategische afhankelijkheden breder moeten trekken dan enkel RF, maar ook

bijvoorbeeld i.r.t. China – waarmee onze economie in de volle breedte veel sterker mee verweven is.

- Dat vraagt voor de toekomst een versterkte inzet in het kader van onze open strategische autonomie, volgens de promote- en protect strategie die we ook in het kader van economische veiligheid en weerbaarheid opgezet hebben.
- De zeven two-pagers zullen worden besproken in het CVIN OEK van 11 april. Daar wordt besloten of ze worden doorgeleid naar de RVI van 12 april.

7. Verslag (fysiek stuk)

8. Wvttk

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

TER INFORMATIE

Dep. VERTROUWELIJK

Aan

de Directeur-generaal Bedrijfsleven en Innovatie
de Directeur-generaal Klimaat en Energie

Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken

Auteur

5.1 2.e

@minlnv.nl

Datum

22 april 2022

Kenmerk

BPZ / 22182227

Kopie aan

dDEIZ, dTOP, dDE, dE

Bijlage(n)

nota

Annotatie CVIN 25 april

1. Mededelingen
2. Beeld AIVD en MIVD
3. Militair
 - a. Militair beeld
 - b. NAVO besluitvorming
 - c. Militaire ondersteuning Oekraïne
 - d. Stand van zaken forensisch opsporingsteam
4. Diplomatiek
 - a. Lopende overleggen
 - b. Consulaire bijstand
 - c. Sanctiepakketten en implementatie

6^e Sanctiepakket

- Gezien het begin van het Russische offensief in Oost-Oekraïne ligt het in de lijn der verwachting dat binnenkort in Brussel zal worden gesproken over een nieuw ("zesde") sanctiepakket.
- Op dit moment vinden nog geen officiële onderhandelingen plaats maar net als bij voorgaande sanctierondes kan dit proces zeer snel gaan en zal er dan weinig gelegenheid zijn om bij te sturen.
- BZ heeft daarom een interdepartementale uitvraag gedaan om voor zover mogelijk onze offensieve en defensieve wensen/belangen alvast te identificeren, met andere woorden: wat zien we graag terug in een eventueel nieuw sanctiepakket en wat liever niet (incl. rode lijnen)?
- Mogelijke elementen van het 6^e sanctiepakket die de ronde doen:
 - Importverbod olie
 - Maatregelen kernenergie
 - Mediabeperkingen
 - SWIFT-ontkoppeling Sberbank, Gazprombank en andere RF/BLR banken en/of listing van banken
 - Verdere financiële beperkingen (bijvoorbeeld opheffen threshold crypto 10.000 euro)

Ontvangen BBR

- Verdere listings personen en entiteiten (namen worden t.z.t. gedeeld)

Two pager Voorstel aan de EC m.b.t. de Nederlandse lijn olie-embargo.

Inbreng EZK

Handhaving en Implementatie

- Het Kadaster wil naslag laten doen bij de AIVD mbt geliste personen/entiteiten EU-sanctieverordeningen. Aan BZ is het voorstel gedaan om brief op te stellen aan MBZK. WJZ heeft hier op meegekeken :
- Juridisch is er een route om de informatie bij de relevante plekken te krijgen, maar wel moeten waarborgen in acht worden genomen.
- Een aantal observaties:
 - De wens van het kadaster is begrijpelijk, maar miskent dat alle andere ministers en entiteiten hier ook belang bij kunnen hebben bij de mededeling. Het verzoek van de minister van BZ zou dus breder moeten zijn dan alleen voor het kadaster. Dit des te meer aan de orde nu het verzoek niet alleen gaat om een "alias" maar ook gegevens waaruit blijkt dat entiteiten (rechtspersonen of andere) zijn verbonden met personen op de sanctielijst die in de bijlagen bij dit naslagverzoek. Dat tweede onderdeel van het verzoek raakt rechtstreeks de bevoegdheden en rollen van in ieder geval de ministers van BHOS, FIN, EZK, OCW en I&W omdat ook zij een (deel)verantwoordelijkheid hebben om de relatie te leggen tussen de gesanctioneerde entiteit/persoon en de eigendom van goederen, bedrijven, luchtvaartuigen, schepen etc.
 - Het verzoek om te toetsen of er een "alias" wordt gebruikt is sympathiek, maar zal naar onze inschatting weinig opleveren. Belangrijker is het verzoek om naast de alias ook gegevens te verstrekken waaruit blijkt dat entiteiten (rechtspersonen of andere) zijn verbonden met personen op de sanctielijst die in de bijlagen bij dit naslagverzoek. Dat levert serieuze risico's op dat we als NL overheid beschuldigd gaan worden van een "sleepnet" exercitie, omdat het niet toegespitst is op een concreet geval, maar op de hele lijst. Dat vergt politieke dekking (en niet alleen door de minister voor VRO).
 - Een verzoek om naslag kan ook meer en vooral ook gevoeliger informatie genereren die minder geschikt is om breed te delen ivm rubricering. Daar zou ook passend mee moeten worden omgegaan en dan zou de doelgroep van dat specifieke stukje informatie ook veel kleiner moeten zijn.
- WJZ heeft BZ het volgende geadviseerd:
 - Het verzoek van de minister van BZ te agenderen in de eerstvolgende RVI om zo gedeelde politieke en juridische verantwoordelijkheid te waarborgen
 - Het een verzoek te laten zijn dat bruikbaar is voor alle relevante ministers en toezichthouders

- o Evt. aanvullende waarborgen te voorzien als er gevoelige informatie opduikt.

- d. Niet-militaire hulp Oekraïne (fysiek stuk)
Steunverzoek Oekraïne voor soft en hardware

Valt buiten re kwijde

[Redacted text block containing multiple paragraphs of information, mostly obscured by grey bars.]

- f. Gevolgen grondstoffen crisis voor de bouw

Inbreng EZK

- Aangeven dat problematiek breed in economie speelt en ook al ruim voor de oorlog begon, moeten daarom oppassen met sectorale oplossingen en met één mond spreken richting bedrijfsleven.
 - MEZK zal met voorstel kabinetslijn komen omtrent gebruik staatssteunkader in BWO van 10 mei, moeten hierin één lijn trekken.
 - Exportverbod is erg slecht idee, zorgt alleen maar voor verdere verstoring waardeketens.
-
- Wij herkennen en erkennen de geschetste problematiek in de bouwsector. Tegelijkertijd zien we dit in de gehele economie. Daarom voert MEZK samen met MBHOS en MLNV hier gesprekken over met brede bedrijfsleven.
 - Dat geldt maar beperkt voor de gevolgen die worden voorzien; voor de langere termijn mag je verwachten dat de markt zich gaat herstellen en leert omgaan met de onzekerheden. Consequentie zal zeker zijn dat veel werk duurder gaat uitvallen, ook voor rijksprojecten. Met de geraamde budgetten krijgen we minder voor elkaar.

- Het handelingsperspectief is (nog) vrij beperkt. Het is ook maar de vraag of het rijk hierin veel kan betekenen. Het is vooral aan partijen om contractueel op een goede wijze aandacht te besteden aan (mogelijke) risico's en hier bedrijfsmatig beheersmaatregelen op te zetten.
- Het traject 'minder afhankelijk van Russisch gas' zal pas op langere termijn resultaat opleveren. Daar is de bouw op korte termijn niet mee geholpen.
- De 'intentieverklaring' is vooral te bezien als een beroep op de onderlinge solidariteit: handel in redelijkheid en billijkheid en draag de gevolgen gezamenlijk.
- De acties voor de langere termijn vragen tijd;
 - de eerste (exportverbod) is voor Nederland überhaupt niet zinvol, dan snijden we in eigen vlees, we zijn immers een doorvoerland en importeren heel veel;
 - met 'buyer-groups' wordt op diverse fronten al met succes gewerkt in de bouw. Dus daar moeten we vooral mee doorgaan;
 - Wat betreft het staatssteunkader, groot risico op precedentwerking richting andere sectoren indien bouwsector steun krijgt. Ontvangen nu al signalen vanuit bedrijfsleven dat BZK ontvankelijk is voor staatssteun en waarom dat dan niet voor sector x of y kan. Daarnaast is steun ook voor de bouwsector niet wenselijk omdat dit aanpassing belemmert terwijl de veranderingen structureel (kunnen) zijn.
- Je kunt tot slot aangeven dat ook naar vraagkant gekeken moet worden, als grenzen capaciteit bereikt zijn/worden zal stimulering vanuit de overheid bijvoorbeeld door bouwsubsidies of door fiscale maatregelen alleen maar in de prijzen terechtkomen. In dat geval efficiënte woninggebruik betere route o.a. via doorstroming en splitsing. Moeten niet koste wat kost sturen op targets zoals de 100.000 woningen per jaar.

6. Verslag (fysiek stuk)

7. Wvttk

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

TER INFORMATIE

Dep. VERTROUWELIJK

Aan

de Directeur-generaal Bedrijfsleven en Innovatie
de Directeur-generaal Klimaat en Energie

Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken

Auteur

5.1.2.e

@minlnv.nl

Datum

6 mei 2022

Kenmerk

BPZ / 22199586

Kopie aan

dDEIZ, dTOP, dDE, dE

Bijlage(n)

nota

Annotatie CVIN OEK 9 mei

1. Mededelingen
2. Beeld AIVD en MIVD
3. Militair
 - a. Militair beeld
 - b. NAVO besluitvorming
 - c. Militaire ondersteuning Oekraïne
 - d. Stand van zaken forensisch opsporingsteam
4. Diplomatiek
 - a. Lopende overleggen
 - b. Consulaire bijstand
 - c. Sanctiepakketten en implementatie

6^e Sanctiepakket

- Inhoud
 - Een verbod op de invoer van ruwe olie (met een overgangstermijn van 6 maanden) en de invoer van geraffineerde olieproducten (overgangstermijn van 8 maanden). Ook verbod op transport van olie door EU partijen (overgangstermijn van drie maanden). Wel uitzondering voor Kazachse olie (of eigenlijk breder: olie die enkel getransporteerd is door Rusland).
 - 5.1.2.a gaven echter aan nog niet voldoende garanties hebben t.a.v. energiezekerheid om in te kunnen stemmen met dit pakket.
 - Op dit moment wordt t.a.v. vervoersverbod nog met G7 gecoördineerd om het zo effectief mogelijk te maken.
 - NL inzet is pragmatisch (als echt noodzakelijk zijn extra uitzonderingen bespreekbaar, maar dan moet wel inspanningsverplichting worden opgenomen).
 - Nog wel onduidelijkheid over omgang met blends.

Ontvangen BBR

- Afsluiten van SWIFT van drie Russische banken (Sberbank, Credit Bank of Moscow, JSC Russian Agricultural Bank).
- Het weren van Russische mediabedrijven (Rossiya RTR / RTR Planeta, Rossiya 24 / Russia 24, TV Centre International) uit de EU i.v.m. het verspreiden van propaganda en nepnieuws. Tevens een verbod op adverteren via Russische staatsmedia.
 - **5.1.2.a** eist hiervoor unanimititeit (logisch, geldt voor hele pakket).
- Verbod op het verlenen van zakelijke diensten als accounting, auditing, boekhouding, belastingadvies en (breed geïnterpreteerd) trustdienstverlening aan Rusland.
 - NB: **5.1.2.a** nog onduidelijke bezwaren sinds zondag.
- Verbod op verkoop van onroerend goed in de EU aan Russen en Russische rechtspersonen.
- Exportverbod voor dual-use goederen, en goederen en technologie die gebruikt kunnen worden voor de versterking van de Russische defensie en veiligheidssector.
- Listings van diverse Russische en Belarussische individuen en entiteiten, waaronder hoge militairen en individuen betrokken bij Russische acties in Marioepol en Boetsja.
- Belarus: exportverbod voor dual-use goederen, en goederen en technologie die gebruikt kunnen worden voor de versterking van de Belarussische defensie en veiligheidssector. Uitsluiten van vier BLR banken (Belagroprombank, Bank Dabrabyt, Development Bank of the Republic of Belarus, Belinvestbank).
- NL kon leven met pakket zondag: aangegeven bij verdere oprekking mogelijk politiek overleg nodig. Zal aan aanpassingen liggen.

Verdere proces

- **5.1.2.a** wezen op voorgenomen deadline 9 mei en belang afronding pakket vandaag. Daarmee is onderlinge Oost-Europese solidariteit zondag niet verbeterd.
- Bilaterale consultaties (Oost EU lidstaten, G7 etc) worden voortgezet.
- Inzet is aanname pakket begin deze week: hopelijk dinsdag weer Coreper, en dan ook akkoord.

Handhaving en Implementatie

Rapport van de nationaal coördinator sanctienaleving en handhaving

- EZK onderschrijft het belang van interdepartementale samenwerking en de uitwisseling van informatie binnen een informatielaag. De genoemde behoefte om daarbij ook de aansluiting te zoeken met internationale instanties of datateams voor de uitwisseling van informatie over complexe internationale eigendomsstructuren wordt ook door het BTI gevoeld.
- Deze informatielaag vergt echter wel veelal handmatig zoekwerk. Dit zal veel tijd en blijvende capaciteit vragen van onder andere EZK zonder de garantie dat het ook daadwerkelijk resultaten oplevert. Nog onduidelijk hoe dit structureel geborgd zal worden.

Resultaten BTI tot nu toe:

- Het BTI heeft een eerste beeld gevormd van de eigendomsstructuur bij signalen over 7 oligarchen. De signalen betroffen een mogelijke link tussen een gesanctioneerd persoon en één of meerdere Nederlandse ondernemingen.
- Voor elke oligarch is een beknopte rapportage opgesteld, met daarin i.i.g. informatie over:
 - Persoonsgegevens
 - (Familie)relaties of zogeheten “associates”
 - Reden van sanctionering op basis van de EU-lijst
 - (Russisch) moederbedrijf
 - Nederlandse onderneming(en)
 - Grafische weergave van totale eigendoms-/zeggenschapsstructuur
- De inhoudelijke conclusie van dit onderzoek is dat de onderzochte oligarchen geen eigenaar zijn van de gelinkte Nederlandse ondernemingen, maar dat er wel duidelijke banden zijn.
- Bij één van de zes onderzoeken zijn wel Nederlandse ondernemingen aangetroffen die in eigendom zijn van een entiteit op de sanctielijst (dit betreft geen oligarch maar een Russische bank).

Bevindingen n.a.v. voortgang

- De bedrijfsstructuren zijn uitermate complex doorgaans internationaal. Dit vergt gericht recherchewerk. (Betaalde) toegang tot databases als Orbis en Graydon Insights blijken essentieel als startpunt om (inter-)nationale eigendomsstructuren in kaart te brengen, maar niet voldoende. Overige (tegen betaling toegankelijke) databases blijken ook noodzakelijk om verder te kunnen komen, naast openbare toegang tot artikelen van onderzoeksjournalisten die behulpzaam zijn.
- Associaties tussen gesanctioneerde personen en bedrijven zijn in eerste instantie vaak goed te leggen, maar ‘hard bewijs’ van eigenaarschap of zeggenschap is beperkt voorhanden. Vaak staan (buitenlandse) trustkantoren bijv. geregistreerd als UBO. De daadwerkelijke begunstigde wordt zo verhuld, terwijl op basis van openbare bronnen aannemelijk is wie dat zou kunnen zijn. Hierbij is niet altijd duidelijk welk bewijs juridisch gezien vereist is voor de inzet door BTI van toezichthoudende bevoegdheden.
- Vooralsnog opereert BTI los van andere toezichthouders in Nederland. Naast het delen van data lijkt er ook met integrale samenwerking aan de onderzoekskant veel winst en efficiëntie (tijd en personele inzet) te behalen. Denk hierbij aan een taskforce met (gescreende) medewerkers (vanuit bijv. EZK, FIN, Belastingdienst, Douane, FIU, DNB, AFM, etc.) die in een fysieke War Room samenwerken om gezamenlijk cases van de sanctielijst op te pakken. Zo maak je slimmer en efficiënter gebruik van elkaars expertises, bevoegdheden en databronnen.

*Vragen M BZ over de mogelijkheid tot het weigeren van schepen met
Russische olie (niet ter bespreking in de CVIN OEK)*

- IenW heeft een nota opgesteld en afgestemd met BZ en MEZK.
- IenW is voornemens deze nota morgen in te brengen in de RVI OEK maar wacht nog op akkoord van MBZ, MBHOS en MKE.

d. Niet-militaire hulp Oekraïne

Valt buiten re kwijde

[Redacted content]

Vat buiten reikwijdte

Kenmerk
BPZ / 22199586

Olie

- De EU heeft op het moment van schrijven nog niet tot sancties op RF olie en -olieproducten besloten; enige lidstaten hebben meer tijd nodig de Commissievoorstellen te kunnen beoordelen.
- 5.1.2.f [redacted]
[redacted]
[redacted]
- [redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]
- Een van de belangrijke bottleneck van de EU sanctie-onderhandelingen blijkt de zware afhankelijkheid van de Centraal-Europese lidstaten van RF olie te zijn: hun olie- en ook hun gastoeleveringsinfrastructuur is als een navelstreng met RF (zie ook hierboven)verbonden. Om tot overeenstemming te komen over de voorgenomen sancties en deze te laten slagen zal waarschijnlijk aan deze lidstaten tegemoet moeten worden gekomen.

Keerpunt: besluit tot EU-sancties tegen RF olie- en olieproducten. mogelijk deze week besluit voor einde van het jaar.

- Wanneer de EU besluit en bloc over te gaan tot sancties op RF olie- en olieproducten, dan zal elke lidstaat de eigen leveringszekerheid proberen te waarborgen en dat zal leiden tot sterke krapte en enorme prijsstijgingen. Lidstaten proberen dat nu al (zie hieronder: 5.1.2.a), er is geen gecoördineerde EU-actie op het vlak van olie.
- Inzet van nationale strategische reserves is dan niet denkbeeldig, waarbij bedacht moet worden dat die er zijn voor de transportsector (benzine, diesel en kerosine) al met al voor max. 90 dagen, maar niet voor de raffinage-/chemische sector.
- Het is tevens van belang daarbij in aanmerking te nemen dat de OPEC+ weinig restcapaciteit heeft om het blokkeren van het RF olieaanbod op de EU-markt te kunnen compenseren.
- Goed voorbeeld van een 'alleingang' is DUI. Bij monde van minister Habeck zou olietoevoer uit RF tot einde 2022 volledig kunnen worden geneutraliseerd. Dat zou door het vervangen van het olieaanbod uit de RF Drushba-oliepijpleiding, via de haven van Rostock en Gdansk kunnen. Wat de minister niet noemt is dat de olietoevoer naar deze havens om de raffinaderij in O-DUI te voeden, niet is geregeld. 5.1.2.a [redacted]
[redacted]
[redacted]
[redacted]

5.1.2.a

- Als NL straks participeert in de EU-sancties tegen RF olie, zal tevens rekening moeten worden gehouden met een terugloop van de verwerking in NL van ruwe olie tot producten die voor de wereldmarkt bestemd zijn, zoals benzine voor Noordwest Verenigde Staten (Amsterdam is de grootste benzinehaven ter wereld).
 - b. Hybride dreigingen
 - c. Opvang Oekraïners
 - d. Preparatie crisis
 - e. Economische gevolgen

Inbreng EZK: Sectorale gevolgen

- Update van signalen t.a.v. vorige week
- Shell waarschuwt dat alternatief voor Russisch gas moeilijk te vinden zal zijn en LNG niet de wonderoplossing is. EU zou om Russisch gas te vervangen met LNG 30% van wereldwijde LNG markt moeten opkopen en alle contracten die niet voor lange termijn zijn gesloten. Pleit voor energiebesparing.
- OPEC verhoogt productie beperkt
- Meerdere gemeentes willen nog niet afstappen van Gazpromcontract vanwege hogere kosten en vrees dat vrijgekomen positie door Gazprom voor meer geld doorverkocht kunnen worden aan private partijen.
- Onderzoekt Rabobank energieboycot voorspelt 0,3% BBP-groei voor eurogebied in 2023, dit was 1,5% zonder de sancties. Verbod Russische olie zorgt in 2023 voor milde recessie veroorzaken (-0,3% groei). Met gas wordt het ernstigere recessie (-1,1%). Hier is uitgegaan van een verbod op olie per 1 juli 2022, EU voorstel is echter een verbod per 1 januari 2023.
- Eind deze week ook eerste besprekingen met VNG/IPO/UvW over mogelijk uitzonderingskader op de plicht voor aanbestedende diensten om Russische contracten op te zeggen. (Hier worden VWS en OCW ook bij betrokken)

Steun voor bedrijven in het kader van de oorlog in Oekraïne en het tijdelijke verruimde EU-staatssteunkader

Inbreng EZK

- Op 23 maart jl. heeft de EC een tijdelijk staatssteunkader gepresenteerd. Lidstaten kunnen i) ondernemingen compenseren voor de extra kosten ten gevolge van de hoge gas- en elektriciteitsprijzen, en ii) beperkte steunbedragen toekennen aan ondernemingen die worden getroffen door de huidige oorlog in Oekraïne of de daarmee verbonden sancties en tegenmaatregelen.
- Ondertussen hebben enkele lidstaten hier ook gebruik van gemaakt.
- Vandaag was er een BWO met de bewindspersoonen van EZK, SZW en FIN
- Op basis van de huidige situatie wordt het volgende voorgesteld.

- Het kabinet zal geen (verdere) compensatie verlenen voor bedrijven geraakt door de hoge energieprijzen dan wel door (tegen)sancties. Het kabinet zal de ontwikkelingen echter nauwgezet volgen en een vinger aan de pols houden.

Terugkoppeling BWO:

- Hoofdboodschap van de nota zal worden meegenomen in spreekpunten van het debat op 12 mei.
- De nota zal mondeling worden toegelicht in de RVI OEK van morgen.
- Op 12 mei is er BO met MEZK, BHOS, MLNV en vervanger van MKE en VNO-NCW, LTO en MKB-NL.
- Er wordt gesproken over de impact van de situatie in Oekraïne/Rusland op het NL'se bedrijfsleven.
- Dit BO vormt een vervolg op het BO van 13 april jl.
- Tijdens het BO wordt bestuurlijk gesproken langs drie lijnen:
 1. Level Playing Field van compenserende maatregelen binnen de EU
 2. Handelsbelemmeringen en
 3. Bescherm- en herstelplan Gas.

6. Verslag (fysiek stuk)

7. Wvttk

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

TER INFORMATIE

Dep. VERTROUWELIJK

Aan

de Directeur-generaal Bedrijfsleven en Innovatie
de Directeur-generaal Klimaat en Energie

Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken

Auteur

5.1 2.e

@minlnv.nl

Datum

16 mei 2022

Kenmerk

BPZ / 22210904

Kopie aan

dDEIZ, dTOP, dDE, dE

Bijlage(n)

nota

Annotatie CVIN OEK 16 mei

1. Mededelingen
2. Update Voedselzekerheid (LNV)
3. Beeld AIVD en MIVD
4. Militair
 - a. Militair beeld
 - b. NAVO besluitvorming
 - c. Militaire ondersteuning Oekraïne
 - d. Stand van zaken forensisch opsporingsteam
5. Diplomatiek
 - a. Lopende overleggen
 - b. Consulaire bijstand
 - c. Sanctiepakketten en implementatie

6^e Sanctiepakket

- Geen nieuwe ontwikkelingen, mogelijk dat de olieboycot wordt doorgeschoven naar een 7e pakket

IenW: Discussienota weren van schepen met RF olie vooruitlopend op de EU

Het advies in de nota luidt:

- De gevolgen voor de Nederlandse en Europese belangen zijn te groot zijn om deze maatregel zelfstandig en zonder overgangstermijn in te zetten.
- Daarnaast strekt het tot de aanbeveling om een eensluidende kabinetsbrede positie in te nemen met een bijbehorende woordvoeringlijn die aandacht schenkt aan de zorgen vanuit de maatschappij, het belang van de zorgvuldige afbouw en die het optreden als een gezamenlijk Europees front benadrukt.
- De nota geeft geen advies over eventuele RF tegenmaatregelen.
- Het advies kan door EZK worden gesteund.

- d. Niet-militaire hulp Oekraïne

Ontvangen BBR

Kenmerk
BPZ / 22210904

Valt buiten re kwijde

[Redacted content]

Valt buiten reikwijdte	Valt binnen reikwijdte
1	1
2	2
3	3
4	4
5	5
6	6
7	7
8	8
9	9
10	10

Category	Percentage
U.S. should take action	61%
U.S. should not take action	34%
U.S. should take action but not at the expense of the economy	25%
U.S. should not take action but not at the expense of the economy	15%

A horizontal bar chart titled 'U.S. should take action to address climate change' showing the percentage of respondents who believe the U.S. should take action to address climate change. The chart is broken down by age group (18-29, 30-49, 50-69, 70+) and gender (Male, Female). The y-axis lists the demographic groups, and the x-axis shows the percentage from 0 to 100. The bars are gray, and the chart includes a legend for Male and Female.

Age Group	Gender	Percentage
18-29	Male	~95%
	Female	~95%
30-49	Male	~95%
	Female	~95%
50-69	Male	~95%
	Female	~95%
70+	Male	~95%
	Female	~95%

Category	Percentage
U.S. should take action	65%
U.S. should not take action	15%
U.S. should take action but not at the expense of the economy	15%
U.S. should not take action but not at the expense of the economy	5%

Inbreng EZK

- _____

Kenmerk
BPZ / 22210904

- 3. Beeld publieke opinie dat we makkelijk van de Russische olie afkunnen betreft een gebagatelliseerd beeld, ingegeven door de emotie in de discussie en vage stellingname door de politiek.
- Gewezen op de knock effecten richting de andere sectoren. Daar hebben we te weinig grip op. Dit wordt nog verder geanalyseerd.
- De CIE is meerdere malen gevraagd om een effectenrapportage over de gevolgen van een olieboycot voor de EU-economie. Nog geen reactie op ontvangen.
- In de tussentijd zal EZK een analyse van de mogelijke gevolgen van een olieboycot coördineren en uitvoeren in samenwerking met Clingendael, COVA en de oliesector door middel van de sectorkoepelorganisatie VNPI olie partijen.
 - b. Hybride dreigingen
 - c. Opvang Oekraïners
 - d. Preparatie crisis
 - e. Economische gevolgen

Inbreng EZK

- Er zijn nieuwe signalen binnen gekomen t.o.v. van vorige week
7. Notitie uitgangspunten opstelling NL (BZ)
(o.a. wapenleveranties en sancties) t.a.v. conflict o.b.v. analyse actualiteit en verwachte scenario
8. Verslag (fysiek stuk)
9. Wvttk

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

TER INFORMATIE

Dep. VERTROUWELIJK

Aan

de Directeur-generaal Bedrijfsleven en Innovatie
de Directeur-generaal Klimaat en Energie

Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken

Auteur

5.1 2.e

@minlnv.nl

Datum

19 mei 2022

Kenmerk

BPZ / 22219735

nota

Annotatie CVIN OEK 23 mei

Kopie aan

Bijlage(n)

1. Mededelingen

2. Beeld AIVD en MIVD

3. Militair

- a. Militair beeld
- b. NAVO besluitvorming
- c. Militaire ondersteuning Oekraïne
- d. Stand van zaken forensisch opsporingsteam

4. Diplomatiek

- a. Lopende overleggen
- b. Consulaire bijstand
- c. Sanctiepakketten en implementatie

- Over afgelopen week is er qua sanctie-implementatie weinig tot niets te melden. Daarom deze week geen sanctie-update van BZ voor de CVIN/RVI.
- Er worden nog altijd vele bilaterale gesprekken gevoerd met LS over de sancties, tot op heden nog zonder resultaat
- Ondanks dat het zesde pakket er nog niet is, wordt al wel gesproken over het zevende pakket: verschillende lidstaten hebben hiervoor al voorstellen aangeleverd in Brussel.
- De meeste voorstellen zien op personen / bedrijven, maar ook zijn zaken als een totaal exportverbod, ruimtevaart, energie (gas), diamanten, nucleair etc. genoemd.
- Ook secundaire sancties beginnen hierin dichterbij te komen. Het is nog afwachten wat hier van terecht komt, en in welke vorm: misschien worden "voorstellen voor het zevende pakket" tzt wel samengevoegd met de tekst van het zesde.

Ontvangen BBR

- Vandaag is een ER debat in de TK. Daar zullen ongetwijfeld ook sancties besproken worden.

IenW: Uitzonderingsmaatregelen wegvervoer naar aanleiding van 5de sanctiepakket EU ten opzichte van Rusland en Wit-Rusland

- Aandachtspunt is de wisselwerking tussen ontheffingen die wij bijv. willen kunnen geven aan aanbestedende diensten en de vervoersontheffingen:
- Het heeft weinig nut als we een ontheffing geven en vervolgens blijkt dat het niet naar NL komt omdat Russische vervoersonderneming/schip niet toegelaten wordt (en vervoerder van andere nationaliteit het ook niet vervoert).
- WJZ geeft aan dat het voor wegvervoer waarschijnlijk geen issue is, maar bij scheepvaart kan het wel anders liggen.
- IenW gaat nog na hoe de uitzondering voor scheepvaart is afgestemd met de andere departementen.
- Het is van belang om afspraken te maken met alle relevante ministeries om te zorgen dat we hetzelfde afwegingskader gebruiken om de 'noodzaak' van de toegang voor het invoeren van bepaalde producten te toetsen. (ter voorbeeld, er loopt een discussie tussen IenW, LNV en NVWA over invoer vis)
- Daarmee wordt gezorgd dat er Rijksbreed één beleid is t.a.v. invoer van producten uit Rusland en de sanctieverordeningen correct worden nageleefd.

*EZK: afstemming afwegingskader ontheffingen op sanctie artikel 5 duodecies
Inbreng EZK:*

- De sanctie verplicht aanbestedende diensten en speciale sectorbedrijven (netbeheerders zoals TenneT) om alle lopende overheidscontracten die in zijn geheel of voor een gedeelte zijn afgesloten met Russische entiteiten vanaf 10 oktober stop te zetten. Vanaf 9 april geldt tevens het verbod om nieuwe overheidsaanbestedingen aan Russische entiteiten te gunnen. Hier niet aan voldoen is een economisch delict. Bijgaand treft u het artikel en een circulaire.
- Op dat verbod zijn uitzonderingen mogelijk. MEZK, MKE, MBHOS, MBZ, MOCW en SIenW zijn ieder bevoegd daartoe voor hun eigen terrein. De verwachting is dat de grootste hoeveelheid ontheffingsaanvragen op gebied van MEZK en MKE liggen, te weten gas en grondstoffen. Dit blijkt uit gesprekken met stakeholders.
- Het afwegingskader is bedoeld als kader voor EZK. Uitgangspunt is grote terughoudendheid in het verstrekken van ontheffingen. Aanbestedende diensten en speciale sectorbedrijven moeten maximaal op zoek gaan naar alternatieve leveranciers of leveringen. Alleen in gevallen waarin een vitaal proces geraakt wordt en er geen alternatief voorhanden is, ligt ontheffing in de rede. Ontheffingen zijn individueel en op aanvraag.
- Dit kader wordt begin juni omgevormd tot een beleidsregel van EZK en dit wordt gepubliceerd in de Staatscourant. Ondanks dat dit een beleidsregel

wordt voor EZK, is het van belang dat dit kader afgestemd wordt met betrokken ministers en kabinet. Gegeven dat de meeste ontheffingen op terrein van EZK liggen, is het logisch dat MEZK en MKE het voortouw nemen.

- Er is contact geweest met BZ, BHOS, IenW, OCW, VWS en BZK over dit kader en de toepassing van de sanctie. Ook voert EZK gesprekken met stakeholders.

d. Niet-militaire hulp Oekraïne

NCTV: nota ter informatie steun NCSC aan OEK (ter informatie)

Advies:

- U kunt dit aanhoren.
- 5.1.1.b

[Redacted text block]

Valt buiten re kwijde

[Redacted text block]

Valt buiten reikwijdte

- b. Hybride dreigingen**
- c. Opvang Oekraïners**
- d. Preparatie crisis**
- e. Economische gevolgen**

Sectorale gevolgen

Inbreng EZK:

- Er is geen update sectorale gevolgen omdat er weinig nieuwe signalen zijn

Kamerbrief Economische gevolgen Oekraïne en de notitie

Steun voor bedrijven in het kader van de oorlog in Oekraïne en het tijdelijke verruimde EU-staatssteunkader

Inbreng EZK

- U kunt de Kamerbrief en notitie introduceren.
- U kunt daarbij aangeven dat dit samen voorligt om aan de ene kant intern een kabinetsstandpunt te vormen over het specifieke vraagstuk van compensatie en aan de andere kant de Kamer breder te informeren over de economische gevolgen, het beschikbare instrumentarium en het Europese speelveld.
- De Kamerbrief komt voort uit een toezegging in commissiedebat van MEZK en MBHOS van 11 mei jl. Voorzien is dat de Kamerbrief uitgaat namens MEZK, MKE, MLNV en MBHOS aangezien deze bewindspersonen bestuurlijke overleggen hebben gehad over de impact op bedrijven met de werkgeversorganisaties.
- In de Kamerbrief wordt aangegeven dat de macro-economische impact vooralsnog beperkt lijkt te zijn, maar dat er wel significante risico's zijn. Daarnaast wordt er ingegaan op hoe bedrijven zich aanpassen aan de situatie waarmee impliciet wordt aangegeven dat dit niet een rol voor de overheid is. De Kamerbrief is ambtelijk afgestemd met FIN, SZW, LNV, BHOS en AZ.
- De notitie is eerder besproken in een BWO met MEZK, MFIN en MSZW op 9 mei jl. en mondeling toegelicht in de RVI-OEK van 10 mei jl. In deze notitie worden de argumenten waarom steun aan bedrijven niet wenselijk is uiteengezet. Dit gaat specifiek over de huidige situatie en over 'gewone' bedrijven. In het geval van verdere escalatie en bijvoorbeeld noodzaak afschakeling bedrijven moet dit opnieuw bezien worden (staat ook in BHG). Evt. steun aan energiebedrijven o.a. voor het vullen van de gasvelden is ook een andere kwestie.

6. Update notitie uitgangspunten opstelling Nederland (BZ)

- Nota is ambtelijk afgestemd met IenW, DEF en EZK
- Vanuit EZK heeft AEP input geleverd op het stuk
- Het stuk is nog steeds niet echt gebalanceerd qua onderwerpen gevolgen op de economie en gevolgen op het bedrijfsleven ontbreken nog.
- De vraag is ook of de huidige werkwijze waarbij er op vrijdag een nieuwe versie wrdt rondgestuurd met een paar uur op te reageren het juiste resultaat op levert
- Openstaande vragen vanuit EZK t.a.v. de paragraaf over sancties
 - Is dat het doel en is dat ook haalbaar? Vooralsnog zijn er niet echt aanwijzingen dat de sancties enige invloed hebben gehad op het verloop van de oorlog.
 - Waarom zijn we niet in staat (goed) in staat om narratief over gebruik van sancties en consequenties daarvan wereldwijd te beïnvloeden? Kunnen we geen druk uit oefenen op derde landen?

7. Verslag (fysiek stuk)

8. Wvttk

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

TER INFORMATIE

Dep. VERTROUWELIJK

Aan

de Directeur-generaal Bedrijfsleven en Innovatie
de Directeur-generaal Klimaat en Energie

Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken

Auteur

5.1 2.e

@minlnv.nl

Datum

25 mei 2022

Kenmerk

BPZ / 22226367

nota

Annotatie CVIN 30 mei

Kopie aan

Bijlage(n)

1. Mededelingen

2. Beeld AIVD en MIVD

3. Militair

- a. Militair beeld
- b. NAVO besluitvorming
- c. Militaire ondersteuning Oekraïne

4. Diplomatiek

- a. Lopende overleggen
- b. Consulaire bijstand
- c. Sanctiepakketten en implementatie

Inbreng EZK:

Inzet

- EZK/NL wil zich blijven houden aan inzet om voor het einde van het jaar van Russische olie en gas af te zijn. Is niet makkelijk, en zal mogelijk pijn doen. Zijn in gesprek met sector.
- Begrip ook voor lidstaten die heel erg of volledig afhankelijk zijn van Rusland: we moeten daarom pragmatisch omgaan met hun verzoeken om toch zo snel mogelijk van olie en gas af te komen. Helpt ons ook in onze klimaatambities.
- Eenheid is wel essentieel, en moeten solidair zijn met andere lidstaten, maar moet wel realistisch blijven.
- Laatste teksten (maandagochtend 30 mei) waren iets een verbetering ten opzichte van de teksten van zondag (29 mei) maar nog steeds niet acceptabel. Drie kernissues:

- 5.1.2.a

Ontvangen BBR

5.1.2.a

- Belangrijk dat waterdicht geregeld is dat er geen doorverkoop binnen of buiten de EU plaatsvindt. Op verzoek MP wordt nu (ma-ochtend) gekeken hoe dit beter kan. Vraag is ook in CRP neergelegd.
- Duidelijke monitoring en (impact) analyse: en wellicht daar een moment aan koppelen om het vraagstuk van de uitzonderingen te herzien (NB: 5.1.2.a lijkt elke vorm van een vastgelegd herzieningsmoment te blokkeren, daarom niets anders opgenomen dan “snel”).
- We blijven in gesprek met de sector hierover; die geven ook wisselende signalen af over het huidige gebruik van Russische olie, vervangbaarheid etc. Kunnen niet alleen varen op analyse van CIE hierop, hoewel die wel belangrijk.
- Nu afwachten waar CRP brengt om verdere oordeel te vormen.

Achtergrond

- Maandag 30 en dinsdag 31 mei vindt een extra Europese Raad (ER) plaats. Deze Raad staat grotendeels in het teken van Oekraïne (nieuwe sancties, gevolgen sancties, wederopbouw, energieprijzen etc.). Ook Repower wordt besproken, en andere onderwerpen zijn o.a. de situatie in de Westelijke Balkan en Turkije.
- Op maandagochtend 08:00 begon een nieuwe CRP, waarin duidelijk moet worden of er een akkoord kan komen tijdens de ER. Dit is hoogst onzeker: inschatting is dat 5.2.1 wel eens kan gaan blokkeren, los van eventuele uitzonderingen.
- T.a.v. het zesde sanctiepakket werden aanvankelijk sancties op olie, personen en bedrijven, vastgoed, goederen, diensten en media voorgesteld.
- De laatste wijzigingen in het pakket zijn (naast olie):
 - Verwijdering van het verbod op huizenkoop door Russische personen/entiteiten of personen/entiteiten in Rusland
 - Opname uitzondering voor transacties met staatsbedrijven/geliste personen entiteiten m.b.t. data center services.
 - Aanpassing verbod trustdienstverlening.
- Ten aanzien van olie is de stand van zaken:
 - Algemeen importverbod ruwe olie betreft nu enkel maritieme import. De preambule stelt dat dit tijdelijk is en lidstaten alle noodzakelijke maatregelen dienen te treffen om ervoor te zorgen dat ook pijpleidingen binnen het verbod komen te vallen, “without delay”, en de Raad hier spoedig op terugkomt.

- NB algemeen importverbod geraffineerde olieproducten gehandhaafd.
- Derogatie voor BUL om bestaande contracten m.b.t. beide categorieën (olie en geraffineerd) tot 30 juni/31 december 2024 uit te voeren. Ofwel: toestemming om via zee wel olie in te kopen.
- Derogatie voor KRO om bestaande contracten m.b.t. vacuüm gasolie via pijpleiding uit te voeren. Geen einddatum, wel geclausuleerd.
- NB algemene overgangstermijnen onveranderd (6 maanden voor ruwe olie, 8 maanden voor geraffineerde).
- Doorverkoop naar andere lidstaten of 3^e landen van olie geïmporteerd via pijpleidingen verboden. Alleen voor eigen gebruik.
- Verbod op aanbieden (financiële) diensten (o.a. verzekeringen) m.b.t. olietransport: overgangstermijn verlengd van 3 naar 6 maanden.
- Na overleg in NL was duidelijk dat de aanpassingen niet akkoord waren: met name vanwege de ongeclausuleerde uitzonderingen van pijplijnolie, waar ook 5.1.2.a nog gebruik van kunnen maken. Naast dat EU “eenheid” hiermee wel heel erg doorbroken worden, is het ook een groot risico tav gelijk speelveld, en wentelt hoge kosten af op NL.
- Na laatste CRP was al duidelijk dat verschillende LS deze mening deelden: o.a. over leveringszekerheid, benodigde garanties en het gelijk speelveld. Er zijn meerdere LS die daarom het pakket tegen wilden houden.
- CIE heeft nu nieuwe tekst gedaan, waarin:
 - olieverbod is volledig geformuleerd (ipv alleen maritiem getransporteerde olie);
 - uitzondering is van toepassing op pijplijn olie tot nader besluit van de Raad;
 - LS moeten zo snel mogelijk import afbouwen en alternatieven vinden, indien CIE dit constateert, zal HV voorstel doen aan de Raad voor het opheffen van de uitzondering voor de specifieke LS.
 - solidariteitsparagraaf voor schokken;
 - ook einddatum voor derogaties KRO (eind 2023; voor BUL eind 2024).
- Advies is gegeven hier niet mee akkoord te gaan totdat er duidelijkere garanties zijn op o.a. uitfasering, monitoring en doorverkoop.

d. Niet-militaire hulp Oekraïne

Buiten Re kwijde

[Redacted text block containing multiple lines of information, likely a list or summary of points.]

- Nog steeds weinig impact zichtbaar op de sanctielijst opgesteld door Rusland met energiebedrijven die niet meer met Rusland mogen handelen.
- Roebel issue: 30 mei (vandaag) betaaldag GasTerra; geeft aan niet te kunnen betalen via de gebruikelijke route en niet te willen betalen via de alternatieve (euro/roebel)-route en verwachten daarom op zeer korte termijn geen gas van Gazprom meer te ontvangen. GasTerra heeft tevens aangegeven alternatief gas te hebben ingekocht om het verschil te compenseren. Dit zal betekenen dat het risico op tekort in de portefeuille van GasTerra aanzienlijk is afgenomen. GasTerra houdt hierover nauw contact met EZK.
- Hoe dit met de Nederlandse leveranciers (zoals Eneco) zit is niet bekend. Mogelijk kunnen we daar nog wel (negatieve) effecten verwachten.
- EZK heeft woordvoeringslijnen afgestemd met GasTerra: *"Het kabinet heeft begrip het besluit van GasTerra om niet akkoord te gaan met de eenzijdig opgelegde betalingsvoorwaarden van Gazprom. Dit besluit heeft op dit moment geen gevolgen voor de levering van gas aan Nederlandse huishoudens. Omdat GasTerra, ter voorbereiding op deze situatie, de afgelopen periode extra gas heeft ingekocht zijn er naar verwachting ook geen directe gevolgen voor het Nederlandse bedrijfsleven. Het kabinet blijft de situatie de komende tijd nauwlettend in de gaten houden."*
- ENI Nederland heeft, anders dan GasTerra, wel een roebelrekening geopend. Dit heeft als gevolg dat er in NL twee sporen zijn tav het

Roebeldecreet. EZK heeft hier woordvoeringslijnen voor klaarliggen mocht dit (publiekelijke) voor vragen zorgen. Strekking is dat het handhaven van sancties aan het Openbaar Ministerie is.

Valt buiten re kwijde

[Redacted text block containing multiple lines of greyed-out content]

- b. Hybride dreigingen
- c. Opvang Oekraïners
- d. Preparatie crisis
- e. Economische gevolgen

Sectorale gevolgen

Inbreng EZK:

- Er is geen update sectorale gevolgen omdat er geen nieuwe signalen zijn
- EZK werkt aan een terugblik over grondstoffen in relatie tot prijsstijgingen, inclusief sectorvooruitzichten en omzetverwachtingen.

6. Update notitie uitgangspunten opstelling Nederland (BZ)

- Nota is ambtelijk afgestemd met IenW, DEF en EZK
- Vanuit EZK heeft AEP input geleverd op het stuk welke zijn meegenomen.
- Het stuk heeft als doel een discussie te starten en de pijnlijke dilemma's inzichtelijk te maken.

7. Verslag (fysiek stuk)

8. Wvttk

Ministerie van Economische Zaken en Klimaat

TER INFORMATIE

Dep. VERTROUWELIJK

Aan

de Directeur-generaal Bedrijfsleven en Innovatie
de Directeur-generaal Klimaat en Energie

Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken

Auteur

5.1 2.e

@minlnv.nl

Datum

1 juni 2022

Kenmerk

BPZ / 22237004

nota

Annotatie CVIN 7 juni

Kopie aan

Bijlage(n)

1. Mededelingen

2. Beeld AIVD en MIVD

3. Militair

- a) Militair beeld
- b) NAVO besluitvorming
- c) Militaire ondersteuning Oekraïne
 - Defensie geeft de wekelijkse update (incl. overzicht van verschillende OEK-gerelateerde inzet + update voedselcorridor Odessa)

4. Diplomatiek

- a. Lopende overleggen
- b. Consulaire bijstand
- c. Sanctiepakketten en implementatie (inclusief mondelinge update over ontheffingsverzoeken sancties)

Zesde sanctiepakket

- T.a.v. het zesde sanctiepakket is op 3 juni 2022 een definitief akkoord bereikt. In het pakket zitten verschillende maatregelen, waaronder op dienstverlening, media, listings van natuurlijke en rechtspersonen, afsluiten van drie banken van SWIFT en op olie.
- De import van ruwe olie wordt over zes maanden (als het gaat om ruwe olie) en acht maanden (als het gaat om geraffineerde producten) verboden. Ook bijbehorende diensten, zoals transport en verzekeren, wordt verboden. Enkele lidstaten hebben uitzonderingen: HON, TSJ, SLW voor pijplijnolie (tot nader order), BUL voor pijlijn- en zeevaartolie (december 2024), KRO voor een specifiek product (vacuüm gas olie). TSJ krijgt 18 maanden overgang (eind 2024). De ER zal t.z.t. besluiten over het intrekken van de uitzondering voor HON, TSJ en SLW.
- Het pakket zal na aanname direct van kracht worden. Vanaf 3 juni (na CRP) begint dus ook de telling van de overgangstermijnen.
- Er is begonnen met onderhandelen over dit pakket op 20 april 2022. Het bleek echter lastig om met name over olie tot overeenstemming te komen. Uiteindelijk is een principeakkoord bereikt op de extra Europese

Ontvangen BBR

- Op dit moment wordt niet gesproken over een zevende pakket. In een eerder stadium is wel gekeken wat er nog zou kunnen in een dergelijk pakket (bijv. een totaalexportverbod, secundaire sancties etc.) maar daar is recent niets meer over gewisseld.

A horizontal bar chart titled 'Duiten Re kwijde' (Dutch government is doing enough) showing the percentage of respondents who believe the Dutch government is doing enough to combat climate change. The chart is broken down by age group (18-24, 25-34, 35-44, 45-54, 55-64, 65+) and gender (Male, Female). The x-axis represents the percentage from 0% to 100%. The y-axis lists the demographic groups. The data is as follows:

Age Group	Gender	Percentage
18-24	Male	~45%
	Female	~40%
25-34	Male	~55%
	Female	~50%
35-44	Male	~60%
	Female	~55%
45-54	Male	~65%
	Female	~60%
55-64	Male	~70%
	Female	~65%
65+	Male	~75%
	Female	~70%

A horizontal bar chart titled 'U.S. should take action to protect the environment'. The y-axis lists five age groups: 18-29, 30-49, 50-69, 70+, and 'Don't know'. The x-axis represents the percentage of respondents, ranging from 0 to 100. Each age group has two bars: a dark gray bar for 'Yes' and a light gray bar for 'No'.

Age Group	Yes (%)	No (%)
18-29	95	5
30-49	98	2
50-69	95	5
70+	90	10
Don't know	95	5

- b. Hybride dreigingen
- c. Opvang Oekraïners
- d. Preparatie crisis
- e. Economische gevolgen

Sectorale gevolgen
Inbreng EZK:

- Grootste zorg zit in energieprijzen en toeleverrisico gas / olie
- Prijzen (metaal) grondstoffen stabiliseren na de piek in maart, maar blijven hoger dan pre-Rusland & Oekraïne. Toelevering is groter probleem dan prijs.
- Industriële bedrijven vangen krimpende marges op door hogere inkooprijzen door te rekenen aan klanten. Industrie verwacht meer te investeren. Sector kampt daarnaast met structurele arbeidstekorten.
- Industrie maakt vooralsnog weinig gebruik van beschikbare (overheid)instrumenten (0 aanvragen voor Garantie ondernemingsfinanciering (GO) en bijna geen aanvragen voor Borgstelling MKB-kredieten (BMKB). Marktwerving lijkt hier het probleem grotendeels op te lossen.
- Producentenvertrouwen nog steeds hoog (9,9 in mei)

Aankondiging notitie Effecten 6e EU-sanctiepakket op NL en Europa
(NCTV + EZK)

Inbreng EZK:

- U kunt aangegeven dat er volgende week een nota naar de CVIN OEK gaat over de effecten van een olieboycot op NL en Europa.
- Deze nota is door EZK opgesteld in afstemming met de NCTV.
- De nota gaat ook in op de effecten op RF en de vervolgstappen die EZK neemt ter voorbereiding op een eventuele oliecrisis.

Aankondiging Notitie economische gevolgen olieboycot
Inbreng EZK:

- In de RVI van 31 mei is EZK verzocht om i.o.m. SZW en FIN een notitie op te stellen ter bespreking in de MR van 17 juni over de economische impact van de olieboycot en eventuele compensatiemaatregelen.
- Deze nota zal volgende week ter informatie ook met de CVIN leden gedeeld worden.

6. Verslag (fysiek stuk)

7. Wvttk

Ministerie van Economische Zaken
en Klimaat

TER INFORMATIE

Dep. VERTROUWELIJK

Aan

de Directeur-generaal Bedrijfsleven en Innovatie
de Directeur-generaal Klimaat en Energie

Directie Bestuurlijke en
Politieke Zaken

5.1 2.e

@minlnv.nl

Datum

4 juli 2022

Kenmerk

BPZ / 22293123

nota

Annotatie CVIN OEK 4 juli

Kopie aan

Bijlage(n)

1. Mededelingen

2. Update voedselzekerheid (zie bijlage 1)

3. Beeld AIVD en MIVD

4. Militair

- a) Militair beeld
- b) NAVO besluitvorming
- c) Militaire ondersteuning Oekraïne (zie bijlage 1)

Valt buiten reikwijdte

- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]
- [Redacted]

5. Diplomatiek

- a. Lopende overleggen
- b. Consulaire bijstand
- c. Sanctiepakketten en implementatie

Diplomatieke update (zie bijlage 3)

- U kunt indien opportuun vragen wat de huidige stand van zaken is met betrekking tot de goederendoorvoer in Litouwen: is daar reeds een oplossing bereikt?
- U kunt vragen naar een soortgelijke situatie die zich voordoet in Spitsbergen (geschil tussen NOO en RF). Heeft BZ hier ook meer informatie over? Belangrijk i.v.m. mogelijk bezoek MKE aan een expeditie in regio medio juli. (NB: is ook op werkniveau nagevraagd).

Ontvangen BBR

Sancties (geen bijlage)

- Op dit moment lijkt er binnen de EU en de Lidstaten (behoudens enkele uitzonderingen zoals POL en de Baltics) weinig animo te zijn voor een formeel zevende sanctiepakket.
- Evenwel wordt er wel gesproken over sancties: hierbij lijkt het vooral richting het sluiten van loopholen en eventuele listings te gaan. Dit zou passen binnen de eigen EZK-inzet, zoals ook uitgesproken tijdens de recente MR bespreking over OEK.
- Daarnaast is er in G7 verband ook gesproken over sancties: hierbij springen met name olie en goud in het oog.
 - T.a.v. goud zou het kunnen dat er een voorstel volgt: voor NL zou dit geen probleem zijn.
 - T.a.v. olie wordt onder meer gesproken over het “verkennen” van price caps op olie. Het is evenwel niet duidelijk of deze bovenop, of in plaats van, bestaande sancties zouden moeten komen.
- Eventuele opties vanuit een G7 betekenen niet automatisch dat ze er komen: G7 lidstaten zullen in beginsel toch de EU route moeten volgen. Dat betekent dat voor nieuwe voorstellen er (her)onderhandelingen plaats zouden moeten vinden. Landen als VK en VS kunnen uiteraard eigenstandig maatregelen nemen.

Procesnotitie sanctienaleving (zie bijlage 4)

Ad1. Voorstel voor landing van de Informatielaagbeheerder, ILB (opvolger van het datateam)

- [Aanleiding] Na het BWO sanctie-uitvoering en handhaving van vrijdag 1 juli heeft MBZ verzocht aan EZK om een optie uit te werken voor het beheer van de zogenaamde datalaag (Informatielaagbeheerder, of ILB). Dit is de opvolger van het eerdere datateam dat door Stef Blok is geïntroduceerd.
- [Over de ILB] De ILB heeft in essentie twee taken die eventueel gescheiden kunnen worden ondergebracht:
 - registratie en beheer meldingen en informeren ketenpartners
 - eerste toetsing meldingen en advisering over verbondenheid met gesanctioneerden en informeren ketenpartners
- Doel van de informatielaag is
 - Informatie-uitwisseling over de (rechts)personen die binnen de reikwijdte van de EU-sanctiewetgeving vallen, zodat de informatiepositie van alle Ketenpartners verrijken.
 - Ondersteuning van uniforme uitvoering en toepassing van de EU-sanctiewetgeving.
- [Over BTI] Binnen EZK is het Bureau toetsing investeringen (BTI) de aangewezen toezichthouder op de naleving van de sanctieregelingen ten aanzien van het eigendom van in Nederland gevestigde niet-beursgenoteerde ondernemingen.
- [Inzet EZK t.a.v. ILB] BZ suggereert een rol voor EZK/BTI als ILB. Dat is echter geheel onlogisch: BTI is een hele nieuwe en kleine club zonder expertise in beheer van grote hoeveelheden van complexe en gevoelige data. De keuze voor BTI zal leiden tot onnodige vertraging van het

werkproces informatielaag (NB: de EZK inzet t.a.v. ILB is inmiddels meerdere keren aan BZ doorgegeven, ook na het BWO van 1 juli).

- [Vervolg t.a.v. ILB] Opdracht is nu aan Financiën, in overleg met JenV, EZK, BZ (datajuristen en leden datateam) om in de komende weken e.e.a. uit te werken. Dit moet klaar zijn op 19 augustus ter vaststelling in een volgend BWO. De ILB moet eind september operationeel zijn.

Achtergrond t.b.v. het datateam cq. Informatielaagbeheerder, ILB.

Omvang van BTI niet geschikt voor opvangen nieuwe taak ILB

Het BTI is opgericht in oktober 2020 heeft momenteel een formatie van 4 fte voor haar kerntaak: investeringstoetsing. Ten aanzien van de sanctie-taken is hier tijdelijk 2,5 fte versterkingen vanuit de EZK-organisatie aan toegevoegd. Deze taken worden naast de kerntaken uitgevoerd, waardoor effectief 4,5 fte beschikbaar is. Deze hele kleine groep bestaat uit personen met juridische en economische kennis rondom het onderzoek kunnen doen naar complexe juridische en economische structuren. Los van de beperkte personele capaciteit – ook met de inwerkingtreding van VIFO – vergt de nieuwe taak van ILB ook een specialisme waarover BTI niet beschikt: informatie-specialisten.

Andere nieuwe taken gaan al veel aandacht vragen van BTI

Naar verwachting wordt de nieuwe wet Veiligheidstoets investeringen, fusies en overnames (VIFO) eind 2022 van kracht. De verwachting is dat de wet VIFO zal leiden tot een vervijfvoudiging van het pakket aan investeringstoetsingen. Het legt dus een groot beslag op iedereen binnen BTI..

Veel ervaring met gerubriceerde informatie maar niet met beheer van grote hoeveelheden data

De ervaring van BTI op het gebied van informatiehuishouding is gericht geweest op het verwerken van onder andere gerubriceerde – staatsgeheime – informatie. Grootschalige koppelingen tussen informatie systemen van verschillende organisaties (ketenpartners) is hierbij juist niet aan de orde. De onderzoeken naar investeringen in vitale bedrijven op risico's voor nationale veiligheid zijn complexe onderzoeken die veel handmatige zoekslagen betreffen. Dit betekent dat BTI geen expertise heeft in (digitaal) beheer van grote hoeveelheden data.

Onnodige vertraging bij uitrol ILB door BTI

In het document dat BZ meestuurde "samenvatting werkproces Informatielaag EU v 1 juli" wordt ook van de ILB verwacht dat hij de taak uitvoert van de "Omzetting EU-Sanctielijst (en alle updates daarvan) in werkbare bestanden en delen met ketenpartners". Daarnaast dienen er beheersprocessen en maatregelen genomen te worden voor de beveiliging van de ontvangen informatie. Deze kennis is niet bij BTI aanwezig en moet dus eerst elders verkregen worden. Dit zal dan ook leiden tot een vertraagde uitvoering van een rol als ILB.

Andere organisaties lijken beter geplaatst

In het ambtelijk overleg is verschillende keren gevraagd waarom ICOV (een samenwerkingsverband van uitvoerende organisaties dat zich richt op crimineel en onverklaard vermogen, onder aansturing van J&V) deze taak niet kan vervullen. Als reden worden juridische obstakels (o.a. beperkingen als gevolg van privacy wetgeving) opgebracht. Dit obstakel geldt ongeacht wie ILB wordt. Deze grondoorzaken voor belemmeringen in gegevensuitwisseling en beheer zouden eerst moeten worden aangepakt. Een praktisch obstakel dat voor ICOV niet geldt, maar wel voor BTI en KvK betreft de beschikking over de benodigde ervaring en

kennis bij het koppelen, analyseren en (digitaal) beheren en delen van grote hoeveelheden data die afkomstig zijn van verschillende opsporingsinstanties met ieder hun eigen ICT-systeem.

Ad2. Herziening wet- en regelgeving

- In dezelfde notitie zit tevens een stuk over noodzakelijke aanpassingen aan wet- en regelgeving voor betere implementatie van de sanctiewetgeving.
- [Inzet EZK] EZK kan zich vinden in voorliggende passage inzake een brief voor de herziening wet en regelgeving, en staat klaar om waar nodig te helpen. EZK heeft enkele verhelderende commentaren gestuurd t.a.v. de voorliggende passages, waaronder dat het beheer van lang bevroren bedrijven bij een stichting/stille curator zou moeten komen te liggen.

d. Niet-militaire hulp Oekraïne

Valt buiten re kwijde

[Redacted text block containing multiple paragraphs of information, all obscured by grey bars.]

- b. Hybride dreigingen
- c. Opvang Oekraïners
- d. Preparatie crisis
- e. Economische gevolgen

Zwarte paden scenario's (zie bijlage 5)

Inbreng EZK [Passief]

- Indien het stuk over zwarte paden ter sprake komt, kunt u aangeven dat het doel van het stuk is om verschillende risico's op negatieve economische ontwikkelingen en de samenhang daartussen te identificeren, en het gesprek daarover te faciliteren. Het stuk dient niet om een beleidsmatige respons te formuleren op gebied van crisismitigatie en/of steun.
- Wat betreft agendering in de RVI-OEK kunt u aangeven dat dit niet voorzien is. Het is ook ter informatie naar de CVIN gegaan OEK.

- U kunt aangeven dat er geen volgende versie van het stuk voorzien is, maar dat commentaar natuurlijk altijd welkom is.
- Indien nuttig geacht, staat EZK open voor een bespreking van het stuk op laagambtelijk niveau met collega's van andere departementen/organisaties (bijv. NCTV/Diensten) die tevens met scenarioanalyses bezig zijn.
- Indien er vragen komen over de afwezigheid van bepaalde crises (i.e. vluchtelingen- of bouwcrisis), kunt u aangeven dat het stuk ingestoken is vanuit economisch perspectief maar dat deze wel in de toelichting zijn opgenomen. Voor de bouwcrisis kunt u verwijzen naar de gevolgen van crisis 4 (materiaaltekorten). Voor de vluchtelingencrisis naar de gevolgen van de voedselcrisis.
- Indien er vragen komen over de inschatting van de waarschijnlijkheid van crises, kunt u aangeven dat de tabel gebaseerd is op EZK-afgestemde ambtelijke beleidsinzichten en dat het beperkt gefundeerd is in onderzoek of analyses. Dat staat ook vermeld in het stuk.

Gevolgen Bouwsector

Inbreng EZK (Passief)

- Ook in bouwsector grote prijsstijgingen zichtbaar, worden doorberekend.
- Leidt tot onzekerheid bij opdrachten grote bouwprojecten.

f. Maatschappelijke gevolgen

7. Verslag (fysiek stuk)

8. Wvttk